

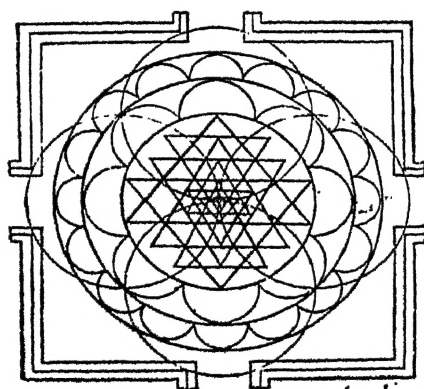

శ్రీ దేవీ భాగవతము

౧-౨-౩ స్కంధములు

కవిసహస్ర
నారాయణ సాహిత్య సంస్థానము

సాహితీ సమితి రేపల్లె

రు. ౫/-

౧౬ సూక్తి

శ్రీ మహాస్వామి కల్యాణ దేశిక పూజ్యపాదుల సంకల్పశక్తి నహస్రవధ. దేశనాసోతమున నా శక్తి సామయిక సంప్రదాయ శిష్యానుగతమై విరాజల్లును. నికాన్పుష్టకనాటినుండి నహస్రశీర్ష మయిన శక్తుల్లానము మంత్రచైతన్య మను బాష్పము చేయును. బహుశర్మవిశేషము లొకటొకటి కలసి చైతన్యస్ఫురణము నీతి రీతి గతి మతుల స్ఫురిత స్ఫురితము చేయును. నేరి సరసింహశాస్త్రి, మహాస్వామి చరణ సన్నిధిని స్వస్పందనంబర మగు హృదయసంపాదముతో మంత్రచైతన్య వారాసార మనుగత మధిగతము చేసికొని జంగీభణితిభూమితుడై విజ్ఞాన యయ్యెను. నేరి విజ్ఞానితతో గురుకటాక్షస్వకృతి విశిష్టత నిదానము.

ఈరచన “దేవికృతచోదనము, అత్మాచార్యునాదేశము.” అపతిగృహీత, అశాఢ్భజి, అలస్తుపినయుడు సరసింహశాస్త్రి దేవిపూజానిత్య పవిత్రపాణి, శ్రీదేవి భాగవతము రచయిత. దేవిభాగవతము మహాపురాణము, పురాణ మర్హప్రపణము సుహృత్సమ్మతము నని సహృదయుల హర్షభాష. ఈరచనలో సరసింహశాస్త్రి స్రవ్యభిప్రాయములు చేసికొనిన శబ్దార్థములు పురాణార్థవరతంత్రము లగుట కింత ప్రసాదము కలవై నవి. పురాణార్థము గంభీర మయినను తగిన ప్రసన్నత కలిమి బావక పాతకులకు గాంభీర్యవేదిత నియగలదు. రామాయణము గేయపాత్యమదురము. ఇదియు గేయసంపద పాత్యసంపద కలదై వానించును.

శ్రీ వ్యాసభట్టారకుడు సర్వామ్నాయసార మగు గాయత్రిని శ్రీదేవి భాగవతమున నిరూపించెను. అనుపనీతుల కపరిచితము, సుపనీతులకు సుపరిచిత మయిన గాయత్రి ప్రకటరూప. గుప్తభాష గాయత్రి దేవీదీక్షలకే తెలియును. సరసింహశాస్త్రి దేవీదీక్షుడు. గాయత్రినంపద కల దేవిభాగవత మాంధ్రమున నాబా ఘంటుకు సరసింహశాస్త్రికే తగును. అదేవిభాషనులు, ఇతరేతరపారమ్య మంగీకరించు నభినివిష్టలు, దేవీసమయాచార విచారాచతురులు, దేశనాసధిక్కుతులు, కవియశః ప్రార్థులు దేవిభాగవత మన్మరీతితో పలుకుట దేవీసంకల్పము కాదు. ఈ నిశ్చితము దేవిభాగవతరచయిత వ్యాసుని హృదయగతము. కావుననే సరసింహశాస్త్రిరచన “దేవికృతచోదనము”.

సంస్కృతభాషా నిబద్ధము లయిన గ్రంథములు నిత్య పారాయణ యోగ్యములు. అట్టి యోగ్యత కా కర్తల విశిష్టత హేతువు. అంధభాషలో పారాయణ యోగ్య గ్రంథ ముదయింపలేదు. సరసింహశాస్త్రి యట్టి గ్రంథ ముదయింపజేసినాడు. అంటింట నొట నొట శ్రీదేవిభాగవత మిక వెలసి తిరును.

శ్రీ దేవీభాగవతమును శ్రీదేవీభాగవతముగా జూచి శ్రీదేవీభాగవతమును
శ్రీదేవీభావ రతు లగుదురుగాత!

“శ్రీ కల్యాణ గురొః సాక్షాత్ దీక్షాం ధైరీ మవాప యః,
తస్మై యం కృతిన స్సాధౌ లోకే జియా త్కృతి స్సదా.”

ఆశ్చర్యమిదం మాధవరామశర్మ

ఓక్కతి నిజాపాఠ శుద్ధ
పంచమి, గురువారము

కృతజ్ఞత

ఈ గ్రంథ ప్రచురణమునకు నన్ను ప్రోత్సహించిన శ్రీ ఆశ్చర్యమిదం మాధవరామశర్మకును, దీనిని నిర్దుష్టముగ నిర్దుష్టము చేయుటకు నాకు సహకారమును
సహాయపడిన శ్రీ గట్టి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రిగని నేను కృతజ్ఞుఁడను.

నోరీ నరసింహశాస్త్రి

శ్రీ పు

ఓక్కతి నిజాపాఠ
శుద్ధ పంచమి

విషయ సూచిక

ప్రథమ స్కంధము

అపహ్లాద	2	నేయుట	71
ప్రతివాధ వంశ వర్ణనము	4	శుకోత్పత్తి	72
వ్యాఖ్యాన సింహాసన వర్ణనము	15	పురుగుపుని చరిత్రము	74
ప్రతి సమన్వయము	19	సుద్యున్న చరిత్రము	79
ప్రతి వంశ వర్ణనము	21	శుక ప్రతి సంసారనింద	84
శాక ప్రశ్న	21	శ్రీ దేవీ భాగవతావతరణము	92
కథా ప్రారంభము	26	వ్యాసుండు శుకుని జనకుని	
పురాణ ప్రశంస	28	నూడఁ బంపుట	97
సుఖోత్పత్తి ప్రశ్నము	22	శుకుండు ప్రవీణుడనచే	
హయగ్రీవావతాగము	28	నివారతుం డగుట	100
వేదకృత దేవీ స్తోత్రము	42	దివ్యతీయ కల్యాణ ప్రవేశము	104
సుధు క్షుభ కథా ప్రశ్నము	49	శుక జనక సంవాదము	107
సుధు క్షుభులు వర్ణనములు		శుకుండు శృకాస్థానము స్వీక	
పదయుట	50	రించుట	116
శుధు క్షుభులు బ్రహ్మను		శుకుండు పిర్రాగియై మోక్షంబు	
ధర్మంబుట	52	నొందుట	117
బ్రహ్మ ప్రాంతాని నిద్రా స్థవము	54	వ్యాసుండు జన్మ భూమికి	
శక్తి స్వరూప కథనము	57	దిగ్విజయము	119
హరి మధురైతుభులతో బోధుట	60	చిత్రాంగద విచిత్రకీర్త్యుల	
విష్ణుకృత దేవీ స్తుతి	64	చరిత్రము	120
శుభ క్షుభ మరణము	66	అంబోపాఖ్యానము	122
పుష్కరిణియై వ్యాసుండు తిషమము		వ్యాసుని భారతవంశోద్ధరణము	124

ద్వితీయ స్కంధము

మన్వంతరం భృత్యుత్పత్తి	127	భృతరాష్ట్రుల మరణము	165
వ్యాసజననము	131	పరీక్షిత్తుని స్వప్నంతము	171
గంగాతాపస్వతాంతము	136	రురూపాఖ్యానము	174
గాంధేయోత్పత్తి	140	పరీక్షిత్తునరణము	181
సత్యవతిని శంకించుడు సెండ్లానుట	146	జనమేజయుండు సర్పయాగం	
భృతరాష్ట్ర ద్యుత్పత్తి	152	బాసరించుట	185
యుధిష్ఠిరాది పుత్రాంతము	161	వ్యాస జనమేజయ సంవాదము	190

శ్రీ దేవీభాగవతమును శ్రీదేవీభాగవతముగా జూచి శ్రీదేవీభాగవతులు
శ్రీదేవీభావ రతు లగుదురుగాత!

“శ్రీ కల్యాణ గురౌః సాక్షాత్ దీపం దైవీ మవాప యః,
తస్మైయం కృతిన స్సార్థా లోకే జీయా త్కృతి స్సదా.”

జమ్మలమడక మాధవరామశర్మ

వికృతి నిజాపాద శుద్ధ
పంచమి, గురువారము

కృతజ్ఞత

ఈ గ్రంథ ప్రచురణమునకు నన్నుఁ బ్రోత్సహించిన శ్రీజమ్మలమడక
మాధవరామశర్మకును, దీనిని నిర్దుష్టముగ నిర్దుష్టము చేయుటకు నాకు సర్వసహాయ
సహాయపడిన శ్రీ గట్టి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రికిని నేను కృతజ్ఞుఁడను.

నోరీ నరసింహశాస్త్రి

శే ప ల్లె

వికృతి నిజాపాద
శుద్ధ పంచమి

విషయ సూచిక

ప్రథమ స్కంధము

అనంతాక్షరము	2	నేయుట	71
ప్రతివాధ వంశ వర్ణనము	4	శుకాత్మప్రతి	72
వ్యాఖ్యాన సింహాసన వర్ణనము	15	పురూరపుని చరిత్రము	74
ప్రతి సమన్వయము	19	సుద్యుమ్న చరిత్రము	79
ప్రతి వంశ వర్ణనము	21	శుక ప్రతి సంపాదనింద	84
శాంతి సత్త్వము	24	శ్రీ దేవీ భావతావతరణము	92
కథా ప్రాసంభవము	26	వ్యాసుండు శుకుని జనకుని	
పురాణ ప్రశంస	28	జూడె బంపుట	97
శుకాత్మప్రతి ప్రశ్నము	22	శుకుండు ప్రవీణునిచే	
హయగ్రీవావతారము	28	నివాళిం దగుట	100
వేదకృతి దేవీ స్తోత్రము	42	ద్యుతీయ క్ష్యా ప్రవేశము	104
మధుకైటభ కథా ప్రశ్నము	49	శుక జనక సంవాదము	107
మధుకైటభులు వరదబులు		శుకుండు శృంగాస్త్రము స్వీక	
పడయుట	50	రించుట	116
మధుకైటభులు బ్రహ్మను		శుకుండు విరాగియై మోక్షంబు	
ధరించుట	52	నొందుట	117
బ్రహ్మప్రతి యోగనిద్రా స్థవము	54	వ్యాసుండు జన్మ భూమికి	
శక్తి స్వరూప కథనము	57	దిగి వచ్చుట	119
హరి మధుకైటభులతో బోధుట	60	చిత్రాంగద విచిత్రవీర్యుల	
విద్యుత్ కేవల సుతి	64	చరిత్రము	120
మధుకైటభ వర్ణనము	66	అంబోపాఖ్యానము	122
పుత్రార్థియై వ్యాసుండు తపము		వ్యాసప్రతి భారతసంహితారణము	124

ద్వితీయ స్కంధము

మత్స్యేన ధృతప్రతి	127	భృంగాస్త్రముల మరణము	165
వ్యాసజననము	131	పరీక్షిచ్చాప వృత్తాంతము	171
గంగాకాపవృత్తాంతము	136	రురూపాఖ్యానము	174
గాంగేమూర్తిప్రతి	140	పరీక్షి స్మరణము	181
సత్యవతిని శంతునండు పెండ్లాడుట	146	జనమేజయుండు సర్పయాగం	
భృంగాస్త్ర దృతప్రతి	152	బాసరించుట	185
యధిష్ఠిరాది వృత్తాంతము	161	వ్యాస జనమేజయ సంవాదము	190

తృ తీ య స్క-ం ధ ము

శ్రీ దేవీ స్వరూపాది ప్రశ్నము	199	సత్యవ్రత చరిత్రము	247
శ్రీ దేవీ భాగవతావతరణము	203	దేవీ యజ్ఞ విధానము	261
బ్రహ్మచులు భువనేశ్వరిని సందర్శించుట	207	విష్ణుకృతి దేవీయజ్ఞము	273
విష్ణుకృత భువనేశ్వరీ మతి	218	సుదర్శన చరిత్రము	275
శివకృతి భువనేశ్వరీ మతి	222	శశికలా స్వయంవరము	303
బ్రహ్మచులకు శ్రీ దేవి నిజస్వరూపము మపదేశించుట	227	సుదర్శనము శశికలను బెండ్లియగుట	329
సత్త్వాచుల స్వరూపము	240	నవరాత్ర వ్రత విధి వర్ణనము	352
గుణస్వరూప నిరూపణము	244	నవరాత్ర వ్రత మాహాత్మ్యము	361
		శ్రీ రామ చరిత్రము	364

—

శ్రీ దేవీ భాగవతము

ప్రథమ స్కంధము

సర్వ చైతన్య రూపం తా
మాద్యాం విద్యాం చ ధీమహీ,
బుద్ధిం యా నః ప్రచోదయాత్.

శా. శ్రీరూపంబును భారతీప్రథము శౌరీనామముం చాల్చి, లో
కారాధ్యం బయి వెల్లుచుకొ, మునుల కేకాకారతిం దోచు బో
ధారామంబు, సమస్త భూతతతి చైతన్యాత్మసత్త్వంబు, వి
ద్యారూఢం బగు నాద్య శక్తి మదిలో ధ్యానింతు నశ్రాంతముకొ.

శా. ఆ నారాయణుడే సుమేరుగిరి మూలాధారమై నిల్చె, నీ
శానాంశం బల శంకరుండు కటకస్థానంబుగా మీఱె, గ
ల్యాణానందుండు భారతీశ్వరుండు శృంగాలంకృతిం బొల్చె, న
ద్దానిం గొల్తుఁ నిమూర్తి నాత్మగురు గోత్రక్షోణిభృ ద్రాక్షిముకొ.

శే. ప్రణవరూపుండు లక్ష్మీశో బరివృతుఁ డయి
కేనలము మాయయై కామకీలితుండు
శంకరాత్మజుఁ డుల వశంకరుండు
గణపతిని సంస్మరింతు సత్కవులకవిసి.

౪

శా. వేదంబుల్ విభజించి, దుర్గమములౌ వేదాంత మార్గంబులకొ
భేదాధ్యాసలు తీర్చి సూత్రములచే నిర్భీకముల్ చేసి, శు
ద్ధాదర్శనంబున నల్ల భారతిమునం దాయుర్థముల్ సూపియుకొ,
శ్రీ దేవీశుతి విస్తరించు ఋషిమూర్తికొ న్యాసు సేవించెదకొ.

౫

ఉ. హాసకీ లక్ష్మీ, లక్ష్మణుడు చంద్రుడు, మారుతి రత్నమూర్తియు,
భానుసుతుండు కల్పకము, వారణ మంగదుఁ జైన దుగ్ధపా
థోనిధి రామకీర్తికథ, ధూర్వహుఁడై స్మృతిమందరంబుతో
బూని మథించు నాచికపిఁ బూజితం జేసెద వాక్సుమంబులన్. ౬

తే. కవలవాక్కుధ తెలుఁగునఁ జవులు గొలువ
మొదల దొరకొన్న ఋషి సన్నపదము మ్రొక్కి,
హరికథాకీర్తనాలాప నామృతాప్తిఁ
దన్వయుం డయి వెలుఁగు పోతెన్నఁ గొలుచు. ౭

తే. గంగను సముద్ధరించిన ఘటము లెత్తి
పిన్న వయ్యును, మహిమలోఁ బెద్ద ననుచు,
నేను నా చిన్నిదోయిట నించి కొలువఁ
గడఁగువాడ శ్రీ దేవీ భాగవతగంగ. ౮

శా. శ్రీదేవీ యను నక్షరత్రయము మజ్జిహ్వగ్రవీధిన్ సదా
పాదన్యాస మొనర్చి ధింధిమి నట ద్వావ్యపారముల్ సల్పఁగా,
నీ దేహంబు త్రివిక్రమక్రమ నిరా డిద్ధాత్మ విశ్వాయితం
జై దీపింపదే, నిండదే మనసు పూర్ణానంద దుగ్ధాబ్జయై? ౯

అవతారిక

న. అని శ్రీదేవీధ్యానావధానంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనగురు పరిచింతిన
సరాయణుండనై, శ్రీమద్రామాయణ మహాభారత భాగవతంబులు
నొడువక నడుమలకు జనిజడిమం బెడలు తెల్లు సాశ్వతంబు నను సీర
మనీష నుండు నే నా సంహితాత్రయం బేకంబై రూపొందిన శ్రీదేవీ
భాగవతంబు నాంధ్రీకరింపం బూనిన నిమిత్తాదికంబు లభివర్ణింతు.

శా. శ్రీదేవీపదవృత్తి నొక్కతటి నే శ్రీచక్రరాజార్చనా
ప్రాదుర్భూత సుశాంతితో గురుపదద్వంద్వంబు చింతించి, శ్రీ
పాదాంభోజపవిత్ర తీర్థము గ్రహంపం బోవు నా కయ్యెడన్
శ్రీదేవీభగవత్కథార్థము స్ఫురించె దెల్లనం జెప్పఁగా. ౧౦

శా. సర్వం బిద్ధి యహమ్ము సుమ్మి యనుచుకొనెనాఁడొంటిగా నున్నట్టికిం
బూర్వం బా పటపత్రశాయి శిశు సంబోధించు శ్రీమూర్త్యకా
శీర్వాణి శుభవాణిగాఁ గొనఁగ వాసికొనాకు శ్రోతృద్వయి
బర్వంబైనవి యష్టవారకృత ఘంటానాద సిద్ధశుతల్. ౧౨

మ. అది దేవీకృతచోదనం బదియ యాత్మాచార్య నాదేశ మం
చుదితం బయ్యెను నిశ్చయంబు మది విద్యుద్వేగమై, యంత స
మృదభావంబునఁ బంచితిం బ్రియుని నస్మజ్యేష్ఠపుత్రుక్ హనూ
మ దభిఖ్యుక్ గురుభక్తు, భాగవతశుభత్సంహితం దేరఁగా. ౧౩

క. శ్రీదేవీ భాగవతము
నాదిమమంత్రము పఠించి యతిభక్తి సమూ
సాదిత మా శ్రీకొశం
బాదిం బూంచితినీ కరపుటాంజలిఁ బూజిం. ౧౪

క. గురువే విధి వారి వారు లని,
గురువే పరబ్రహ్మ మంచు, గుఱుతించి యెడకొ,
స్మరియించి గణేశుని, గురు
చరణాంకితముగ రచింప సాగితి దీనికొ. ౧౫

శా. శ్రీవిద్యామయమూర్తియై తగు హయగ్రీవావతారంపు నీ
న్యావిర్భావకథాంక ఘట్ట మగు పర్యంతంబు నాగ్రంథముకొ
నే విన్నించి జగద్గురూత్తములకుకొ, శ్రీవారి నర్థించితికొ,
దేవా! దీనిఁ బరగ్రహంపుఁ డని భక్తికొ రుద్ధకంఠండ్లనై. ౧౬

న. సురగిరిరాజపార్శ్వముల శోభిలు నయ్యున్నతాంశుచంద్రికా
సరణిఁ గభోలభాగముల జల్లని స వ్యోలయకొ, గురుఁడు, నీ
వెఱుఁగుదొ, లేదొ గాని, శుభ మిద్ది, హయాస్మృజయంతి నేడు, నీ.
విరచిత కావ్యభాగమును వింట జయం బగు నంచుఁ బలుకుచుకొ.

క. కొరిక కనుకూలంబుగ
నారాయణ సంస్మరించి ననుఁ గరుణింపకొ;

వారికి సాష్టాంగ నమ

స్కారం బొసరించి నెలవుఁ గైకొంటిని నేక.

౧౮

స. నా యాంధ్రీకరించు శ్రీదేవీభాగవతకృతి కథనాథు లగు శ్రీవిద్యా
శంకర పదమావేశ ప్రకాశిత జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానంద భారతీ
స్వాముల వారి పవిత్రాన్వవాయం బెట్టి దనిన—

౧౯

కృతినాథ వంశ వర్ణనము

శా. ఆ నారాయణుఁ డాదిదేవుఁడు పరుం డాదికా వినెకా పృథ్వియై.

యేనే యీ నకలమ్ము, లే దితర మొం డేదే సూర్యమృగం

జా నొప్పరిన దేవివాక్యములు; దానంజేసి యా దేవుడే

శ్రీనాథుండు జగద్గురుం డనెడి వాసిం గాంచె శ్రీచక్రయై.

౨౦

శా. శ్రీచక్రాభ్యునినాభికంజమునఁ దోచెకా స్రష్ట; యాపూజ్యులకు

నాచోధీన సమస్తవేదుఁ డగుచుకా వర్ణాశ్రమాచార ధ

ర్మాచార్యుం డయి యీ ప్రపంచ మఖిలం బాదికా సృజించెకా బుధ

ప్రాచీనత్వము భారతీప్రభుత సంపాదించె నాత్మప్రభకా.

౨౧

ఉ. ఆతనియిచ్చచే జనన మంది వసిష్ఠుండు సూర్యవంశసం

జాతులఁ జక్రవర్తులను శాసనవర్తులఁ జేయుచుం, ద్రోహ

కీతత కీర్తియై వెలసె, గేవల మాతనియభ్యనుజ్ఞ ని

ఖ్యాతు నొనర్ప బ్రహ్మముషిగాఁ గుళికాత్మజునిం దిహిధికా.

౨౨

క. శక్తి యతని సుతుండు మహా

శక్తి ప్రద్యోతితుండు త్రిశంకుప్రభు నా

త్వోక్తిని జండాలాకృతి

యుక్తుం గావించె ధర్మయోజనరక్తికా.

౨౩

క. స్మృతికర్త వరాశరముని

యతని సుతుండు వెలింగె నత్యురితుండై

ధృతవిష్ణుతేజా డతనికి

స్తుతమతి ద్వైపాయనుండు సుతుండు పుట్టెకా.

౨౪

ఉ. అంశుమదుజ్జ్వలాంగుఁ డఖిలాగమశాసనశీలి భావతీ
వంశవివర్ధనుండు జయభారతకర్త పురాణవక్త వి
ష్ణ్వంశకృతావతారుఁడు మహాత్ముఁడు రెండవ కృష్ణుఁ డీద్యౌతా
ప్రాంశుఁడు శ్రీప్రభావలిత భాగవత్సరి వెలింగి వ్యాసుఁడై. ౨౧

క. ఆతనిపుత్రుఁ డయోనిజుఁ
డాతతవైరాగ్యశాలి యగ్నినిభుఁడు వి
ఖ్యాతుఁడు శుకుఁడు బుధనుత
చేతస్కుఁడు పూజ్యపాదచిహ్నుఁడు సులసేక. ౨౨

క. ఆ విద్యావంశంబునఁ
బావనచరణుండు గౌడపాదుఁడు మాంజూ
క్యావిష్కారక కారిక
లావిష్ట మహార్థయుక్తి నారచియించెక. ౨౩

క. గోవిందయోగి తత్పా
ణ్యావిర్భూతుఁడు ప్రసిద్ధుఁ డయ్యో, విశాలిక్
జీవన్ముక్త మహాసుఖ
సేవనసంసిద్ధి నెగఁడె జరజీవి యనక. ౨౪

ఉ. శంకరుఁ డామహాత్ము కరసారసజాతుఁడు బ్రహ్మసూత్రభి
వ్యంకరుఁ డాతఁ డొప్పె విజయార్భటి సౌగత వాంచిత్ర తీ
ర్థంకర ముఖ్య నాస్తిక వాదద్విప వక్రమహాంకశాభుఁడై
శంకరరూపుఁడై నిగమసమృతధర్మము పాదుకొల్పుచుక. ౨౫

క. శ్రీవిద్యాశంకరగురు
దేవుండు సముద్ధరించి స్థిరమై యుండం
గా వైదికసన్న్యాసము,
కావించె బ్రతిష్ఠ నాల్గుగాఁ బీఠంబుల్. 30

తే. శృంగిర్యధిష్ఠితుఁడు సురేశ్వరుండు,
త్రోటకుండు జ్యోతిర్మతధూర్వహుండు,

పద్మపముడు జగన్నాథపదుగుండు,
నైది ద్వాపరక గురుడు హస్తామలకుడు.

30

ప. అయ్యార్యవక్తలందు, సుకేశ్వరులు, వైష్ణవ్యసిద్ధి, తైత్తిరీ
యోపనిషద్భాష్యవార్తికము, బృహదారణ్యక భాష్యవార్తికము,
దక్షిణామూర్తి స్తోత్రవార్తికము; పద్మపదులు, శారీరకమీమాంసా
భాష్య వ్యాఖ్యాన్వరూప పంచపాదిక, ఇత్యాది మహానిబంధంబులు
రచించి, నైదికధర్మంబు లోకంబున సుప్రతిష్ఠితం బొనరించిరి. 31

క. అం దెల్ల యజుర్వేదా

మందానందాస్పదంబు మహిమాధ్యం బ

స్పందం బధిపీఠంబై

చెందెను ఖ్యాతికొ నుకేశచిహ్నిత మగుటకొ.

32

సా. విద్యారణ్యయశోభిధానధరుఁ డా పీఠం బధిష్ఠించి శ్రీ
విద్యాపూర్వకనామమా నగరదేవిం దుంగభద్రానదీ
ప్రోద్వత్తీరభువిం బ్రతిష్ఠ సలెపెకొ; బుక్కెను నాతండ్రి శ్రీ
విద్యాశంకరుఁ డాభిషేచకడై ప్తిం జేసె సమాట్టుగా. 33

శా. వేదాన్తంబులు నాస్తికాపశదదుర్వృత్తంబులకొ స్వప్రభా
శ్రీదివ్యాకృతిఁ గోలుపోక సిరమూర్తిం గల్పవిస్ఫూర్తి స
ష్టాదంబుం బచరింప భాష్యములు సంపూర్ణంబుగాఁ గూర్చుండే,
యాదీ ప్తికొ శతవిస్తరంబు సలుపందా మాధవీయంబులకొ? 34

స. అకలంకస్థితిఁ గూర్చుప్రపయితమై యష్టాహానాగంబులకొ
సకలాశాపరివేష్టితం బు మహోచ్చాయంబునై మేరుమూ
ర్తికహాదానిఁ బ్రతిష్ఠ సేసె నతఁడే శ్రీచక్రరాజంబు, బా
యక లోకైకగురూత్తముల్ పరమహంసాచార్య లర్చింపఁగా. 35

జే. రాజగురుడు విద్యాపురరాజ్యతంత్ర
మాపయిని శ్రీవిరూపాక్ష మధివసించి
నడవుటంజేసి, శృంగేరి విడువవలసె;
శ్రీవిరూపాక్ష మె తదధిశ్రీ వెలింగె.

36

క. విధివశతఁ దల్లికోట

ప్రథనంబున రామరాజు పడి యడఁగుటచే

నధికార మడఁగి యడవుల

నధివాసము చేసి యెట్టి గురువుల్.

3౮

వ. ఆ జగద్గురుపరంపరయందుఁ గ్రమాగతుడై శాంకరశకంబున రెండు

వేల మూఁడువందల మూఁడవదగు సంవత్సరంబున —

3౯

క. ఉద్దండభారతీయతి

యుద్దండండు పీఠ మెక్కి యొగి జయతేజం

బుద్ధిపిత మొనరింపఁగ,

నద్దీపంబు శివగంగ నాత్మ లయించెన్.

౪౦

వ. అట్లు మచిలీపట్టణ సమీపంబున నుద్దండభారతీయతులు సిద్ధి నొందిన
దాదిగ శ్రీశృంగేరీ శ్రీవిరూపాక్ష శ్రీపీతాధిపతులు కృష్ణా గోదావరీ
విశాఖాది మండలంబులు తమ ముఖ్యాస్థానంబులుగఁ జేసికొని,
లోకసంగ్రహార్థంబు భారతభూమియం దెల్ల బర్యటించుచు ధర్మ
శాసకులై వెలుంగుచుండిరి. అందు, శ్రీ బోధానందభారతీయతులు
పూర్వాశ్రమంబున విధివిధానంబున మహాగ్నిచయన పర్యంత క్రతు
వులు మహావైభవంబున నాచరించి, రాణీ నృసింహమహాగ్నిచి
న్నామమునఁ బ్రథితుం డయ్యె.

౪౧

క. హరితస గోత్రం డాతఁడు

వరలెను దైవజ్ఞ సార్యభామాదిక సత్

పరిషత్కృత బిరుదాభీ

పరిపూజ్యుడు సర్వతంత్రపరినిష్ఠితుడై.

౪౨

వ. ఆ మహాగ్నిచితుండు సంవత్సర సర్వకర్ముడై శ్రీ సచ్చిదానంద
భారతీ యతీంద్ర కరకమల సంజాతుడై యవతరించి,

౪౩

క. వాసిగ బోధానందుఁడు

శాసించె బరమహంససామ్రాజ్యపదం.

(శ్రీ) జేపీ భాగవతము

భాసేతమహాచలభవ

జేసెన్ వ్యాఖ్యానదివ్య సింహాసనమున్.

ర'ర

క. కల్యాణాస్పదవిగ్రహ

కల్యుక్ గంటికులదేవుఁ గామేశఖ్యుక్

బాల్యంబాచి విరక్తం

గల్యాణానందు జేసె గరసంస్పర్శుక్.

ర'గ

న. మజ్జియు జగద్గురు శ్రీ బోధానందభారతీయతులు కల్యాదిగాఁ జూర్చింశత్యధిక పంచనమాస్రతమాబ్జంబున కుధిరోద్ధారి వత్సర మాన్ద శీర్ష పూర్ణిమా భానువాసరంబున సాన్ద్రీవృషభంబున శ్రీ కల్యాణానందభారతీయతులను శృంకేరి శ్రీవిరూపాక్ష శ్రీవీతంబునఁ బట్టాభిషిక్తుల నొనరించి, చతుర్వర్ణచక్ర మహోదయకరం బగు శ్రీవిద్యా రణ్యయతీంద్ర ప్రతిష్ఠిత శ్రీచక్రాజము నొసంగి, ధర్మరాజ్యపరిపాలనాధికారుల నొనర్చిరి. అంత నా మహానుభావుండును — ర'ర

క. విద్యాధీత్యాచరణల

విద్యాశంకరుల బూజ్య విద్యారణ్యుక్

హృద్యస్థితి మది నిడుకొనె,

ప్రొద్యన్మహిమక్ రహించు భువనగురుండై.

ర'ర

స. ప్రస్థానత్రయభాష్యశాంతి శతపర్యాయంబులుం జేసి, శిష్య స్థానీయులు వ్యాఖ్యలక్ సలుపఁగా సామర్థ్యముం గూర్చి బీతాస్థానంబు కుబుదిదుర్విషయమై, యానందధామంబుఁ గ్రీడాస్థానం బయి పొల్చెఁ బండితమహార్య శేణి కశ్రాంతమున్. ర'ర

క. పరమేశ్వరి నొక వో శం

కరు నొకటఁ బ్రతిష్ఠనేసె గర్తపురమునక;

మఱి బహు దైవతమూర్తులఁ

బరినిష్ఠించెను సమస్త భారతభూమిన్.

ర'ర

వ. శ్రీ కల్యాణానంద భారతీ జగద్గురుచరణులు వైదికధర్మ సురక్షణార్థంబు నిబంధించిన గ్రంథజాతంబు శతాధికంబై యొప్పు. అందు,

గీర్వాణభాషయందు — కల్యాణశ్రీకల, శ్రీ లలితా రహస్యనామ స్తోత్ర శ్రుతి సీమంతంబునకు వైదిక గ్రాహ్యైక మహాభాష్యంబై తన రాసు; బ్రహ్మకల, యుపాసనాసర్వస్వ మూర్తంబై యెసంగు; పూర్ణమీమాంస, పూర్ణస్వరూపదర్శనంబై భాసిల్లు; సంజీవని, ఆపస్తంబీయ దర్శపౌర్ణమాసవ్యాఖ్యా సముజ్జీవకంబై శోభిల్లు; సంధ్యాకళ, సంధ్యావందన సూత్ర భాష్య ప్రఖ్యాపకంబు; తంత్ర జ్యోతిష, సర్వతంత్రైకదీపంబై వెలుగు; బ్రహ్మసూత్రసంజీవని, కువ్యాఖ్యావిష మూర్చిత ప్రాయంబగు బ్రహ్మసూత్రంబునకు సంజీవ నౌషధియై యొప్పు; కల్యాణసంహిత, సర్వద్విజకులానశ్యాధ్యేతన్య కృష్ణయజుస్సంహితాభాగ విహితంబై యలరారు; కల్యాణస్మృతి, ప్రాయశ్చిత్త పశునిర్ణయము, శ్రీయాగసూత్రము, సర్వదేవతాప్రతిష్ఠా విధి, క్రియామయదీక్షావిధి, మహాకుద్రమాగత్రయము, సంన్యాస దీక్షావిధి, మున్నగునవి తత్తద్విషయ విధాయక ప్రమాణగ్రంథం బులు. అట్ల యాంధ్రంబున, — కల్యాణసుధ, శారీరకమీమాంసా భాష్యంబున కపూర్వవివరణరూపంబు; గీతామృతతరంగిణి, భగవద్గీ తార్థదర్పణంబు; వేదాంతమీమాంసాశాస్త్ర హృదయము, బ్రహ్మ సూత్రతార్థసారంబును నై విలసిల్లు. ఇవ్వియుం గాక, శ్రీవారు లోక సంగ్రహంబు రచించిన శ్రౌతస్మార్త ధర్మంబులు, ఉపాసనావిశేషం బులు, వేదవేదాంత రహస్యంబులు వివరించు గ్రంథకాతం బసంఖ్యంబై యలరారు. పరమహంసల పూర్వాశ్రమ స్మరణంబు దురితా నహం బను సందితమానుల వాక్యంబు కులగోత్రహీను లగు కౌలిక గురులక యన్వయించుగాక, యని నిరసించి, శ్రీవిద్యాశంకర భగవత్పాదులజన్మకారణంబు లయిన నార్యాశివగురువుల నామపూర్వ కంబుగాఁ దజ్జన్మకథా స్మరణ విస్తరణంబులు శేకరజయంత్యాదిక మహాపర్వంబుల సకలశిష్టజన పరిగృహీతమ్ముల యని గుఱుతునం దెచ్చి, యీకృతి కథిస్తాతల పూర్వాశ్రమ గోత్రాన్వయాది కీర్త నమ్ము కలిజనపాపన మ్మని, సంక్షిప్తరూపమ్మున సంస్మరింతు. ౫౦

తే. మున్ను తంజాపురీరాజభూమియందు,

బ్రాహ్మణగ్రహణంబు వెలంగమాను
వెలయు; నందు నిత్యాగ్నులు వేదవిదులు
రాజిలిరి పదుమూడు గోతములవారు.

గీ॥

క. ఆ రాజ్యపతియధర్మం

బోరువ కొకనాడు వార లొక్కొక్కమడిగా
నా రాజ్యము వీడి బయలు
దేరిరి కాశికిని బోవ దివిరినమతితో.

గీ॥

క. తమతమ యగ్నులు మాత్రమె

తమ సర్వస్వంబు గాఁగఁ దరలి నడచు వా
రమలం బగు గోదావరి
సముపాంతస్థలము విడిసి సాగిరి దారిక.

గీ॥

క. వారల కథ విని పెద్దా

పూ రేలెడు రాజు, వేడి, పోనీయక, పే
రూ రగ్రహణ మిచ్చి న
గౌరవముగ నిల్పె వారిఁ గడుఁ బ్రీతి నటక.

గీ॥

వ. తదాదిగాఁ దద్వంశంబులవా రాంధ్రసమ్రాట్టుల పూజావిశేషంబులఁ
బరివృద్ధులై పేరూరిద్రావిడులను నామంబునఁ బ్రసిద్ధులై, చుజ్వలై,
ఝాజకులై, వేదవేదాంగవిదులై, వెలయుచుందురు. అట్లు లంధ్ర
భూమికి వలస వచ్చిన కుటుంబములు పెక్కులు గలవు.

గీ॥

తే. వారిలోఁ జెడవజ్ఞులు భార్యవుడును

వైతహవ్య సావేతస ప్రఖ్యులైన
గోత్రముఘల వాధూలస గోత్రుఁ డొప్పె
నన్నిటం బెద్ద యగ్రహారాగ్రణి యయి.

గీ॥

వ. ఆ పెడవజ్ఞులకు వేదాధ్యయనపరం లగు నేవురు పుత్రు లుదయిం
చిరి. అందు జ్యేష్ఠపుత్ర వంశములోనివాఁ డగు గంటి లక్ష్మణ

శాస్త్రి, మహాపండితుఁ డగుట విజయనగర భూపాలుఁ డాతనికిఁ దన యాస్థాన పండితపదవి నొసంగి, గోప్తనీ సాగర సంగమ ప్రదేశంబునఁ గల సంగమనలన యను గ్రామము నెలవు గావించి, నమ్మగ్రంబు లగు వసతుల నర్పించె. వారి వంశక్రమంబున వీరేశ్వరశాస్త్రి యుదయుంచి, భీమునిపట్టణంబున గృహంబులు నిర్మించె. ఆతని పుత్రుండు లక్ష్మణశాస్త్రి మహాపండితుఁ డయ్యెను. ఆతనికి బ్రహ్మముఖంబులం బోని నలువురు సుతు లుదయించిరి. అందు రెండవవాఁడగు వీరేశ్వరశాస్త్రి సేథావియై యొప్పుచు, బరమసాక్షి యగు జోగమ్మను బరిణయం బాడె. ఆ పవిత్రదంపతులకు కామేశ్వర దేవతావ్రసాదంబున నిరువురు పుత్రులు పుట్టిరి. అందు — ౫౭

౪. సురవైద్యుఁ డవతరించిన

నరణిం బెదకాముఁ డఖిల సంస్తుతుఁ డయ్యెన్;

సురగురుఁ డన ప్పఞ్చాక్షలు

కఱచిన చినకాముఁ డొప్పెఁ గడుఁ బాత్రుండై.

౫౮

౫. మఱియు నా పేరూర్ద్రావిడవంశంబులందు నేకతాశాగ్రహారంబు నివాసంబుగాఁ గలిగి,

౫౯

౬. తాతావంశము వేదన

నాతన; మం దొప్ప సూర్యనారాయణ వి

ఖ్యాతావధాని; పోదెమ

నాతండు గ్రహించి మించె నాశ్రేయసుండై.

౬౦

౭. తాతా సుబ్బారాయం

డాతనికి ద్వితీయపుత్రుఁ డై నెలసె; బుధుం

డాతండు విజయనగర

స్థిత మహారాజగురుఁడు విద్వద్గురుఁడున్.

౬౧

౮. తాతా సుబ్బారాయని

కై తోఁబుట్టువుగఁ బార్వతమ్మ యెసఁగె నా.

నాత్రిక్ గ్రహించె గుణ వి
భ్యాత్తుడు సతిగాగఁ జిన్న కామేశుఁ డొగిన్.

౬౦

తే. పార్వతీదేవి నిండుగర్భంబు దాల్చి
యరుణగర్భయౌ ప్రాచీదిగంగనవలె
సూర్యనారాయణావధాన్యాయునింట
నేకతాత్పరహారమం దెలమి నుండ,

౬౧

క. వేదపదక్రమ పాఠని

నాదంబులు వినుచు సూర్యనారాయణుఁ డా
వేదముఖుం డుదయించును
నాచాహిత్రుఁడుగ నంచు నందించు మదిన్.

౬౨

తే. చిత్రభాను నైశాఖ పవిత్ర శుద్ధ
పక్షమున నష్టమిక్ జయవాసరమున
మిథున లగ్నంబునం బుష్కమీప్రయుక్త
తారఁ బార్వతి కనెఁ బుత్రు సూరిమిత్రు.

౬౩

క. కేశుఁడు మేశుం డీశుం

జేశబ్దంబున వెలయుదు లేకపదంబై,
యాశబ్దము కామేశం
బా శిశువున కమరె సార్థకాహ్వాయ మగుచున్.

౬౪

క. కౌమారము యశావసమును

గామేశుఁడు మాతులునకుఁ గడుఁ బ్రియుఁ డగుచున్
దా మని తాతానుధికడ,
నేమంబునఁ జదువు లెల్ల నేర్పుచుఁ గడపెన్.

౬౫

శా. తాతా రాయఁడుశాస్త్రి వ్యాకణశాస్త్రప్రాజ్యసామ్రాజ్యుడై
నేతుశ్రీహిమశైలమధ్యమహి వాసిం గాంచె నాచార్యతా
భ్యాతిం బ్రావృతమస్తవిద్యల ననన్యాత్మపభాధుర్యుడై
యాతం డొందె మహామహోపపద ధుర్యంబౌ నుపాధ్యాయతెన్.

శా. తాతా రాయఁడుశాస్త్రి గీ మఖలవిద్యావీరమై మండన
స్థితాస్థానము వోలె వెల్ల నచటక విద్వాంసులున్ ఛాత్ర వి
భ్యాజిక్ వ్యాకరణంబు న్యాయమును వేదాంతంబు మీమాంసయున్
శ్రౌతస్మార్తవిధానపాలి సరహస్యం బభ్యసిం త్రైప్పణిన్. ౬౯

సీ. పాతంజలము మహాభాష్యంబు నొక్కెడ
జైమినీయ మొక్క చక్కి వినును,
గౌతమీయన్యాయరీతి నొంట గణాద
వైశేషికము నొక్క ప్రక్కఁ జెలియు,
సప్రయోగమ్ముగా శ్రౌతసూత్రము నొక్క
చాయను విను స్మృతిజాత మొకట,
భాష్యయు క్తంబుగా బ్రహ్మసూత్రంబులు
నుపనిషత్తులు గీత లొకట నెఱుంగు,
బ్రాతిశాఖ్యల కొకవేళ శ్రవణ మొగ్గు,
శాస్త్రసాహిత్యగోష్ఠులు సలుపు నొకట,
నా మహామహోపాధ్యాయుఁ డైన నుబ్బ
రాయ నింట గామేశుండు ప్రకట నిరతి. ౭౦

శా. ఆలించుం గడు శ్రద్ధ వేదములు శాస్త్రాలిం దదభ్యర్థియై,
పాలించున్ శ్రుతిసిద్ధ నిత్యవిధులన్ బ్రాల్మలకే, కాని, యే
వేళక దానఁ దవుల్పడండు, దగులున్ వేదాంత వాక్యంబులన్,
బాలప్రాయమునంద వాని కవి విస్పష్టంబులై యెక్కుటన్. ౭౧

క. ఎలబ్రాయంబున నతనిం
దలిదండ్రులు మఱి గృహస్థ ధర్మనిఁ జేయన్
లలిఁ బట్టించిరి కే లొక
యెలనాగన్ వేదవిదులయింటి దగు నతిన్. ౭౨

శే. పరిణయమహోత్సవం బట్లు పరిధవిల్లు
పట్ల నైదవనాడ యా వరునితల్లి

పార్వతీదేవి దేహంబు వదలి చనియె,
వచ్చి యాకస్మికమ్ముగా వ్యాధి యొందు.

ఉ. దీక్షితుడై వివాహవిధిఁ దీర్పంగ నొప్పిన రూపుతోడ నొ
దీక్ష కుపక్రమించె వినతిం బచరింపుచు నార్ధవైహికం
బక్షయలోక మీ జనని, కాతనిఁ జూచిన గేస్తు లెల్లరుకొ
వీక్షణపంక్తి నశ్రువులు నిండంగఁ గాజించి రేకధారగా.

క. కామేశుని నెమ్మది నది
నీమంబున భవవిరక్తి నిష్ఠం జెంపక,
గామినిఁ జూడఁడు లోలతఁ,
గామినులును శుకునినట్ల కాంచెద రతనిక.

శే. దక్షిణాచారమార్గ మార్ధమున నొక్క
రాశిచయనుల సంప్రదాయాన నెనఁగు
నని వినుట నమ్మహామహునెనరు వడసి
పొందె మంత్రోపదేశ మమందవృత్తి.

ను. ఒకనాఁ డాతని కద్భుతంబుగ శ్రవోయోగంబునకొ వివాహం
నకలంకంబును రోదనీకుహరపర్యాప్తంబు జ్ఞానకరూ
పక మానందమయం బఖండమును విశ్వస్ఫూర్తిబీజం బొసఁ
నొక నాదం; బది తన్నుఁ బిల్చు ప్రణవద్యోవాణిగా నెంచుచుకొ.

మ. ఎద నేదో మధురార్ద్రతాపశిఖ బాధింపంగ రాపాడుచుకొ
మది యెప్పటను శాంతి నొందమి నకస్మాజ్ఞాతహా నూహాని
య్యదియే దీనికి నొషధం బనుచు బోధానందమానీంద్రులొ
వెదుకంగాఁ జని యెట్టకేని దరిసించెన్వారి నమ్మాపురికొ.

ప. అచ్చట బాలకామేశ్వరశర్మ పండిత పరిషదనుజ్ఞతోఁ బ్రసంగ శ్రమ
శుద్ధచతుర్దశీ గురువాసరమ్మున యథాశాస్త్రీయమ్ముగాఁ దుకీనూ
శ్రమ స్వీకారం బొనర్చి, జగద్గురు శ్రీ బోధానందభారతీ యతీంద్రుల
యనుగ్రహంబున మహోపదేశంబు నొంది కల్యాణానందభారతి యను

సప్తత్రనామంబున ద్వితీయ జన్మంబు నొంది, పిమ్మట రుధిరోద్ధారి
మూర్ఖశీర్ష పూర్ణిమా భానువాసరమ్మున జగద్గురుపదవి నభిషిక్తులైరి.

వ్యాఖ్యాన సింహాసన వర్ణనము

1. బ్రహ్మవర్చసూస్నిర్తి వరలుమూర్తిం గన
నగ్ని దేవుం డీతం డనంగఁ దోచుచు,
గాంతిపుంజం జైన కాయంబు గాంచిన
బాలసూర్యప్రౌఢిఁ బరిఢవించుచు,
జిఱునవ్వునెన్నెలల్ గురియు మోమును జూడఁ
బూర్ణచంద్రుండను బుద్ధి వొడము,
బహుముఖప్రస్ఫుర త్ప్రవచనంబులఁ గాంచ
భారతీశుం డను భావ మొదవుఁ,
బ్రబలధర్మేతరములఁ గోపంబు చూడ
నితఁడు భార్గవరాముఁ డన్పించుఁ బ్రజకు,
బాల కల్యాణయతి పూజ్య పాదగురులు
పరమహంస సామ్రాజ్యాధిపదము దాల్చు.

౯౦

న. శ్రీమ త్పురమహంస పరివ్రాజకాచార్యవర్య పదవాక్యప్రమాణ పారా
వారపారీణ యమ నియ మాసన ప్రాణాయామ వ్రత్యాహార
ఘరణా ధ్యాన సమాధ్యష్టాంగ యోగనిష్ఠా గరిష్ఠ తపశ్చక్రవ
ర్త్యనాద్యవిచ్ఛిన్న గురుపరంపరాప్రాప్త సాంప్రదాయక వడ్డర్శనా
చార్య వ్యాఖ్యాన సింహాసనాధీశ్వర సకలవేదార్థ ప్రకాశక సాంఖ్య
త్రయీ ప్రతిపాదక సకల నిగమాగమ సార హృదయ వైదికమార్గ
ప్రవర్తక సర్వతంత్ర స్వతంత్ర విద్యానగరాది మహారాజధానీ కర్ణా
టక సింహాసన ప్రతిష్ఠాపనాచార్య తుంగభద్రాతీరవాస ఋష్యశృంగ
గిరి పురపరాధీశ్వర శ్రీ విరూపాక్షాధీశ్వర శ్రీమ దాచార్యాన్వయ
పరివృఢ శ్రీమ ద్రాజాధిరాజ మహారాజ గురు భూమండలాచార్యా
న్యన్వర్త సకలబిరుదావలీ విరాజమాన శ్రీవిద్యాశంకర పదమావేశ
ప్రకాశిత శృంగగిరి శ్రీవిరూపాక్ష శ్రీపితాధీశ్వర భారతీ సంప్రదాయ

సార్వభౌమ జగద్గురు శ్రీ బోధానందభారతీ మాంతాచార్య మహా
స్వామి కరకమలసంజాత జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ మాంతా
చార్య మహాస్వామి చరణులు, వ్యాఖ్యాన సింహాసనాధిష్ఠితులు
యెసగుతఱి, ౮౬

సా. బాలార్క- ప్రతిమానతేజఃడు శ్రుతిప్రఖ్యాత దివ్యార్థలీ
లా లోలాత్కముఖుండు నిత్యరసనా లాస్య స్థిషద్భారతీ
కేలీ మంగళ విగ్రహుం డతఃడు పంకేజాత గర్భుండు తా
నై లోకంబు సముద్ధరింప దిగి కొత్తైవనల్లు భాసిల్లెజ్జె. ౮౭

చ. సనకసనందనాది మునిచంద్రులు వీరు, నసిష్ఠుఁ డీతఁడీ
మునిమణి నారదుం డనుచుఁ బూజ్యుతఁ బొల్పుచుం దత్సభం దబో
ధనులు తురీయధర్మలు సతంబు గురూత్తముఁ గొల్పుచుండు రా
ఘనుకరకంజజాత శుభగాత్రులు మానసమాత్ర సంభవుల్. ౮౮

మ. ఎదలం బెచ్చినభక్తి కాతుకధృతిఁ హెచ్చింప శ్రౌత్యాత్మముల్
వదలంబోవక యాత్మలో వెలుంగు దివ్యజ్యోతి స్రాంతమున్
బదిలంబు బాసరించి కాంచుచును విశ్వవ్యాప్తి దద్దీప్తి ద
త్పద మేవేశ సమాశ్రయింతు త్రిపురాతాత్పర్యయోగేశ్వరుల్. ౮౯

సీ. లక్ష్మ్యం డొకండును రాముం డొకండును
వినులుం డొకండు శ్రీవిద్య యొకండు
వేద మొక్కండును విరజం డొకండును
సత్యం డొకండును నిత్యం డొకండు
నొకండు విమర్శుండు నొకండు విజ్ఞానియు
విజయుం డొకండును వినయుం డొకండు
పూర్ణుండు బ్రహ్మంబు బోధుండు నమలుండు

నచలుండు జయుండు నారాయణుండు
సర్వుండు భూముండు శివుండు శంకరుండు
పరుండును సుశీలుండును యోగివరులు సతముఁ
గొలుచుచుండు రానందనాథులు తదీయ
శిష్యులై పాదుకాంతదీక్షితులు భక్తి.

శే. మఱియు మహిమాధ్యులున్నారు మహితయశులు
యోగివర్మలు కల్యాణ యోజితాత్మ
పాదుకాంత దీక్షాచార్యపదులు పంక్తి
పావనులు లోకపావన భవ్యతనులు.

౧౬

సీ. క్రమ జటా ఘనల సాంగముగ శ్రావ్యంబుగా
నర్చించు సూర్యనారాయణుండు,
వేదాంతగోష్ఠీ వినోదంబు నచించు
సుధి యల్లు లింగన సోమయాజి,
చర్చించు దైవజ్ఞ సార్వభౌముండు దివ్య
గమనముల్ వేంకట రమణశాస్త్రి,
పాణిని వరరుచి పాతంజలప్రాణి
కలయఁ బేర్చును నీలకంఠసూరి,
సరస సాహిత్య సంపద సంతరించు
శ్రీయశశ్వాలి మాధవరాయశర్మ,
శ్రీ జగద్గురు కల్యాణ రాజ పూజ్య
యతుల యాస్థాన పుణ్య సభాంతరములు.

౧౭

సీ. సదమల సాహితీసమితి సభాపతి
సత్కవింద్రుడు శివశంకరుండు,
కవికుటీరావాసి కావ్యమర్మజుండు
ప్రౌఢకావ్యుడు వీరరాఘవుండు,
కవితావతంసుండు గట్టి స్మరింహుండు
కామసంజీవన కావ్య కర్త,
జ్ఞానవాసిష్ఠ నిర్మాణదక్షుండు సూక్ష్మ
బుద్ధి శ్రీరామ నద్భుతవరుండు,
కవి విధేయుండు గురుకటాక్షప్రసార
సార హృదయాబ్జు డీ నోరి నారసింహు,
జా మహాస్థాన మెవ్వేళ నాశ్రయించి
కవిత వెలయుతు రిష్ట సత్కవులు గూడి.

౧౮

సీ. శ్రేష్ఠుండు శిష్యుల శ్రేష్ఠుండు యోగుల
 లక్ష్మ్యుండు లక్ష్మీనారాయణుండు,
 సరిగ్రహీత సర్వాగమవిదుండు వి
 రజుండు చిద్వర్తి శ్రీరామమూర్తి,
 ఘనవేదపాతి వేంకట సోమపీఠియు,
 గ్రమపాతి విమలసూరావధాని,
 శుక్లయజుర్వేద సూరి యాచార్యుండు
 పురుషోత్తమవధాని పూర్ణయోగి,
 పరమ సత్యధర్ముండు సాంబశివశాస్త్రి,
 యమల పూర్ణాత్ముఁ డాదినారాయణుండు,
 సుబ్బరాయుండు సౌశీల్య శుద్ధబుద్ధి,
 కొలిచియుందురు కల్యాణగురుల సతము.

౧౦౦

స. ఇట్లు ధర్మసంపన్నులగు మహామహిమనొప్పారు నప్రాజ్యపాదులు.

సీ. వాక్రుచ్చు నొకవేళ బ్రహ్మసములు మూడు
 భావ్యతద్వ్యాఖ్యాప్రబంధయుక్తి,
 వివరించు నొకవేళ వేదవాక్యార్థముల్
 కల్పిక్త మాధవోక్త క్రమమున,
 వివరించు నొకవేళ శ్రౌతప్రయోగ ర
 హస్యంబు లనితరాభ్యస్త ఫలశితి,
 వివరించు నొకవేళ నిగమాగమాచార
 ప్రాక్రమము ధర్మనిష్ఠుఁ డగుచు,
 స్థిరచరంబులౌ సమరసమూర్తిప్రతిష్ఠ
 యొక్క హేల నొనర్చు నొక్కొక్కవేళ,
 భువనగురుండు శ్రీ కల్యాణ పూజ్య పాద
 పరమహంసుండు భారతీవనవిభుండు.

౧౦౧

స. ద్వైతధ్వంత ప్రచండభాస్కర పదప్రఖ్యాతి దీపింప, న
 ద్వైతద్వేషులు మర్చివాదరణయాత్రల్ సల్పి పారింపఁడే,

భీతిం బాటిన నాదవానివజకు వెన్నాడి భంగింపడే
యా తీర్థాభ్యు నుదర్శనాయుధ ధరుం డాచార్యు డుద్దండుడై. ౯-౨

కృతి నమర్పణము

౧. అట్లు త్రిలోకీతత నిజ కీర్తిచంద్రాతపద్యుతి యగు శ్రీ కల్యాణానంద
భారతీ యతీంద్రు లొక్క శుభవాసరంబున వ్యాఖ్యానసింహాసనం
బునం గొలువుడి తప్పుడ శ్రీ రాజీన నిరంతర ధ్యానాయత్త చిత్తుండ
సగు నన్ను కావించి నిజ శ్రీపాదపీఠాంతికమునఁ గూర్చుండ నియ
మించి సమ్ముఖంబున బహుళమంత్రముగళంబుగా శ్రీకలశంబును
బంచపల్లవాంకృతంబును నవరత్న సంపన్నంబును దివ్యోషధివాసనా
శ్రీ వాసిత పవిత్ర వారిపూరితంబును బ్రతిష్ఠించి శ్రీపాదసమర్పితి
చాణియుగళుండ నగు నాకు — ౯-౩

౨. శ్రీవిమలంబు సజాశివ
పావనయంత్రాంతంబు వరమహిమము నొ
సావర్ణ పట్టమును గురు
దేవులు కట్టిరి లలాటదేశమునఁ గృపక. ౯-౪

౩. శాంతప్రక్రియ నంత సద్విజయవల్ సామ్రాజ్యమంతంబులక
జెంతం దోడుగ నుచ్చరింపంగ శ్రుతిస్సిద్ధంబుగా శ్రీగురుల్
పొంతం బొప్పంగ స్వీయపాణికలనక మూర్ధాభిషేకం బవి
భ్రాంతశ్రీకత నా కొనర్చిరి సభక స్వస్తిశ్రుతుల్ పొంగంగక. ౯-౫

౪. ఆ శుభవారిపూత సకలాంగుడనై యొకమాట రాక యా
కాశధునీ పవిత్ర జల కమ్ర జటాకలితాంగునిక భవా
సేతుని నాత్మలో నిలిసి యేనును స్థాణుడు వోలె నుండ శ్రీ
సేకలరమ్యపాణి వినిపించిరి సద్గురు లిట్లు లాసభక. ౯-౬

౫. మున్నె యీతండు మద్దత్త పూర్ణదీక్ష
నమల పరమంత్ర సామ్రాజ్య మధివసించె;
నుతియు నే డిందుఁ బరిపత్నమక్షమందుఁ
జేసితిఁ గవిసామ్రాజ్యాభిషేచనంబు. ౯-౭

శ్రీ. మేము వైచూకరణసార్వభౌమబిరుద

సహితుఁగాఁ దాత రాయఁడుశాస్త్రి దొలుత,

మరల దైవజ్ఞసార్వభౌమపదమహితుఁ

జలిశితిమి వేకటరమణశాస్త్రి నిట్ల.

౯౦౮

తే. ఇట్టిఁ డగుఁ బాత్రుఁడు కవిసమాట్ట నాఁగ

మా యొనర్చెడినామముల్ మాన్యము లగు,

నని యెసంగుఁ ద్రెలోకే నన్వర్థసంజ్ఞ,

విదియు నీసభ యంగీకరించుఁగాక.

౯౦౯

ఉ. పేరుగలాఁడు సత్కవులు పేర్చెడి సర్వసభాంతరంబులం

దీరు సభాపతిత్వపద నిష్ఠితుఁ డీ శివశంకరుం డిదే

తీరిన యాభిషేచనకదిక్షఁ గనుంగొనఁ గాన నాతఁ డీ

నోరి నృసింహశాస్త్రి శుభనూతననామము చాటి చెప్పెడిన్. ౧౦౦

ఎ. అని యానతిచ్చిన, సభాపతి శివశంకరుండు శ్రీ జగద్గురువుల యాదే

శంబు సభతోడం దనకును బరమసమ్మతంబుగా లేచి, నోరి నరసింహ

శాస్త్రి కవిసమాట్టని ముమ్మారు సభామధ్యంబున నుద్ఘోషింప,

మ. కరుణాపాంగవిలోకనామృతముతోఁ గల్యంబుగా నంత శ్రీ

గురువర్యుల్ సకలాంగసేచనము నాకుం జేయుచున్ నాపయిన్

బరమా శాటి యొకండు కప్పి, “కవిసమాట్టిద్ధనామ్నా చిరం

పరివర్థస్వ” యటంచు శీర్షముపయిన్ స్వర్ణాక్షతల్ వైచినన్. ౧౦౧

తే. మొరసె భూసురాశీర్వాదముఖరవము

నో నెనసి కవిమిత్ర సంశోషరవము,

సభ సముత్పన్నమై జయజయరవంబు

ప్రతిరవ మ్మీనె దశదిశావరణములను.

౧౦౨

ఉ. ఆ పరివత్సమక్షమున నంత జగద్గురుపూజ్యపాద సు

శ్రీపదపంకజార్పణము సేయుచు భక్తిని కంఠ మెత్తి యీ

శ్రీపరదేవి భాగవత సిద్ధపురాణము వినిచితిన్ శిరం

బూప సదస్యు లెల్లరు మదూర్జితజన్మము సార్థకంబుగా.

౧౦౩

వ. మఱియును శ్రీసదనంబున శ్రీగురుదేవప్రతిష్ఠిత శ్రీమహాకామేశ్వర్యంబౌ రాజరాజేశ్వరీ ప్రతాపభారతీ పరాభట్టారికా పరదేవ్యాయతనముఖమంటపంబున నఖల చాతుర్వర్ణ్య శిష్యబృందంబులు జూడఁ శ్రీ సదాశివానందభారతీ యతీంద్రుల శృంగేరీ శ్రీవిరూపాక్ష శ్రీ పీఠాధీశ్వరపదవి నధిష్ఠింపఁజేయ నుద్యుక్తులై వారలకుఁ బరమహంస సామ్రాజ్యాభిషేచనంబు నిర్వర్తింపఁబోవు సమయంబున, వ్యయ సంవత్స రాశ్వయుజ పూర్ణిమా గురువాసరమ్మున మిథునలగ్నమ్మున నన్ను శ్రీగురుదేవులు మరల రావించి, యందుఁ గొలుపున్న శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ పరదేవతా సమక్షంబున నుభయ జగద్గురువుల సన్నిధానంబున శ్రీ సత్యానందయతీంద్రులును బరివేష్టిత సకల కవి విద్వద్వ్యోగివ రేణువులును నాలింప నస్మత్కృత శ్రీదేవీభాగవతకథార్థంబు కొంత వినిపింపం బంచిన, నట్లానర్చి కృతార్థుడనై వందనం బాచరించిన నాకుఁ దత్సభాముఖంబున నాశీరక్షతప్రక్షేపణ పురస్కరంబుగఁ గవిసమా ట్పట్ట. శ్రీముఖప్రతంబు ప్రసాదించి యనుగ్రహించిరి. తదాదియు నేనును, ౧౦౫

ఉ. ఆ పరదేవికోమలకటాక్షము పాటిన దీవిధంబుగా
నాపయి, దానియిచ్చకు గుణం బది యేటికి లెప్ప, గాని నే
నీపయి నెట్టు లీసరణినే సిరిచూడ్కిఁ బాత్రభూమి నై
యోపుదునో చరింప, నని, యందు నితాంతతదాత్మబుద్ధి నై. ౧౦౬

ఉ. కొరను దీనికై ధనము, కొరను సదృశ మైనఁగాని, నేఁ
గోరను శౌరవాంకములు, కొరను సత్పదజన్మభాగ్యముల్,
కొరను జన్మమోక్షణము, కొరున దొక్కటె సుస్థిరంబులై
శ్రీరమణీయపాద సరసీరుహముల్ విలసిల్లుటా మదిన్. ౧౦౭

కృతికర్తృ వంశ వర్ణనము

వ. హరితాంబరీష యావనాశ్వ త్రాక్ష్యోద్వేయం బగు హరితగోత్రంబున
నాప స్తంబసూత్రులు యజ్ఞశాస్త్రాధ్యాయులును వైదికనిష్ఠాభాసు

మలు నను భూసురులం దృఢదేశంబునఁ బాలుపొందు నెలనాటి
సమాజమందు, ౧౦౮

౪. శ్రీగీర్ద్రంబు మొదలు వార్ధియునుదాఁక
వృషభశైలాది సింహాద్రివి స్తుతమహి
యజ్వలై కవులై పండితాగ్రస్య లగుచు
నోరు గలవారు సిరి మీఱు నోరెవారు. ౧౦౯

౫. అందు,

౬. వేదవాదంబుతోడ నభిన్నవృత్తి
శ్రావ్యసంతనాదంబు సంతరించు
నతఁడు బ్రాహ్మణకోదూరునందు వెలసి
మాన్యుడై పేరు గనె హనూమద్బుధుండు. ౧౧౦

౭. అతనికి వేంకమ సాధ్వికి
సుతుడై గోపాలకృష్ణమూరి నెలసెన
న్నుతుడై యమోఘవా క్కని
వితతప్రథ ముత్రమర్మవిదుఁ డని బుధులకొ. ౧౧౧

౮. ఆ గోపాలకృష్ణునకు శంభమనతియు దిద్దరు పుత్రికలును, నలువురు
పుత్రులును గల్గిరి. ఆపుత్రులలో జ్యేష్ఠుం డగు నాశేశ్వరరాయండు
వంశకరులగు పుత్రులం గాంచె. ద్వితీయుం డగు రాజేశ్వరరాయండు
కవియై బహుకావ్యంబులు సంతరించి యశోమాత్రపుత్రుం డై గతించె.
మూడవకుమారుం డగు హనూమద్బుధుండు మత్పితృపాదుండు వేది
విద్యాసనాథం బగు కౌండిన్యగోత్రంబున నేతివంశంబున నుండి,
క్రమాంతస్వాధ్యాయపరుండును నగ్నోభానదీక్షితుండును - పరమ
వైదికధర్మనిష్ఠా భాసురుండును నగు నాగలింగదీక్షితుల ద్వితీయ
పుత్రుని మహాలక్ష్మిని వివాహ మాడి, నలువురు పుత్రుల నొక్క
పుత్రికను గాంచె. గోపాలకృష్ణుని కనిష్ఠపుత్రుండగు గురులింగశాస్త్రి
చెన్ననగరంబునఁ బండితపదవీ సుప్రతిష్ఠితుం డై, ౧౧౩

సీ. భారతం బాదిగా బహుపురాణములు

రచించె డెలుగున వచనశైలి,

ధర్మశాస్త్రానికి దతనూత్నవిస్తర

వ్యాఖ్యానములు కూర్చె నాంధ్రభాష,

జైమినీయాదిక జ్యోతిషగ్రంథార్థ

కలన నిరూపించె డెలుగువాణి,

సీతారహస్యార్థ జాతప్రకాశాది

వేదాంతకోశముల్ వెలయఁ జేసె,

వేయు నేటికి విజ్ఞాన భిక్ష నేటి

యాంధ్రజాతికి బెట్టిన దతఁడ కాదె,

శాబ్ద వేదాంత హోరాది శాస్త్రవిదుఁడు

నోరి గురులింగబుధుఁడు విస్తారయశుఁడు.

౧౧౮

స. అస్మ త్పితృపాదుం డగు హనుమద్బుధుండు,

౧౧౯

సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్య వశంవదుండు,

శ్రీమహా పాదుకాంత దీక్షా మహితుఁడు,

జనకుఁడు మదీయ సవితృదీక్షాగురుండు,

విదిత పండితకవి నా కవిత్యగురుఁడు.

౧౧౯

క. శ్రీమాతయె యీరీతిగ

సీమెయి ధరియించి యవతరించె ననఁ దగుకా,

శ్రీమహిత మహాలక్ష్మిని

పూమాతం గొల్తు భక్తి మహితస్వాంతం.

౧౨౦

స. వారికి రాజగోపాలశాస్త్రియు, సీతారామశాస్త్రియు, వేంకట లక్ష్మీ

సరసింహశాస్త్రియు, చంద్రశేఖరశాస్త్రియు నను నలువురు పుత్త్ర

ును, రాజ్యలక్ష్మి యను పుత్రికయుం గలిగిరి. అందుఁ దృతీయ

పుత్రుండ నగు నేను కౌండిన్యసగోత్రుం డగు నేతి శ్రీరామశర్మ

పుత్రి మత్పితృసనాన్ని ధర్మపత్నిగాఁ బరిగ్రహించి నకుటుంబంబుగా

శ్రీ జగద్గురుకరుణా కటాక్షపాత్రుండనై వర్ధిలుచుండు.

౧౨౧

క. కల్యాణాన్నదచరణా !

కల్యాణైకస్వరూప ! కల్యాణగుణా !

కల్యాణప్రద ! భారతి !

కల్యాణానందనామ ! ఘనయతిసోమా !

౧౧౯

క. సాక్షా ద్ధ్యాయుడ వంచును,

సాక్షాత్పరదేవి వంచు; సత్కవి వంచు,

వీక్షించి, సమర్పించితి;

సత్కయ్యకటాక్ష మిందు నమరింపగదే !

౧౨౦

క. ప్రజ్ఞాన ఘన కథామృతి

నజ్ఞానధ్వాంత పరమహంసార్పిత మీ

విజ్ఞానయోగి కృష్ణా

పజ్ఞము తనప్రజ్ఞ నిష్ఠ ప్రతిదీపించున్.

౧౨౧

తే. అవధరింపు, భవత్పూజ్య హస్త పంక

జాభిషేచన సామ్రాజ్య కోభితుండు,

దివ్యమగు విద్య విజ్ఞానవీక్షితుండు,

పట్టికాక్రీకుండు కవిసమ్రాట్టు, పలుకు.

౧౨౨

శౌనక ప్రశ్న

తే. పుణ్యమై యొప్పు నైమిశారణ్యభూమి

శౌనకాదులు కలిభీతి సంశ్రయించి;

రంధుఁ ఖారాణికోత్తముఁ డయిన సూతుఁ

గాంచి శౌనకమాని భాషించె నిట్లు.

౧౨౩

శా. సూతా! ధన్యుడ వచ్చు! శుభులఁ గడున్ శుభుండ వీవే; పరి

జ్ఞాతం బయ్యెఁ బురాణసంహిత సమస్తంబున్ సమర్థంబు నీ

చేతన్ వ్యాసమునీంద్రకూరిమి; భవచ్చిత్తంబు తాపత్రయా

పేతంపాతఁ; జిరాయు రున్నతి యశ నీస్ఫుటండవై వెల్లుమా. ౧౨౪

తే. మునుల విశ్రామదేశ మీ పుణ్యవనము
విశ్వసననామకం బయి వెలయు నిందు
గూడిన ముసీద్రసమితికి వేడుకయ్యె
బ్రహ్మసమ్మిత దివ్యపురాణము విన.

తే. పాడబోవేత రుచిరాన్న సన్నికర్ష
జిహ్వ కాష్టద మేతేతి సిద్ధ మట్లు
బుదిమఁతుల వాక్కుధాపూరములను
శోభిత మానందకదళ చుచిత మగు.

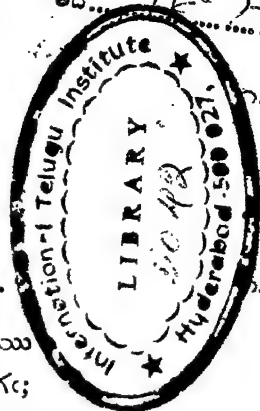
తే. చెవులు లేనట్టి చిలువలే యవశము లయి
యాడును మనోహరధ్వని కనుగుణముగఁ
జెవులు కల్గియు వా రెఱుఱు! చెవిటివారె,
విధిహతులు సత్కథావళి వినని నరులు!

మ. కలికిఁ భీతిలి యీ పవిత్రతమమా కాంతారమధ్యమృన్మనఁ
కలి వర్జ్యం బని చేరి, పాసి కలఁకం; గాలంబు వెల్లింప, ని
చ్చలు శాస్త్రార్థములం బురాణకథలఁ జన్నంబులఁ సత్రదీ
క్షల నా సత్యయుగప్రతీక్ష నిటు వాసం బుంటి మో పుణ్యుడా!

క. వేదాంతము సాత్త్విక మగు,
నాదట మీమాంస రాజసాత్మకము నగున్,
వాదవిరోధము న్యాయం,
బాదిం ద్యాజ్యంబు తామసాత్మక మగుటన్.

క. ఏచాయ శాస్త్రరీతులొ,
యాచాయఁ బురాణచయము నగుఁ ద్రిగుణంబై;
వాచంయమింద్రు లిందున్
యాచింతురు శుద్ధసాత్త్వికాఖ్యానంబున్.

ఉ. ఏది స్మరింపఁ గామదుఘ, మేది వినన్ సకలార్థ సిద్ధిదం,
బేది పరింప ధర్మకర, మేది విచింతన సేయ ముక్తిసం

పాదక హా ముముక్షులకుఁ భవ్యము దివ్యము వేదసమ్మితం
బేది పరాత్పరం, బది వచింపుము భాగవతాఖ్యసంహితఁ. (౧౩౬)

౩. యజ్ఞశతము లొఱ్ఱర్చి మే మలసినాము;
శాంతి నొందము కేవల స్వర్గవాంఛ;
నమ్మత మేల పునర్జన్మ మగునయేసే!
జ్ఞానమే వినా మోక్షసిధాన మున్నె! (౧౩౭)

౪. కావున మే మర్థింతుము
పాపనము రక్షకఘటిక పరమరహస్యం
భావలఁ జేర్చెడుతరి శ్రీ
దేవీభాగవతకథను దెలుపఁగ సూతా! (౧౩౮)

కథా ప్రారంభము

౫. ధన్యోస్మి యంచు సూతుఁడు
మున్యాదేశంబు వించు, మూర్ధాంజలిబం
ధన్యాసమ్మనఁ దగి, స
మృత్యుము లగు పలుకు లిట్లు మాలిమిఁ బలికెఁ. (౧౩౯)

౬. ఆహా నా సౌభాగ్యము!
మోహళి విదల్చి ముక్తి మునుకొను దేవీ
మాహాత్మ్యసత్కథావళి
వ్యాహరింపంగ మీర లాజ్ఞాపింపఁ. (౧౪౦)

౭. వ్యాసఋషి తదుపజ్ఞహా భాగవతము
నం దధిష్ఠాత్రియై పోల్చు నాదిలక్ష్మి,
దీపశిఖివోలె మూడు వర్తికలమెలిసి.
యేకమై వెల్లు నార్ద్రమై యెడఁడ ప్రమిద. (౧౪౧)

౮. అశుభశాస్త్రంబులుందు గుహ్యతిగుహ్య,
ముత్తమాగమములలో నన్దు తమంబు

వేదవిదితంబు శ్రుత్యర్థవిహితపదము
నౌ పురాణంబు ప్రవచింతు ననఘూర!

౧౩

౧. బలితముఁ దత్పదకంజముఁ

గొలుతున్, యోగులకు ముక్తిఁ గూరిచి, బ్రహ్మ
దులకున్ సేవ్యం బై, మా
నులకున్ ధ్యేయైకపదము, నుతసత్పథమున్.

౧౩౧

౨. వేదములందు విద్య యని విశ్రుత మెచ్చుది, యాద్యశక్తి యా
నేది, పరాభిదం జెఱుక యేది, విదిర్వంగ బంధముల్ క్షమం
బేది, దురాత్మదుర్విషయ సేయది, మానికి ధ్యారగమ్య మా
నేది, యదే మదిన్ నిలిచి నృత్యము సేయుత మాయితంబుగా.

౩. చిదచిహ్నిపక మా జగ త్తలమున్ సృష్టించి పాలించుచుం,
దుది సంహారము చేయు ముక్తిఁగొల్పె తొల్కాడు శక్తిత్రయిన్,
అద సైనన్ రమియించు నొక్కతయె యాత్మానందయై దాని నె
మ్మది ధ్యానించెద విశ్వసూతి నపరన్ మన్మాత నాత్మాత్మికన్.

౪. ఈ సమస్తంబు బ్రహ్మ సృజించె నంచుఁ
బ్రథిత మాను బౌరాణికవచనసరణి;
బ్రహ్మ జనియించె హరిరాభిషద్దమందు;
నన, స్వతంత్రుఁ డని వచింప నగు నె వాని?

౧౩౨

౫. ప్రత్యక్షకాలంబునఁ బయోనిజలములందు
శేషుని సహస్రభణశయ్యఁ జేర్చి మేను
నుటచి కనుమోడ్చి నిదించు మాధవుండు,
నస్వతంత్రుఁడ; భగవంతుఁ డగుట యెట్లు?

౧౩౩

౬. అచ్యుతాధార మైన యేకార్ణవమును
బ్రభు వనఁగ రా దపాత్రమై రసము లేమి,
మాత సర్వస్వమున శక్తిభూత యెవతె,
శరణు చొచ్చెద నే దాని సర్వజనని.

౧౩౪

క. అజః డంబుజస్థితం డయి

నిజజనకుం గాంచి యోగనిద్రావశుఁగా,

భజియించె నెట్టి దేవిని,

భజ రే మన, యట్టి దేవి, భక్తశరణ్యుఁ.

౧౮౮

క. దానిని మాయుక్ సగుణుఁ

దానినె నిర్గుణను ముక్తిదాత్రిని మదిలో

ధ్యానించి చెప్పఁ దొడఁగితి,

మానులు వినుడీ పురాణమాణిక్యంబుఁ.

౧౮౯

పురాణప్రకంస

౩. అయ్యదియు శ్రీమద్భాగవతాభిధానంబునఁ బరమపుణ్యంబై, పదు
నెనిమిదివేలు శ్లోకములు గలుగ, ద్వాదశస్కంధ సమ్మితం బై,
మున్నూట పదునెనిమిది యధ్యాయంబులతో నొప్ప. అందుఁ
బ్రథమస్కంధంబున నిరువదియు, ద్వితీయంబునఁ బండ్రెండును,
తృతీయంబున ముప్పదియు, చతుర్థంబున నిరువదియైదును, పైదవ
స్కంధంబున ముప్పదియైదును, షష్ఠంబున ముప్పదియొక్కటియు,
సప్తమంబున నలువదియు, నెనిమిదవ స్కంధంబున నిరువదినాల్గును,
నవమంబున నేబదియు, దశమంబునఁ బదుమూడును, సేకాదశంబున
నిరువదినాల్గును, ద్వాదశస్కంధంబునఁ బదునాలుగధ్యాయంబులును
విలసిల్లు. మఱియు, శ్రీదేవీమహాపురాణంబు ప్రతిస్కంధ రసబంధు
రంబై, ముముక్షుజన ప్రియంబై, యష్టాదశసాహస్ర సంహిత నాఁ
బరగు.

౧౯౦

తే. సర్గ మనఁగను మఱి ప్రతినర్గ మనఁగ

వంశ వంశానుచరిత మన్వంతరములఁ

బంచలక్షణ యుక్తమై పరగు చుండు

నార్వకృతులు పురాణవిఖ్యాతి నెనఁగు.

౧౯౧

తే. సత్యముగ నిర్గణము బ్రహ్మ సత్య మయ్యు
యోగిగణములఁ గృపఁజే సముద్ధరింప
వికృతియై వ్యాపికాకృతి నెలయును శివ
యయ్యది చరాచరాధార యగు తురీయ.

౧౪౮

సీ. దాని శక్తులు మూఁడు తన్వతనువు లూను,
నందు మహాలక్ష్మి స్వచ్ఛసత్వ,
రాజసాత్మ మహాసరస్వతి యశా, మహా
కాలిక తామసాకార యగును;
ఈ మూఁడు శక్తులు సృష్ట్యర్థమై దేహ
సంగతి నొందుట సర్గ మండ్రు;
సృష్టి స్థితి వినాశ దృష్టిమై విధి హరి
శంకరజని ప్రతిసర్గ మాండ్రు;

వంశ మగుఁ జంద్ర సూర్యాది వాశ్య గణన,
మఖిల మనుకాల గణన మన్వంతర మగు,
వారి వంశానుచరితమౌ వంశగణన;
పంచలక్షణ మీరీతి భాగవతము.

౧౪౯

తే. ఇట్లు పల్కిన సూతు నీక్షించి పల్కె
శౌనకుఁడు మానసమితికి సమ్మతముగ,
స్మృతిపథమ్మునఁ దమ పూర్వవృత్త మాడ,
మఱియు నెఱుంగఁ బురాణసమస్తమహిమ.

౧౫౦

ఉ. మేము కల్పవేళమున మేమరభీతి నజ్ఞ భజింపఁగా
నా మునిపూజ్యుఁ డొక్క మహిమాన్వితచక్రము నిచ్చి, చక్రపు
న్నేమి విశీర్ణ మౌ నెచట నిల్వఁ, డటక కలిబాధ లే దనె,
నైమిశ మయ్యె నేమి యిట నాశము నొందుట బ్రహ్మవాక్కులన్.

ఉ. ఏము తదాది నీయెడ మునీంద్రులు సిద్ధులు నాశ్రయించి యు
న్నా మిట నేకచిత్తుల మనామయ మీ రుచిరాశ్రమంబు, నూ

తా! మహానీయచిత్త! కడు ధన్యుల నైతిమి నీ పాదాభిషేకము;
నామము లేవి తెల్పుము, విచారమన నయ్యె బురాణజన్మముః .

శ్రీ. వితత సుగుణైకపాత్రమై యతి పవిత్ర
మఖిల జగదుబికానాట్య మటు విచిత్ర,
మఘకడుబుబు హరియించు నర్థకాండ,
మది వచింపుము వ్యాసోక్త ముఖిక కథ. ౧౫౫

ప. అన విని సూతుఁ డి ట్లనియె. ౧౫౬

శ్రీ. భద్వయము, మద్వయమును. బ్రత్యయము,
వల చతుష్కము, మనావళూ త్వలయు నాల్గు,
స్కాది యొక్కటి, లింగాదు లగును రెండు,
తే ము డస్తాదశపురాణము లివి. యనుచు. ౧౫౭

ప. అందు, మాత్స్య గ్రంథ పదునాలుగు వేలును; మార్కండేయ గ్రంథ పదునాలుగు వేలును, భవిష్య గ్రంథ పదునాలుగు వేలు నైదువందలును. శ్రీమద్భాగవతంబు పదునెనిమిది వేలును, బ్రాహ్మణ్యంబు పదివేలును, బ్రహ్మాండంబు పందెండు వేలును, బ్రహ్మవైవర్తంబు పదునెనిమిది వేలును, వామనంబు పదివేలును, వాయవ్యం బిరువదినాలుగు వేలు. యానునూలును, వైష్ణవం బిరువదిమూడు వేలును, వారాహం బిరువదినాలుగు వేలును, అగ్నిపురాణంబు పదునూలు వేలును. నారదు బిరువదియైదు వేలును, వాద్యం బేబదియైదు వేలును, తైంగంబు పదునొకండు వేలును, గారుడంబు పందొమ్మిది వేలును, కూర్మంబు పదునేడు వేలును, స్కాందం శెనుబదియొక్క వేలును; శ్లోకంబులు గలిగియుండు. మణియు, ననన్తముఖశరంబు, నారసింహంబు; నారదీయంబు, శైవంబు, దౌర్వాసంబు, కాపిలము, మానవము, కౌశసనము, వారుణము, కాలికము, సాంబము, నాందికేయము, సౌరము, పారాశరము, ఆదిత్యము, మాహేశ్వరము, భాగవతము, వాసిష్ఠము, నను నువపురాణంబులు పదునెనిమిదియు నార్షసమ్మతంబులై యొప్పారు. ౧౫౮

2. ఎలమి నస్తాదశపురాణములను నుడివి,
యాచుతయశుండు సాత్యనరేయుఁ, డర్థిఁ
దదుపబృగహితమ్ముగ భారతమ్ముఁ బలికె,
నుద్ధరింపఁగ వేదబాహుబలను గరుణ. ౧౫౭

3. ప్రజిమన్వోతరమదతి
ప్రతి ద్వాపరమందు వ్యాసభగవానుండై
హిత మాచూప జగతికి
నతి కృప హరి యవధరించు నవతారంబుకా. ౧౫౮

4. మహర్షి సత్తములారా! వినుండు. సైవస్వతాభిధం బగు నీ సప్తమ
మన్వంతరంబున సిరువదియెనిమిదవదగు ద్వాపరంబున, శ్రీహరి, సత్య
వశియందుఁ బరాశరాని వలన వ్యాసుండై యవతరించె. పరమధర్మ
విద్రుఁడు యగు సాత్యవతేయ గురు ననుగ్రహంబున నే నఖిల
పురాణసంహిత నభ్యసించితి. భవిష్యం బగు సిరువదితోమ్మిదవ
ద్వాపరమ్మున ద్రోణపుత్రుఁ డగు నశ్వతామ వ్యాసుండై యవత
రించు. కడచిన యిరువదియేడుగురు వ్యాసులును నాయాయుగం
బుల లోక హితార్థంబయి పురాణసంహితలఁ బ్రవచించిరి. అందుఁ
బ్రథమద్వాపరంబున స్వయంబుగా స్వయంభువు వ్యాసుండై, వేదం
బుల విభాగించె. ద్వితీయద్వాపరంబునఁ బ్రజాపతి వ్యాసుం డయ్యె.
తృతీయంబున ఊశనసుండును, చతుర్థంబున బృహస్పతియుఁ, బంచ
మంబున సవితయు, షష్ఠంబున మృత్యువు, సప్తమంబున మఘవుం
డును, అష్టమంబున వసిష్ఠుండును, నవమంబున సారస్వతాభిధానుం
డును, దశమంబునఁ ద్రిధామనాముండును, ఏకాదశంబునఁ ద్రివృషుం
డును, ద్వాదశంబున భరద్వాజుండును, త్రయోదశంబున నంతరిక్షుం
డును, చతుర్దశంబున ధర్ముండును, పంచదశంబునఁ ద్రయ్యంబునియు,
షోడశంబున ధనంజయుండును, సప్తదశంబున మేధాతిథియు, అష్టా
దశంబున వ్రతియు, ఏకోనవింశంబున అత్రియు, వింశంబున గౌతముం
డును, ఏకవింశంబున నుత్తముండును, ద్వావింశమ్మున వాజశ్రేవుం

డగు వేనుండును, త్రయోవింశమ్మనఁ జనుమౌయఁబు డగు
సోముండును, చతుర్వింశంబునఁ దృణబిందువు, పంచవింశమ్మనఁ
భార్గవుడు, షడ్వింశంబున శక్తి, సప్తవింశంబున జాతుకర్ణుడు,
అష్టావింశంబునఁ గృష్ణవైష్ణవాయనండును, వ్యాసధర్మంబును నెరపిరి.

క. ఆ కృష్ణదైవాయన

ధీకల్పక దివ్యఫలము దీర్ఘాయుష్యం

బాకర్ణించితి వీనుల

నా కరుణాపూర్ణ గురుకటాక్షావాప్తిః.

౧౬౦

క. వైరాగ్యయుక్తుఁడై సం

సారార్ణవ దుర్విగాహ జలము తరింపక

గోరి శుకుం డర్థించినఁ,

బారాశర్యుండు దీని వాక్రుచ్చె దయక.

౧౬౧

శా. శ్రీమద్భాగవతం బహుంధ్యములు తూలించుం బరంజ్యోతియై,
సీమాంతంబుల కార్తిసేఘములు పో జిమ్ముకొ మహావాయునై,
యామూలాగ్రము కుద్దలించు భవవృక్షాఘంబు కుద్దాలమై,
కామాద్యం బగు శత్రుకానన మడంగం గాల్చు దావాగ్నియై.

శా. శ్రీమద్భాగవతంబు పుణ్యదము సుశ్రీకమ్ము మోక్షాస్పదం

బామోదావహ మిష్టకామదము శాస్త్రానేకసారాళి కా

రావక్షోణి రసైకపాత్రము శ్రుతిప్రఖ్యాతవాక్యార్థము

క్రామంజూష శుభప్రదం బది సమాకర్ణించినం బల్కినక.

౧౬౩

క. శ్రీమద్భాగవతామర

భూమీరుహ రుచిరఫల బుభుక్షువులారా!

ఈ మహితక్షితి మీరలు

నేమనంబున విన్న ముక్తినిధి గనుటరుదే?

౧౬౪

శా. పాపీయుం డయి వేదధర్మవిహిత స్వాచారహీనుండు కా

నీ, పుణ్యోత్తరసత్పురాణము యదృచ్ఛేచ్ఛంబుగా విన్నచో,

బ్రాహ్మిణుల బహుభాగ మాతనికి, నాపై దేహపాతంబునకే
శ్రీపాదాంకితసుందరం బళులహానిప్రాప్య నిర్వాణముకొ. ౧౬౫

శ్లో. హరిహరాదుల కైన దురాప మయ్యు
బండిత సమాధిగమ్యహా పరమవిద్య,
యెనడు దేవీపురాణ మాలించు శ్రద్ధ
నతని చిత్తాబ్జపీఠము నభివసించు. ౧౬౬

క. వినిపించిన వినఁ డెన్నఁడు
జనినననిధిశరణనొక సకలేశికథక,
వినురతిఁ బరనిందల, నా
మనుజుని తను వేల? వినికి మనికియు నేలా? ౧౬౭

శుకౌత్పత్తి పశ్చము

క. అని పలికిన సూతుని గని
మును లడిగిరి వ్యాససుతుని పుట్టుక యెటు లా?
జనితోఁ గవి యగు నతఁ డెటు
వినె భాగవతంబు? వినఁగ వేడుక యయ్యెకొ. ౧౬౮

చ. నావుడు సూతుం డి ట్లనియె. ౧౬౯

శ్లో. పూర్వము సరస్వతీతీర పుణ్యభూమి
నాశ్రమమున సాత్యవతేయుఁ డభినసించి,
యందుఁ గలవింక మిథునచర్యలను గాంచి
యాతఁ డొకనాడు విస్మితఁ డయ్యె మిపుల. ౧౭౦

సీ. ఆవిసినంత నె యండ మతి మనోహరముగా
శిశు వొండు జన్మించి, చెలఁగె గూటఁ;
దామ్రాస్యమై శుభతన్వంగసర్వమై
పిచ్చాంకురము లేక నెలయుదాని
మాటిమాటికి దాని మాతాపితలు ప్రీతి
ముక్కున ముక్కు జేర్చి బున్వఁ జెట్టు;

విష్ణు సర్వాంగముల్ ప్రేమతోఁ దడవుచు,
మై మెయి రాయుచు మరల రాయు;

ముఖము ముద్దినుఁ బ్రేమతో ముఖముఁ జేర్చి
చూచుఁ, జూచినచుగనే చూచి మురియు;
నద్భుతం బయి వాత్సల్య మతిశయింపఁ
జటకదంపతి కాత్మలో క్షణముక్షణము.

౧౭౯

శే. చాటకైరంబుపై నెడఁ జటకములకుఁ
బొంగు నద్భుతప్రేమపు బుగ్గఁ గాంచి
వ్యాసుని మనస్సు, మిగులఁ జింతాతురమ్ము
గాఁగ నిట్లని తర్కింపఁగాఁ దొడంగె.

౧౮౦

ఉ. ఈ కలవింకయుగ్మ మతిహీనవిహంగమజాతి, కామభో
గైక సమర్థమాత్ర ముపయామము వీనికి, వార్తకంబునం
దీ కవపోషణం బయిన నియ్యది చేసెడియాన లేదు; కా
నీ, కడుఁ జోద్య మయ్యె నివి యిట్టులు పొంగుట పుత్రజన్మకుఁ.

సీ. స్వర్గలోకావాప్తి సాధించునా పుట్టి ?
మృతి గన్న జరుపునా ప్రేతవిధులు ?

సలుపునా గయలోన శ్రాద్ధపిండజలంబు ?
విధిగ నీలోత్సర్గవిధి నెరపునా ?

భర్తృమృడై వీని దనియించునో, పుణ్య
భాగ్యంబు విత్తసంపత్తి గూర్చి ?

పుత్రప్రపరిష్కార భోగ మొక్కటి దక్క
యోజింప లే దే ప్రయోజనమ్ము;

నిట్టి తిర్యక్కులకె ప్రేమ మింతయైన
సంత యనవచ్చు నరుల పుత్రైషణమ్ము ?
లే దపుత్రునకుఁ బరంబు లే దటంచు
స్మృతులు ప్రత్యక్షముగను ఘోషించు శ్రుతులు.

౧౮౧

క. ఏ మగు నాధన మింతయు,

నీ మందిర మెవ్వఁ డనుభవించునో, యంచుకొ,

హూమిశయ్యకొ దుఃఖ

భ్రామితుడై, దుర్గతి ననపశ్యుఁడు కూలుకొ.

౧౭౫

శే. ఇట్లు న్యాసుం డనేకథా యెసఁగుచింత

నుష్టమై దీర్ఘమా నొక్క యూర్పు వుచ్చె;

మది విచారించి మనసు సుస్థిరము చేసి,

తపము చేయంగ మేరువు దరికి నరిగె.

౧౭౬

మ. హరియో రుద్రుడో హ రికేయుడో నహస్రాక్షురిడో భోకేశుడో,

వతుణుడో యినుడో గణేశుడో జగత్పాణిడో శపార్చియో.

నరదానప్రవణుండు నా? కని మదికొ వ్యాసుండు తర్కించుచుం

డ, రవిజ్యోతియుఁ బోలె నారదుండు వీణాపాణియై కన్పడెకొ. ౧౭౭

క. చెచ్చెర సురముని కానన

మిచ్చి నమర్చించి యర్ఘ్యమిచ్చి సుపాద్యం.

బిచ్చుచుఁ గుశలం బడుగ, వి

యచ్చరముని, హేతు వడిగె వ్యాసుకలతకుకొ.

౧౭౮

శే. అంత, వ్యాసుండు దేవర్షి కనియె నిట్లు:

పు త్రవిరహితునకు లేవు పుణ్యగతులు;

సుతునిఁ గామింతు; నామది సుఖము లేదు;

మఱి విచారించు నందుకే మరల మరల.

౧౭౯

౩. పుత్రుఁ డెట్లు గలుగుఁ? బుత్రుఁ బ్రసాదించు

పుణ్యదైవ మెద్ది పూజ సేయ?

శరణు సొచ్చినాడ, సర్వజ! సెలవిమ్ము;

యెనని పూజ సేతు? నేవె దిక్కు?

౧౮౦

క. వ్యాసుండు చేసిన ప్రశ్నం

బా సంయమివరుండు విను ననె నాదృతి ని,

ట్లే సంప్రన్నమె విష్ణునిఁ

జేసెన్ మాతండ్రి మున్ను, చెప్పెద వినుమా.

౧౮౧

శా. శ్రీనాథుండు జగద్గురుండు విలసత్ శ్రీవత్సవత్సుండు ని

ధ్యానస్థుండు యుండ, వేధ యొకనాఁ డత్యద్భుతావిష్టుడై

కానక లేక తదీయహేతు, వెఱుంగం గాంక్షించె దామోదరుక

శ్రీనారాయణు నాదిదేవు హరి శౌరిక విష్ణు సర్వాత్మకుక. ౧౮౨

శే. భూతభవ్యభవత్ప్రభూ ! పీతవసన !

దేవదేవ ! జగన్నాథ ! తెలియఁ జెప్పు

దేనికై తప మొనరింతు ? ధ్యేయ మేది ?

విస్మయం బయ్యె ధ్యానింప విశ్వపతివి.

౧౮౩

క. నీ వాదికారణంబవు;

నీవే కర్తవు, సమస్త నిర్వాహాడవుక;

నీవే సంహర్తవు తుది;

నీవే సకలార్థకరణ నిర్మలఁడవు హరి!

౧౮౪

క. నీ నాభిక జన్మించిన

నే నీయాజ్ఞక సృజింతు నిఖిలజగత్తుక;

దానికిఁ గాలము రా, నీ

శానుఁడు, నీయాన, సమయఁజలుపును దేవా !

౧౮౫

క. రవి తిరుగు, టగ్ని కాల్చుట,

పననుని చలనంబు, మఱువు వర్షించుట ము

న్నవు నివి నీయాజ్ఞక; ప్రభుఁ

డెవఁ డుండు బహుశు నీకు నిటు ధ్యానింపక?

౧౮౬

శే. ఇ ట్లనంగ బ్రహ్మ, హరి వచింబంచె బ్రీతి :

వత్స! విను మేకమనమునఁ బల్కుదాని,

స్థితికి నే, నీవు సృష్టికి, హతికి శివుఁడు,

కారణము లండ్రు నరదేవగణములెల్ల.

౧౮౭

క. కానీ నీకు నా కి

శానునకుం గారణంబు శక్తి యటంచుకొ

జ్ఞానులు శ్రుతిపారగు లగు

పశానుల సిద్ధాంతవచనమార్గము, వత్సా!

౧౮౮

క. నాయుండు శక్తి సాత్త్వికి,

యా యీశుని శక్తి తామసాత్మికయు నగుకొ,

నీయిగదు రాజసం బగు,

నాయంబకు మువ్వరమును స్వాధీనులమే.

౧౮౯

క. నేను స్వతంత్రుడ నెన్నఁడుఁ

గా, నెఱుంగవె శేషశయ్యఁ గనుమూయుదుగా,

నే నాశక్తి కధీనుడ

నై నిత్యము తపము సేతు, నదియే కొలుతుకొ.

౧౯౦

చ. ఒకనాఁ డామెయనుజ్ఞ శ్రీ మెఱయఁ, గ్రీడోల్లాసి నై యుండు; నిం

కొకచో డానవకొట్టితో భయదహా యుద్ధంబు సర్వాంగముల్

వికలంబై చనఁ జేయుదుం; దెలియవో విక్షింపవో మున్ను జ్ఞ

ప్తికి రాదో, మధుకైటభాసుకులతో విఖ్యాత దోచుద్ధముకొ. ౧౯౧

తే. జగతి యేకార్థవంబైన సమయమందుఁ

గర్ణమలభూతులై మదగర్వితు లగు

వారిలో నైదువే లేండ్లు పోరి జయముఁ

గంటి దేవీప్రసాదంబుకలిమిఁ దుడకు.

౧౯౨

క. గడగడ వడఁకుచు బడలిన

వడువున నుడివడుచు వ్రాలి పద్మముమీఁదకొ

పడియుంటి వపుడు చూడవొ

యడిగెదు మఱి కన్నులార సరసినదానికొ.

౧౯౩

తే. కూర్మమై కూర నరసింహమై కొలమ నయి

యేల తిర్యక్కు నొందు నే స్వేచ్ఛ యున్న?

నా పరాశక్తి, కింకరుం డౌదు నేను;
హీనయోనిజన్మం బెవ డిచ్చగించు?

౧౯౪

తే. పూర్వ మొకమాటు నాశాఙ్గః పూర్వ విరియ
శిరము తెగిపోవఁగా హయశిరముఁ దెచ్చి
శిల్పిచే నీవె యోనింపఁ జేసినావు;
హయశిరుండ నైతి, నెఱుక యున్నదియె లేదో!

౧౯౫

క. శక్తికి స్వాధీనుడ నై
శక్తి నె ధ్యానింతు నేను సతతము భక్తి;
శక్తికి బరతర మగునది
శక్తుడఁ గా నే వచింప, సత్యము వత్సా!

౧౯౬

తే. ఆ మహావిష్ణు వాక్యము లబ్జజండు
తాను విన్నవి నాకును దయ వచించె;
నఖల కల్యాణ కామితావాప్తి యగును,
నీవు హృద్విధి నిలుపు శ్రీదేవి పదమె.

౧౯౭

తే. వ్యాసుఁ డాలించి నారదువచనసరణి,
నాత్మ యుష్పాంగ దేవీపదాబ్జయుక్తి,
దప మొనర్చెను మేరుపుత్రటమునందు
సంచుఁ బల్కిన సూతున కనిరి మునులు.

౧౯౮

హయగ్రీవావతారము

తే. విస్మయం బయ్యె, నుతియించు వేద మెవని,
నాదిదేవుండు మాధవు, డతని శిరము
దైవయోగంబుచే నెల్లు తఱుంగఁబడియె?
హయపదనుఁ డెట్లు లయ్యె జనార్దనుండు!

౧౯౯

ప. అనిన సూతుం డి ట్లనియె.

౨౦౦

౧. అదియ తెల్పెద వినుడయ్య సావధాన
మైన మనమున మీ రెల్ల మానులార!
శర్మదంబును సకలార్థసాధనంబు
దేవదేవేశుపావన దివ్యగాథ. ౨౦౦
౨. వేయేడ్లదశక మనురల
యీ యుద్ధము చేసి యచ్యుతుడు శ్రాంతుండై
మై యెఱుంగక సజ్యధను
స్నే యవలంబించి కొటి నెంతయుఁ గూర్చెన్. ౨౦౧
౩. పన్నాసనుడై యొక్కెడఁ
బద్ధాపతి విల్లు కఠభాగమునందున్
భద్రగతి వేలఁగా నిజ
సద్గుణునఁబోలె గొనయె స్వాపనిరూఢిన్. ౨౦౩
౪. హయశిరోనామకాసురహతికి సురలు
మఖ మొకఁడు చేయఁ దలపెట్టి మఘవుఁ గూడి
విధిహరులు ముందుఁ జన నొక్కవేళఁ జనిరి
ప్రభువు మఖపతి విష్ణు దర్శనము చేయ. ౨౦౪
౫. చక్రి వైకుంఠమున లేమి, జ్ఞానదృష్టి
నెఱిగి కలచోటు, చేరెను సురగణములు;
చేరి చూచె విచేతను శౌరి విష్ణు
యోగనిద్రావశాత్తుండై యున్న విభుని. ౨౦౫
౬. దేవదేవుడు నిద్రింప, దేవగణము
చింత నొందె నొక్కింతయుఁ జేయ లేక;
సురపతి వచించె “బల్కుఁడీ, సురగణములు,
భంగ మొనరింప నిద్ర కుపాయ మేమొ”. ౨౦౬
౭. రుద్రుం డంతట దేవతాళి కిటులన్ రూపించె గర్తవ్యమున్;
నిద్రాభంగము చేయ రా, దయినఁ గానీ, యజ్ఞకార్యంబుగా

భద్రం బౌ నొక నమ్ర సృష్ట మయి భూపాంగ్యవిభవస్వగ్రము
చ్చిద్రంజక, ధనువుక విముక్త మగు, నీ శ్రీనాథుఁ డున్నిద్రుఁడౌ.

౧౯. శివుని యానతి నొడలఁ జేర్చి, యపుడు
నమ్ర నొకదాని సృష్టించె బద్ధభవుడు;
దేవకార్యముఁ దీర్ప సందిప్త మయ్యి,
నమ్ర పౌల్లక వేధతోఁ బలికె నిట్లు. ౨౦౦౮

౨౦. ఆలుమగల ప్రేతి యడఁచుట, కథమధ్య
విజచుటయను. వేలుపజచుటయను
నినువుఁ దల్లినుండి. నిద్దురఁ జెజచుట
బ్రహ్మహత్య లంచుఁ బలుఁ స్మృతులు. ౨౦౦౯

౨౧. ఏని కొరి నేతు నీ మహాపాపంబు!
పాతకంబు నేయ ఫలము వలదే
దేవదేవునిద డెలిసినచో నాకుఁ
జేయు లాభ సేమొ చెప్పమయ్యి! ౨౦౧౦

౨౨. దానికి బ్రహ్మ యిట్లనియె. ౨౦౧౧

౨౩. మఖభాగము గల్పించెద
మఖపాతకంబు నమ్ర! పార్శ్వమసో స్థలితం బౌ
మఖపాత్యము నీ కిచ్చితి;
సుఖమందుము; వేగ దీర్పు సురకార్యంబుక. ౨౦౧౨

౨౪. అ ట్లనుజ్ఞాత మై నమ్ర యంటి మెసవె
వేగమే నెల నాసిన వింటి కొనను
విరియఁగా మార్చి ధనువును తరపుకొప్పు
ముక్త మయ్యె మహాధ్వని ముక్త మయ్యె. ౨౦౧౩

౨౫. క్షోణీభాగము దద్దరిల్లి యదరెక, క్షోణీల్ల బ్రహ్మాంజ. మ
క్షోణీద్విగ్నము లయ్యె వారినిధు, లబ్ధిపుల్ కలంగెక, గిరి

శ్రేణుల్ కంపము నొందె, దిక్తుల పీచెడఁ ఘోరవాతూలముల్,
ప్రాణస్థానమునక నిరంతర మహోల్కా నర్షధారల్ పడెక. ౨౧౪

శే. ఇటు మహాత్పాతములు పుట్ట నెల్ల దిశలు
భూరిడుఖానుశంసన ఘోర మయ్యె,
నంధతమము వ్యాపించె నహస్కరుండు
కాన రాకుంట సుర లెల్ల మ్రానుపడిరి. ౨౧౫

శే. కొంతవడి నంధకార మొక్కింత విరియ
నరమకుటకుండలోద్భాసి శిరము లేని
దేవదేవుని విష్ణుని దివ్యతనువు
వికృతరూపంబు గాంచిరి విధియు శివుడు. ౨౧౬

క. అయ్యో! నాథా! యిది యే
మయ్యా! ప్రభు! దేవదేవ! హరి! మొవ్వరిమా
యయ్యా! యిక ది క్కెవ రని
కుయ్యిడియె సమస్త దేవ కోటియు నార్తిక. ౨౧౭

శే. నీ వభేద్యుడ వచ్చేద్య నిపుణగతివి
మాయ కీశుడ వాట నేమాయ యేని
బ్రభు! జగద్గురు! నీను గ్రిందు పటప లేదు;
నీవు లేకున్న మే మెట్లు నిలువ గలము? ౨౧౮

శే. రాక్షసులు కాదు చేయరు యక్షు లెవరు,
జేతులారంగ నిది మేమె చేసికొంటి;
మేమి చేతుము? మే మిప్పు డెందు బోదు?
మెవరు శరణంబు? మా కింక నేది దిక్కు? ౨౧౯

శే. శివప్రసాదమ మై దేవనివహ మేడ్చు
చుండ వారించి దేవగురుండు పల్కె:
నిట్లు పరిదేవనము చేయ నేమి లాభ?
మేది యైన నుపాయ మూహింప వలయు. ౨౨౦

క. దైవంబు బురుషకారము

దేవతలారా! సమంబ, తెలియుడు మదిలో;

నేనా డుపాయశాలియె,

యావాసకె యెపుడు దైవ మనుకూలించున్.

—౨౨౧

శే. ఇంద్రుఁ డది యాదరింపక యిట్లు పల్కెః

దైవమె పరంబు పర మని తలఁచు నేను;

పురుషకాలం బ దేల! ఛీ! సురలయెదుట

ఛిన్న మైనది విష్ణువుశిరము కనమె!

—౨౨౨

శే. సంశయోచ్చిత్తికై యంత స్రష్ట పల్కెః

గలుగును శుభాశుభంబులు కాలవశత;

దేహి సుఖదుఃఖములు గుడ్చి తీరవలయు;

దైవము నతిక్రమింపఁగా దక్షు లెవరు?

—౨౨౩

క. నాశిరము మున్ను త్రైవ్యఁడె

యీ శంభుఁడు! శాపవశత నితనికిఁ గూడక

నాశం బొందదె లింగము!

శ్రీశునిశిర మిపుడు పడియె సింధువులోనన్.

—౨౨౪

క. వజ్ర యెన్నిమాల్లు స్వర్గవిచ్యుతుఁ డయ్యె!

నొక్కతఱి సహస్రయోని యయ్యె;

భవము నొంది దుఃఖభాక్కు కాని దెవండు!

కాన శోక మొందఁ గాదు బుధులు.

—౨౨౫

శే. బ్రహ్మవిద్యాత్మ యెది, పరావ్రకృతి యెవ్వ,

చేయమ సనాతనీమహామాయ యందు,

రా జగద్ధాత్రి జనయిత్రీ నఖిలదాత్రి

శరణు వేడుడు, మిఁకోర్కె సఫల మగును.

—౨౨౬

క. ఇట్లు పలికి సుంత యెదలోన ధ్యానింప,

నిలువఁ బడియె నెదుట నిగమరాశి,

దినకరాయమాన దీవ్యత్తనువు దాల్చి,
దేనకార్యవిధముఁ దీర్చి గోరి.

౨౨౭

౩. సర్వకార్యసిద్ధి సాధనీభూతము
పరమగూఢ మైన బ్రహ్మవిద్య
వినుతి సేయుఁ డంచు వేధ యాదేశింప
శుతులు దేవి నిట్లు స్తుతి యొనర్చె.

౨౨౮

వేదకృత దేవీస్తోత్రము

క. మాతల్లి! నమస్కారము
చేతుము విశ్వైకజనని! శివకామేశీ!
భూతముల కెల్ల భూమి
భూతవు, ప్రాణులకుఁ బ్రాణభూతవు దేవీ!

౨౨౯

క. శ్రీ దీ కాంతి క్షాంతులు,
మేఘా శాంతులును, శ్రద్ధ స్మృతియున్ ధృతియున్,
నీ ధామంబున నెలిగెడి
దీధితులే కాదటమ్మ త్రిదశజన్మితీ!

౨౩౦

క. గాయత్రీ వ్యాహృతులును
నా యుద్గీఢార్థమాత్ర యల ధాత్రివి నీ
వోయంబ! కీర్తి లజ్జలు
నాయత విజయా జయా దయా స్పృహ లీవే.

౨౩౧

ఉ. అమ్మ! జగత్త్రయమ్ము గణనమ్మ! జనమ్ములు నమ్మినమ్మ! లో
కమ్ముహితమ్ము నెమ్మదిగఁ గ్రమ్మినయమ్మ! దయారసైకమూ
లమ్మగు నమ్మ! సంస్మృతి దొలంది శివ మ్మొనగూర్చు విద్యయై
నమ్మ! వరేణ్య వాగ్భవ హృదాలయవమ్మ! నుతింప ని మ్మునూ!

క. స్థావర జంగమములకున్
నీవే జనయితి వగుట నీ పసిపాపల్

గోవింద నిధి గీతీశులు

దేవేశ దినేశ భువన విగధీశు లుమా!

— ౨౩౩

శే. ఎన్నఁ డీ విశ్వసృష్టి కామింతు వంబ!

యంత హరి హర విధుల సృష్టింతు వీవు;

సీతి లయ విస్మయములు వారిఁ జేయఁ బూన్చి,

యోగవై యుందు సంసృతి యేమి లేక.

— ౨౩౪

శా. నీరూపం డెఱుంగఁ నమస్థునిఁ గనఁ లే మీ ప్రపంచంబునఁ?

నేరం బోలు నెవండు నామములనేనీ నీవి లెక్కింపఁగా;

నూరం జిన్ని మడుంగు దాట బరువై, యుద్యుక్తుఁ డైనఁ మహా

పారావారదురూపావారిఁ దరియింపఁ హాస్యపాత్రం బగుఁ. — ౨౩౫

శే. నీవు భువనైకజననివి, నీమహత్తు

దేవతలలో నొకండును దెలియఁ డంబ!

యెట్లాకతె వీ జగస్సృష్ట సృష్టి సేతు,

వెఱుగు పెట్లు శ్రుతిప్రమాణేతరమున?

— ౨౩౬

శే. నీచరిత్రంబు చిత్రంబు నిఖలసృష్టి

కారణమ వయ్యును సరీహ వారయంగ,

నీస్వరూప మందదు మాకు సిగమములకె,

యెవ్వఁ డెఱుంగ నమర్థుఁ డౌ, నెట్లు సెప్పు?

— ౨౩౭

చ. ఎఱుగవొ తల్లి! యిప్పుడ యుపేంద్రునిశీర్ష మదృశ్య మౌట? యో

నెఱిగియు నిచ్చగింతువొ రచేశునిశక్తి పరీక్ష సేయ? నీ

హరి యొసరించినట్టి దురితౌఘ మవార్య మటంచు నెంచెదో?

దురితము లున్నె నీ చరణోయజగంధ సమాశ్రితాళికిఁ? — ౨౩౮

మ. జననీ! విష్ణుశిరోనిపాతము మహాశ్చర్యంబు, తద్దేతు వే

మనవచ్చు; హరినెత్తి జుట్టితె సురానీకంబుదోషం బెదే,

దనుజేంద్రుల్ వర మొందినారొ నిను సంతర్పించి పూజఁ, జనా

ర్దనుగర్వం బుడుపం దలంతువొ, వినోదం బయ్యెనో యీక్రియఁ?

శే. సింధునందసమీక్షాద రోషించినావో,
యెటు లనాథయకా నీమె నీక్కింపఁ గలవు?
స్వాంశజాతాపరాధ మే మైన మఱచి
సిరికి మోదంబు గూర్పు, శ్రీధరుని లేపు. ౨౪౦

ఉ. నీకు నమస్కరించి, నిను నెమ్మది నిల్పి, భవన్నియోగముల్
చేకొని, కార్యదక్షు లయి, చేతు రనారత మీ సుధాశనా
నీకముశోకముం దొలఁపు, నీరజనాభుశిరంబు గూర్పు, త
నీ! కనరాదు వేతె గతి, యీవ జగత్తుకు జీవదాత్రివే! ౨౪౧

శే. సామగాన మనోహర శ్రావ్యఫణితి
సాంగజేదంబు లిటు దన్ను సంస్తుతింప,
సురలకుఁ బ్రసన్న యై పల్కెఁ బరమమాయ,
నింగి నశరీరవాణియై నిలిచి యిట్లు. ౨౪౨

క. వేదప్రాప్తనచేతక
మోదించితి భయము సురలు పొందకుఁ డింకక,
వేదసమానం బీస్తుతి,
వేదంబులు వాపు విన్నఁ గీర్తించిననేక. ౨౪౩

చ. వినుఁ డొకనాఁడు పూర్వ మరవిందదళాక్షుఁడు శౌరి చెంగటం
గనులకు విందు గా నమృతగర్భునిచెల్లెలు పాలవెల్లికిఁ
అనుఁగుకుమార్తె యుండ రమ; యామెముఖాబ్జముగాంచి ముగ్ధుడై
ననవిలుకాని, కల్ల చిఱునవ్వు వెలార్చె ముఖాబ్జసీమపై. ౨౪౪

చ. ఇది విపరీతరీతిని స్ఫురించెను మంగళబుద్ధి, కామె నె
మ్మది సురకార్యసాధనసమాప్తికిఁ దామసి యావహింప నా
వదనము చూచి నవ్వెడి, నవశ్యము, గేశవుఁ డన్యకాంతపై
నెద నిలిపెం గటా! పరిహసించెడి నన్ను నిశ్చితాత్మయై. ౨౪౫

ఉ. మంగళ కన్ను లెఱ్ఱనయి మంటలు గ్రమ్మి మువ్వేందురేఖ స
ర్వాంగము కంప మొందఁగఁ మహాగ్రహభంగి శపించె నాఘనిక,

భంగమునొందుఁ గావుత భవచ్చిర మంచు విఘ్నార్ణచిత్తమై,
యంగన లక్కటా! విధన తాట సహింత్తు, నపత్ని నోర్తురే? ౨౮౬

కే. సాహసము మాయ మూగ్ధతాశౌచములును
నన్మత మతిలోభమును నిగ్ధయత్స్వ మరయ
సహజదోషంబు లివ్వి స్త్రీజాతి కెల్ల;
నదియుఁ గా కామెఁ దామసి యావహించె. ౨౮౭

క. హరి నిష్పడ సకేరన్మునిఁ
బరికింతురుగాక, శాపనకమున శిర మా
సరిపిశునిలో నుండినను
మఱియున్ మీరింతుమేలు మలయును దీనక. ౨౮౮

శా. గీర్వాణోత్తములార! పూర్వము హయగ్రీవాభిధుండో పురా
గీర్వాణుండు సరస్వతీతట మహాక్షేత్రంబునక నిష్ఠుడై
సర్వాహారవిసర్జితం డయి శరత్సహస్ర మారూఢిగా
శర్వాణికా ననుఁ గొల్చెఁ దామసిగ నాశ్చర్యప్రభావంబునక.

క. ఏకాక్షరమాయామం
త్రైకాత్యతఁ జేయు చుగ్ర మగు తప మతఁ జే
యాకారగ నను నొచ్చెనొ,
యాకారం బవి ధరించి యగపడితిఁ దుదిక. ౨౮౯

క. ననుఁ గాంచి పులకితుండై
కనులక హర్షాశ్రు లురల గడ్గదరవుండై
ఘనసంభ్రమమున మ్రొక్కుచు
వినుతించెక భక్తి వినయ వినతాననుండై. ౨౯౦

క. నీకు నమస్కారము త
ల్లి; కామేశ్వరివి, మోక్ష మిత్తువు నీవే,
యేకైకకారణంబవు,
లోకము సృష్టికిని స్థితికి లోకగొంటకునుక. ౨౯౧

క. శ్రీదేవి వల్లె నిట్లని :

యో దానన! నీతపస్సు కూర్జస్వితకుఁ

నీదగు భక్తికి శ్రద్ధకు

మోదించితీ గోరు మిత్తు ముద నేవరమో?

—౨౫౩

క. ప్రమదానహ మద్భావల

కమందహర్షంబు నొంది, యాత్సుక్యముతో

నమరత్వ మజయ్యత్వం

బమరారి యపేక్ష నేయ నాతని కంటికి.

—౨౫౪

క. పుట్టినవారలు తథ్యము

గిట్టుట, జన్మంబు ధ్రువము గిట్టినయెడ; నీ

విట్టి జగన్మర్యాదకొ

నెట్టన భావించి కోరు నిజనర మేదే.

—౨౫౫

శే. ఆ హయగ్రీవుఁ డర్థించె నంత నన్ను;

దను హయగ్రీవుఁ డొక్కఁడు దక్క యెరులు

చంపలేకుంట; వర ముట్లొసంగినాను;

వాఁడు వరగర్వమున మీఱినాఁడు నేఁడు.

—౨౫౬

ఆ. తామసాత్మ్య నన్ను ధ్యానించుటకొ వాఁడు

వేదములను మునుల వేదసేయు

హయశిరం బొకండు హరిమేన సంధివుఁ,

డతఁడు మాన్చు నంత నసురబాధ.

—౨౫౭

క. శరదాగమ శుభ్రాంభో

భర శుభ గంభీరహరి భాషణము లిటుల్

పరమేశ్వరి పరపించిన

సురసంఘము లేచె కార్యశూరత మెజయి.

—౨౫౮

క. పరమానందాశ్రుపరం

పర యురలం గనుల, మేన భరముగఁ బులకల్

తైరలగ, సురలును జయజయ

పరమేశ్వరి! యనిరి భక్తిపరవశు లగుచుకొ.

౨౫౯

క. పరమేశ్వరియోగంబునఁ

ద్వరితగతిం ద్విష్ట యొక్క పాజిశిరమ్ముకొ

ఘరికకఁ ఛేదించి మనో

హరముగ యోజించె దాని హరిదేహమునకొ.

౨౬౦

శా. భీషావేశము మాని దేవతలు నా వేషంబు వీక్షింపఁ బ్ర

త్యుష్ప్రప్రతిత పద్మమల్లు హరి సుప్రతాపితుండై సటా

లీమతఁ డైన మొనర్చుచుకొ సురగణం బెల్లం బ్రశంసింపఁగా

హేషాఘోషమునకొ నపూర్వముగ నిండించెకొ దిశాంతంబులకొ.

క. ఆ హేషాఘోషం బపు

హుహింప నశక్య మయ్యె నుద్యద్వేద

వ్యాహృతియో త్రిజగత్స

మోహన మనుకృతియొ వేణుమురజశ్రుతియో!

౨౬౧

క. జ్ఞానానానందమయా! దే

వా! నిర్మల మైన స్ఫటికాకారు నినుకొ!

ధ్యానింతుము కొలుతుము వి

ద్యానీకాధారుడ వని, హయవదన, హరీ!

౨౬౨

క. దేవత లిట్లు సుతింపఁ

గా, వాజిశిరుండు నలరి కరుణామయుండై

దేవముఖుండై వారల

దేవీమఖ మొండు చేయు దీక్ష నయించెకొ.

౨౬౩

క. ఆనాదిత పరదేవీ

ప్రాసాదశ్రీకుండగుచు వాణిముఖుండుకొ

వాసవవిద్వేషి హయా

స్వాసురు బరిమార్చె నాజి నవ్యాహృతుండై.

౨౬౪

శే. ఈ హయగ్రీవచరితంబు నెనరు విన్న
సర్వదుఃఖనిర్మూలై జనము మండు;
పావనము పాపనాశనపటువు శుభము
సంపదభిద్రాతి జనయ్యితి సచ్చరిత్ర.

—౨౬౬

మధు కైటభ కథా ప్రశ్నము

ను. అది యూలించి ఋషేంద్రు లిట్లనిరి సూతా! యాత్మయుష్పింగె సం
గదితంబైన హయాస్యపుష్కకథచే గల్యాణి సంక్షేప్తచక్ర
ముద మయ్యెన్, మధుకైటభప్రథన మామూలాగ్రముం దెల్పవే,
యెది జన్మం బెట్లు చంపె విష్ణువు జగం బేకార్జునంబొనెడన్? —౨౬౭

క. నీవు బహుశ్రుతుఁడవు, మే
మా విఁ గాంక్షించినార మధికశ్రద్ధక;
దైవమె పూశ్రోతృత్వము
నీనక్తృత్వమునఁ గూర్చె నిక్కము సూతా!

—౨౬౮

శే. మూర్ఖసంయోగము విషాదుభూతి సమము,
జ్ఞానియో యోగ మది సుధాశనసదృశము,
పశువు లైన ననుభవించు విషయసుఖము,
లేద సదనదోష్ఠతయు ముక్తిలేశకాంక్ష.

—౨౬౯

క. శ్రవణసుఖం బెవఁ డెఱుంగఁడో,
ధ్రువముగ నవ్వొడు పశుసహస్రపుండు తలఁపక,
శ్రవణము దర్శన మను రెం
డవు పంచేదియములండు సగ్రగుణంబుల్.

—౨౭౦

శే. సాక్షిక్ము వేదశాస్త్రాది సుశ్రవణము;
రాజసం బగు నాహిత్యరచన వినుట;
యెరులదోష్ప్రసంగంబు యుద్ధవార్త
వినుట, తామసగుణ మని విజ్ఞు లంద్రు.

—౨౭౧

శే. సాక్షిగ్రక్రమణంబును తత్త్వవిదులు
ముక్త్యంగు లటంచు వాక్రుతు; రందు
మోక్షదం బుత్తమము, స్వర్గముం దలంప
మధ్యమము, భోగదం బధమం బటంచు, —౧౭౨

క. శ్రోత్రము నాహత్యము, స్త్రీ
చుననితయం దుత్తమంబు, నల వేశ్యాస్త్రీ
నెహంబున మధ్యమ మగు,
నపు నధమం బన్యయునతులం దగు నెడలకా. —౧౭౩

శే. ఉత్తమం గాతతాయోగో యుద్ధ మైన;
మధ్యమంబు విద్వేషప్రమర్శనంబు;
నిర్నిమిత్తవివాదంబు నిర్నిమిత్త
కలహ మధమము, తామసకథయు నట్ల. —౧౭౪

క. కాన పురాణాశ్రవణము
హానం బొనగూర్చు, బుద్ధిసంపదఁ జెంచుకా,
సనోనాశము, సంప
హానంబును జేయుఁ, జెప్ప దయ దేవికథల్. —౧౭౫

వ. నావుడు సూతుం డిట్లనియె. —౧౭౬

క. ధన్యులు మీరు మహాత్ములు;
ధన్యుడ నే; నుభయులమును ధన్యుల; మీరల్
ధన్యులు వినఁ దివురుటచే
ధన్యుడఁ గథనమున బుద్ధి దనుకుట నేనుకా. —౧౭౭

మధు కైటభులు వరలబు పతయులు

శే. మున్నొకానొక లయవేశ మునిగిపోయె
భవనములు మూడుఁ గనరాక పూర్ణజలధి;
నద్భుతం బయ్యె నప్పు డేకార్ణవంబు,
శేషుపాన్వున సుఖనుష్ఠి జెందెను హరి. —౧౭౮

శే. అచ్యుతానికర్తమలమున నట్టివేళఁ
బుట్టి రిరువురు దానవుల్ భూచిబలులు,
కవలునుం బోలె మధువును గైటభుండు
పెరిగి క్రీడింపఁ దొడఁగి రెవ్వేళ నబ్ధి.

౨౭౯

సీ. ఒకనాఁడు వారు మహోత్సాహయుక్తులై
యర్చనజలమునం దల్లు నిట్టై
దమమహాకాయముల్ తనియంగఁ క్రీడించి
చింతింపఁ దొడఁగి రీ చిత్రరీతిఁ
గారణసేనమై కార్యులు, నాథార
కీనమై యాధేయ మెందు నున్నె?
యీ నుఖం బు జలం బె దధిష్ఠించెడు,
నెవరు గృజించినా రెట్లు పుట్టె?

మఱము క్రీడింతు మిట వారిమగ్నుల మయి,
యెట్లు జన్మించితిమి! మన మిర్వురమును?
నెవఁడు పుట్టించె, బితరులు నెవర? యనుచుఁ
దఱచి చూచియు నిశ్చయ మెఱుంగఁడైరి.

౨౮౦

తే. తీవ్రముగఁ బాలసేపు చింతించి తదముఁ
గైటభుఁ డెఱింగి యిటు మధుఁ గాంచి పలికె;
నీజలంబుల మన స్థితహేతు నరయఁ
నచల మగు శక్తి కెఱకటి మహాబలంబు.

౨౮౧

క. ఆశక్తియై యాజల సహ
వేళించి మెనంగు, సరియె విక్రమపదశూ,
నాశక్తియై నున జన్మని
వేళం గు పరమదేవి, విస్మయ మేలా?

౨౮౨

క. ఈరీతి విభోధిస్తు
నా మంఠ మనోహరముగ వాగ్దవనీజా

కారాధ్యనై నాకనమున

వారికి విస నయ్య శ్రవణపర్వం బగుచున్.

—౨౮౩

జే. వ్యగ్రుడై వామ భక్తిఁ బరిగ్రహించి

యభ్యసించిరి దృఢముగా నదియు, వారి

కప్పుడు సాదామినీరేఖ యంబరమున

నమ్మతం బయి వెలసి ప్రత్యక్ష మయ్యె.

—౨౮౪

జే. ఆదియె మంత్రము సగుణమా ధ్యాన మనుచు

నిశ్చయించి విచారించి నిష్ఠతోడ

నశినమును నిద్ర మాసి జితాత్మ్య లగుచు

దజ్జపాచూఢు లైరి సక్తందినమ్ము.

—౨౮౫

చ. వార లిట్లు తపము వర్తనహాసమ్ము

నెరపఁ బ్రీతి యయ్యెఁ బరమశక్తి;

దివి శరీరహీన దివ్యనాక్కుల, నిత్తు

వరముఁ గోరుఁ డంచుఁ బలికె నదియు.

—౨౮౬

క. సురరిపు లది విని స్వేచ్ఛా

మరణం బర్థింప నద్ది మా టిలు పల్కెన్,

మరణం బట్లే కావుతే,

మఱి సుర దైత్యుల కజేయ మహిమం గనుజ్జీ.

—౨౮౭

క. ఇటు దేవీపరివర్ధిత

పటు దర్ప శరీరు లగుచు వార్ధి జలములన్

నటదూర్ధుల నటియింతెడు

చటిలిం బ్రేదులైన నెట్టి జలసత్త్వమునేన్.

—౨౮౮

మదు కైటభులు బ్రహ్మను ధర్మించుట

క. యౌవచక్రముగ నొకనాఁ

డాదైత్యులు కాంచి రందు నబ్జాసనునిన్

వేదంబులు నలుమొగముల

నాదవినోదంబు చేయ నందించు విభున్.

—౨౮౯

క. ఆచతురాస్యుని వారలు

మాచినమాత్రమునఁ బొంగి నొరొత్త మెఱయె

మాచించిరి, భుజయుధము

లే చేయుము, దిగుము గడ్డె లేకున్నయెడఁ.

—౨౬౦

క. మాభుజములతీలు చనం

గా భాగ్యమునలన నీవు కనఁబడినా పే

శోభాస్పద పద్మాసన

సాభాగ్యము వీరభాగ్య సదనము సుమ్మా!

—౨౬౧

ఉ. ఆ మధు కైటభుల్ బలమదాంధులు తన్నెటు ధిక్కరించి మా

రా మొనరింప ముట్టి, వడి బ్రహ్మ విచారణ సేసె దక్షుడై,

సామము దానభేదములు సంయుగ మిం దొనఁగూడ వింక శ్రీ

ధాముని నేలుకొల్పుట విధాన మటంచు వినిశ్చితాత్మకై.

శ. మాధవా! సద్ర లేలె మృనాథనాథ!

హరి! నమజ్జనదుఃఖాపహరి! లెమ్ము;

సర్వలోకేశ! లేవయ్య, సర్వశక్తి!

లేవయా దుష్టసంహరి! దేవదేవ!

—౨౬౨

శ. శరణు సర్వజ్ఞ! రక్షింపు సురశరణ్య!

అఖలవిశ్వంభరా! విశాలాక్ష! శరణు;

ఆతతాయులై నిల్చినా రసుర లదిగొ;

అయ్య లేవయ్య! యేలనయ్యా యుపేక్ష!

—౨౬౩

క. ఆర్తుండై యీశైఃగునఁ

గీర్తించియుఁ జాల తడవు కేశివునిదా

పూర్తిం గానక ద్రుహిణుడు

కర్తవ్యవిచారకలనఁ గావించె గడుఁ.

—౨౬౪

ఉ. ఈ పురుషోత్తముండు సిదురించెడిఁ గన్నులు మూసి, యెంతగా

లేపిన లేవడాఁయెను, జలింపఁ జొకింత గతాసువో యనఁ,

శ్రీనాథ యోగద్రక్షు పశేక్మతుఁ డౌట ధ్రువమ్ము, శక్తి ను
మీర్చి మిమేళి, తక్యము, భజింతు ననాథశరణ్య దాసినే. ౨౫-౬

శ్లో. నిద్ర హరినశమై లేచు నిర్భయమ్ము;
హరియె యున్నాఁడు నిద్రానిశాత్ముఁ డనుచు;
దేని కెవ్వఁడు వశుఁడో, యదాసె కతఁడె
దాసుఁ డొకఁక, యీశుఁ డేదారి నగును? ౨౫-౭

శ్లో. సృష్టివాలనలయకారి శ్రీవిభుండె
కింకరుండైన శక్తికి, గింకరులమ
నేను శంభుఁడ; నీ పగన్ననమా మనుచు
యోగద్రాస్తవము భక్తియుక్తి జేసె. ౨౫-౮

(బ్రహ్మకృత యోగనిద్రాస్తవము)

ఉ. అగమసూక్తిచేత జగదావిధి నీ వని జ్ఞాతమయ్యుఁ, బృ
థ్వీగురుఁ డీ యశోత్తజుఁడు దేహి మెఱుంగక యిల్లు నిద్ధురం
దోగుట చూచి నే టులఁ దొట్టిలఁజూచి వినిశ్చయింతుఁ, ద
స్తి! గణుతింప నీ బహుళలీల నేవిబుధుడు శక్తఁడో? ౨౫-౯

శ్లో. ఈజగత్కర్తృ శైతన్యకీన మైన
ప్రకృతిగా నిన్ను వర్ణించి పలుకునాంఖ్య
లెంతి మఁదవిచారులె యెల్లు జడిమ
యీ హృషికేశుఁ డైతన్యకీనుఁ జేసె? ౨౫-౧౦

కి. నీ నానాగుణులన వి
ధానం జెనఁ జేయఁగఁ జూలఁ, దస్తి! ను నం
ధ్యానామమునఁ ద్రికాలము
ధ్యానంతురు మా, మలు తాత్పర్యమునకొ. ౨౫-౧౧

శ్లో. బోధలకు బోధకారణబునై వీవు,
దేవసుఖ వీరు నైన శ్రీ వీణ దేవి!

సకలజనముల స్మరియు నెత్త నీవ,

మఖియు రతి నీవ, కాంక్షయు స్మరియు నీవ.

30-9

ఉ. అక్కడ వాక్కు వెన్నెగును, నంబు మనస్సు నివృత్త మాను, నే
నొక్కటి నేర్తు దాసే గన నోప నటంచు, చతుత మైన నా
వాక్కులు దాని నెన్నెననవాయు నటంచును, వేదమూతయే
చిక్కునఁ జక్కె ని న్నెలియుఁ జెప్ప, ని కేరికి సాన్య మా నుమూ?

షే. తర్కకోటి బ్రమాణశతంబుచేత

ని నెఱుంగ నైతి నే జగజ్జనన వనుచు,

నేడు ప్రత్యక్షముగ హరి ద్రు జూచి

యెఱిగితికొ, నిను హరిహరు లెఱుంగ రంబ!

30-10

క. న్యాహా యని నీనామ

న్యాహృతి లేకుండ శ్రోతమాజ్ఞకవిధులం

దే హోమము చేసిన య

జ్ఞాహారము సురల క్షేప్త లందాను? జననీ!

30-11

క. కావున దేవతలకు నీ

వే నృత్తిప్రదపు, విష్ణుఁ డెంత పిలిచినకొ

లేనం; డీ మధు కైటభ

దేవారిభయంబు నీనె తీర్పుము తల్లీ!

30-12

క. అయ్యో బలదప్పితులై

యి య్యసురలు నిలిచి కెదుట నీ దుష్టులతోఁ

గయ్యం బొనరింపంగ భయ

మయ్యెడి, రక్షింపు శరణ మంటిని దల్లీ!

30-13

ఉ. నీపదపంకజంబు లెద నిల్పి భజించుచు నన్యదేవతా

కోపణ చేయి కోయుచును లోకవిధాత్రివి కామదోగ్ధిహా

నీపరమైన భావనల నృత్యము నేయుచు నీపదంబు లా

లాపన చేయుచుకొనిను దలంచుచుఁ జొక్కు మహాత్ములే కృతుల్.

శే. ఇంత భీశాలి విష్ణు బంధించివావు

నిద్రలో విష్ణు తల్లి! నిద్రద్రవ్యత్త!

యిష్ట దీప్తిజ్ఞుడేజన్ము నితరమైన

సుఖగుణంబు లేమాయెనో చూడు ముంబ!

30.

శే. ని న్నేలుంగుమలే, జగన్ని నహ మెల్ల

భావమాత్రాన సృష్టించి పరమదేవి!

యాత్మనిర్మిత మోహజాలాంతరమున

నాడుకొందువు నటించు నాట్యముననట్లు.

31.

క. నే నెఱుంగ నే నీ నీలల.

నీ నిజలము సృష్టిచేసి స్వేచ్ఛాప్రతి

తీనము చేతువు నీలో

నే, నను నపు వట్ల చేయ నెంచెనొ తల్లి!

32.

క. మరణమునకు నే నెజవను,

హరింపు వాంఛింతువే స్వహస్తంబుల

దురితాత్ముల చేతుల దు

ర్భరణపు టవకీర్తి కాత్మ మరగెద జననీ!

33.

క. బాలా లీలా రూపము

దాలించి పాలించు నన్ను, దగ దన్న హరికా

లే లే మృదు మీకాలుర

నేలా ప్రోలీకీవి మీడ? హేల యటమ్మా!

34.

క. బహుముఖముల నుతి నేయగ

ద్రుహిణుం డిటు యోగనిద్ర నోపిత యగుచుకొ

స్పృహ గలుగ విష్ణు నవయన

సహవాసము మాని నిలిచె సంకాశమునకొ.

35.

ఆ. చేతనంబు లేని (శ్రీ)హరిదేహంబు

యోగనిద్ర విడువ నొక్కసారి

తెచ్చి కన్ను, లొడలు విచ్చి, స్పందించును
నావులింప, వేధ యటై యుబ్బె.

309

శక్తి స్వరూప కథనము

చ. అది విని సంశయాత్ములయి యమ్మును లిట్లని ప్రశ్న సేసి, ఏ
విచిత్రపురాణజాత! యతి విస్మయ మయ్యె భవత్కథానకం
బిది కడు వద్భుతం బెఱుంగ మెన్నడు నిట్టిది, నృప్తికారణ
స్వమడు విరించి, పాలకుడు శౌరి, లయంకరుఁ డీశుఁ డందులే!

ఉ. అందు జనార్దనుండు మహామాన్వితస్తత్త్వం జనాది సచ్చిదా
నందమయుం డనంతుఁడు సనాతనుఁ డాద్యుఁడు సర్వశక్తి ని
ష్పండుఁడు సర్వకర్త శుచి స్వాపితృఁడై వివశాత్ముఁ డెట్లు ల
య్యెం దయఁ బల్కు మాతని జయించిన శక్తికి రూప మెట్టిదో!

మ. ఎవ రాశక్తి? తదుద్భవం బెచట? నెట్టిశుక్ జగన్నాథు నా
త్మవశుంగా నొనరింఁ జాలె నది? యత్యంతాద్భుతం బయ్యెడికొ,
వివరింపంగదె వ్యాసశిష్య! హృదయావిరూపిత సందేహజా
ల విశేషంబులు జ్ఞానఖిలమున లీలం ద్రెవ్వి ఛేదింపవే. 310

వ. చిఱున వ్యాతనియానన్వాజ్జముపయిం జిం దొంద నూతుండు ప
ల్కుఁ రహస్యం బిది, తీర్ప నేర రిది ముల్లోకంబులందుం జరా
చరభూతానళి నొక్కఁ డేసి, విధిసంజాతాది మాసింద్రులే
యెఱుంగక లే రల నారదుండు కపిలుండేకొ నాకు సాధ్యంబొకొ!

శ. ఆ నారాయణుఁ డాదిదేవుఁడు పరుం డాద్యంతశూన్యుండు దే
వానీకాననదక్షుఁ డాధ్యుఁడు విరాడాఖ్యుం డటంచుకొ సదా
శ్రీనాథుం బురుషోత్తముకొ హరినిఁ జక్రకొ శాక్తికొ బీతాంబరుకొ
ధ్యానాధిష్ఠితుఁ జేసి కొందఱు తపోధన్యాత్ము లొడుగదా! 311

మ. మఱియుం గొందఱు గొల్తు రీశుఁ డని సంభావించి గౌరీమనో
హరు నాగాంబరు నాగహారు బురసంహారుకొ మహాదేవు శం

కరుఁ ఁచాన్యు హిమాంశుశేఖరు జగత్కల్యాణకృత్యైర్బకుఁ
హారు హుంకార విఘాత మన్మథ మహాహంకార బుంకారునిక.

క. ఉద్యంతఁ పిస్తమానుఁడు

సౌ ద్యుమణీని నుభయసంధ్య లఘ్వాహమునం
దాద్యుం పసి ధ్యాయనింపఁగ
నుద్యోగించెదరు వైదికోత్తములు ద్విజుల్.

3-9-9

క. కొందఱు కొలిచెద రగ్నిని,

కొందఱు కొలుతురు ముహేంద్రుఁ, గొందఱు వరుఁబుక;
అందఱు సభికుఁడు విష్ణుం
పొందురు ఋషివరులు గంగయట్టులు నదులక.

3-9-10

స. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, శబ్దము అని ప్రమాణములు మూఁడు.
కొంద ఁపమానంబుతో నాలు గనియు, మఱికొంద ఁర్థాపత్తి
గలిపి యై దనియు, మీమాంసికులు అనుపల్చిపో నా జనియు,
ఐతిహ్యమును జోడించి పౌరాణికు లే పనియు, వచించుదు. ఎంద
ఱొన్ని ప్రమాణములను నొడివినను, పరబ్రహ్మ మెల్లప్రమాణముల
కందరానిదై యొప్పు.

3-9-11

తే. శ్రుతి నిచారించి ప్రత్యక్షగతు లెఱింగి

శీఘ్రపథమున దృష్టాంతచింత చేసి
తర్క మొనరింపనలె బుద్ధి దఱచి తఱచి
యది పురాణముల్ మునులు కీర్తించుపథము.

3-9-12

సీ. సప్తకు లోకంబు సృష్టించుశక్తియు,

వైకుంఠునందుఁ దద్భరణశక్తి,

హరునందు సర్వసంహారకశక్తియు,

సంప్రకాశకశక్తి సమిత్సనందు,

దహనునిలో సర్వదాహకశక్తియుఁ,

బ్రేరణశక్తి సమీరునందు,

నాదిశేషునియందు నాదికూర్చుంబున

ధరయందు నున్నది ధరణశక్తి,

శివుడు కుండలి విడిచిన శివత నొందు,

శక్తిహీనున కసమర్థసంజ్ఞ చెల్లు,

గమనభోజనముల శత్రుదమనమందు

శక్తిహీనంబు నింద్యుంబు జగతి నెందు.

౩౨౯

క. ఆశక్తియె సర్వగతం,

బాశక్తియె సర్వయోని, యదియో బ్రహ్మం,

నీశం, బని యెఱిగి బుధుం

డాశక్తియుపాసనంబ ప్రారంభించుకొ.

౩౩౦

క. హరి హర విరించు లైనకొ,

నకుఁగిన్ని యమెందు సూర్య వాసపు లైనకొ,

సుర లెవరుం దమ పనులే

బరువై బ్రుంగెదరు శక్తివర్జిత లైనకొ.

౩౩౧

క. సగుణం బని నిర్గుణ మని

యగు రెండు విధంబు లదియు; నందు సరాగుల్

సగుణముఁ గొలుతురు, నిర్గుణ

మగున దెఱుఁగుదురు విరాగులైన యతీంద్రుల్.

౩౩౨

క. వరియించిన వర మదియో

కరుణించును విధివిధానకలితార్చన ద

ద్వరినస్యాపరివర్జిత

ఖరతుల్యులు పెక్కు లుండ్రు కలిలో మనుజుల్.

౩౩౩

మ. అదే బ్రహ్మాండము సృష్టి పాలనము సంహారంబు గావించు, న

య్యదే ధ్యేయంబు విధిశ కేశవులకుఁ యజ్ఞాదికర్మంబులం,

దదే ప్రాపించెను నారదుండు విధిచే, నాతండు గోవిందుచే,

నదే పారాశరి నిత్యసేవ్య మని నా కాదేశముం జేసె సూ.

౩౩౪

క. అనంతతనవ్యై శక్తియై,

నినఁ జనదు తలంప రాదు వే జను నుడువుల్,

నిలక గల బుధుఁడు కన్నుల

కనలే దేని శక్తిని ఘనజడిమంబున్!

33-9

చ. శక్తిహూఁ మిటు స్రవంగించి సూతుండు

నిన శాస్త్రుఁ డెగుచు భక్తియుక్తి

గనుల హర్ష బాష్ప కణములు దనుకఁగా

గోట మీటి యందుకొనియె గథను.

33-10

హరి మధుకెటచులతో చోరుట

మ. హరి నేత్రంబులు వీడి నాసికయు నాస్యంబున్ విసర్జించి కం

భాగంబు త్యజించి బాహుహృదయాంతద్దేశ మూర్ఛస్థులై

విసర్జించి పదంబు లిట్లు వసునన్ సర్వాంగమున్ వీడి యం

చిమార్గంబున యోగసేద్ర నిలిచెన్ భద్రప్రదాదభయై.

33-11

క. జృంభాసంరంభంజై

స్తంభితహంపంబు వీడి సద్యోజ్ఞానో

జృంభిత చేతనుజై హరి

యంభాజజుఁ గాంచె నెదుట నత్యంతాత్మున్.

33-12

క. జలధరగంభీరధ్వజే

లలికెన్ హరి, తపము వదలి వచ్చితి వేలూ?

యులీకెద వేటికి? చింతా

కులతం బొక్కెద వ దేలొ? విధి! చెప్పుమా.

33-13

చ. అని యాదరంబున నడుగు విష్ణుదేవునకు బ్రహ్మదేవు డిట్లనియె.

జ. దేవా! యీమధుకైటభుల్ శ్రవణపూర్తిక నీకు జన్మించి బా

హువిస్ఫూర్తితపీర్షు దేహులు మదాంధ్యాయ త్తచేతస్కులై,

నావెంటం బడినారు ఘోరముగ జన్యం బిట్లపేక్షించుచున్,

లేవయ్య నను గావ; వీరిశిరముల్ త్రెల్లించవయ్యా, హరీ! 33-14

క. పలికెను ముల్లినీ హరి :

నిలు వత్సా! యింక నీవు నెక్కికుండనై,

పోలియింతు నెప్పుడ మీరిం

జెలియు గణాయులుగఁ బోరఁ దివరుట నాతో.

338

శా. ఆలో నచ్చటి కేగుడెంచిరి మదాహంకారహంకారు లా

భీలాబోలితవీర్ణజహ్నులు మహావేశంబుతో వార్ధి క

ష్ట్రాంబోధన నూగులాశుచును బర్బుల్ వారుచుకొనెత్తు ల

ష్ట్రాంబోధి విరించి నార్చి కొగి బ్రహ్మాండంబు భేదిల్లగా.

339

క. పందా! పలాయితుడవై

యిం దేతెంచితివె నీకు నీతడు పోడా?

మ్రందింతుము నీను నీతని

ముందర నె నిలుము పోక పోరుము మాతో.

340

క. ఇతని మహాభోగంబుల

యతిశయ మంతయును బోవ హరియింతుము, పో

తిత మొనరింపుము, కాదే

బ్రహ్మకుము దాసోస్థి యనుచుఁ బ్రార్థించి మముకొ.

341

ఉ. ఆ మధుకైటభాసుర మదాంధ నచస్సుల నాలకించి, యు

ద్దామరుసాభిభూతుఁ డయి, దాననవైరి వచించె వారికిన్,

మీ మద మిప్పుడే యడఁతు, మీకు రుచించునయ్యెని పోర నా

తో మఱి లెం డిదే సమరదోహలిన్ నై నిలుచుంటిఁ జూడుడి.

342

క. పలుకుచునే యిటు నిలిచెన్

నిలువునఁ దేజస్సు దిశల నిండఁగ, దనుజుల్

తిలకింపఁగ నచ్చెరుపడి,

యలరఁగ వెఱ యుడిగి బ్రహ్మ, యచ్యుతుఁ డంతన్.

343

క. లేచినవిభు నా దైత్యులు

చూచి క్రుధక్ మండిపడెడు చూడకులతో, సం

కోచింపక హరితో యు

జ్ఞాచరణకః సిద్ధు లగుచు నార్చిరి పెలుచకో.

కెరగ

ఉ. అంత నిరామయం బగు మహార్ణవసంచల దూర్జిమాలికా
సంతోషలందుఁ గా ల్నిలుపఁ జాలసోచోట మహద్భుతంబు న
త్యంతభయంకర మృగు మహానమరం బొనరించె శౌరి యా
సాంతము వారితోడ ననహయతఁ బంచసహస్రనర్జముల్.

కెరగ

క. కాతానుబోధలద్వంద్వము

మీటి రుషకో వృషభరాజమీదఁ గవియుచుకో

బేదములు వాటు భంగిని

బోరిరి మధుకైటభులును బురుషోత్తమోహో.

కెరగ

క. మధు వలసించె కైటభుడుకో,

మధువ్రా కైటభుడు బడల, మఱి కైటభుడై,

మధువై మఱి యీవిధమునఁ

బ్రథనం బొనరిచిరి వారు పర్యాయమునకో.

కెరగ

ఉ. ఆ నిరామయమైన యేకార్ణవమున

రోమహర్షణ మైన సంగ్రామమునకుఁ

బ్రేక్షకులు నిర్వురే యంతరిక్షమందు

యోగసిద్ధయుఁ గ్రీనీశ్వఁ దోగు విధియు.

కెరగ

క. ఇక్కరణికో సంకర్షణుఁ

జొక్కమొగికో విరతి లేక యుగ్రాహవ మా

రక్క-సులహోడఁ జేయఁగఁ

జొక్కెకో హరి; యక్కజముగఁ, జొక్క-ర దైత్యుల్.

కెరగ

ఉ. పంచసహస్రనర్జము లవారణ యున్న మొనర్చి యంత యో

జించెఁ ద్రివిక్రముఁ డిది విచిత్రము శ్రాంతుండ నైతి, వీర

క్కించుక సుక్కినట్లు కనిపింపరు దీనిక హేతు వేమి? నా

యచితశౌర్యముకో బలమహత్త్వము నేమయె? పెండు బోయెనో?

- క. చింతాపరుఁ డగు హరిఁ గని
గంతులు వేయుచును విజయగర్వితు లగుచున్
సంక్షేపము పొంగఁగ నను
రాంతకునకు ననిది దనుజు లంబుదరవళిన్. 3719
- చ. పాప మలసినాపు బాహుయుద్ధము చేసి,
బలము లేదు రణము నలుప, ననుచు
దోసిల్చొగ్గి నొసట దాసోస్మి యనవయా,
లెమ్ము రణ మొనర్ప లేకయున్న. 3723
- చ. నాల్గు భుజము లున్న నీల్గింతు మిదె నిన్ను,
నిలుము లెమ్ము, ముందు నిన్నుఁ జంపి,
ముఖరమైన నాల్గు ముఖములపురుషునిఁ
జంపువార మంతఁ జండభంగి. 3728
- క. ఈ మూటలు వా రాడఁగ
ధీమంతం డచ్యుతుండు తీయనినుపలక్
సామంబుఁ బ్రత్యుత్తిర
మా మధుకైటభుల కొనఁగె నపు డిమ్మాస్మిన్. 3732
- క. పోరుదురే శ్రాంతునితో
సేనరుల్, భీత పతిత ఏతా స్తులతోఁ,
గారునఁ బడి బాలురతో,
వీరోచిత ధర్మవిధివేకము గనుడీ! 3736
- ఉ. పంచసహస్రవర్షములపాటు విరామము లేక పోరుపో
దంచితవృత్తి బోరితిని దక్షత నొక్కఁడ నేను, మీరు లె
క్కించఁగ నివ్వరైన విరమించితి లెన్నియొ మారు లాజి, నే
కొంచెము విశ్రమించి మఱి కూడెదఁ బోర, నొకింత యాగుడీ!
- శా. ఆ దామోదరుసామవాక్యములు దైత్యద్వంద్వ మాలించి స
మ్రోదం బంది జయంబు నిశ్చయముగా బుద్ధిక్ విచారించి యశా

నౌ దూరంబు తొలంగువార మిదె నీ వర్ధించు విశ్రాంతి యీ
లే డంచుక నెఱ మేల మా కనుచు దూరీభూతులై నిల్చినక.

విష్ణు కృత దేవీ స్తుతి

కి. అతిదూరము వా రరిగినఁ

జనున్బుజుడంబు చింతచేసె సంయతమతి యై,
దిశిసుతమరణోపాయము
నతనికి నశిదీర్ఘచింత నాశ్చర్యంబై.

379

క. విమృశ్య దేహాస్ఫూర్తి స

మువ్యోజిత మయ్యె జ్ఞాన మూహావధమం
దాద్యశ్రీదేవీద
స్తోద్యత్ స్వచ్ఛందమరణ యుక్తు లటంచుక.

380

శా. అయ్యో, ఎంచునహస్రవర్షకృత మీ యాయోధసం బెంతయో

నయ్యోక్ వ్యర్థము, వ్యర్థమయ్యె శ్రమ, మాహా, యెట్లు పోరాడెదక?
కయ్యంబుం బొనరింకె జయము శక్యం బొనె ప్రాప్తింస నే
నెయ్యోజ్జ మధునైటభప్రమథనం బీవేళ సాధించెదక!

381

క. దీనుడు రోగియు నాత్తుం

డేనియు మరణింప దాన యియ్యకొనం, డీ
దానవుల బలమదాంధుల
నే నెటు మరణింప నిచ్చుగింప నొనరుక?

382

శే. అఖలకామప్రదాత్రి విద్యాస్వరూప

శక్తి యొక్కతెయ్ నాకు శరణ మివుడు,
సుప్రసన్నాత్మయై చుద్ది చూచునెడలఁ
గోర్కె సిద్ధింపు, నెక ది కొకకొండు లేదు.

383

క. వగ నొందుచు నిటులక హరి

గగనంబున యోగన్నిదం గనె నిర్మిడక,

మొగిడిచి దోసిలి నరడఁ

భగవతి నుతియించె యోగివర్యుం డిటులఁ.

౩౬౪

౪. దేవీ! మాయ! సమస్తృతి

కావించెను. సృష్టిహరణకర్తృవి నీమే

నీవే యనాదిభవన్ము

నీవే తన భుక్తిముక్తి నిధివే చంక్షి!

౩౬౫

౫. నీరూపమ్ము సరూపమ్ము

నీరూపమ్ము యెఱుంగ నేర, నీచరతంబుల

నేర సపారము లెఱుంగఁ,

నేరితి నాకళాంత నేడె నీమహిమంబుఁ.

౩౬౬

౬. నీవు నన్నుఁ బూన నిద్రావశుడ నైతి;

మఱచి యెఱుంగకుంటి నజచుబ్రహ్మ

నీవు విడిచిరంత నిర్ద్రిడతక్తివై

భయదహకా నియుదసముడ నైతి.

౩౬౭

౭. ఘోరంబుగ నేఁ బోరితి

వారిధినిరముల ననురవర్యులతోడఁ,

బోరంగ నా లా వాతెను,

వారలది క్షణక్షణప్రవరిత మయ్యెఁ.

౩౬౮

౮. తల్లి! మదంగముల్ నుడిసి తల్లడ వందుచునొండ నుల్లమం

దల్లనఁ దోచె నీవరమహత్త్వ లస త్పటుసత్త్వ లంచు, వా

రల్లదె సిల్పనారు సను నాబుబసూతినిఁ జంపఁగాఁ గృపా

పల్లవితాంతరంగ వయి పాలన నేయనె, వేడెదఁ ననుఁ.

౩౬౯

౯. తన్ను నమస్కరించి కడు దైన్యము దోయిగ నిల్చి వేడు నా

పన్నుని వాసు దేవుని గృహరసదృష్టులఁ జూచి దైన్యసం

పన్నుని జేయుచుఁ, హనుగభస్తిమనోజ్ఞ సుధాప్రసారమా

చిన్ని స్మితంబు దేవి ముఖసీమ వెలార్చి వచించె నీగతిఁ.

౩౭౦

చ. అభయ మొసంగినా నెడ జనార్దన! పోరుము వీరితోడ నీ
యభయమంచవంబునన యోర్తువు గాక విమోహితాత్ములక,
శుభ మగు నీకుఁ బొ, మ్మిప్పుడ చూచెద వీరలఁ జంద్రబాణు
న్నభ మగు వక్రదృష్టి, నపనీతమనస్కులఁ జేసి మూయుచే. 32-9

క. భవనేర్పిరిశియవచ
శ్శ్రీవణంబున మోధవుం జేశంకుండై, యూ
హవరంగంబున నొల్పెను
లవణంబుధి సింహనాదరణితము గాఁగెన్. 32-10

మధుతైటభ మర్దనము

పా. మరలక సంప్రథనోన్ముఖు డగు బలోన్మాదంబుతో నొక్కచుక
హరి నిల్చున్నవిధంబు గాంచి యసురల్ హర్షాత్పుటై పొంగి నం
గరరంగంబున కొక్కడాటున నముడ్చుకొని యిరీతిఁ బ
ల్కరి విష్ణుం బ్రభవిష్ణు జిష్ణు నమరారెద్ధావృత్తిచిష్టుక. 32-11

క. నిలు నిలుము మహాకాయా!
పలుపు చోతున్నజ! నెజవక నమరము మోహో,
బలియుడఁ జయ మొందును, దు
ర్బలుడే నొకవేళ దైవవశమున నెలుచున్. 32-12

క. కావున జయాపజయములు
దైవాధీనములు గాఁగ దప్పించి సుధీ
భావితుడ౯ హర్షితా
స్థావితోడై పోటుపాల్చి భ్రమపడఁడు నుమా. 32-13

క. ఎందఱు దైత్యులఁ జంపితి
ముందరికాలమున నీవు భుజింతుశక్తిక,
డిందితివి నేడు మోహో,
నిం దునిమెద విప్పుడ పోక నిలు నిలు మంచున్. 32-14

౧. ఆ మహాబాహుః శిష్టః సజ్జ మగుచు
బసరమున నిల్చి నాచతుర్బాహుః డప్పుడు,
వృథముగా ముట్టి సంధించి ధిక్కరించి
మీఁద లంఘించి యసురల మించి పోడిచె. 32౬

౨. అద్భుతం బగు హరిముష్టిహతి కొకింత
సంచరించియు నిల్చి కుప్పించి వారు
వృథముష్టుల బోడిచిరి పోదివి హరిః.
రణము జారుణ మయ్యె బరస్పరమ్ము. 32౭

౩. కొంతకాల మిల్లు ఘోరయుద్ధము చేసి
సంధిబంధ మెల్ల నడలిపోన
బేలచూపుఁ బరపె జాలి గొల్లుచు హరి
యంబరమున నున్న యంబరంక. 32౮

౪. ఆ నారాయణు నాత్తుగా నెఱిగి మాయాశక్తి తావ్రహుణం
పొ నేత్రద్వయ దానవద్వయముపై సత్యంతమున నిల్పి పై
పై నచ్చెక్ వికటాట్టహాసమున దిగ్భాగంబు లెల్లం బ్రతి
ధ్వజం బీయగఁ జానవేదలు తలల్ పై కెత్తి వీక్షింపగఁ.

౫. అంతట దేవి మోహనముఖాబ్జమునందు వెలార్చె జంధికా
కాంతము స్ఫుల్లకుందనితకాంతినమంతము దుష్టదైత్యులై
ర్యాంతము రాగదీపకరసార్వభౌము నౌ మృదులస్మితమ్ము దే
నాంతకు నిద్రకు మురియ, నాహులు ముంచె దృగంతకాంతులఁ.

౬. వర వికస్వర దీప్య దరవింద శూరభ
ప్రహరణ ప్రాణరంధ్రములు దూరి,
యరుణారుణాశోక హనదగ్ని హేళులు
మీటి కన్నులు మిఱుమిల్లు గొలిపి,
క కీర శాపికా ప్రేరిత శ్రీరాగ
చూతభల్లంబుల చూడ చెవులు,

ప్రాప్తృట్టల్లొసమ రస మల్లెకా

స్వభారల జహ్వా బహలుపరచి,

ధూమకేతురూక్ష, ధూమసిలోత్పల

సోలహతుల రసయవాళి నొంది,

కామసంచభాణ కమనీయ ఘోనమై

దేవప్రకృత్యప్తి శేషిల్లె.

304

క. సంప్రేదియ సమ్మోహన

చంచ త్తన్మాత్రకృష్టి సాయక హాసలక

నంచిత్యలై యసురలు వీ

క్షుంచుచు నసమేషులైరి శ్రీశివసూయక.

305

క. కర్తవ్యవేది దానన

హర్తయు దేస్రస్యక్త హాసభృగంతా

వర్త హతాద్వర్తన మో

హార్తులుగా వారి నెఱిగె నాక్షణమందుక.

306

క. జారికి హరి జలధరగం

ధీ మనోహరి ధీర విశదస్యరుక్షై,

ధీ రాజల, స్మిత మలర, ను

రాసుల పీఠత నుతించి యన నీగీతిక.

307

ఉ. మీరవరేణ్యులార! యతివేలము మీ రణకొనలందు దే

వాసులకోట్లొక జెనగు లాడితి గా యెఱుంగ నెప్పుడీ

సారము మీసరాక్రమ మసాధ్య మపూర్వము, మేలు, మెచ్చితిక,

కొరుకొనండు మీర, లొనకూర్తు వరం బిది యెట్టిదే యుక.

క. భువనానందవిధాత్రిని

భువనేశ్వరి గాంచి మోహమూర్ఛనశులై,

యవలేపం బభిమానము

చివ్చరింపగ వారు మాటు చెప్పిరి హరికీ.

308

జే. యాచకులు గాఁగ మము నెంతవారమేళ!

మేమె దాతల మగుదుము, మెచ్చు నచ్చె;

నీ నియుద్ధ మమోఘంబు సమపంబు,

కోరు వర మేదియే నిచ్చువార మేమె.

316

క. వెంటనే హరి యా యసురల

జంటను బ్రార్థించె నట్లు సంతృప్తులరై

యింటికిరయే నాచే మృతిఁ

నొంటకునై యిచ్చుగింపఁ గోరుదు మిమ్మున్.

317

చ. హరివరంబు వించు నసుర లచ్చెరు నంది

మోస పోతి మంచుఁ బొగిలె మిగుల

నీర్వచిత చేసి తిలకించి రెల్లెడ

నీరు తప్ప లేని వారిరాశి.

318

౩. వార లంత స్థితి పల్కిరి హరితోడ,

నీవు మా కొసంగినావు వరము,

శత్రుసత్యవచన! సిర్వహంపు ప్రతిజ్ఞ,

చంపు జలము లేని సమతలి మము.

ఉ. వానవనైరి యంతట సుదర్శనచక్ర మనంతవక్త్రమున్

ధ్యానము వేసి నెమ్మది సురారుల కిట్లని పల్కె మందహా

సాననభాసురుం డయి, తథాస్తు నరంబు నిజంబు సేతు మీ

ప్రాణములన్ హరింతు నిదె వారివిహీన సమస్తలంబునన్.

319

తే. దేవదేవేశుఁ డిటు పల్కి దివ్యశక్తి

సూరువు లొనర్చె బహుశివస్తారములుగ,

జలముపైఁ జూపి నిర్జలసమతలంబు,

పల్కె మధుకైటభుల కిట్లు పరమగురుఁడు.

320

ఆ. ఇచట లేదు సలిల మిం దుంచుడు శిరంబు,

లేను సత్యవాక్కు నిపుడ యాదు;

మీర లట్లు వరము మీఁకండుఁ బ్రతిజ్ఞ

నొకపవలయు మరణనిశ్చయమున.

కావ్య

౯. యుక్తివివేక లా యసురయోధులు శ్రీహరిసంప్రయుక్తధీ

శోక్తులు వించు విష్ణు విపులౌరుతలం బొడగాంచి జీవనా

సక్తి మదిక విచారణము నల్పి యుపాయ మెఱుంగుచుకొ మనఁ

కత్తి సహస్రయోజనవిశాలశరీరులు గాఁగ వర్ధిలకొ.

కావ్య

౧౦. దేవేశుండు త్రివిక్రముం డసురవిద్యేషిప్రయుంజను ము

గూవిజ్ఞాని నిమేషమాత్ర జఘనాటూనంబు ద్వైగుణ్యలీ

లావిస్తార మొనర్చి పిల్చె, నసురల్ సంభ్రాంతులై విష్ణుమాం

యావైదధ్య విమూఢ చిత్తత ననన్యాయుత్తులై యుండఁగా.

కావ్య

౧౧. లక్ష్మీకీడాస్థానం

నా య్మదేవిససారితాకారం జా

లక్ష్మీనాథుని విపులా

సూక్ష్మీయమహత్త్వ వస్తువు మూచిరి దనుకల్.

కావ్య

౧౨. మధువైరినమాహ్వనము

నధుకైటభు లాలకించి ఏమా జ్ఞాపక ని

ర్వ్యధులై తమ శీర్షంబుల

చధివాస మొనర్చి రిప్పడు పరియూహివులకొ

కావ్య

౧౩. నజకెను మధుకైటభభా

స్వరశీర్షమ్ములను జక్ర చక్రప్రధారకొ,

సరివర్జితజీవం బగు

సూరారియుగళమును బ్రహ్మ చూచె నలకనుకొ.

కావ్య

౧౪. యాదోరాశికొ వారల

మేడ స్సెల్లెడలఁ బర్చి మేడున మగుటకొ,

మేదిని యను పే ర్పెలసెను

మేదినికిఁ సభక్త్య మయ్యె మృత్తిక జానకొ.

కావ్య

౩. మీకు కోరినట్టి సారపుణ్యచరిత్ర
విశదపరచినాడె విస్తరముగ;
వేదసిద్ధయంబు వినుచు ముహూర్తకిం
నిమిషక్తి నెఱుక పె చరతరంబు.

రంగ

స్వగీ. ఆ మహామాయయే యా మహావిద్యయే
ధీమదారాధ్య యా దేవదైత్యాళికిం;
ఆమెయే నిర్గుణాఖ్యాపరాశక్తి యా
నామెయే యా గుణాఖ్యాపరాశక్తియుక.

రంగ

పుత్రార్థియై వ్యాసుఁడు తపము సేయుట

౪. అను సూతునివలుకులు విని ఋషు లిట్లనెరి.

రంగ

౫. సూతా! కోమాంచంబులు
మాతనువుల నివృణ్ణుగూడ మానవు, భవదా
ఖ్యాతిం బగు మధుకైటభ
పాతంబు మహద్భుతంబు మహాపుణ్యంబుక.

రంగ

౬. వారాశిరి పుత్రార్థం
బేసితిఁ దపం బొనర్చె? నెఱు సుతుఁ గాంచెక?
గారాబుకొడుకు కెట్టులు
ప్రారంభించెక వచింప భాగవతంబుక?

రంగ

౭. నాపుండు సూతుం డవ్వారల కిట్లనెయి.

రంగ

౮. స్మశైలాగ్రమునక మునిశులు తపం బేకాగ్రులై చేతుల^౧,
యేశైలంబు మరుద్గణంబు ననుమద్రేంద్రాదు లెవ్వళఁ గ్రీ
డాశౌంఢీరత నాశ్రయింతురు గుహల్ మారోగిగ నీతాళి^౨,
స్మశైలాగ్రము కర్ణికారివనదివ్యం బొప్పు పేమనభక.

రంగ

౯. బహురమ్యం బల పేమశృంగమున సంభావించి యేకాక్షర
స్వప్రహ వాగ్విజము నారదోక్తము మహావీర్యంబు పుత్రార్థియై

సంహితాశ్చస్తోత్రము వ్యాసముని నేమం బొప్ప దేవీపదో
ద్వహవృత్తం డలు చేసె నెన్నులనదృక్తే శతాబ్దాంతమున్. ౪౦౮

౩. ఎనుభకు నాకాశమునకు

శ్వసనునకును బావకునకు సరివచ్చు ఘనున్,

బ్రహ్మవింతంగావుత నును

ననమజ్ఞానప్రభావు నని ధ్యాసించెన్.

౪౦౯

జే. నల్లంగుం డవన్ను వ్యాసు తేజన్ను నిండి

వ్యాప్తిమై విశ్వ మొప్పె జరాచరంబు;

నగ్నివర్ణంబులై వెల్గె నతనిజడలు;

భయంకర సురేంద్రుం, డభవుం డా భయముం బొప్పి.

౪౧౦

క. ప్రత్యక్ష మగుచు వ్యాసున

కత్యంతప్రీతి నూర్చి యనె సోదరుండై,

సత్యామల తేజోసధి

బ్రత్యక్షు డ్దాసి సున్నుం బడినెడ పంచున్.

౪౧౧

క. దేవీనామాంగు మహా

దేవుం జంద్రార్థహాళి దివిషద్ధురుసన్

సేవించి భృతి నమస్కృతే

గావించి నిజాశ్రమముకుం గ్రమ్మరె మునియున్.

౪౧౨

శుక తృతి

క. ఆవ్యాసమాస యంతట

నవ్యక్తింబైన యగ్ని యజ్ఞార్థంబై

సువ్యక్తముగా నరణిన్

భవ్యము చేయన్ మధింపఁ బ్రారంభించెన్.

౪౧౩

క. మంథన మొనరుచు మునిమది

సంధిల్ల విచార మిట్లు నదృశ్యునిర్మితం

చుంభానారణి దంపతి

సంధానోజ్జ్వలిత వహ్ని సందీప్తుండై.

రంగ

౪. సుతః డెట్లు గల్లు నాకున్

నతి బుయ్యగఁ బరిణయంబు నలిపి యెఱుంగ; నే

తెరఁగఁ దదనిగఁజాయిత

స్వతంత్రతారోధి నతిన పరిణయించు శిశువుల్?

రంగ

౫. అట్లు చింతించుముపి.కిఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె

చప్పరొరత్నము ఘృతాచి యంబరమున;

కెంటనే కామసుమబాణవిఘ్నఁ డయ్యె,

ఘృతి వహించి. వ్యాసర్షి చింతించె నిట్లు.

రంగ

౬. పుత్రార్థినైన నాకుం

జితం బీ మోహవశత, ఛీ! బుధనిందా

పాత్రను నగుదునె, యిదియు న

పాత్రము నా జాయగాఁగఁ బరిణయ మాడన్.

రంగ

౭. పూర్వము పురూరవోవిభుఁ

డూర్వశిచేఁ బరిభవంబు నొందఁడె రతుండై?

ధూర్వహతఁ జిక్కఁబట్టుదు

నశ్వేంద్రియము లని వశాని సంయతుఁ డయ్యెన్.

రంగ

౮. వియదధ్యమున ఘృతాచియు

భయవిహ్వలయై యెలుంగు పరపుచు దిశలన్

రయమున శిశుయై. ముని వి

స్మయ మందఁగ నెగిరిపోయె శరవేగమునన్.

రంగ

౯. తఱవండు నాయరణిన్

హిరణ్యరేతుండువోలె నెసఁగుచు దీప్తి

బరమాద్భుతముగఁ బుత్రుండు

వరదానమహత్త్వమునన ప్రభవము నొందెన్.

రంగ

వి. శ్రీశుభ్రశిరఃబుడై సుఖేలు చిల్కిరి పూవులవాన, ముందుభుల్
నిశాదములై ధ్వనించె దివి, విశ్రుత మయ్యె వరాహుంగనా
రణనరనానుకాశపదలాస్యము, పాడిరి కిన్నరాళి ము
ద్వశు లయి. చూడవచ్చి రటఁ బర్వత తుంబురు నాది సమయి.

క. గంగపుణ్యజలంబుల

సంగాహింసంగఁ జేసి స్వప్రియతనయుక్,

మంగళవిద్యాశీరవ

సంగతముగ శ్రీశుకాభిసంజ్ఞితఁ జేసెన్.

ర. ౧౦౦

క. సద్యస్సంవర్ధితశకు

హృద్యుఁ డగు శుకు నుపనీతు ఋషి వ్యాసుం డం

నాద్యర్థ్యనుమతిఁ జేసెన్

నిద్యార్థి, గురూపసదనవిధిపూర్వముగా.

ర. ౧౦౧

క. దండము కృష్ణాజనము క

నుండలువు దివమ్మునుండి మహి కేతేరక

బండితమునులకుఁ గన్నుల

చండువుగా శుకనలుండు వాని గ్రహించెన్.

ర. ౧౦౨

క. వ్యాసుండు శుకుఁడేదా

భ్యాసిం బొనరింప దివిషడాచార్యునితో

వ్యాసంబు చేయ నాతం

జానంపూర్తిగ గ్రహించె నన్ని చదువులున్.

ర. ౧౦౩

పురురవుని చరిత్రము

క. ఈ యద్భుత శుకజననం

బా యమివరు లాలకించి, యనఘా, నూతా!

యేయోజఁ బ్రభుఁ బురూరవు

నాయూర్వశి పరిభవించె! నది దెలుపు మనన్.

ర. ౧౦౪

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ

గ్రంథాలయము

చ. సూత్రం డీ బిల్లియె.

చ. సుద్యుమ్నుఁ డనెడు నృపుఁ డన

సుద్యుఁడు, విధివశముచేత ననితాతనుసంసమాదు సంఖ్య... 7599...

సుద్యుత నొంది యిలాభ్యా

తేది... 16-7-56

ప్రద్యోతిసుఁ డైన, బుధుఁడు వనియించె నిశేష.

ర. 20

క. శశకుఁ బుధసంగతిచే

గలిగెఁ బురూరపునిపేకు గల సుతుఁ డాతం

జీల యేలెఁ బ్రతిష్ఠానపు

ర లలామం బధివనించి రంజకుఁ డగుచున్.

ర. 21

జే. వానిదేహంబు హుపలావణ్యసీమ,

మతఁడు సద్గుణగణముల కాటపట్టు,

ఘర్మవిదుఁడు, ప్రజాకార్యతత్పరుఁడు,

వక్షుఁ, డతిబుద్ధిమంతుఁడు, ధైర్యశాలి.

ర. 30

సీ. అతనిమంత్ర మభేద్యమై యుండె నొరులకుఁ,

బరమంత్ర మతనికీఁ గరబదరము,

సుతాహశక్తి సర్వోత్తమంబై యుండెఁ,

బ్రభుశక్తి సర్వత్ర వ్యాప్త మయ్యె,

నామదానాదులు స్వవశంబులై యుండెఁ,

నర్తాశ్రమము ధర్మబద్ధ మయ్యె,

బాహుదక్షిణంబుగాఁ బలుయజ్ఞములు చేసెఁ,

బ్రాతదానంబు లవ్వారిఁ జలిపె,

నతఁడూపంబుతో సాటి యతనిగుణము,

ద్రవిణబాహుశ్యతుల్య మాదార్యశక్తి,

విక్రమసమాన మతని శీలక్రమమ్ము,

శక్రసముఁడు పునూదనశక్రవర్తి.

ర. 31

౧. బ్రహ్మశాపాపహతి సరభావ మొంది
యూర్వాశి పురూరపు వసించె; నూర్జిత మగు
నతనిగుణరాశిచే విశ్వాత్మాత్మ యయ్యు,
నామె, ముందుగ నిటు సమయంబు చేసె.

చరిత్ర

౨. రాజా! యీ సేవద్వయ
మేజాతీయుఁ బొందనిక యీశ్చింపవలెక,
భోజన సూర్యమె నాకుక,
నేఁ జూడఁగరాదు నగ్నునిగ నురక నినుక.

చరిత్ర

౩. ఈ సమయంబుల నేదే
జేసిన భంగంబు నిక దృఢించెద నపుడే;
నీసన్మృతి దెలుపు, మనం
జేసె బురూరపుండు నామె చెప్పిన ప్రతినిక.

చరిత్ర

౪. అంతః బురూరపుండును నిరంతర మూర్వాశిరూపముగ్నుల
యంతిపురంబులో నుపవనాంతరభూములఁ గేళిదీర్చి కా
ప్రాంతములందు శైలములఁ బ్రసనణంబు లుపత్యక్తంబులం
దెంతయుఁ దృప్తి లేక రమియింపఁ దొడంగె తదేకచిహ్నంబు.

చరిత్ర

౫. యజ్ఞంబుల్ తలపెట్టఁ డొక్కపుడు, ద్రేతాగ్నుల్ భజింపిండు,
పాత్రల్ దిక్కుల నింపఁ బంపఁడు, జనాహ్లాదంబు గావింపఁ, డ
ప్రజ్ఞుడై తృజియించె గర్భములు ధర్మంబుల్ మహాదానకం,
బజ్జుండట్లు పురూరపుండు సుమఖాశావ ర్తనంప ర్తియై.

చరిత్ర

౬. ఒక్క నిమేషం బేనియు
నక్క-మలేక్షణవియోగ మనహము గాఁగా
హొక్కు చు నూర్వాశివలపునఁ
దక్క- సమ స్తంబు మఱచె దన్మయుఁ డగుచుక.

చరిత్ర

౭. కొన్నాళ్ళు గడవ నిట్టుల
నున్నపురూరపుని గూడి యూర్వాశి భవిలో,

జిన్నంబోయెను దివి; యది

నన్న సురేశుండు పల్కె గంధర్వులతో.

రకె

క. ఊర్వశి లేనిది చక్షుః

పర్వంబుగ లేదు, శోభ వదలె దివము, మీ

కుప్పికే జని పెడిఁ గొనుచు

యూర్వశియురణముల రాజునుక్తి చెడంగాఁ.

రకె

క. గంధర్వులు నటు పలుకు సు

ధాంధఃపతియానఁ దరలి రప్పడ యిలకుఁ.

గంధవహు మించు పరువున,

సంధిల విశ్వావసుండు సర్వాగ్న్యైంద్రుఁడె.

రకె

సె. అది కఠోరతమిస్ర, విహాయసమునఁ

గాలకాదంబిసీమాల కాఱుకొనియె;

గట్టిక సేకటి దిక్కులఁ గ్రమ్మె; నపుడు

చేరియుండె నూర్వశిని బుహరవుండు.

రకె

సె. ఆ మహాగాఢతర తమిస్రాంతరమున

నూర్వశీసేవయుగము గంధర్వవసులు

వెరవుమై హరియించి; రా యురణములును,

నజచుచుం బోయె మింట నమ్మా యటంచు.

రకె

క. అమ్మా యంచు విహాయసాగత తదీయాక్రందనాదమ్ము శ్రో

త్రమ్ముల్ సోకినమాత్ర నుల్కిపడి పాదం బాదిగా మస్తకాం

తమ్ముక్ దేహము మాతృభావము సముద్ధాంతంబుగాఁ గోపవో

పమ్ముల్ క్రమ్మంగఁ బల్కె నూర్వశి విభుఁ శంకానిరాతంకయై.

ఉ. ఓయి పురూరవా! వినవటోయి యదే యురణార్భకమ్ము ల

మ్మా యని సంశ్లేతశ్రుతుల మాటికి మాటికి నన్నుఁ బిల్చుచుం

గూయిడునోయి! నాకడుపు కోయుచు మోయుచు నున్నదోయి! దీ

నాయితతద్రవమ్ము; నిను నమ్ముట నెంతటి బేల నైతిరా! రరర

- ఉ. నీ తొక పూకుషుండ వని నే భ్రమతో, నివి నేను గాతు నః
న్నా వని నమ్మి, మూఢమతి న్నానము సేసితి మేషయుగ్మముకొ
నీవశవందు, బుత్తులుగ నే నివి సాకుదు, జేతకాని దీ
రావనదీక్షు, బూని యిటు లర్హమె నిద్దురం దోగ స్త్రీగతికొ దగ్గర
- ఉ. ఆకుడు లాలకించి మదనాలనభావము మాని యూర్వశీ
భ్యాననిమగ్నుడై తొలగెను నంబరమే సరిచేసికొక యా
స్త్రీనుల బట్ట సంభ్రమగతిం బరతెంచెను మింట మేషశ
న్యానగతికొ నిలుండు నిలు డం చదలించుచు రాజు వారలకొ. ర'ర'ల
- క. వీడినపుట్టం బెటుంగక
కూడం రతెంచు రాజుకోపమునకు వా
రోడుచు విశ్వావసుముఖు
లూడనిబాడిరి వదలి తదురణద్వయముకొ. ర'ర'ల
- ఉ. రోజుచు వెంట నంబెడు పుహరపు నూర్వశి చూచునట్లు వి
భ్రాజితహా తటిల్లత వెలార్చుచు బాటిరి దేవయోను లా
రాజును గాంచి నగ్ను సురతామ ప్రతిష్ఠ విభంగ మయ్యె నకొ
న్యాజముతో యభేచ్ఛ జనె వారనిప్రేముడి విస్మరించుచుకొ. ర'ర'ల
- క. ఆ రెండు మేకపిల్లల
దీటని తనకమునం జేరదీసి మృదువుగా
గీరుచు గోళుల బుణికి పు
గూరవు డురమునం గదించి లోలత వచ్చెకొ. ర'ర'ల
- క. వచ్చి నిజమందిరమ్మన
సచ్చానం గానలేక యంగజవశుడై
తచ్చిత్తత విహ్వలుడై
యుచ్చైరావంబుతోడ నూర్వశి భుంచుకొ. ర'ర'ల
- క. త్రిమృగుచు దేశదేశము
నిమ్మసో సర్వంబు వెదకి యెంతయు వ్యధతో

నమ్మానిని గురుక్షే

త్రమ్మున బొడగాంచి పలికె దైన్యము దోచుకొ.

రచి

చ. నిలు నిలు మూర్ఖశీ! నిలుము, నీకు దృఢింప ననర్హుడవొ, నృసిం
శిలికెడు పల్కు నాచెవుల జిల్కవె, నీకు వశుండ నే, భవ
ల్లలితభుజానుబంధ పరిలాలిత మీ మృదుకాయ మల్ల, త
కులు వృకముల్ చని గొనంగ గోరెదొ చూడ బరిత్యజించి నక?

శే. సకలదేశాటనంబున శ్రాంతుడగుచు,

గానామన నార్తుడగుచు దుఃఖిమ్ముచేత

నివశుడై, బహుకృపణుడై, విలపనముల

బల్కు ప్రియు గాంచి యూర్వశి బదులు పల్కె.

రచి

శా. రాజా! యెంతటి మూర్ఖుచిత్తుడవు! శాస్త్రజ్ఞాన సేవూరయి నే
యోజం బోయె వివేక మెల్ల! నృపులై యున్నట్టి వా రెందు న
న్యజప్రేమ సమాదరింతు వశులై వామాక్షులకొ జోరులకొ?
స్త్రీ జంబూక వృకంబు చొక్కడని నిశ్చింతంబువై పొ మ్మిరకొ.

క. షణు యూర్వశి వచియించిన

కటువాక్యము లాలకించి గాన తెలియకే

చుటమట లాడెను స్వేరికి

పటుపాశనిబద్ధబుద్ధి పార్థివమరుడుకొ.

రచి

శే. వేదవిశ్రుత మీ కథావిస్తరమ్ము

చెప్పితిని దీని మీకు సంక్షేపపరచి;

సాధకుడు స్త్రీవశుండు గా జన దటంచు

బల్కు సూతుని ట్లడిగిరి పరమమునులు.

రచి

సుద్యమ్మ చరిత్రము

క. విధివశంబుచేత వీరుండు సుద్యమ్ము

డనెడు నృపుండు నారి యయ్యె నంటి,

చట్టులాయె నాతఁ డిశగా, బుధుం డామె

జెండ్లి యాడె నెట్లు విస్తరింపు.

రచి

౨. చూడెను ఓ జ్ఞనియె.

౪౫౮

మ. ఆమృతాంభోనిధినూతి శ్రీవనిత తోడై పుట్టు జైవాత్మనుం
జనులకోర్కెల్ల సామి దైవతసుధాహారాత్మక డుస్యత్కల
సముపేక్షుండు సహజనాభునకు నాక్షాన్మేత్ర మాతండు చం
ద్రమనుం చొప్పు నుతింపఁగాఁ గువలయాస్థాదుండు రాజాద్యుల.

౩. తారాయోషాసంగతి

నారాజుకఁ గలిగె నుతుండు. నతనికి బుధుఁ డ౯

పే రుంచగ సార్థకముగఁ

బేరెక్కె- బుధుం డటంచు విద్యల నతఁడుకొ.

౪౫౯

౪. ఆతటి సుద్యముం డను

భూతలపతి సత్యవాది బుధనుతుండు గలఁ,

జాతం డొకయెడ మృగయా

ప్రీతికొ సైంధవము నెక్కి నెడలె నడవికికొ.

౪౬౦

౫. కతిపయ పరివారముతో

నతఁడుకొ వేటాడె ధనువు నాకర్ణాంతం

బు తివిచి శరస్రమోచం

బతివిస్మయముగ నొసర్చు చానందముతో.

౪౬౧

౬. తిరుగుచు రుకు మృగ శశ నూ

కర నికరము వ్యాఘ్ర మహిష ఖడ్గ గవయముల్

శరభంబులు సింహంబులు

నలుపుచుఁ జేరెం గుమార నామక వనముకొ.

౪౬౨

౭. సేరువుమూలమం దది యమేయనుహత్త్వము 'సల్లు దెవ్వనుం'

దార మధూక రాజితము దాడిమ చంపక నారికేళ వి

స్తారము మాధవీ పనస సాల తమాల తతంబు రాజహం

సారవనాదితంబు భ్రమరాళిదుతిం బభిరామనీమయై.

౪౬౩

చ. సుఖ మెఱుంగండు బ్రహ్మ మధుసూదనుడేసి మనోహరేంద్రుఁ
సఖఁ గొన నేర్చియుం బరమ సౌఖ్యము నందఁ జనేకయత్నన
మ్ముఖుఁ డయి యుద్ధముల్ సలుపు మూర్ఖనిశాటులతో, ధనాధిరా
ట్టుఖుఁడు తపం బజ్రమును సల్పుట దుఃఖయె యంచు నెంచెదన్.

ఉ. లోలుపుఁ డైనచో ధనికుఁడున్ సుఖనిద్ర క్షణంబు పొందఁగాఁ
జాలఁ, డిలన్ దరిదుఁ డొక సౌఖ్యము నొందుట సాధ్యమౌనె, యిం
కేల మహాత్మ! నీ వెఱిగి యెర్గియు సంస్మృతిదుఃఖజాలన
మ్రోశన సేయ నిట్లు నియమించెదు నన్ను భవత్తనూభవున్? ౫౧౫

క. దుఃఖము జన్మము, జరయుం
దుఃఖము, మరణంబు నొంద దుఃఖము, మరలన్
దుఃఖము గర్భావాసము,
దుఃఖమయం బీ జగత్తుతో సంస్మృతియే. ౫౧౬

శా. భార్యపుత్రులు పౌత్రులుం బరిజనుల్ భారంబుగాఁ దప్పిరో
ధ్వర్యత్వంబున లోభతృష్ణల మహాంధుం డౌచు సంపన్నులన్
ఆర్యా! దేహి యటంచు దీనముఖుఁడై యాచించు విద్వాంసుఁ డే
మర్యాదం గను? నిత్యమున్ మరణశుంభద్దుఃఖముం బొందఁజే!

క. ఏకోదరునిం జింతలు
సోకవు, వాఁ డెట్లు కడుపు సుష్కుగ నింపున్,
జేకొని మూలమ్ములనో,
యాకలములనో ఫలములనో, యాడలి యడఁగన్. ౫౧౭

తీ. కర్మకాండంబున మదాత్మ కనదు రక్తి;
పలుకు ప్రారబ్ధ సంచిత వర్తమాన
కర్మ లవి మూఁడు క్షీణించు మర్మ మేదో,
యోగమో జ్ఞానమో యవ్యయోత్సవంబు. ౫౧౮

క. జలగవలెన్ నిరతంబును
లలన తనూరక్త మెల్ల లాలనఁ బీల్చున్;

దెలియక మూర్ఖుడు భ్రమపడు
లలితము లగు భావచేష్టలకై మోహితుడై.

౧౭౦

క. గొంగ హరించును విత్తమె,

యంగన భోగముల బలము నైశ్వర్యంబుకై

రంగైన నుడుల మనముకై

దొంగిలు సర్వము; నన్ను ద్రోయకు మందుకై.

౧౭౧

ఉ. ఈ విధి బల్కు పుత్రునిరీహత కెంతయు దుఃఖతాత్ముడై

భావన చేసె వ్యాసభగవానుడు నేమి యొనర్తు నంచు, నా

పావనమూర్తికన్నుల నవార్యములై ప్రవహించె నశ్రువుల్

మై వడకెకై మనస్సు కడు మ్లానత నొందె నెసంగె గ్లానియుకై.

తే. అట్లు శోకపరీత దీనాత్ముడగుచు

వగచు జనకుని ముని భగవానుఁ గాంచి

విస్మయోత్ఫుల్ల నేత్రారవిందుఁ డగుచు

శుకుడు తలపోసె నిట్లు వ్యాసుండు వినఁగ.

౧౭౨

క. ఆహా! మాయాబల మిది

మోహంబునఁ బండితులనె ముంచెడి బలిమికై;

మోహితుఁగా వేదాంత

వ్యాహర్త శ్రుతిప్రమాణు వ్యాసునె చేసెకై.

౧౭౩

శా. ఏ దీ మాయ యి దెంత దుష్కర? విమోహభూతునిం జేసె నీ

వేదవ్యాసుఁ బురాణకర్త జయసంవిద్యకై బారాశరీకై

శ్రీదైత్యారికశాంశసంభవు జగత్ క్షేమంకరాకారు, నే

నా దేవికై శరణంబు చొచ్చెద నమేయకై ధ్యేయ మాయామయకై.

ఉ. ఏమన నౌ నహా! బల, మ దెంతటి వీర్య మహా, ప్రభుండు మే

థామయుఁ డీశ్వరుం డితఁడు ధైర్యము దక్కి విభగ్ను పోతుండై

భ్రామిలు ప్రాకృతాపణికుభాతిఁ దదీక్షణనిర్మితాత్మమా

యామయ వార్ధి మగ్నుఁ డయి యట్టిటై యురలించు నశ్రువుల్.

తే. బ్రహ్మ విష్ణు హరాదులే భ్రాంతు లైన
నెవడు మాయావశుండు గాఁ డీతిలోకి ?
నితఁ డెవడు? నే నెవండ? ని దెట్టి భ్రమము ?
పాంచభౌతిక దేహ సంబంధ మేమి ?

౫౨౭

తే. సర్వకారణకారణ, సర్వదేవ
జనని, బ్రహ్మాదులకును నీశ్వరిని, దేవి,
మఱిమఱి శుకుండు మనసా నమస్కరించి,
పలికె నిటు తండ్రి శోకవిహ్వలునిఁ గాంచి.

౫౨౮

క. అందఱకు బోధ చేసెడి
నిం దెలుపం దరమె నాకు? నే నీ జనిలో
నందనుడ నైతి నీ, కా
ముం దెవరమొ తెలియ వశమె? మోహ మి దేలా?

౫౨౯

ఆ. అన్నపానములన యాఁకలి దగ తీఱు,
బుత్తదర్శనమునఁ బోవునొక్కొ?
శ్రవణగంధములను జెవియు ముక్కు రమించుఁ,
బుత్తుఁ గాంచి తనివిఁ బొందఁ బోవు.

౫౩౦

క. పుత్రునికంటె ధనమే
పాత్రము సాధింప సుఖము; పశువుగ నుండం
బుత్తు నజీగర్తుడు మును
ధాత్రీపతి కమ్మలేదె ధనలోభమునన్ ?

౫౩౧

ఉ. సంస్మృతివాసనా భయద జాల నిబద్ధము కాదు బుద్ధి, వి
ద్వాంసుడ వన్యదుర్లభభవం బిది నాది కృతార్థ మానటుల్
ధ్వంసముగా మదాత్మఁ గల ధ్వాంతము, చీకటి పాఱుద్రోలు నా
హంసుడువోని జ్ఞానకలికార్ద్రుఁడుల్ వెలిగింపు నాయెడన్. ౫౩౨

శ్రీ దేవీ భాగవతావతరణము

శ. బుద్ధిమంతుడు వ్యాసునిపుత్రుఁ డిట్లు
శాంతుడై తురీయాశ్రమసదృశబుద్ధి
సమగఁగ శుకుండు, వ్యాసమహర్షి మిగులఁ
ద్రోతుడై పల్కె నాదరస్థితుఁ డగుచు.

౫౩౩

చ. చదువు శుభంబు భాగవతసంహిత పుత్రక! బ్రహ్మసమ్మితం
బది, శుక! పంచలక్షణసమన్వితకోశము నాతిదీర్ఘమై
నది, ఏదిరెండుస్కంధముల నయ్యది వెల్లు, బురాణరాశి క
య్యదియె విభావణంబు, కలయన్నిట నా కభిమానపాత్రముక.

క. అది విన్నంతన ననునకు

సదనద్జ్ఞానము వివేకచతురత గలుగుక;

మొదలక దాని నెఱింగెను

సదమలమతి యయ్యతుండు; చదువుము నీవుక.

౫౩౪

చ. హరి పటపత్రగర్భమున నర్భకుడై శయనించియుండి య
బ్జురపడి చింత సేసె, నెటు పుట్టితి? నాజనయితి యెవ్వ? శే
పరికరజాతిజాతుడను? బాలుడ నొటకు గారణం బెదో?
యెఱుగుట యెట్లా? నర్పము చిదేకరసం బిది యంచు వ్యగుడై.

శ. అట్లు చింతించెడి ముకుందుఁ డాలకించె,

నీ సమస్తమహంవాచ్య మేన సుమ్ము;

ఇతరము సనాతన మైన దేమి లేద;

అను నఖిలధాత్రి శ్లోకార్థ మంబికోక్తి.

౫౩౫

ఉ. ఆ శుభవాణి శౌరి హృదయాబ్జములోఁ బదిలంబు సేసి, యీ
వేశలసత్యవా క్షేపరిప్రేరణ వర్తిలె; బుంనవుంసక
స్త్రీశము, యెల్లఱుంగు టని చింతిలి, భాగవతంబు నెప్పుదిక,
శ్రీకుండు కాంచి మాటికి జపించి దృఢం బొనరించె దచ్చుతిక.

ఉ. ఆయెడ నామహాత్మునిమలాక్షులకుం బొడకట్టె లక్ష్మీశాం
తాయతనేత్రయై వరశుభాంబరభూషణయై చతుర్భుజా
ధ్యాయిత శంఖ చక్రకగదాబ్జ మహాయుధయై మృదుస్మితా
ప్రాయసితాస్యయై స్వసదృశాత్మవిభూతిసఖిసమాభ్యయై. ౫౩౯

క. రతి భూతి బుద్ధి కీర్తియు
స్మృతి మతి స్వధ స్వాహ శ్రద్ధ మేధయు దయయు
ధృతి జృంభ తంద్ర నిద్రయు
గతి లజ్జయుఁ బుష్టి తుష్టి క్షమయుఁ ధ్యుధయుఁ. ౫౪౦

క. వరభూషణాంబరాయుధ
ధరలై మందారమాల్యదాపితశిఖలై
యిరువది యొక్కరు శక్తులు
పరివేష్టింపంగఁ జక్రి పరికించె శివన్. ౫౪౧

తే. ఆ నిరాధారమైన యేకార్ణవమున
సఖులఁ గూడి మహాలక్ష్మి శాంతరమ్య
మందహాసంబు పరగింప మాధవుండు
కాంచి విస్మయఁ డగుచుఁ జింతించె నిట్లు. ౫౪౨

ఉ. మాయగ నున్నదీ యుదధి, మానిను లెట్లుదయించినారు, నే
నీయెడ నుంటి నేల, యెవ రెందుల కిట్టిట నుంచినారు, నా
కీచుమ యేమి కావలయు, నెవ్వరొ, యేటికిఁ గాననయ్యె, నే
దే యనవచ్చునో, తగదొ, యే ఏట నుందునో, వెళ్ళిపోదునో?

క. ఏ మొనరించిన నే మగు
నేమో తెలియంగఁ జాల, నేల విచారం
బీ ముగ్ధబాలభావము
తో పశానం బూని యుండుదున్ నిశ్చింతన్. ౫౪౩

తే. అట్లు వటుపత్ర చిత్ర శయ్యాంతరమున
బాలభావంబు ధరియించి పవ్వళించి

విస్మయోన్ముగ్ధుఁ డగు మహావిష్ణుఁ గాంచి
దేవి సస్మితయై వత్స- నీవిధాన.

గీరగీ

క. ఏలా విస్మయ మందెద

వీలాగున, నన్ను మఱచు లే మబ్బర మా,
లీలామాయాశబలిత

హేలాబ్రహ్మాంబుచేత నీరిత మిదియున్.

గీరఁ

క. నే నీ సాత్త్వికశక్తిని

గానా, నిస్సేపుడు విడువఁ గాదె ముకుందా!

నేనున్ నీతో మఱిమఱి

పూనుదు జన్మంబు సృష్టిపూర్వం బెపుడున్.

గీరఁ

శా. నీనాభిఁ జనియించి బ్రహ్మయుఁ దపోనిష్ఠుఁ రజశ్శక్తి సం

ధానాత్ముం డయి రక్తరంజనకళాధారేయుండై లోకమున్

దా నిర్మించు, మనస్సు నైదయిన భూతశ్రేణిఁ బంచేంద్రియ

శ్రేణిఁ దక్కు పదార్థసంచయముతోఁ జెల్లున్ జగత్సృష్టయై. గీరఁ

క. లోకము సృజించు నిటు విధి;

లోకము రక్షింతు వీవు; భూప్రభవుండై

లోకస్రప్తకు, రుద్రుఁడు

లోకము కల్పాంతవేళ లోఁగొను హరుండై.

గీరఁ

ఉ. నీహృదయాబ్జబీజమున నిత్యము నే ననపాయనై దృఢ

స్నేహమునన్ పసించెదను, నీవశవర్తినినై, సురారిసం

దోహ మదాపహర్త్రి నయి, తోడయి యుండి జయంబు గూర్తు, సం

దేహము మానుమా, కనులఁ దేరి కనుంగొను నన్ను సాత్త్వికీ.

ఉ. మంగళదేవివాక్యముల మాధవుఁ డెంతయుఁ బ్రీతి నొంది ప

ల్లెం గమలేక్షణా! వినఁబడెన్ మును నాకు స్ఫుటాక్షరంబుగాఁ

గం గమనీయగీతము సగంబు శివంబు పరంబు గోప్యమం

చుం గనువట్టు నెవ్వరివచోవిధి యయ్యది దెల్పవే సతీ! గీరఁ

ఆ. వేద కలను గన్న పెన్నిధియుంబోలె,
మరల మరల దాని స్మరణసేతు,
మనన సేతు దాని మఱిమఱి మనసులో,
మరులు గొన్న ప్రణయపరువిధాన.

౫౫౨

క. హరిమధురవాక్యముల నా
పరవర్ణిని యాలకించి పరమప్రీతికొ
చిటున వొల్లయ ముఖంబునఁ
బరికించి మనోహరముగఁ బల్కెను హరిశో.

౫౫౩

ఉ. ఓయి చతుర్భుజా! యెఱుఁగుదోయి గుణాన్విత నౌట నన్నుఁ గా
నీ యెఱుఁగంగ నేర వల నిర్గుణ నా సగుణాలయకొ ముని
ధ్యేయను మూలశక్తి భవనేశ్వరి, నా పరమేశి సుమ్ము నీ
కాయెడ నర్థగీతము దయకొ వినిపించినయట్టి దమ్మెయికొ.

౫౫౪

శా. ఆ శ్లోకార్థము విన్పి భాగవతగుహ్యార్థప్రకాశంబు నో
సుశ్లోకా! యొనరించె నీపయి గృహకొ, శోభాస్పదం బద్ది, శా
స్త్రశ్లాఘ్యం బది, వేదసార మది, విస్మయంబు కా దద్ది, పు
ణ్యశ్లేష్మం బది, రక్షణీయ మది, దివ్యంబుం బరం బయ్యతా! ౫౫౫

మ. హరి! నీ వెంత యదృష్టశాలి వపుదన్నా! యా మహావిద్యయే
కరుణాపూరతరంగితాత్మ యయి వాగ్రత్నంబు విన్పించె నీ
కరవిందాక్ష! త్రిలోకిలోన నల శ్లోకార్థంబుకంటెం బరం
బెఱుఁగ న్నానది లేదు, దేవికిని నీ వెంతే బియుండో దొహా!

తే. ఆ మహాలక్ష్మివాక్యంబు లాదరించి,
యది మహామంత్ర మను నిశ్చయమునఁ గుదిరి
హృదయకుహరాంతరమున ధరించి దాని
నెల్లవేళ జపించుఁ బద్మేక్షణుండు.

౫౫౬

ఉ. అంతటఁ గొంతకాలమున కతనినాభి జనించి బ్రహ్మ దే
వాంతకభీతి విష్ణు శరణాగతుఁ డైన, మహారణంబు వి

క్రాంతి నొసర్చి, శౌరి మధుకైటభులక్ మధియించి మించి య
త్యంతరతిక్ జపించె విశదాక్షర మా మనుగీతికార్థముక్. ౫౫౮

తే. అట్లు జపించుహరిఁ గాంచి యా విరించి
యవుడు ప్రశ్నించె, నీచేయు జప మ దేమి?
యెవ్వరి స్మరించి యెడఁద రమించుచుందు?
వఖలజగదీశ! నీకంటె నధికుఁ డెవఁడు? ౫౫౯

ప. నావుడు శ్రీహరి యి ట్లనియె. ౫౬౦

క. ఎందును భగవతి నీ నా
యందుఁ గ్రియాకారణాత్మ యగు శక్తి వెలుం.
గొందుఁ, దదాధారంబై
పోందుక్ చూపంబు జగతి పూర్ణాంబుధియుక్. ౫౬౧

ఉ. ఈ సచరాచరాత్మజగ మెల్ల నదే సృజించు, నాపరా
ఖ్యా సముదీర్ణ శక్తియె యనాది ప్రసన్నయె యైన మోక్షసు
శ్రీ సమవాప్తిహేతు వయి చెల్లు నదే, మఱియుక్ సరాళిక్
శ్రీనకలేశ్వరేశ్వరియె నిచ్చలు సంస్కృతిబంధహేతువౌ. ౫౬౨

తే. అట్ల చిచ్చుక్తిసంభవం బం చెఱుఁగుము
నేను నీవు విశ్వ మెల్ల, నిశ్చయ మిది;
భాగవత మది గీతార్థపరము నాకుఁ
బల్కె, నది విస్తృతం బగు డ్వాపరాది. ౫౬౩

క. అని కరుణించిన హరి, దా
నిని గ్రహించెను విరించి; నీరజజుఁడు, నం
దను నారదు దీక్షించెను;
మునికులమణి యతఁడు నాకు బోధించె డయక్. ౫౬౪

సీ. దాని నే జింతించి డ్వాదశస్కంధంబు
గా విస్తరించితి దేవచరిత్ర;

బ్రహ్మసమ్మిత మది పంచలక్షణయుక్త
పుణ్యపురాణమ్ము, పూతచిత్తే!
వేదార్థసారంబు వేదాంతపారంబు

ధర్మశాస్త్రసమంబు శర్మదంబు
వృత్రాసురవధాది వివిధకథాఘ్యంబు
భాగవతాఖ్య దీవ్యత్పురాణ;

మది పఠించిన విననఁ బుత్రార్థదంబు,
సరమశాంతి దీప్తాయుష్యకరము శివము,
జ్ఞానరవిబోధ మజ్ఞాననాశకం బ
పార సంసార వారాళి తారణంబు.

౫౬౫

తే. అది వదెన్మిదివేల సంఖ్యం దలిర్చు
శ్లోకములఁ బొల్చు; దాని సుశ్లోక! నీవు
సంగ్రహించి ధరింపు హృత్పాఠసమున,
వినెడు నీహోడ రామహర్షణియితండు.

౫౬౬

వ. నూతనం డి ట్లనియె.

౫౬౭

ఆ. వ్యాసుఁ డట్లు పల్కి భాగవతం బెల్ల
శుకునిహోడ నాకు శ్రుత మొనరెచ్చ;
నేను దాని రత్ననిధినిబోలె గ్రహించి
హృది ధరించినాఁడ దృఢనియుక్తి.

౫౬౮

వ్యాసుండు శుకుని జనకునిఁ జూడఁ బంపుట

క. శుకుండు పురాణము వినియును
వికలుం డేకాంతశూన్యవృత్తియు నగుచున్
వికసన దోఱుగిన నది గని
యొకనాఁ డి ట్లనియె వ్యాసుఁ డొద్దిక శుకునితోన్.

౫౬౯

ఉ. ఏల శుకా! నిరంతరము నెట్లు ఋణార్థితనిర్ధనుండునుం
బోలె నితాంతచింతఁ గను మూసి తపించెదు ? నీకుఁ దండ్రినై
బాలక! నేను గల్గఁగ లవంబు కొఱంత యెసంగఁ బాలునే ?
చాలు, లగింపుమీ యెద నచంచలకీలిక జ్ఞానదీపికా. ౫౭౦

తే. ఐన శాంతింపదేసి మోహము త్వదాత్మఁ,
జనుము మిథిలాధినాథుని జనకు నడుగ;
నాతఁడు విదేహరాజుని యఖిలవేత్త
తథ్యవాక్కు- జీవన్ముక్తధర్ముడు శుచి. ౫౭౧

వ. అనుడు శుకుం డీ ట్లసయె. ౫౭౨

క. అన్నా! యచ్చెరు వయ్యెడి
నున్నే వంధ్యాసుతుండు నుర్వీస్థలిలో ?
దిన్నది తినకున్నదియున్,
జన్నది చనకున్న దగుట సాధ్యమె యెందున్ ? ౫౭౩

క. ఏవిధి రాజగు నాతఁడు
జీవన్ముక్తుడు విదేహచిహ్నుండును నా?
నేవిధిఁ జోరుఁడె ముని యని,
నావాఁడున్ వైరి యనెడి జ్ఞానం బుడుగున్ ? ౫౭౪

క. శీతోష్ణంబుల ముఖదుః
ఖాతురతం గనక యబ్జవట్లు జలములం
దేతీరున నంటక గృహి
యాతం డున్నాఁడొ చూడ నద్యుత మయ్యెన్. ౫౭౫

క. దండింపక దుష్టాత్ముల
నుండం గలఁ డెట్లు లేలు నుర్వీపతి? య
ట్టి డెటు ముక్తుం డనఁ బా
త్రుం డగు? వది చూడ నేగుదున్ గురుదేవా ! ౫౭౬

తే. అందు సెల వీయ వేడి సాష్టాంగపడిన
శుకుఁ గవుఁగిలించి పల్కె వ్యాసుండు ప్రీతి,
స్వస్తి గావుత నీకు దీర్ఘాయు రస్తు
తిరిగి యాశ్రమమునకు సత్సరమ రమ్ము. ౫౭౭

ఆ. జనకునొద్ద కేగి సందేహముల్ పేగి,
యెందుఁ బోక మరల యిందె రమ్ము.
నీ ముఖంబు గాంచి నే నాత్మ సుఖయింతఁ,
నిన్నుఁ జూడకున్న నెలువలేను. ౫౭౮

తే. తండ్రికి నమస్కరించి ప్రదక్షిణంబు
సలిపి చాపవినిర్మూల శరము వోలెఁ
గదలెను శుకుండు మిథిలాభిగమనకాంక్ష,
జనకు దర్శించి యడుగఁగా సందియములు. ౫౭౯

మ. శుకుఁ డాదారి గిరుల్ నదుల్ పురవనస్తామంబులున్ దాటుచో
నొకచో మానుల యజ్ఞదీప్తితుల యాగోద్యుక్తులన్ గొండుచో,
నొకటన్ శైవుల శాక్తవైష్ణవుల సూర్యోపాసనాభ్యాసక
ప్రకరంబున్ బహుధర్మనిఘ్నులఁ గనెన్ స్వాంతంబునన్ నవ్వుచున్.

క. రెం డగు నేడుల మేరువు,
నొండొకటన హిమనగంబు, నొగి చాటుచు నా
తం డాపై మిథిలావురి
కొండొక కాలమునఁ జేరె గుతుకము మీఁక. ౫౮౦

క. ఆ మిథిలానగరమ్మున
క్షేమమ్మునఁ బ్రజలు సుఖలు శిష్టాచారుల్
గా మదిఁ గని యలరుచు నభి
రామంబుగ శుకుండు చేరె రాచనగరికిన్. ౫౮౧

శుకుఁడు ప్రతిహరునిచే నివారితం డగుట

క. ముందుకు నడచెడి వ్యానుని

నందను వారించి క్షుత్త నయమున ననె, నీ

నెందుల కీటు నడిచి యోయెద?

విందులఁ బని యేమి చెప్పు మెప్పుడ వనుచుఁ.

౫౮౩

శ్లో. ఆ ప్రతీహరుప్రశ్నంబు లాలకించి

మాటు పలుకక స్థాగువుమాడ్చి శుకుఁడు

నగరిద్వారంబు వెలువడి నప్పుకొనుచు

నిశ్చలత విస్మయంబుతో నిలువఁబడియె.

౫౮౪

వ. ప్రతీహరుఁ డిట్లనెను.

౫౮౫

శ్లో. నడుగ! మూగవాడవ యేమి? పలుక వేమి?

రాఁ గతం బేమి? పని లేక రా వెలుఁగుదు;

నగరు రాజాజ్ఞ లేనిది తగదు చనఁగ;

నందు సజ్ఞాతకులశీలు రయగరాదు.

౫౮౬

శ్లో. నీవు మిగుల తేజస్వివి, నిశ్చయముగ

బ్రాహ్మణుండవు వేదవిద్యుడ నవుదు;

కులము కార్యంబు నాకు వాక్రుచ్చి, వేదప

యిచ్చ వచ్చినరీతి నీ వేగ నగును.

౫౮౭

న. అన విని ప్రతీహరికి శుకుం డిట్లనె.

౫౮౮

క. ఏటికి నీట వచ్చితి, నీ

మాటల నది ప్రాప్త మయ్యె, మాట లిఁ కేలొ?

సూటిగ విదేహనగరపుఁ

జోటే చూడంగ మాకుఁ జొప్పడకుంటుఁ.

౫౮౯

క. నే నీ విదేహనరవతిఁ

గానంగా రెండు గిరులు గడచి యిటు వృథా

యానముఁ బూసితీ బుద్ధివి

హీనత, నాతండ్రి నన్ను నిటు లెలయించె.

గీ॥౦

క. పురుషుఁడు ధనాశ భ్రమపడు;

బారపడితి ధనాశ లేక మోహపశుఁడనై;

మరలింపఁగఁ బౌరభ్రము

తరమా, విధివంచితుండఁ దభ్యము నేనుకా.

గీ॥౧

క. ఏక్కడి నేరునగాగ్రం!

జెక్కడి మిథిలాపురంబు! నే కాల్పడునో

నక్కట తీర్థమొ వేదమొ

యిక్కడ రాగా, విదేహ మిది చొరరాదుకా!

గీ॥౨

ఆ. ఇట్లు శుకుఁడు పల్కి యీ కేమి యనఁబోక

నిలిచి యుండఁ జూచి, 'నిశ్చయమ్ము,

ద్విజవరుండు వీడు విజ్ఞాని' యని పోల్చి

సామపూర్వకముగ క్షుత్త పలికె.

గీ॥౩

శ. నీ యిచ్చ యెట్లు వచ్చిన

దాయెడఁ జనుమో మహాత్మా! యపరాధమ్ముకా

నాయది క్షమింపు, క్షమయే

నీయట్టి విముక్తజనుల నిక్కపు బలమా.

గీ॥౪

వ. శుకుం డిట్లనెను.

గీ॥౫

క. త ప్పేమి చేసినాడవు!

తప్పదు ప్రభుకార్యవశత దాసున కెపుడుకా;

త ప్పెల్ల నాది, యెఱిగితి,

నిప్పుడు, పరగృహము చొచ్చి యిట్లయితి గదా!

గీ॥౬

తే. అంత శుకు ద్వారపాలకుఁ డడిగె నిట్లు,

లేమిటి సుఖంబు, దుఃఖ ము దేమిటి ద్విజ!

యేమి సేయఁగవలె శుభ మిచ్చుయించు
వాఁడని యడుగ శుకఁ డిట్లు బదులు పలికె.

౨౯౨

శే. చిత్తవృత్తులభేదంబుచేత జనులు
రాగులు విరాగు లని యిరువాగువారు;
వీతరాగులు ముత్తైగల్, జ్ఞాతుఁడంచు,
మఱియు నజ్ఞాతుఁడంచును, మధ్యముఁడన్.

౨౯౩

శే. ద్వివిధమై రాజనము కీర్తింపఁబడియె,
నందు, మూర్ఖులు చతురు లటంచు; నవలఁ
జతురతయు రెండు విధములు, శాస్త్రజన్య
మొకటియున్, మఱిజన్య మింకొకటి యగుచు.

౨౯౪

శే. మఱియు రెండు విధమ్ములై నుతి వహించు.
యుక్త మంచును, మఱియు నయుక్త మంచు;
సీవిధంబునఁ గురిపించి యేకధారఁ,
బలుకుశుకఁ గాంచి యిట్లని పలికె ష్టుత్త.

౨౯౫

శే. నీవు విద్వాంసుఁడవు భూమిదేవవృషభ !
నేను మూఁఘుఁడఁ దెలియఁగా నేరకుంటి;
నీవచించు మహార్థ, మో ధీవిశాల !
విస్తర మునన్యసింపుము విపులముగను.

౨౯౬

వ. శుకం డి ట్లనియె.

౨౯౭

శే. రాగంబు సంసారభోగంబులం దున్న

వాఁడు రాగి యటంచు బలుకఁబడును;

వాసిదుఃఖంబులు బహుభంగులై యొప్పు,

వానినుఖంబులం బలువిధములు;

వనితా సుతారామ ధనము లొంది నుఖించు

నవివేకి దుఃఖించు ననునిమిషము;

సౌఖ్యం బతం డెప్పు సాధింపఁగా సుఖో

షాయవిచారంబు సేయవలయు;

నతః సుఖవిఘ్నకారయో యగు నరాతి,
పరగు మిత్రంబునై సుఖోత్పాదకంబ;
యందుఁ జతురుండు మోహంబు నంది చెడఁడు;
మూర్ఖుఁ డగువాఁడు సర్వత్ర మోహితుఁ డగు.

౬౦౩

సీ. అత్తరఁ బ్రి విరాగి కగుసుఖ మ్మాత్మాను
చింతన వేదాంతచింతనమ్ము
నేకాంతసేవనం బివి మాత్రమే, తక్కు
తుచ్చసంస్మృతికథల్ దుఃఖము లగు;
శుభ మిచ్చగించెడి శుద్ధవిజ్ఞానికి
బహుశత్రుజాలంబు పరగుచుండుఁ;
గామంబు క్రోధంబు ఘనశత్రుసైన్యంబు,
మఱి ప్రమాదాదుల మాట లేల ?

వెదకి చూచిన నిమృహవిశ్వమందు
సర్వము విరాగిజనునకు శత్రుబలమె;
యాతనికి బంధువై యుండి యాత్మరక్ష
చేయు, సంతోష మొక్కటే సృష్టి నెందు.

౬౦౪

ఆ. వానిపల్కులు విని ద్వారపాలకుండును
ద్విజుండు జ్ఞాని యనెడు స్థిరమనీష
నతిమనోజ్ఞుడైన యాకక్ష్యను ప్రవేశ
పెట్టె శుకున మిగులఁ బ్రీతితోడ.

౬౦౫

క. శుకుఁ డట్లులు చని నగరము
సకలంబుం గాంచె విపణి సరణి క్రయకా
రక వివిధద్రవ్యాధ్యము
వికీర్ణజనసంకులంబు విత్తాశ్రయమున్.

౬౦౬

క. కామము లోభము మోహము
తో మద మాత్సర్య రాగ ధూర్జత్వములకా

భీమవివాదసనాద

స్తోమము త్రైవిద్యజనుము చొప్పుం గాంచెక.

౬౦౭

ద్వి తి య క ష్టా ప్ర వేశ ము

శే. పరమతేజస్వి పెండవ భాస్కరుండు

నలె వెలుంగుచు నటు నోయి వ్యాససుతుండు,

దరియంగ ద్వితీయమందిరద్వారి మఱియు

నారితం డయ్య నొకప్రతిహరిచేత.

౬౦౮

శే. కట్టెవలె నడ్లు సెల్చిన క్షుత్తం గాంచి

మాటు మాటాడక శుకుండు ద్వారి నిలిచె,

మోక్షమే చింత చేయుచు ముగ్ధుడట్లు

ధ్యాని యేకాంతియును సమదర్శి యతండు.

౬౦౯

క. ఒక్క ముహూర్తావధి యట

నక్కరణ్క నిల్వ శుకుండు నాతని నాలో

నొక్క పృథామూర్త్యుండు కని

మ్రోక్కు నడి ద్వితీయకక్ష్యలోనం జేర్చెక.

౬౧౦

ఉ. అం దొక రమ్యపకా నుపవనావని యొప్పు మరందబిందున

వ్యంధము ద్విగింతర విసారి పరాగము విభ్రమన్మదేం

దిందిరి శానికా పిక సమీరిత రావము కేళిద్విరికా

నందిత రాజహంసము మనకిప్రభవోజ్జ్వల మందిరంబు నై.

౬౧౧

ఉ. ఆ వనభూమిమధ్య జెలువారు నొకానొక కాంతకాంతి రా

జావనధంబు, వ్యాససుతు నందు వసింపంగ జేసి పూజ్యసే

నావిధు లెల్ల దీరిచి యవారణమై బరిచర్య చేయ వే

శ్యామలతాశతంబు శుకునస్త్రిధి నుంచె నమాత్యు డర్చిలికికా. ౬౧౨

ఉ. ఆ పౌలతుల్ నవోదిత వయ స్సుకుమార శరీర, లంగజో

ద్దీపక దీపికా సద్భుత దివ్యదృగంతలు, చక్రవృత్త నై

శోపమ పీవరోన్నత పయోధర నమ్రులు, శ్రోణిభార సం
దాపిత మత్తయాన, లల దైవతభామలజోడు లందఱున్.

౨౧౩

ఉ. వారలు కాకనీ కలరవ ప్రియకంఠలు, గీతరాగని
సారణ చారణీ కళలు, సార చతుర్విధ వాద్య వాదనల్,
ధీరలు నృత్యవిద్య, నవధీతరంభలు, కామదేవదీ
క్షారసపాన శౌంఢలు, ప్రగల్భలు మంజునచోపిచాలనన్.

౨౧౪

మ. శుకు నంగంబుల నిండుజన్మనపురోచుల్ చిందు వొందన్ సుధాం
శుకకాన్తిగ్ధములై ముఖంబున స్మృతజ్యోత్స్నల్ వెలుంగొంద శా
రికలం గీరపీకాళి గేరెడు వచశ్రీ పొంగువారంగ ద
ర్శకరమ్యాజ్జ్వలరూపుఁ గాంచి వనితల్ కామార్తలై రందఱున్.

క. ఎన్నఁడు నొడ్లం దమచే

బన్నిన మోహంపుటుకులఁ బట్టుచుఁ బరపా
శోన్నతి నెఱుంగని నట్టువ
యన్నులు విజ్ఞానముగ్ధ లగు టది యదుదే?

౨౧౫

చ. పలయుసపర్యలక్ సలుపఁ బంచి యమాత్యుఁడు నిష్క్రమింపఁగా,
లలనలు పంచబాణభరలాలనలై శుకుఁ జేరి తియ్యప
ల్కులచవిఁ జూపుచుం గనుమకోమలపాణుల నూది గారుడో
పలచితకుట్టిమం బల సువర్ణగృహంబునఁ ద్రిప్పి రెల్లెడన్.

౨౧౬

తే. దేశకాలోపవన్నేష్ట దివ్య వివిధ

మృష్ట రుచిరాన్నకలన సంతుష్టఁ జేసి,
వారవనిత లర్చించిరి పరమభక్తి,
శుకు యథాశాస్త్ర నిర్దిష్ట శుద్ధవిధిని.

౨౧౭

శా. వారంతన్ శుకుఁ గేళికావనములో వాహఞ్మళికిం బోవఁగాఁ
బ్రేరేపించి, ప్రియోత్తులన్ వనతరుశ్రీఁ జూపి వర్ణించుచున్,
శారీ కొకిల కేకికా కలరవ స్వానంబు విన్పించుచుం,
జేరం దీసిరి దీర్ఘ కాతటము కాంచీనాదముల్ పొంగఁగా.

౨౧౮

౧. పాణి పాణి దేమల్పఁ బద్మపాణి యొకరై,
 బిగియ నూడఁడు విడిపించుకొనఁడు;
 కన్దాపులు నిగుడ్పఁ గామాక్షి యొకరిత,
 తూలఁడు లోలుఁడై తొలగి కనఁడు;
 గోటఁ జెక్కిలి మీటఁ గోవన యొక్కతె,
 పులకరింపఁడు చెంప పులుముకొనఁడు;
 పెద వంటి ముద్దాడ బింబాధర యొకరై,
 మటు ము ద్దిడఁడు మోము మలచికొనఁడు;

కాముబారిఁ జిక్కి కామినీతతి తనుఁ

జాటు ముట్టి చిక్కు పెట్టుచుండఁ,

బట్టువడఁడు, వారిఁ బదరఁడు, తొలగఁడు,

పాదుకొల్పి మాతృభావ మెడఁద.

౬౨౦

౧౧. మారుఁడు తోలఁగా నొక కుమారిక, పో దిగనాడి సిగ్గు, మై
 జారఁగఁ జైట, నిక్కిన కుచద్వయిశో శుకుఱొమ్ము గ్రుమ్మి, చే
 యారఁ గవుంగిలింపఁ, జను లంట శుకుం డటచేతఁ, బొం
 గారెను పాలు, కన్నశిశు వంటినజాలున, దానిచన్నులన్. ౬౨౧

౧౨. ఆకలి దీర్పఁజాలు పిచిరామ్రఫలం బటువోలెఁ జూపులం
 దాక దురాశ దీపికఁ బతంగము చుట్టి నిరాశ పొంది య
 జ్ఞాకలఁ దూలునట్లు, దగ యాట మరీచికనీటికిన్ మృగా
 నీకమురీతి నంటి, శుకునిం, బడయం గన్నరైరి కామినుల్. ౬౨౨

౧౩. సాయంకాలవనాంతవాయువులు సంచారింప నాశాళి వే
 శ్యాయోషల్ రచియించి రొక్క సుమతయ్యక్ నేరు పొప్పం బరా
 ఛాయతైస్తరణంబుగా సురభిధూపాఢ్యంబు గాఁగా శుకా
 ప్యాయార్థంబుగ దివ్య రమ్య వివిధోపస్కార పూర్ణంబుగా. ౬౨౩

౧౪. శుకుఁ డా చేడెలగోల యల్ల తొలగఁ జూ పోపి యందున్న దీ
 ర్వికనీటం గుళపాణియై కరపద్మశీశౌచపూతాత్మ్యుడై

యకులంకస్థితి నేకచిత్తః డయి సంధ్యాకృత్యముల్ దీర్చి యం
దొక యామంబు నివాతదీపికలతో నొప్పారె ధ్యానస్మృడై. ౬౨౧

శా. ధ్యానానంతరమందుఁ దద్రచితశయ్యాసీమ మై వాల్చి తా
రానాథోదయమీలితాబ్జములమేరక నేత్రముల్ మూయఁగా
నా నాళీకనిభాస్య లాడి రట మంద్రాలాపసాంద్రంబుగా,
జో నాముద్గులబాల! జో శుకశిశూ! జో యం చయత్నంబుగా.

శే. శుకుఁడు యామద్వయము సుఖసుప్తి నొంది,
యంత నామీఁది యామిసీయామ మెల్ల
ధ్యానసంస్థితుడై స్నాన మాచరించి,
తీర్చి ప్రాతఃక్రియల్, పొల్చె స్థిరమతి యయి.

౬౨౨

శుక జనక సంవాదము

క. జనకుఁడు శుకునాగమనము
విని సత్వరగతి నమాత్యవృత్తుడై శుచియై
తనకుఁ బురోహితు ము న్నిడు
కొని చని యర్చించె బాడి గో వాసగి మొదల్.

౬౨౩

క. అన్యోన్యకుశలభాషణ
విన్యాసోపరి సుఖోపవిష్టు లయిన, రా
జన్యః డడిగె నిస్సృప్తహుఁ డగు
మున్యాగమనమునకుఁ గతముం దెలుప శుకుఁ.

౬౨౪

ప. శుకుం డి ట్లనె.

౬౨౫

ఉ. దారఁ బరిగ్రహింపు మన తద్దయు మాపితృపాదు లాడ, సం
సారము నియ్యకొనయితి సంకెలయక దృఢనిశ్చయంబుతో;
వా రటు నాకు సంశయనివారణ సేయ విముక్తచిత్తు సం
సారి విదేహు నిక జనకజూనిని జూడఁగఁ బంపిరిమైయింక. ౬౩౦

మ. మఱియుక వా రిటు లానతిచ్చిరి, “శుకా! మాతేల! సాలించు భూ
మఁడై రాజ్య మకంటకమ్ముగను, జీవన్ముక్తుడై మాయవా
గురలం జిక్కక యావిదేహాన్తపుఁ, డోక్తుత్తా! వనావాస్మివై
మఱి నీ వేటికి భీతి నొందెదవు సంసారంపుదారిం గొనన్? ౬౩౧

శీ. దారను గ్రహింపు శంకలు దీఱవేసి,
పొమ్ము, కను మా విదేహభూవునివిధమ్ము:
తీఱదే దాననీదుసందేహ, మతనిఁ
బ్రశ్న సేయుము, వడిఁ బోయి ర ”మృటంచు. ౬౩౨

శీ. మోక్షకాముడ నేను భూభుజవరేణ్య!
తపమొ స్వాధ్యాయమో యజ్ఞతర్పణమ్మొ
వ్రతములో తీరసేవయో, పలుకు మనఘ!
మోక్షకారణ మని, జ్ఞానమో మహాత్మ! ౬౩౩

వ. జనకుం డి ట్లనె. ౬౩౪

సీ. వినుము మోక్షార్థియకా విప్రుండు మున్ముంద
యుపనీతుడై. గురునొద్ద శ్రద్ధ
వేదవేదాంగముల్ వేదాంతము పఠించి,
గురు దక్షిణం దుష్టి గూర్చి విగుల,
నంత సమావృత్తుడై దార గ్రహించి
సంసారియై, కొల్చి జాతవేదు,
సత్యవాక్కు నిరాశి సంశోషి శుచియు నై
గతకల్మషుండు ధర్మకర్ముండు నయి,

పుత్రపౌత్రులఁ గాంచి సంభూతత్వ ప్తి,
నంతపైని వానప్రస్థునాశ్రమంబు
పూని నిరతతపంబుచేఁ బూతుఁ డగుచు,

శత్రువట్కుంబును జయించి శాంతుఁ డగును. ౬౩౫

క. అంత విరక్తుం డయినం

గాంతను నిజపుత్రుఁ గావఁగాఁ బూనిచి, యా
శాంతమున విధి నగ్నుల
శాంతముగ ధరింపవలయు సంన్యసుండై.

౬౩౬

శే. నలువదెనిమిది సంస్కారములను శ్రుతులు
చెప్ప; నందు గృహస్థుకుఁ జెప్పఁబడియె
నలువదియ; తక్కు శమదమాదు లెనిమిదియు
మోక్షకామి విరాగి యా మునికె నుమ్ము.

౬౩౭

చ. తశ్రమంబునుండి యాశ్రమం బిట్టులె
యొకటివెనుక నొకటి యొగి గ్రహించి,
తుది విరక్తమైన మది యతి కావుట
శిష్టశాసనంబు చెప్ప క్రమము.

౬౩౮

ఁ. శుకుం డి ట్లనె.

౬౩౯

క. హృదయంబున పైరాగ్యం
బుదయంబై జ్ఞానదీప్తి యుజ్జ్వలితంబై
పొదలినయాతఁ డవశ్యం
బెది చేపట్టంగవలయు, గృహమో? వనమో?

౬౪౦

వ. జనకుం డి ట్లనెను.

౬౪౧

ఆ. ఎంతయే బలీయ మింద్రియగ్రామంబు
బహువికారకర, మపక్వబుద్ధి
సుతసుఖాదులందుఁ జూపట్టిన సుఖేచ్ఛ
యతికి, నా వికారమడఁచు లెట్లు?

౬౪౨

శే. శాంతి సందదు వాసనాజాల, మద్ది
దుర్భరము కాన దానితుందుడుకు నడఁచి
మెల్లమెల్లన వాసన లెల్ల నడల
నన్నియు శమింప నన్యసి యాట మేలు.

౬౪౩

క. మూలమునుండి పివీలిక

యేలీలక్ మెల్లమెల్ల వృక్షాగ్రమునన్

ప్రేలుఫలమునకుఁ బ్రాచం

జాలునో, యట్టిద గృహస్థసత్పథము శుకా !

౬౮౮

క. అడ్డేమి చూడఁ బోవక,

యడ్డీనించుచు విహంగ మొకదాటున మా

ఁకొడ్డిన నలసెడి ప్రాణపు

గొడ్డ మగు దురధ్వ మగును కుఱ్ఱయతులకున్.

౬౮౯

క. జతనం బున్నతనువున

క తటస్థంపడు, నభశ్శయానుడు పడునే ?

యతియై పతితుం డైనన్

గతి గానక యట్టివాడు కడు నిడుమఁ బడున్.

౬౯౦

శే. ప్రబలము మన స్సది జయింప వశము గాద

యైందు నకృతాత్మ లగువారి కీధరిత్రి;

నాశ్రమానుక్రమంబుచే నందువలనఁ

గ్రమముగా దాని నిర్జింపఁ గడఁగ వలయు.

౬౯౧

శా. శాంతుండై కృతబుద్ధియై సుమతియై సంప్రాప్తవిత్తంబునో

సంతోషించుచు శాస్త్రచోదితవిధుల్ సర్వం బనుష్ఠించుచున్,

జింతాకార్యము లుజ్జగించుచు సమస్తేమాత్ముండై లాభమం

దెంలో యంత యలాభమం దగు గృహస్థేన్ విముక్తుం డగున్.

ఉ. చూడుము నన్ను, రాజు నయి చూచుచు నుందు ననేకకార్యముల్

క్రీడలు భోగముల్ నలుపురీతిన యుందును గాని నామనం

బేడను గామశృంఖల లగింపఁగ నీక విముక్తబుద్ధి ను

న్నాడను; నీవు నట్ల గురునాజ్ఞ విముక్తత నొందనా శుక !

౬౯౨

శే. బంధనము బంధన మటందు బ్రాహ్మణేంద్ర !

యాత్మ బంధింపఁ దరమె నిరంజనంబు;

నది యగమ్యము హేతుప్రత్యక్షములకు

దృశ్య మెట్లదృశ్యంబు బంధింపఁ గలుగు ?

౬౫౦

మ. మనసే నిర్మల మైన సర్వమలముల్ మాయుం, దదప్రాప్తిలో
మునుగం దీర్ఘసహస్రజాతమునసే మోక్షంబు రాఁబోవ దీ
తనువున్ జీవుఁడు నింద్రియంబు లణుమాత్రంబేని కాఁబోదికన్
మనసే మూలము బంధమోక్షముల కెన్నన్ సౌఖ్యదుఃఖాళికన్.

౩. నిత్య బుద్ధ శుద్ధ నిర్వికారం బాత్మ,
యెందు నెవరికట్టు కంద దద్ది;
బంధమోక్షణములు పరగు మనస్సులో,
నది యడంగు నెడల నవి యడంగు.

౬౫౧

౪. శత్రుమిత్రు లనుచు సము లను భేదముల్
మనసునందుఁ గల్గు మార్పులు సుమి;
యెట్లుగల్గు భేద మేకాత్ముఁడగువాని
యందు ద్వైతవర్ణనాత్త మచియు.

౬౫౨

౫. జీవుల నెల్లఁడ నహ మను
భావన బ్రహ్మమ్ము సుమ్ము, పలుకు లిఁ కేలా?
జీవుఁడు బ్రహ్మము రెం డను
భావ మవిద్య కలిగించు భ్రాంతియె సుమ్మి.

౬౫౩

౬. ద్వైతబుద్ధి యవిద్యచేఁ బ్రభవ మండు,
నాయవిద్య తొలంగుటే యగును విద్య;
యిదియె విద్య, యవిద్య యియ్యది యటంచు
నెఱుక కల యాతఁడు వివేక మెఱుగవలయు.

౬౫౪

౭. అతవము లేక ఛాయా
శీతలసౌఖ్యం బెఱుంగఁ జెల్లునె యెందే?
నాతీసునె యవిద్య వి
నా తెలియు ట దెల్లు విద్య నాఁబడుదానిన్ ?

౬౫౫

తే. గుణము లవి ప్రవర్తించును గుణములంద;
 భూతములు నట్ల వర్తించు భూతములన;
 యింద్రియార్థంబులఁ జెలంగు నింద్రియంబు;
 లందులో నాత్మదోష మానంత యున్నె ?

౬౫౭

క. రక్షార్థము మర్యాదలు
 శిక్షించును వేద మచియ శ్రీపథ మిశ, ధ
 ర్మక్షయములు వర్ణాశ్రమ
 తీక్షణములు సాగతకుపథము లొరు తెచువుల్.

౬౫౮

ప. అన విని శుకుం డి ట్లనెను.

౬౫౯

సీ. సంశయ మినుమంత శాంతింపదో రాజ !
 ముక్తి నెట్లెచ్చు వేదోక్తవిధులు ?
 సోమపానము హింస యామిషభక్షణ
 ప్రత్యక్షముగను సురాగ్రహంబు
 ద్యూతాద్యనాచార జాతంబు వినఁబడు;
 శశిబిందుఁ డనెడి రాజన్యఁ డొకఁడు
 సత్యవాక్య ధర్మశాస్త్రయై బహుచ్యుత
 ములు భూరిదక్షిణములుగఁ జేసె

చర్మములరాసి చద లంట జలముచముల
 ధారఁ జర్మణ్యతీనదీవారి వెలసె;
 నతఁడు దివి కేగె భువి గీర్తి యచల మయ్యు
 శ్రుతివిధులు రతాదులును ధర్మపుత్ర, జనక !

౬౬౦

ప. జనకుం డి ట్లనియె.

౬౬౧

తే. హింస యజ్ఞార్థ మైన సహింస యగును;
 నార్ద్రాకాష్ఠయోగంబున నగ్నియందు
 ధూమమట్టు లుపాధిలోఁ దొలఁగు నదియు;
 రాగి కగు హింస, కాదు విరాగి కదియ.

౬౬౨

క. నీరాగులై స్పృహ యహం

కారము వర్జించి మోక్షకాము లయిన సం

సారులు శ్రుతిచోదిత మెది

ప్రారంభించిన నహింస పరమ మది శుకా !

౬౬౩

ప. శుకుం డి ట్లనియె.

౬౬౪

క. సందేహ మయ్యె రాజా !

యెందుకొ మాయానిమగ్నుఁ డెటు నిస్స్పృహఁ డౌ ?

డిందనిచో మోహము మదిఁ,

బొందునె మోక్షంబు నెంత పొడవు చదివినక !

౬౬౫

క. లోపల నిండిన తమముం

బాపంగా శాస్త్రబోధవలనఁ దరంబే ?

దీపమె చీకటిఁ దోలఁగ

నోపును, మఱి దీపవార్త యోపునె భూపా !

౬౬౬

క. బుధుఁ డగువాఁ డెల్లప్పుడు

విధిగా నద్రోహి యగును వివిధప్రాణి

వ్యధ మాని యుండవలె నీ

పథమును సాధ్యమె గృహస్థభాజనున కిలకొ ?

౬౬౭

సీ. విత్తవంతుఁడ నీవు విత్తైషణయు లేదె,

రాజ్యైషణయు లేదె రాజ వపుడు,

రణభూమిలో నీకు రణజయైషణ లేదె,

సవనభూమిని లేదె హవనబుద్ధి,

హోరునిలో నీకు జోరబుద్ధియు లేదె,

తపసిలో సాధుచింతయును లేదె,

స్వపరత్వమును లేదె వస్తుసంచయములో,

మిత్రబుద్ధియు లేదె, శత్రుబుద్ధి,

శుభరసంబులఁ దనియవే చొక్కి యందు?
సశుభరసముల దూరంబునందు నిడవె?
స్వప్నము సుషుప్తి జాగ్రదవస్థ లేవె?
యేయెటు విదేహుడవును దురీయుఁ డవుదు ?

౬౬౮

క. రథ గజ తురగ పదాతుల

కథివుడ, నివి నావశంబు లని పొంగవొకో?
మధురము తిని తని వొందవో,
పృథగీక్షణ లేదో వ్యాళ మిది మాలయు నాకో ?

౬౬౯

క. సమ లోష్ఠ కాంచనుండే

విముక్తు డేకాత్మబుద్ధి విశ్వహితుం డౌ;
రమియింపదు నాచిత్తము
ప్రమదలపై గృహమునందు రవ్వంత నృపా !

౬౭౦

శ్లో. స్పృహ మమత సంగమును వీడి మృగమునోలఁ

బ్రత మూల ఫలాశన మాత్రుడ నయి
శాంతముగ నొడ్ల నడుగ కేకాంతి నగుచు
ద్వంద్వములు లేక చరియింపవలతు, రాజ !

౬౭౧

క. ఏటికి గృహధనములు ? నా

బోటి విరాగికిని నేల బోటి వినగ నీ
మాటలు రాగమయమ్ము, లీ
కేటికి, ముక్తుండ వనుట ఋతమె విదేహ !

౬౭౨

క. ఒకపరి శత్రుజచింతయు,

నొకపరి ధనజాతచింత, యొక్కొకవేళకే
సకలానీకజచింతయు,
ఏకలాత్ము నొనర్చు నిన్ను, విడుచునె చింతలే !

౬౭౩

క. మిత్రభోజనులై శ్రితసు

ప్రతులై జితమతులు నైన వైఖానసప

శ్రుతమునులే సంస్కృతిమో

హితులు గద, యసత్య మంచు నెఱిగినవారు !

౬౭౪

౩. మీవంశమునవారి కీ విదేహభిధ

కుటిలంబు కాని నిక్కువము గాదు;

నీపూర్వులు విదేహ నృపనామధారులే

కాని, వారటు గారు కర్మచేత;

విద్యావిహీనుని విద్యాధికుం డని,

మేటి దర్శిదు లక్ష్మీధరుం డని,

జనుషాంధు మార్తాండసంజ్ఞతో బిల్చెడి

సాటిదే, యన్వర్థసంజ్ఞ గాదు;

నేను వింటి మీ పూర్వుడు నిమిన్తపుండు

కులగురు వసిష్ఠ యజ్ఞంబు నలుపుపొంతుఁ

బిలువఁగా, నాతఁ డింద్రునివలన మున్నె

యజ్ఞమునకు నిమంత్రితుం డగుటఁజేసి.

౬౭౫

మధ్యాక్కర — సురపతి జన్నంబు పూర్తి కావించి సారిది వెన్నెంట

జరిపింతు నీయజ్ఞదీక్ష, నీయజ్ఞ సంభారములను

బరువడి నీలోన కూర్పు మంచును బల్కి-తాఁ జనిన

గురునిగా నొరుం బిల్చి క్రతువు గావించె, గోపించి నిమియు.

౪. అది విని యా యధర్మమున కల్గి వసిష్ఠుడు శాప మిచ్చె, నీ

విది తగ దం చెఱింగియు వరించితి వన్యగురుం దురాగ్రహం

న్యదమతివై, శరీరపతనం బగుఁగావుత మంచు; నట్లుకా

నది మొదలుకొ విదేహవిదితాఖ్య నెసంగిరి త్వత్కు-లోద్భవుల్.

౫. మఱియున్ నిమియు వసిష్ఠుని

గురుం డనియుం దలంప కెదురుకొని శాపం బీ,

నిరువురతనువులు పడె, న

చ్చెరు వగు నిట్టిరు విదేహచిహ్న లగుటయున్ !

౬౭౬

న. జనకుం నీ ప్లనియె.

౬౭౯

క. నిజము వచించితి నైనను

భజింపు చెవి యొగ్గి నాదు పలుకు మునీంద్రా !

నిజజనకు వీడ నెంచెదు

విజనననం బ్రాశ్రయింప వేడుక పడుచున్.

౬౮౦

స. అందున్ మృగసంతతి ని

న్నొందదె ? మాతములు నైదు నుండక సన్నే ?

చొందవె యాకలిచింతయు,

నొందవె దండాజనముల చింతయు నెప్పుడున్ ?

౬౮౧

క. అంతియ మదీయరాజ్యపుఁ

జింతయు, నా కే వికల్పచింతన లేదే;

యింతటి దూరము వచ్చితి,

నెంత వికల్పపహతుడ వీవు తలంపన్ !

౬౮౨

జే. నేను బద్ధుండఁ గా నని నిశ్చయించి

సుఖముగ భుజింతు నిద్రింతు సుఖుడ నగుచు;

నీవు బద్ధుండఁ వౌ దను నిత్యశంక

దుఃఖి వయితివి; సుఖయింపు తూల్పి దాని.

౬౮౩

క. ఈ దేహము నా దనుటయుఁ

గా దనుటయు బంధ మోక్ష కారణములు సు

మ్నా, ధానులు ధనగృహములు

నీ దేశము నా వలంచు నెన్నఁడుఁ దలంపన్ !

౬౮౪

శు కుఁ డు గృ హ స్థా శ్ర మ ము స్వీ క రి య చు ట

జే. ఆ వచస్సుల శుకుండు ప్రీతాత్ముఁ డగుచు

హ్యనున్బ్రాశ్రమముం జేరె; నతిరయమున

నచ్చు నుత్తుఁ గాంచి యల్లంత, వ్యాసమాని
పొంగి యెదురేగి చేసె న్నాలింగనంబు.

౬౮౫

క. శాంతుఁడు పరనిర్వృత్తి గత
చింతఁడు నగు శుకు నెఱింగి చెలఁగి యతండు
సంతసమునఁ “బీవరి” యను
కాంతను బుత్తునకుఁ బెండ్లి కావించె దమిఁ.

౬౮౬

వ. శుకయోగియు, యోగమార్గంబు దప్పక గార్హస్థ్యంబు నడపుచు
బీవరియందుఁ గృష్ణుండును, గౌరవభుండును, భూరియు, దేవ
శ్రుతుండు, నను నలువురు కుమారులను, గీర్తి యను కన్యను గాంచి;
క్షీర్తిని విభ్రాజపుత్రుం డైన యణుహుం డను మహాత్మున కిచ్చి
పరిణయంబు గావించె.

౬౮౭

ఉ. వారికి బ్రహ్మదత్తనరపాలుఁడు కల్గె, నతండు వీరతఁ
వైకుల నాక్రమించి ధరపాలన చేసి, యనంతరంబునఁ
నారదమానిదానకలనఁ భువనేశ్వరి నాశ్రయించి ష
డ్వైకుల గెల్చి జ్ఞాని యయి బ్రహ్మసదంబును గాంచె ముక్తుడై.

శుకుఁడు విరాగియై మోక్షంబు నొందుట

శా. ఆలీలఁ శుకయోగి తుండ్రుడరి గార్హస్థ్యంబు వెళ్ళించి, పై
గైలాసాచలశృంగపూమిఁ బితృసంగంబుఁ వహూసంగముఁ
బాలాపుత్రసమస్తసంగములుఁ బోవంబెట్టి, నిశ్చింత మే
ధాలక్ష్మ్యం బగు పేర్చి నిశ్చలత నాత్మధ్యాని యై నిల్చినఁ.

౬౮౮

శా. అంతం గొండొకకాల మేగ శుకుఁ డాత్మారాముడై సిద్ధుడై
వింతం గొల్పుచు సర్వభూతములకుఁ విద్యుత్ప్రభావుంజభా
స్వంతుండు నెగసె నివహయసిని భాస్వచ్ఛింబసంభేదియై
భ్రాంతంబై గిరిశృంగ మచ్చట ద్విధా వ్రయ్యంగ నుత్తిష్ఠమై.

మ. సకలాదిత్య మునీంద్ర సిద్ధ బహుధా సంస్తూయామానాత్మండై
శుకుః డాకాశపథంబునందుఁ బృషదశ్వుండట్లు స్వచ్ఛందుండై
ప్రకటాశాలి ద్వితీయభాస్కరునిలేవ న్నెల్లుచుం బోవఁ దం
క్రికి నుత్పాతపరంపరల్ కనఁబడెన్ భీశోకముల్ గూర్చుచున్.

ఁ. వ్యాసుఁడు శీఘ్రయానమున నా శుకమాని తపస్సుచేయు కై
లాసశిరశ్చివదేశమును డాసి యటన్ శుకుఁ గానలేక పే
రాస శుకా శుకా యని విలాప మొనర్చి పరిభ్రమింప మా
ర్గోసె గిరింద్రకందరములుం గరుణాశుతులన్ శుకస్మృతుల్

శా. జ్ఞానోద్దీప్తికృతావతారుఁ డగు వ్యాసబ్రహ్మ యీరీతిగా
దీనుండై విరహాభిభూతుఁ డయి క్రందింపన్ శుకా యంచు న
క్షీణావేశత సర్వబూతగతసాక్షీబూత యకా శ్రీ ప్రతి
ధ్యానించెన్ శుక యంచు; నేడు స్ఫుటమై తద్ధావన మాలింప నా!

క. పారాశర్యునిదుఃఖము

దేరువ శివుఁ డరుగుదెంచి తెలియఁ బలికె, నీ

కీ రీతిని శోకించుట

ధీరాశికిఁ దగు నటయ్య; తేరుము వత్సా !

౬౯౦

క. నీవుత్రుఁడు సుకృతాత్ముల

కే పడయఁగరాని పరమ మీఁడ్యగతిఁ గనెన్,

నీ పుత్రజన్మచే నీ

కే పుణ్య విమల నితాంత కీర్తి లభించెన్.

౬౯౧

క. వ్యాసుఁడు వలికె ని ట్లని:

యో సాంబసదాశివా ! మహోజ్వలమూర్తి !

నాసుతునిఁ గనుల గాంచక

యే సుంతయు నోర్వఁ జాల నే మందుఁ బ్రహు !

౬౯౨

చ. అది విని జాలి నొంది శివుఁ డాతనిపార్శ్వమునందు సర్వదా
హృదయసుఖంబుగా శుకమునీశ్వరుఁడాయ కనంగ నావటుల్

సదయమతి స్వరం బొసంగి చన్న మహేశుడు, గాంచి దానినే
యెడఁ బదిలం బొనర్చి యెటులే వినివర్తితుఁ డయ్యె వ్యాసుఁడున్.

క. శౌనకముఖ మునిలోకం

బాస్తిల శుకవిమోచ నాఖ్యానంబున్

వీను లలర విని, వ్యాసుఁడు

పై నే మొనరించె మాకుఁ బల్కు మనంగన్.

౬౯౮

చ. సూతుం డి ట్లనియె.

౬౯౯

వ్యాసుండు జన్మభూమికఁ దిరిగి వచ్చుట

సీ. వ్యాసునిదరి మున్ను బహుకాల శుశ్రూష

వేదముల్ చదివిన విదిత మాను

లసిత వైశంపాయన సుమంతు దేవల

జైమిను లాదిగాఁ జనిరి మున్ను,

పుత్రుండు శుకుఁ డట్లు ముక్తుడై చన శౌన్య

మట్లుగఁ దోఁప నిజాశ్రమంబు

తనుఁ బాసి విలపించు తల్లి నాత్మఁ దలంచి

వెడలి చేరె యమునాద్వీపభూమి,

వేగఁ దన జన్మభూమిఁ బ్రాపించి యాతఁ

డందుఁ దనతల్లిఁ గానక యెందుఁ బోయె

నామె యనుచు నిషాదుల నడుగ, వారు

చెప్పి, రామె శంతనుఁ బెండ్లి చేసికొనుట.

౭౦౦

ఉ. వ్యాసునిఁ గాంచి దాశవతి స్వాగతవాక్య పురస్కరంబుగా

నాసన మిచ్చి పల్కెను గృతాంజలియై యిటు, నీదురాకచే

జేసితి జన్మ సార్థకము, చేసితి వంశము పావన, మృదే

దో సెల విమ్ము రాక కిటు లున్న నిమిత్తము కూర్తు నోప్రభా !

౩. వ్యాసుఁ డేమియుఁ గోరఁ బో కాదరించి
రమ్యము సరస్వతీసదీప్రాంతభూమి
నాశ్రమము చేసికొని తపం బాచరించె
శ్రవణపర్వంబుగా మాతృసౌఖ్యకథలు.

200

చిత్రాంగద విచిత్ర వీర్యుల చరిత్రము

౪. ఆమితద్యుతులై శంతను
సృమణికి సత్యవతివలన నిరువురు తనయుల్
సముదిల్తులై కొలిపిరి మురి
పెము చిత్రాంగద విచిత్ర వీర్యులనంగణ.

201

౫. వారలు వీరులు శత్రువి
దారణులై వెలసి గంగతనయుని భీష్ముం
జేరి కొలువ శంతనునృపుఁ
దేరి కనన్ నేరవయ్యె దేవగణములున్.

202

౬. కొంతకున్ దివి కేగఁగా శంతనుండు
ప్రేతకార్యంబు లొనరించి, భీష్ముఁ డవుడు
రాజ్యపదవిఁ జిత్రాంగదుఁ బ్రాప్త్యఁ జేసి
తాను దేవవ్రతుం డనంగా నెసంగె.

203

౭. చిత్రాంగదుండు మత్తచిత్తుఁడై క్రూరతఁ
బరదుఃఖికుఁ డయి పరగుచుండి
యొక నాఁడు మృగయామహోత్సాహియై వన్య
మృగములఁ వేటాడి మించి తిరుగ
చతనిఁ జిత్రాంగదుఁ డనెడు గంధర్వుండు
గాంచి కయ్యమునకుఁ గాలు ద్రవ్యః
సద్భుతనాములు మఱి సద్భుతవీర్యులు వారు
చిత్రాంగదుఁ గురుక్షేత్రమందుఁ

బోరగా మూడు వర్షముల్ ఘోరముగను
బాలిన గంధర్వుచే హస్తపురవిభుండు,
భీష్ముడ డది విని శోకించి వేగముగఁ ద
దౌర్భవైహిక విధు లెల్ల నాచరించె.

౨౦౬

౨. మంత్రు లంతట భీష్మనియంత్రు లయి
చేసి రధపునిగాఁగ విచిత్రపీఠ్యుఁ;
బుత్రశోకంబు గురువాకృత్యభోధిత యయి
సత్యవతి వీఁగె నుతు రాజ్యసంస్థఁ గాంచి.

౨౦౭

౩. ఆ విచిత్రపీఠ్యు డధిగత యౌవనం
డగుటఁ గాంచి భీష్ము డరయఁ జొచ్చె.
దగిన పత్నికొఱకుఁ దమ్మునిఁ గూర్చుగా
నట్టియెడలఁ దెలియ నయ్యె నిట్లు.

౨౦౮

మత్తకోకిల—కాశిరాజుకుఁ గన్యకాత్రయి కద్దు, వారుచు చరిత్ర
రాసు లంచును సర్వలక్షణ లక్ష్మితాత్మ లటంచు పే
రాస వారిస్వయంవరంబుకు రం డటంచును బిల్చుచు
దేశదేశపు రాజకోటికిఁ దెల్పె నంచు నెఱుంగుచు.

౨౦౯

౪. తే రెక్కి భీష్ము డొక్కడ
వీరత మెఱయంగఁ గాశినీటికిఁ జని కా
శీరాజసుతల బలిమి
జేరిచి రథమందు ముగుర శీఘ్రమ తెచ్చెన్.

౨౧౦

౫. మూఁ డగు చంద్రునిరేఖల
కీడ్డ మెఱపొందు వారి నిటు గొనితేరం
గూడిన రాజక మడ్డిన
వాడిమి బాణముల వేడి వారి మరల్చెన్.

౨౧౧

౬. వారిఁ దెచ్చి సత్యవతికి నివేదించి
మంత్రి వృద్ధ పౌర మత మెఱింగి,

శుభముహూర్త మొకటి చూచి తమ్మునిపెండ్లి
చేయనుండ, నందు జ్యేష్ఠకన్య,

200

అంబా పాఖ్యానము

3. అంబ ముగురిలోన నతిచారులోచన
యరసి తన వివాహ యత్నములను
హాహ్వానములను సందర్శనము చేసి
సలికె నిట్లు లజ్జ దలను వంచి.

203

4. ఓమరువంశదీపక ! మహాజ్వలకీర్తి ! సమస్తధర్మమూ
ర్తీ ! కరుణింపు నాపయి, వరించితి సాశ్వతపాలు మున్న, ప్రే
మాకులుండై వరించె నను నాతడు, నే వృతపూర్వ నాదు, ధ
ర్మాకలికుండు బల్లిదుండు నాదు, రుచించినరీతి జేయుమీ !

204

5. అంబావాక్యము లెల్ల గంగతనయుం డాలించి, విప్రేంద్రవా
రంబుం దల్లని గూర్చుమంత్రులను సంప్రశ్నించి వా రిచ్చు నా
జ్ఞం బాలించెడువాడునై వదలె బూజావాక్యపూర్వంబుగా
సంభా ! నీ మన సెల్లు వచ్చె నటు సేయం బొ మ్మటంచుం గృపక.

6. శాంతనవుండు త న్నటు వినర్జిత జేయ యథేచ్ఛ నింతి సా
శ్వాంతికభూమి కేగి, ప్రియురాలను నీ కని నిన్న భర్తగా
జింతనచేయు తెల్లను వచించితి, భీష్ముననుజ్ఞ నొంది నీ
చెంతకు వచ్చినాను, చెయి చేత గ్రహింపు మటంచు వేడఁగా.

7. ప్రణయభరమ్మున మఱిమఱి
తను జూచుచు మరల వ్రేడఁ దల వంచుచు ని
ట్లను నాకలికికి సాశ్వండు
మనమున నొక జాలి లేక మా టిటు వలికె.

202

8. నిన్ను రాజులు సీతండ్రి నేను జూడఁ
గల్గి కై కయి భీష్ము డెక్కించె రథము;

నేఁ బ్రోచ్చిష్టకన్యపాణిం గొనంగ
వెట్టినే పొమ్ము మాతృరూపిణివ, యంబ !

2.95

క. పలుకఁగ నిటు సాళ్వం డా
లలన, కనుల జడులవలెను రాలఁగఁ గన్నీ,
రెలుఁ గెత్తి యేడ్చుచుం జని
నిలిచి పలికె నిట్లు భీష్మునికటస్థలిలో.

2.96

జే. నేను నీచే విముక్త నైనాను గాన
నన్ను సాళ్వండు గ్రహియింపకున్న వాఁడు;
దయను ధర్మజ్ఞ ! గ్రహియింతఁ దగును నీవ,
కానిచో నేను మరణింతు, నూన మిదియ.

2.97

చ. భీష్ముఁ డిట్లు పల్కె విను నిన్ను గ్రహియింప
నన్యచిత్త వగుట నర్హ మగునే!
నీవు తండ్రికడకు నిచ్చింతఁ బొమ్మన్నఁ
బోక వనికీ బోయి పూనె దపము.

2.98

సీ. కాశీపురాధీశకన్యల నిర్వుర
నంబికాంబాలికాఖ్యాత లైన
యతిరూప లావణ్య వతులఁ బెండిలి యాడి
విస్రబ్ధత విచిత్రవీర్యస్యపుండు
గృహమున నుపవన క్రీడాగృహంబుల
నానావిహారవిధానుఁ డగుచు
వారలఁ గూడి మనోరమంబుగఁ దొమ్మి
దేండ్ల కాలంబు రమించి మించి

రాజయశ్శ్రుంబుచే శరీరంబు విడువ
సత్యవతి పుత్రదుఃఖార్తి బాగిలి పొగిలి,
యుత్తరక్రియ లైనంత నొక్కనాఁడు
పలికె నేకాంతమున భీష్ముఁ బిలిచి యిట్లు.

2.99

క. పుత్రా ! రాజ్యము గొనుమీ
 ప్రతాపిత మిదియు నీకుఁ బ్రీతిఁ భ్రాతృ
 ప్రేతము గ్రహించి కను మొక
 పుత్రకుఁ యయాతికులము పొంపిరివోవఁ.

203

చ. భీష్ముని శిట్ల నెను.

204

క. కల్లెల నందు వెలుగవె,
 తల్లీ ! పిత్రు మేను దాల్చినవత, మే
 నొల్లను రాజ్యము చేయఁగ,
 నొల్లను దారను గ్రహించు, టొల్ల ననృతముఁ.

205

వ్యాస కృత భారత వంశోద్ధరణము

క. భీష్ముని సత్యవాగ్విస్తారము న్విని
 మారు మాటాడఁగా నేరని దయ
 పీర్షకాలము రాజు స్థిరపడకున్న రా
 జ్య మరాజకంబై యశాంతి నొందు
 నని వంతఁ గుందు సత్యవతి కుపాయంబు
 భీష్ముఁడు ముత్రించె బ్రీతి నిట్లు :
 ప్రేతజుఁ బుత్రు విచిత్రవీర్యునకు ను
 త్పాదింప నాతనివధువునందు

నిధుని గులీను ద్విజు నియోగింపు మెగ్గు
 కాదు, కులరక్ష కది వేద చోదితంబ;
 యట్టి నీపౌత్రునకు రాజ్య మప్పగింపు,
 మేను తచ్చాసనంబ పాలించువాడ.

206

క. ఆనుడి విని వెనువెంటనె.

తానీనుని నిజతనూజు గదియింపఁ జలు,

సా నిముసమునన వ్యాసుడు

కానంగా నగుచుఁ దల్లికాళ్ళకు మ్రొక్కెన్.

222

శ్లో. ఆ మహాతేజ విగతసూమాగ్ని తేజః

గాంచి భీష్ముండు భక్తి నర్చించె; దల్లి

యాదరంబున వీక్షించి యనియె నిట్లు

మందమందాక్షరముల ననిందితముగ.

223

౩. భారతవంశవివర్ధన

భౌరేయత యెసఁగ భ్రాతృదారకు సుతుఁ జే

కూరుపు వడి నీతేజో

ధారణచే సుందరాంగుఁ, దండ్రీ ! యనుచున్.

224

శ్లో. వ్యాసుడును మాతృవాక్యంబు లాలకించి

మాప్తవాక్యంబుగా నెంచి యాదరించి,

యోంకృతి యొనర్చి యట నిల్చె నొక్కకొంత

యంబికాఋతుకాల నమృజ్ఞీరీక్ష.

225

౪. మునిసంగంబున నంబిక

కనె నొక పుట్టంధుఁ బుత్రు ఘనదృఢగాత్రున్;

గని వాని సత్యవతి పె

ల్చిన సంబాలికను బనిచె సంతతికొఱకై.

226

౫. ఋతుకాలంబున మునిసం

గతి నామెకుఁ బొందునుతుడు కలిగిన వగతో

నితఁడును నృపుఁ డగుట కస

న్మృతుఁ డని యంబికను బంచె మఱియొకయేటన్.

227

౬. ఆ సత్యవతియు మరలన్

వ్యాసునిఁ బ్రార్థించి యామెఁ బంచిన, నది, లో

సీనున, బోవక, ప్రేమ్యా

దాసి నె వ్యాసాంతికమునఁ దాఁ బంపించెన్.

228

క. పాపేషు ధర్మాంశ శుభ

శ్రీమహాపురుష విదురుఁ డొదవె; సితమతి వ్యాసుం

జీమన్తి— ధర్మమార్గా

రాముం డయి భరతవంశరక్షణ చేసెన్.

238

శంధ్రపూజ— కల్యాణ భూమా పరశాంతి సీమా !

కల్యాణతాఘాంధ్య వికర్తనశ్రీ !

కల్యప్రభావాఢ్య ! జగద్గురు ! శ్రీ

కల్యాణనామా ! యతికాండ సోమా !

239

వైద్యము కవి— జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ స్వామి కరకమల
ప్రసాదానాదిత శ్రీ కవిసమా ట్టుట్టాభిషేకశ్రీక, హరితనశోభ
పవిత్ర, ఆపస్తంబసూత్ర, శ్రీమహాలక్ష్మ్యంబా హనుమచ్ఛాస్త్రి
పుత్ర, వేంకటలక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రి విజ్ఞానయోగ దర్శణ సో
పింబిత శ్రీదేవీభాగవతంబుచందుఁ బ్రథమస్కంధము.

240

శ్రీః

శ్రీ దేవీ భాగవతము

ద్వితీయ స్కంధము

శ్రీనారాయణ పద సం

మానిత ! నిజభక్తలోక మంగళకరణా !

ధీనుత ! శ్రీకల్యాణక

లా నామ రహస్యభాష్య రచనా నిపుణా !

౧

వ. అవధరింపుము, సూతునకు ఋషు లి ట్లనిరి.

౨

మ త్స్యగంధ్యుత్పత్తి

క. నీహక్యము లత్యాశ్చ

ర్యావహములు, మిగుల సందియం బయ్యెడి మా,

కేవిధి వ్యాసునిమాతను

దేవేరిగ శంతను నరదేవుడు గొనియెన్ ?

౩

క. ఏవిధమున సత్యవతికి

నావిర్భవ మందె హాని వ్యాసుండు ! జగ

త్పావన ముభయుల జన్మక

థావిస్తృతి వినుచు మాకు దయతో సూతా !

౪

వ. సూతుం డి ట్లనియె.

౫

౧౮. పరమముక్తిమూలార ! యెద భావనచేసి నమస్కరించి యీ
పరమ సనాదిశక్తి సురవందిత భక్తరమస్తకామనా
వరదను వాగ్భవాలయ, నవారణ జెప్పెద నాలకింపుడీ
యెఱుంగఁ దలంచినట్టి శుభ మిద్ధ పురాణ కథా విధానమునా. ౬

౧౯. ఉపరిచయండు నా విదితఁ డుత్తమధార్మికఁ డుండఁ జేచిదే
శపతి మహాతపస్వి; సురశాసనుఁ డాతని కిచ్చె మెచ్చి య
చ్చపుఁ బడికంపుకాజిగి నెనంగు విమాన మొకండు; దానిపై
నెవుడఁ జరించుఁ దా సువరి నెల్ల జగంబులఁ బూజ్యమానుడై. ౭

౨౦. అది కతంబుగా ధర్మనిత్యం డగు సమృద్ధీపతి యుపరిచయం డెని
బేరఁ బరగె. అయ్యుపరిచయసమస్తవశు గిరిక యను నర్హాంగియందు
బృహద్రథుండు, మణివాహనుండు, సౌబలుండు, యదువు, రాజ
న్యుండు, నను నేవురు సుతు లుదయించిరి. వారలు నానా
రాజ్యంబులఁ దండ్రిచే నియుక్తు లయి వంశకర్తలై వెలసిరి. ౮

మధ్యాహ్నం— అతనికి నొకనాఁడు ధర్మపత్నియూ నానాధ్వి గిరిక
ఋతుకాలనున్నాత శుచియుఁ బుంసవనేచ్చ నెర్పింపఁ
బితరులు మృగములఁ దేర నానాఁడె వేటఁ బొమ్మన్నఁ
బితృవాక్యగౌరవం జెంచి యాతండు వేటకే పోయె. ౯

౨౧. అతఁ డటు లాదినంబు మృగయారతిఁ బోయి ననాంతరంబున
ఋతుమత్తియైన యాత్మరమణీమణిశ్రీకరరూపమే సదా
మతిఁ దలపోయుచుండ నొకమాత్ర స్థలించినఁ దేజ, మాతండు
వితథము కాకయుండ నిలిపె వటప్రతప్రటాంతరంబుననా. ౧౦

౨౨. అంత నమోఘవీర్యుం డగు నాతండు యోజన చేసి దానిఁ బ
ర్ణాంతరితార్హ సంపుటమునం దభిమంత్రితపూర్వకంబుగా,
సంతోకభూమి నిల్చి నడయాడెడి శ్రేయముఁ బిల్చి దానిఁ జం
చ్చంతరమందు నుంచి యది యార్హవయా సతి కీర్తుఁ బంపినా. ౧౧

క. అటు సను నాశ్చేనముఁ గని
పుట మామిష మనెడు భ్రాంతి పుట్టి గ్రసింపం
బటుదర్పితమై తాఁకెను
జటులగతి మఱొక్క పత్తి చను చడ్డంబై. ౧౨

క. అన్యోన్య సఖవిదారణ
సన్యోన్య గరుత్ప్రసీడ నాఘాతముచే
సన్యోన్య చంచువిదళన
జన్యం బయి శ్వేనయుగ్మజన్యం బెసఁగెన్. ౧౩

క. ఆ రెండు డేగ లటు దివిఁ
బోరంగా జాతీ పత్రపుటగత తేజ
స్సారము, క్రిందకా మమునా
వారిం బడిపోయె నధిక భాసుర మగుచున్. ౧౪

ఉ. ఆ యమునానదీ శుభజలాంతరమం దొక బ్రాహ్మణుండు సొం
ధ్యాయతనిష్ఠుడైనఁ గని, యచ్చర యద్రీకనామ యాటకై
పోయి, జలాన వానిపదముం గ్రసియించిన, ధ్యానభంగరో
షాయితఁడై శపించెను ర్షుషం బయి యుండఁగ దాని నమ్మెయిన్.

తే. శఫరియై యట్లు లద్రీక జలములందు
సంచరించుచు నా శ్వేనచంచుగళిత
వసున్మపామోఘతేజంబు వడి గ్రహించి
గర్భము ధరించె, బ్రసవించు కాల మయ్యె. ౧౫

ఉ. ఆపెనుమీను చంచలతాభతశ త్తశకాంతి సూర్యక
న్యూపగమేఘసీలనలిలాంతరవీధి భ్రమింపఁ జూచి చూ
పోవఁగ జాలరుల్ వలల నొడ్డి చలంబునఁ బట్టి తెచ్చి యా
చేపను బ్రీతి నర్పణము చేసిరి కాన్క-గ దాశభర్తకున్. ౧౬

తే. దాశరాజమహానసాంతరమునందు
దానియుదరంబు వ్రయ్యఁ, జిత్రంబు గాఁగ

వెడలి రందుండి తేజు వెల్లెడి కుమారుఁ
జొక్కఁడుఁ గడు శుభాకార కన్యక యొక్కర్తు.

౧౮

క. అది యెఱిగి విస్మయంపడి
ముదమున దాశుఁడు, వారి భూమిపతియై
పొదలు నుపరిచరవనుపతి
పదముల కర్పించె భక్తిభావముతోడఁ.

౧౯

క. ఉపరిచరుండును వారల
విపరీతోద్భవచరిత్ర విస్మితఁ డయి, దా
శపతికిఁ గన్య నొసంగి, త
నపుత్రునిగ నక్కుమారు ననువునఁ గొనియె.

౨౦

క. వసుపుత్రుం డగు నాతం
డెను గెను బిత్తుతుల్యవీర్యుఁ డెంతయు రుచితో
ననదృశుఁ డయి ధార్మికుఁ డగు
వసుధేశుఁడు మత్స్యరాజ వరనాముఁడు నై.

౨౧

తే. వసుమహారాజుచే దాశపతికి దత్త
యైన కన్నయ నల్లని దగుటఁ గాళి
నా ఝషోదరి యనఁగ నన్వరసంజ్ఞ
మత్స్యగంధియు నా వర్ధమాన యయ్యె.

౨౨

న. అన విని ఋషు లి ట్లనిరి.

౨౩

క. మఱి యద్రుక పాపం బ
పురస మహానసమునందు సందారితయై
తిరిగి నిజరూపమున భూ
మరశాపవిముక్తి నొంది చొచ్చెనొ ధివము.

౨౪

న. మాతం డి ట్లనియె.

౨౫

క. చాపలకృత హాసక్రియ

శాపము ప్రాపించి యదియుఁ జకిత యగుచు సం
దీపిత సర్వాంగముతో
నా పారునిపదము పట్టి ప్రార్థన చేసెన్.

—౨౬

క. సహజదయాపేశాలుఁ డగు

మహాత్ముఁ డా విప్రవరుడు మఱి గంగి, శుగా
వహవై కుందకు మీనై
వహించి కవల మఱి ప్రకృతి వడయుదు వనియెన్.

—౨౭

క. ఆవిధముగనే యద్రుక

యా విప్రామోఘవాక్యహతి మీ నయి, య
ట్లావాసవయుగ్మముఁ గని
ద్యోవాసము దివ్యతనువు నొందెన్ మరలన్.

—౨౮

మ. అటు లా యద్రుకగర్భజాత యగు కన్యారత్నమున్ దాశరా
డుటజంబందుఁ బ్రవర్ధమాన యయి ప్రద్యోతించె నావిర్భవ
త్పటు వక్షోఃఘా పుష్పమంజరులతోఁ బ్రత్యగసర్వాంగ వి
స్ఫుట లావణ్య సుధా ప్రపూరములతోఁ బుష్పాస్తునస్తంబనన్.

వ్యాస జననము

తే. ప్రాప్తయావన యయి తండ్రిపనుల నదియు

యామునతటంబునన్ సల్పు నప్పడవ్వు;
డొక్కనాఁడు పరాశరుం డుత్తమముని
యచొటు ప్రాపించె దీర్ఘయాత్రాగతుఁ డయి.

30

ఆ. యమునరేవునందు నశనంబు గుడిచెడి

దాశవిభునితోఁ బరాశరుండు
పలికె నిట్లు, నన్నుఁ బడవఁజై గాళింది
యవలియొడ్డు చేర్చు మనుచుఁ బ్రీతి.

30

శే. సంభ్రమంబున దాశుండు సవిధభూమి
మెలఁగు వాసవి దననుతఁ బలిచి పలికె,
లేమ! శుచిహాస! ధర్మాత్ముఁ డీమహాత్ముఁ
డెడుగుఁ, బరపారముం జేర్చు ముడుపమునను. 3౨

క. ఎడి నది పితృజ్ఞు ముని
నుడువం బెక్కించి గడపుచుండ యమున నా
జడదారి దైవవశమునఁ
బడెఁ గామావర్తమందు బాలం గంచుకొ. 33

క. శింజాన కంకణ ధ్వని
శింజినినాదంబు చేసి శ్రీసుతుఁ డేయకొ
వ్యంజితయావనకుడిచే
యిం బోడించె వలకేల నెలమి కొ మునియొకొ. 34

శా. కామార్తుం డగు మానిఁ గాంచి పలికెం గంజాక్షి లేనవ్వుతో
నోమాసీంద్ర! వసిష్ఠపౌత్రుడవు నెంతో ధర్మశీలుండ వా
దీమాక్షి కొ ర్పుపగంధదేహ నగు నన్నేలా చేయిం బట్టె దో
హో మందాత్ముడువోలె, నన్వయమునే నొక్కింత యూహింపవో!

క. అయ్యో నినుఁ గా దన భయ
మయ్యెడి, నిసుమంత యోర్పు మద్దరి జనుదాఁ
కయ్యా! యని వేడిన ముని
యయ్యెడఁ దత్కరము వదలి యద్దరిఁ జేరెకొ. 35

తే. అట్లు దరిఁ జేరి తద్దయు నాముసీంద్రుఁ
డాఁగ కా మత్స్యగంధఁ గామాతురుఁ డయి
పట్టఁ బోవఁగ నిలు నెల్ల వడఁక నదియు
ననియె ని ట్లని సమ్ముఖుం డయిన మునికి. 36

క. స్వామి! మిన్నొల వలచెడి
నామే నిది, నీదో దివ్య నవ్య సురభిశం;

బామోదకారణం బగుఁ

గామంబు సమానరూపకలితుల కెందున్ !

3౮

ఉ. ఆ వచనంబులన్ విని క్షణాంతరమందుఁ జరాశకుండు శ్యా
మావపువున్ మనోజ్ఞసువమప్రభమై మృగనాభిఘుంఘుమం
బౌ వల పెల్లదిక్కుల నవాప్తిగ యోజనగంధిఁ జేసి కై
కై వడిఁ గీల్చు జూడ, నది కప్రపుఁబల్కులఁ బల్కె నీగతిన్

3౯

క. దేవా ! బయ లిట, నాపిత

యావలిదరినుండి చూచు నదె, పవ లిది ను,

మృగవంత యోర్చి నిశక్తై

నీ వుడు, దివారతంబు నింద్యము కాదే ?

౪౦

తే. సత్యనతియోగ్యవాక్కుల సంతసించి

యాత్మమహిమంబుచే నిమేషాంతరమున,

నందు నిగుడఁ గల్పించి నీహారతమము,

పిలిచె మఱి దాని ముని తనప్రియము దీర్చు.

౪౧

చ. అది మృదుమందవాక్యముల నంతట నిట్లు వచించె, నోకృపా
సదమల ! నేను కన్యకను; సత్య మమోఘమహాశుభప్రభా
స్పదుడవు నీవు, న న్ముద మెసంగ భుజించి యథేచ్ఛ బోదు, నా
కెది గతి యకాను గర్భము ధరించినఁ, దండ్రికి నే మనంగ నా ?

న. పరాశరుం డి ట్లనియె.

౪౩

క. చారుదతి ! నాకుఁ బ్రియముం

గూరిచి కన్యావ్రతంబు కోల్పోవునుమీ !

భీరు ! మ తెయ్యది వలతువొ,

కోరుకొనుము వాంఛితమ్ము కూర్చెడఁ బ్రీతిన్.

౪౪

ఉ. మానిని పల్కె, నీపదసమర్పిత మైన మదీయమాన మె

స్లేనియుఁ దల్లిదండ్రు లొకయింత యెఱుంగకయుండ, నాకుఁ గ

న్యాయములు సీగక భవాదృశపుత్రిండు గల్లునట్లు, నా
కీ ననసారథంబు, వయ సెప్పుడు నిల్చి, ననుగ్రహింపవే. ర౪

న. పరాశరుం డి ట్లనియె. ర౬

క. నుండఁ ! తథాన్తు సీకుణ్
నందనుఁ డుదయించి యివుడ నావలనన, గో
విందునియంశమునఁ, దిలొ
కిం దెల్లము సేయుఁ దనదుకీర్తిని శుచియై. ర౭

ఉ. ఓవరగాత్రి ! మున్ను కనియుంటి ననేకల దివ్యరూపరే
ఖావిలసత్స్వరంగనలఁ, గాని యొకప్పు డెఱుంగ లొల్బమున్;
దైవవశంబుచేతఁ బ్రకృతమ్మున వైష్ణవతేజ మూని సం
భావితమై వెలుంగ నిను బాల! పరించితఁ దత్ప్రసూతికిన్. ర౮

క. నీవుం జాలరిదానవు
కా వచ్చర కన్న వసువుకన్యవు, త్రిజగ
త్పాననుని వేదవిభజన
గావించు పురాణకర్త గాంచెదు సుతఁగా. ర౯

న. సూతుం డి ట్లనియె. ౧౦

తే. సత్యవతి యీకొన మహాప్రసాద మనుచు
దానివశమున విష్ణుసత్త్వంబుఁ గూర్చి,
న్నాతుండై వడిఁ గాళిందిజలములందు
రాణఁ దనయిచ్చ నేగెఁ బరాశరుండు. ౧౧

ఉ. ఆ యమునాంతరీవమున నప్పుడ గర్భము దాల్చి కామదే
వాయితదేహు బాలకుని వాసవియుం బ్రభవించె, వాడు శ్రీ
ఘాయతీమైఁ బ్రవృద్ధిఁ గని, యాత్మ తపోరతినిష్ఠ మైన, దం
దాయతుండై మమస్కృతి యొనర్చి నచించెను. దల్లి కిమ్మొయిన్.

తే. అమ్మ ! సెలవిమ్ము నాకుఁ దపమ్ము సేయఁ
బోయెద, మతెప్పు డవసరం బాయె, నన్నుఁ
దలపు, మప్పుడ నీకుఁ బ్రత్యక్ష మౌదు,
స్వస్తి కావుత మని పల్కి చనె యభేచ్ఛ. ౫౩

తే. అదియుఁ బొంగుచు నానాటి యద్భుతములు
మననసేయుచు వైష్ణవమాయ గాఁగఁ,
గమ్మ కస్తూరితావులు చిమ్ము రమ్మ
తనువిలాసమ్ముతోఁ జేరెఁ దండ్రికడకు. ౫౪

క. ద్వీపస్యస్థం డగుటను
ద్వైపాయనుఁ డనఁగఁ బరగి బాలుఁడు కృష్ణాం
శాప త్తి నాశువర్ధన
దీపిత దేహంబుతోడ దిశల వెలింగె. ౫౫

క. అతఁడు బహుతీర్థంబులఁ
గృతావగాహుఁ డయి శ్రద్ధఁ గెరలి తపమునకొ
శ్రుతివిభజన వ్యాసపదాం
చితుఁడై జయకృతిఁ బురాణ నివహముఁ గూర్చె. ౫౬

సీ. భాగించి వేదముల్ పైలు వైశంపాయ
నుని జైమిని సుమంత్రుఁ డనెడువాని
నసితుని దేవలం నాత్మజుం డగు శుకు
సద్యాపన మొనర్చునట్లు పంచి
ద్వాపరాంతంబున ద్వైపాయనుం డిట్లు
వేదరక్షణ చేసి వినుతి కెక్కె;
సత్యవతీజన్మ చరితంబు వ్యాసుని
జనన పుణ్యాఖ్యానమును బఠించు

నరుఁడు పాపవిముక్తుండుఁ బరుఁడు నగును,
ఘనులు కారణజన్ములు ననఘు, లట్టి

వాచిచరితల నొసగు లెన్నాట రావు,
సత్యవతి మఱి పెండ్లాడె శంతను నృపు.

౫౭

గంగాశాపవృత్తాంతము

వ. ఋషు లిట్లనిరి.

౫౮

క. ఆనందఘోషములై
మానసములు పొంగె విన్న మానితకథలన్,
కాని, మఱి సంశయములు
పూని విడువకున్న నవియు బోడెలుపు దయన్.

౫౯

సీ. వ్యాసునిమాత సత్యవతీశుభాఖ్యాత,
శంతనుపతి కెట్లు కాంత యయ్యె?
బారవుండు స్వధర్మపరుడెట్లు వరియించె
గులహీనను నిషాది లలనఁ గాఁగ?
శంతనుని ప్రథమసతి యెవ్వ? రామచే
వసునంశమున భీష్ముఁ బడసె నెట్లు?
భీష్ముండు జ్యేష్ఠుండు వీరుండు ధర్మిష్ఠుఁ
డుండఁగాఁ జిత్రాంగదుండు నతని

తమ్ముండు విచిత్రవీర్యుండు ధరణిఁ గొనుట
దేల? పిమ్మటనే నెట్లు గోళకులను
గోరుటది యేల? భీష్ముం డపారతేజుఁ
డేటికి వివాహమున కిచ్చయింపఁడయ్యె?

౬౦

ఆ. బహుజగుస్పితంబు పరదార నెనయుట,
యందు భ్రాతృభార్య నందు టధమ,
మట్టి దెల్లు చేసె వ్యాసుండు వేదవే
దాంతవేత్త శుచినితాంతమూర్తి?

౬౧

వ. సూతరుం డిట్లనియె.

౬౨

ఉ. ఆకథలక వినుండు మునులార! మహాభిషసార్వభౌముఁడై
క్షాత్తుండు వాజపేయశతకంబును వేలుగ నశ్వమేధముల్
వీక యజించి ధర్మపదవికబరిపాలన చేసి ధాత్రియ
స్తోక మొనర్చి, శక్రపరితోషము, పొందె నుషర్ణసౌఖ్యముల్. ౬౩

చ. అతఁ డొకనాఁడు బ్రహ్మసదనాంతరభూమికిఁ బూజకై సుర
ప్రతతిని గూడి పోయె, నట వచ్చెను గంగయు, నవ్వు డండు మా
రుతవశమై తొలంగిన మరుద్ధునియంబర, మెల్ల రండు స
న్నతములు లైరి చూడ కలు నగ్న, మహాభిషుఁ డొక్కఁడుకావినా. ౬౪

ఉ. ప్రేమముతో వియన్న దిశరీరవిలోకనలోలుఁడైన వాఁ
డా మహితాత్మబుద్ధి తనయం దనులగ్నముగా నెఱింగి గం
గామహిళాలలామయు నికామగతిం బ్రతిదృష్టి వానిక
మ్రామలకాంతిమూర్తి ననురక్తమతిం దిలకింప నాగినక. ౬౫

క. కామవిమోహితులై వా
రామాడ్కిక లజ్జ వీడి యరసిన, నలుకక
భూమిం బుట్టు డటంచును
దామరసోద్భవుఁడు వారి తద్ద శపించెక. ౬౬

చ. విధిసమవాప్తశాపుఁ డయి వీరుఁ డతం డెల ధర్మనిష్ఠు డే
బుధమణి నాకుఁ దండ్రి యయి పొల్పెనలారగ నష్టం దంచు ని
ర్మథన మొనర్చి, పౌరవకులప్రభవిష్టం బ్రతీపుఁ దండ్రిగాఁ
బ్రథితమతిక వరించెను గరం బనురక్తి మహాభిషుండునుక. ౬౭

క. ఆసమయమునన వసువులు
స్త్రీసముపేతులు యథేచ్ఛఁ గ్రీడించుచు వి
చ్చేసిరి వసిష్ఠనాశ్రమ
భూసముపాంతమున, కట్లు పోవుచు వారల్, ౬౮

తే. పృథువు మొదలగు నవ్వసుశ్రేష్ఠులందు
వెలయు ద్యోనాముఁ డుత్తముఁ డలఘుమహిముఁ,

ఋతసి పశ్చి విలోకించె నందుఁ దిరుగు
నందిసీధేనువును గనువిందు గాఁగ.

౬౯

క. ఈనైచికి యెవ్వరి దని

వానిం బ్రక్షింప నదియు, వాఁ డిట్లనె, నీ
ధేనువు వసిష్ఠునిది, పా
టానిన యశావనము గల్లు నయుతాయువుతో.

20

మ. అది యా సుందరి యాలకించి మురిపెం బావిర్చువింపంగఁ బ

ల్కెఁ, దనర్చుక భువిలో నుశీనరునిపుత్రీరత్న మస్మత్సఖీ
పదనిర్వర్జిత, దాని కీ మొదపు గోవత్సంబుతో సర్వకా
మద నర్పింతు జరారుజల్ చెనకకుండక; దాని వే దెమ్మనెక. 2౧

క. ఆ వనితాప్రేరణచే

ద్యోవను వనుఁగులను గూడి దొంగిలె వైశం
భావంతయుఁ గొంకక ముని
దేవుఁ దాంతునిగ నెంచి ధేనువుఁ దరపిక.

2౨

ఉ. ఆ మునినాథుఁ డంతట నిజాశ్రమభూమికి వచ్చి యచ్చటక

హోమపుసారభేయి నయనోత్సవకారిణి లేఁగతోఁ గనక
రామికిఁ జింత నొంది గహనమ్ములలో గిరిగహ్వరంబులక
భ్రామిలి రోసి రం డనుచుఁ బల్కనుఁ జీరియు వ్యర్థయత్నుడై.

23

క. ధేనువు రామికిఁ గతముక

ధ్యానించి యొకింత, యెఱిగి యతికుపితుండై
మాని శపించెను, త న్నవ
మానించుట వసువు లెల్ల మనుజులు గాఁగక.

2౪

చ. వసువు లెఱిగి కంపిలుచు వచ్చి వత్సాని మ్రొక్కి దీనమా

నను లయి యావు నిచ్చి శరణం బని వేడఁ బ్రసన్నుడై యతం
డొనుగెను శాపమోక్షణ మొకొక్క శరత్తున వారికెల్ల ద్యో
వను వొకరుండు మానుషభవంబున దీర్ఘము నిల్చునట్లుగా.

2౫

తే. శక్తులై యట్లు వసువులు చనుచుఁ జింత,
 శక్త యయి బలుచింతతోఁ జనెడి దేవ
 గంగను సరిన్మతల్లి మార్గమునఁ గాంచి
 పల్కి రిట్లని వారలు ప్రణతు లగుచు. ౭౬

ఉ. తల్లి ! దురంతచింత మముఁ ద్రచ్చెడి ప్రాకృతయోని నెట్లుఁ న
 ర్తిల్లఁగ నౌ సుధాశనవరేణ్యుల మే మని, కాన నీవు మా
 తల్లివి గమ్ము, శంతనునృతల్లజుఁ బొందుము, పుట్టినంత మ
 మ్మెల్లర వేగ నీటఁ బడ నేయుము శాపవిమోక్షణంబు. ౭౭

తే. గంగ యియ్యకొనంగఁ దలంగి చింత,
 చనిరి వసువులు తమలోకమునకు మరలి,
 యరిగెఁ జింతతో గంగ, మహాభిషండు
 జన్మమునకై ప్రతీపబీజమునఁ జేరె. ౭౮

క. ఒకనాఁడు ప్రతీపనృపా
 లకుఁడు త్రిపథగాతటమునఁ బ్రధ్యాతసహ
 స్రకిరణుడై యుండఁ గాం
 గ కమల భంగములపై నకస్మాద్గతయై. ౭౯

క. అంగన వరవర్ణిని విమ
 లాంగఁ బ్రతీపనృపదక్షిణాంకతలారూ
 ఢం గాంచి, దాని నటు సే
 యం గత మే మంచు విస్మయంపడి యడిగెన్. ౮౦

ఉ. ఆ ప్రతీపుప్రశ్న మాలించి యది పల్కెఁ
 గురుకులేశ! నిన్నుఁ గోరుచుంటి,
 నను గ్రహింపు మన్న నవయావనాంగను
 దానిఁ గాంచి పల్కె నా నృపుండు. ౮౧

శా. ఓ కల్యాణి! పరాంగనాగమన మే నొక్కప్పుడూరి బూన, నం
 తే కా కింకొక ధర్మమున్ విను మపత్యేష్ట స్సుషాస్థాన మా

నీ కు ద్వక్కితి కానఁ గోడలివి కమ్మి, నీదుభాగ్యంబుచే
నాకాంక్షించెడి పుత్రునిం బడయుపుణ్యంబు లభింపం దగున్. ౮-౨

౩. ఆ దివ్యాంగన యది యా
మోదించి యథేచ్ఛఁ జనిన, భూపుండు తన ప్రా
సాదంబును కేరెను లో
లోఁ దద్విధ మెంచి పుత్రిలోలుపుఁ డగుచున్. ౮-౩

ఉ. అంతటఁ గొంతకాలమున కాతఁడు పుత్తునిఁ గాంచి తా నర
ణ్యంతరభూమికిం దపసియై చనుచున్ సుతుఁ బిల్చి పూర్వవృ
త్తాంతముఁ దెల్పి, యొక్క శుచిహాసిని నిన్ను వరించు, దాని నొ
క్కింతయుఁ బ్రశ్న సేయక గ్రహింపుము కూరుచుధర్మపత్నిగా. ౮-౪

ఈ. అంచుఁ బుత్తుని శాసించి, యఖిలరాజ్య
రమయు నాతని కిచ్చి, విరక్తుఁ డగుచు
వనమునఁ బరాంబికాధ్యానవశత నిల్చి
దేహము త్యజించి దివి కేగె దివ్యదీప్తి. ౮-౫

క. ఆతనిపుత్తుడు నిజపితృ
పైతామహమైన సార్వభౌమకరాజ్య
శ్రీలోఁ బాలించె బ్రజం
ద్రాతగ శంతనుడు ధర్మదండుం డగుచున్. ౮-౬

గాంధేయోత్పత్తి

క. శంతనుఁ డొకతటి గంగా
ప్రాంతాటవి వ్యాఘ్రు ఖడ్గ భట్లొక మృగా
క్రాంతిని వేటాడుచు నటఁ
గాంతను మృగశాబనేత్ర గాంతం గాంచెన్. ౮-౭

నీ. చూచినంతన దానిఁ, దోచెను దండెచే
నిర్దిష్టయైన దీ నైలఁతఁ యనుచు,

సాక్షా నృహలక్ష్మి సాకార యైనట్లు
 తోచు నానాతీనిఁ జూచి చూచి,
 యెంతకుఁ దని వంద కెల్ల దేహంబున
 హర్ష కంచుకిత రోమాంచుఁ డయిన
 నతని లక్ష్మించి మహాభిషుం డితఁ డని
 నదియు శంతనునిఁ బ్రేమాన్విత యయి

కాంచి చిటునవ్వుతో నంతికంబుఁ జేరఁ
 బ్రీతమానసుఁడై రాజు నాటఁ జూచి
 ప్రణయమున నార్ద్రమగు కంతరవముతోడ
 మృదుమధురవాక్యములఁ బల్కరించె నిట్లు.

౮౮

క. నీ వెవతవో దేవాంగన
 వో విద్యాధరివో భుజగయువతివో మర్త్య
 స్త్రీవో, గంధర్వివో, నా
 దేవేరివి గమ్ము; ని న్నిదే ప్రార్థింతున్.

౮౯

తే. గంగగా నతఁ డెఱుంగఁడు గాని దాని,
 యది యెఱుంగు మహాభిషుం డనుచు వానిఁ,
 దలఁచి వసువులప్రార్థనఁ బలికె నదియు
 స్మితరుచుల్ ముఖసీమపైఁ జిందు వొంద.

౯౦

ఉ. రాజ! ప్రతీపుపుత్తుఁడవు భ్రాజితకీర్తివి నిన్ను బోంట్రి నీ
 రేజశుభాస్య యెవ్వతె వరింపదు? నే నెది చేసినన్ శివం
 బేఁ జెడు నైనఁ గా దనుచు నెన్నఁడు నప్రియ మాడవేని నీ
 తోఁ జెలిమిన్ నయింతుఁ, బరితోషముగా నిటు బాస చేసెదే

౯౧

క. దానికి నతఁ డియ్యకొనన్
 వానినిఁ బతిగా గ్రహించి స్వర్వాపినియన్
 మానుషరూపముఁ దాలిచి
 యా నృపుమందిరముఁ జేరె నాత్మేశ్వరియై.

౯౨

సా. గంగానదగతి శంతనం, డతనిసాంగత్యంబునకా గంగ, పొం
గంగాఁ గేళి రమించి దివ్యురు నభంగప్రేక్షి, జాలోమితో
డం గీర్వాణవిభుండు, శ్రీవసితతోడం గృష్ణ దేవుండుఁ బో
లెం, గంగాంగనఁ గూడి భూపుఁ డెఱుగక లేడయ్యె బెక్కబ్బములో.

తే. గంగ గడ్డిణి యయి కొంతకాలమునకు
వసువు సుతునిగాఁ గని తనవ్రతిన నెంచి
పుట్టినంతన పాల్గారు బుడత నామె
పొంగి పాఱెడి గంగమృహట్ట బెట్టె. ౯౪

తే. అట్లు రెండువమాలు మూఁ డయిన మాలు
నాలుగవ మాలు నైడైన యట్టిమాలు
నాజగున్మాలు మఱియు నేడైనమాలు
ముంచె వారిఁ బుట్టినవారిఁ బుట్టినట్లు. ౯౫

తే. అది మఱియును సంతర్పణ్ని యయిన, రాజు
తీవ్రముగ దీర్ఘముగను జింతించె నిట్లు,
లేమి సేయుదు? నావంశ మేవిధాన .
సుస్థిరం బగు నిది యిట్లు సుతులఁ జంప ? ౯౬

క. ఈ పాపిష్ఠ హరించెను
పాపల నేడ్వరను ముస, వారించినచో
రేపే చను, వారిత కా
కీ పర్యాయమును జరిపు, నేది విధి? యంచుకా. ౯౭

తే. దీక్షితం డయ్యె మది వంశరక్షణమున,
సంతఁ గాలక్రమమ పుట్టె నప్తముఁ డగు
వసువు ద్యోనాముఁ, డాతఁ డెవ్వఁడు మున్ను
స్త్రీజితుండు హరించె వసిష్ఠమొదవు. ౯౮

క.. జనియించిన యాబాలుని
గనుచునె శంతనుడు కాంతకాశ్యం బడి యి

ట్లనె, నీదాసుడఁ బ్రార్థిం
తును, బుత్తుని పేని గరుణతో నా కిమ్మా!

౯౯

క. అయ్యో! ముంచితి వేడ్పుర
నియ్యర్భకు బ్రదుక ని, మ్మి కే మడిగిన నీ
కయ్యది కూర్చెడ, వంశము
త్రైయ్యక కావు, ప్రజ లేక త్రిదివం బున్నే?

౧౦౦

ఆ. అట్లు వేడుచున్న నాతస్వి వినకుండఁ
బుత్తుఁ గొంచుఁ బోవఁ బూనియుండ,
దుఃఖజాత కోప ధూమాక్షరముల రా
జనియె నపుడు దాని కడ్డ మగుచు.

౧౦౧

ఉ. ఓసి పిశాచి! రక్కసి వటోసి! యొకింతయుఁ బాపభీతి లే
కీసరణిఁ వధించితివ యేడ్పురఁ బావల, నీ వె టేగితే
నీ సరి పొమ్ము, వంశము హరించెడి నీవెడపొత్తు లేల? నిం
దీనుతు నుంచు, మీవు జనియించిన యిల్లది యెంత దుష్టమో!

తే. ఇట్లు వచియించువిభుని గణింప కదియు
శిశుఁ గుమారుని సందిటఁ జేర్చికొంచు
నరుగుచు రోషతామ్రనేత్రాంత యగుచుఁ
బల్కె ని ట్లని వానికిఁ బ్రతివచనము.

౧౦౩

సీ. సమభయంగం బయ్యెఁ జనుచుంటి నీవుత్త్రుఁ
బాలించి పెంచెడివాంధ కలదు,
దేవకార్యము దీర్ప దివినుండి దిగిన ది
వ్యాపగం గా నన్ను నరయురాజ!
మానుషజన్మంబు పూని వసిష్ఠుచే
శత్రులై వసువులు చనుచుఁ జింత,
జననివి క మ్మని నను వేడ నూకొంటి,
బుత్తులు వసువులు పుట్టి నీకు

మున్న యేడ్వరు శాపవిముక్తులైరి;
వసువు మీడు మహాత్ముండు వయసు వచ్చు
వజ్రకు బోపించి నీ కీర్తు భయము వలన,
దేగెదను నన్ను నీవు వరించినెడక.

౧౦౪

క. గంగయు శంతనుతో నీ

భంగిం బలుకుచునె వెంట బాలకుఁ గొని చూ
డంగా రాక యరుగ రా
జుం గాంతా వుత్త్ర విరహ శోకార్తి బడెన్.

౧౦౫

ఉ. అంతటఁ గొంతకాలమున కా విభుఁడున్ మృగయావినోదవి
క్రకాంతి వనాంతరంబున మృగంబుల నేయుచుఁ బోయి గం
గాంతికభూమిఁ జేరి తిరుగాడుచు నచ్చటఁ జిత్తమై నిమే
సాంతరమాత్రం గాంచె నమరావగనీరము నన్నగిల్లుటన్.

౧౦౬

క. కర మబ్బరపడి దిక్కులు

పరికింపగఁ గానఁబడియె బహుమార్గణమున్
పరపించు మహాచాపుఁడు
పరమాద్భుతకర కుమారవరుఁ డొకఁ డచటన్.

౧౦౭

తే. అవని భరియింపరాని గంగాంబువేగ

మాతృ లఘుహస్త తా విముక్తాంబకముల
నేతువునఁబోలె గట్టు నా చిన్నివానిఁ
గాంచి, నా సుతుఁ డగునో యటంచు నెంచె.

౧౦౮

క. రారా! యెవరికుమారుడ

నోరీ నీ వనుచుఁ జేరుచుండెడు నెడలో
మాతాడక బాలుఁడు క్రీ
డారతిఁ బాటుచునె కన్ను బ్రాముచుఁ జనియెన్.

౧౦౯

క. భూవుం డా కొమరుని నిజ

రూపం బెఱుంగం దలంచి ధ్రువమతియై గం

గావగఁ దలఁపఁగ వెనుకటి

రూపము గొని నిల్చె నెదుర రుచిరాకృతియై.

౧౧౦

తే. గంగ! చెప్పవే యిప్పుడు నేఁ గన్న బాలుఁ

డెవ్వని కుమారుఁడో, చూపవే మదీయ

పుత్రీకుని నంచు శంతనుభూభుజుండు

వేడ సంప్రీతి గంగ మాతాడె నిట్లు.

౧౧౧

సీ. ఇడుగో భవత్పుత్రుఁ డీతఁ డప్తమవను,

వితని రక్షించితి నిర్ధతేజు,

గాంగేయుఁ డీతఁడు నీ కరమునం దుంచితఁ,

గులకీర్తి కరుఁ డయి వెలయుఁ గరము,

వేదజాలము, ధనుర్వేదంబు సర్వంబు

సభ్యసించెను వసిష్ఠాశ్రమమున,

జామదగ్న్యుఁ డెఱుంగఁ జాలె నే విద్యుల

నవి యెల్ల నీ బాలుఁ డభ్యసించె;

వీడు సర్వార్థ కుశల పవిత్రమూర్తి;

కొని సుఖం బుండు రాజేంద్ర! కొడుకుఁ గూడి;

యనుచు సుతు నిచ్చి తా మాయమయ్యె గంగ,

శంతనుఁడుఁ దోగె బరమహా సౌఖ్యవార్ధి.

౧౧౨

ఆ. పుత్రుఁ గౌఁగిలించి మూర్ఖంబు మూర్ఖుని

రథమునందు నాడఁమున నుంచి

హస్తినాపురంబు నతిరయంబునఁ జేర్చి

యొనరఁ జేసె నట మహోత్సవమ్ము.

౧౧౩

మధ్యాహ్నంబున దైవజ్ఞుని బిల్చి యతని శుభముహూర్తంబు ప్రశ్నించి

రావించి సచివులఁ బ్రజల నెల్లరఁ బ్రముఖుల శుభుల

యావరాజ్యమున గాంగేయు శంతనుం డభిషిక్తుఁ జేసి

తా విస్మరించెను గంగ, గుణశాలిఁ దనయునిఁ గంచు.

౧౧౪

క. గంగానతరణకథయున్

గాంగేయాది వసు జన్మకథలును విన్నన్,
గుంగును పాపము, సిరియు
స్నోగును, జెప్పెతిన్ వ్యాసముఖసముదితముల్.

౧౧౫

న త్యవతిని శంతనుఁడు పెండ్లాడుట

న. ఋషు లిట్లనిరి.

౧౧౬

క. గంగా నను చరితంబులు

గాంగేయోత్పత్తికథయుఁ గడు మే, లేలీ
లం గంధనతిని దాశను
తం గాంతగ శంతనుపతి తా గ్రహియించెన్!

౧౧౭

న. సూతుం డిట్లనియె.

౧౧౮

తే. ఆ కుమారునిఁ బ్రాపించి హరుఁడు వోలెఁ

దనకుమారునిఁ గూడి శంతనుఁడు గూడ

నలరె నాలు గేఁడులు మృగయావినోద

పరత, రాజర్షి హస్తి నాపురవిభుండు.

౧౧౯

మ. ఒకనాఁ డాతఁడు బాణపాతన నరణ్యోర్విన్ వరాహంబులన్

వృకసంఘంబుల ఖడ్గభల్లుకములన్ జెండాడుచుం బోయి పో

యి కళిందాత్మజతీరభూమిని యదృచ్ఛేచ్ఛార్తిప్రాప్తుడై

ముకుందోణములఁ గ్రోలె దివ్య సుషిమామోదం బపూర్వం జెదో.

మ. అది కస్తూరిది కాదు, సాంకుమదమేనీ గాదు, మందారజా

తిది కానోపదు, మాలతీ వకుళ జాతీ జాతియుం గాఁగఁ దోఁ

పదు, మల్లీనుమ కేతకీదళ సముత్పన్నంబు కా; దైన నీ

హృదయాప్లాది సమస్తగంధభర ధౌరేయంబుగాఁ బొల్చెడిన్.

ఉ. ఎన్నఁడు నిట్టిగంధము వహించినవాయుపు మున్ను వీవఁగాఁ

గన్నది లేదు, క్రొత్త యయి ఘ్రాణవిమోహక మయ్యె; నెందును

త్వన్న మగుం గనుంగొనియెడం జని, నే నని శంతనుండు వా
తోన్నయనానుసారి యయి యొక్కనఁగానన మెల్లకొఁగొమ్మకెక.

ఉ. క్రుమ్మరువాడు కాంచె నొకకోమలి నా యమునాతటమ్ము ప్రాం
తమ్మున మాసినట్టి వననమ్ము ధరించి, విభూషణాళి నూ
న్యమ్మయినకొ నిసర్గ సకలాంగ మనోహర చారురూప న
వ్యమ్మగు యశావన మృతిశయమ్మున కీ మృగు కొమ్మ నిమ్ముగా.

క. ఈగంధము నిశ్చయముగ
నీ గుబ్బమిటారిమేనిదే యగు; నిదియుకొ
నాగాంగనయో సురసతి
యో గంధర్వియో మనుష్యయోషయో తలఁపక ! ౧౨౪

క. ఎవ్వతె యగు మఱి యిది ? యి
ట్లెవ్వనమున నుండ నేల ? నెటనుండి యిచో
నెవ్విధి వచ్చెనొ యని బల్
దప్పుగఁ జింతించి రాజుదరిఁ గనఁ డాయెక. ౧౨౫

తే. కామవశగతుఁడై యాతఁ డామెఁ గాంచి
యెడఁదలో గంగనే స్మరియించుకొనుచుఁ
దటమునం దున్న యా చిన్నదాని నిట్లు
పృచ్ఛ చేసె సందేహనివృత్తికొఱకు. ౧౨౬

ఉ. ఎవ్వతవే ప్రియాకృతివి, యెవ్వరిపుత్రిక వాదు ! వెందుకై
యివ్వననిర్జనస్థలిని నిట్లు చరించెద వొంటి ? బాల ! నీ
వివ్వఱకే వివాహితవో యేమొ వచింపవె, నిన్నుఁ జూడఁ గాల్
గువ్వు మరుండు పైని నిదిగో, యెట కేగెద; వేమి సేసెదే ! ౧౨౭

తే. అట్లు ప్రశ్న పరంపర లడుగు నృపున
కంబుజేక్షణ బదులు మాటాడె నిట్లు
మోమునం దళు కొత్తు లేమొలకనవ్వు
కొముదులు దంతకొముదీకారితి నెనయ. ౧౨౮

ఉ. ఓ నృపమాళి! దాశపతి యోమెడి పుత్రుని; కన్యనౌదు నీ
స్థానమునక జలానఁ బితృశాసన మూని తరిక వహించి యు
న్నా నెడె యాత్మధర్మ మని; నాపిత యిప్పుడ యింటి కేగె; నీ
యూని నిజంబు తెల్పితి నటంచు నచించి, ధరించె శశానముక.

క. కామాతురుడై శంతను

భూమిపతి పల్కె; నన్నుఁ బొలఁతీ! పతిగాఁ

గామింపుము, కురునాఘుడ,

లేమా! తారుణ్యకలిక నృథ కాకుండక.

౧౩౦

మ. మృగశాలాక్షి! మదీయమానసము నీ శ్రీరూప మీక్షించినా
దిగ స్వాయత్తము గాక యున్నది, యవత్నీకుండ నే నిప్పు, డిం
చుగఁ గైకొందుచు ధర్మపత్నిగ నినుం బూజావిశేషానుపూ
ర్విగ దాసుండును బోలె నీవశత వర్తింతుక సరే యందువా! ౧౩౧

క. అమృతాస్వాదరసం బటు

రమణీయము లతనినుడుల శ్రవములు తనియక

బ్రమదంబున సాత్త్వికభా

వము పొడమగ ధృతి వహించి పలికె నది యిటుల్.

౧౩౨

ఉ. నీ మన సెట్లు నాపయిని నిల్చెనొ యట్టులె నామనంబు నీ
పై మమకారభావమున వ్రాలెడి, నైన స్వతంత్ర గాను, న
న్నోమెడి తండ్రి దాశవిభునొద్దకుఁ బోయి వరింపు మెంతగాఁ
గాముఁడు వేచుచున్నఁ గులకన్యక ధైర్యము తూల నిచ్చునే! ౧౩౩

శే. కామమోహితుడై తేడు గంధవతిని

దాశు నర్థించుపొంచె సదనము చేరఁ,

గనుచు విస్మితుడై వాఁడు ప్రణతుఁ డగుచు

ననియె నిటు శంతనునకుఁ గృతాంజలి యయి.

౧౩౪

క. ఓ రాజ! ననుఁ గృతార్థుని

నీరాజ యొనర్చె, నేను నీదాసుండక;

జేకుకొనుము నీవచ్చిన

కారణ, మది యాజ్ఞగాంగఁ గావించు వడిక.

౧౩౫

తే. దాశపతిపల్కు వించు భూమిశుఁ డలరి

యల్ల యోజనగంధిఁ దదాత్మజాత

ధర్మపత్నిగ నొసంగఁ బ్రార్థనము సల్పె

నది విని వచించె దాశరా జతని కిట్లు.

౧౩౬

ఉ. నీవు వరించు నాతనయ నీ కొసంగం బ్రయమయ్యెఁ గాని, దే

వా! వర మొక్క టీయ నినుఁ బ్రార్థన సేసెద; దీనిపుత్రునే

భావిన్మహాలుఁ జేయునటు బాస యొనర్చెదే! యట్టులైనఁ గ్రొం

దావులయిక్క నీకలికి దానము చేసెద నీకుఁ బత్నిగా.

౧౩౭

క. దాశునిపలుకులు విని భూ

మిశుఁడు గాంగేయు నెడఁద నెంచినకతనక

లేశము మాతాడక చిం

తాశల్యముతో గృహంబునకు మరలి చనక.

౧౩౮

క. ఇంటికి వచ్చినదాదిగఁ

గంటికి నిద్దురయుఁ నన్నకణ ముదరమునం,

దొంటికి స్నానము లేకయు

నొంటిగ శంతనుఁడు చింత నొడుగం బొచ్చెన్.

౧౩౯

క. తాఁ గాంచిన కన్యామణి

మైగంధం బొక్కనైపు మలచిన, నవలక

లాగం గాంగేయస్మృతి

యూఁగుక శంతను నెడఁద యయ్యెలలాగై.

౧౪౦

తే. అట్లు చింతాతురుం డయి యనవరతము

పూనియై దినదినకృతమానుఁ డైన

వానిఁ గని యిష్టసుతుఁడు దేవప్రతుండు

చేరి యొకనాఁడు జనకుఁ బ్రశ్నించె నిట్లు.

౧౪౧

క. స్మృతశాస్త్రాణా! నీ కీపు

- జపరాజితకీపు దేవండు నైవం గలడే,
నిపుడే నీవగు జేసెద
శ్రేయసూ సత్యంబు నీమ చింతకు గతముక.

౧౪౨

క. సురువులచింతారోల్పము

- జనుకం నొరకొనని సుతునిపెం పది యేలా?
తిరిగి గతజన్మముణముక
సరిపరచంగు బుట్టినట్టి జడమతి యతడౌ.

౧౪౩

సీ. రాజ్యంబు విడిచి శ్రీరాముండు నీతనో

నడవుల దిరిగె బ్రతాజ్ఞగాదె,
క్రీతుడై రోహితుం డాతతవిక్రముం

డచ్చించె విప్రు బ్రతాజ్ఞ గాదె,
యజ్ఞయూసం బెక్క నా శునశ్శేపుండు

సంకరించె బ్రతాజ్ఞగాదె,
తల్లికంతము జామడగ్గుండు ఖండించె

నన్మదురుండు ప్రితాజ్ఞగాదె,

నేను గలుగంగ నీకు జంకింప నేల?

యెంతటి యసావ్య మగు నర్థ మేని వీక

నిదె ధనువు చేత బట్టి సాధించి నాదు

పాలుపు చరితార్థ మొనరింతు, డెలుపు దాని.

౧౪౪

శే. ఆ పలుకు లాలకించీ మాటాడె నిట్లు

మనసులో శంతనుండు లజ్జమానుడగుచు,

నొక్కటే చింత, పుట్టుండ వొక్కడ వని

రణములో శూరుడవు నపరాజ్యులుడవు!

౧౪౫

క. పితృమత మెఱుంగక దేవ

ప్రతుం డంతట వృద్ధ మంత్రివర్ముల బంచెక

చిత్తచింతకుఁ గత మరయఁగ

నతిరయమున నెఱిగి తెల్పి రతనికి వాచుకొ.

౧౪౬

క. ఆ వృద్ధామాత్యులు ఘో

రా వైశమ కదలి దాశరాట్సుదనంబుకొ

దేవనకుండు చేరి మ

హవిసయము ప్రీతి గదుర ననె దాశునితో.

౧౪౭

శ్లో. మాతగా నాకు, మాతండ్రినాతి గాఁగ

నిమ్ము నీనుత, నిదిగొ ప్రార్థించుచుంటి;

ననిన దాశుండు నీ వుండు నామెనుతుండు

రాజు గాఁ; డీవ కొను దాని రాజిగాఁగ.

౧౪౮

౪. వాసివాక్కు వించుఁ బ్రత్యుత్తర మొసంగె

గంగపుష్కరి డెల్లరుం గలంగఁ,

దల్లి కేవలమ్ము దాశేయి, నే నొల్ల

రాజ్య, మామెనుతున రా జొనర్తు.

౧౪౯

క. దాశు దాశుండు తృప్తిం

బూనక యిట్లనియె, రాజపుత్రా! నీ వా

గ్దానము పాలింతువు, కా

నీ, నీనుతుఁ డట్లు బలియుఁ డె ట్లియ్యకొనుకా?

౧౫౦

క. అంతట నెల్లరు వినఁగా

శంతనుపుత్రుండు పూనె శపథం బిటులకా;

గాంతాగ్రహణము వదలి చ

రింతును భీష్మవ్రతుంబు నిది నిజ మంచుకొ.

౧౫౧

ఉత్సాహ—ఆప్రతిష్ఠ చేయ దాశుఁ డాలకించి ప్రీతుఁడై

క్షిప్రగతి నొసంగె సుతను జేయ రాజమహిషిగా,

నీప్రకార మామె యామహేంద్రు నొందె భర్తగా

నాప్రభుం డెఱుంగఁ డామె వ్యాసు మున్న కాంచుట.

క. శంతనుస్సపు సత్వవతీ

కాంత యిటు వివాహ మాడి కనె సుతయుగ్మం,
బంతట వాచిరువురు గా
లాంతరగతులైన, వ్యాసుఁ డధితుఁ డయ్యెన్.

౧౫౩

పుతరాష్ట్రాద్యుత్పత్తి

క. అంబిక మునిఁ గని మూయుట

నంబకము, లల ధృరాష్ట్రుఁ డంధుఁడు పుట్టెన్;
అంబాలిక తెలతెలనా
టు బాండుం డగుచు వ్యాసునలుకం బుట్టెన్.

౧౫౪

క. కామకలాకోవిదయై

నేమమునన్ దాసి వ్యాసు నెలరించుటచే
శ్రీమద్ధర్మాశంబున
నామెకు విదురుండు పుట్టి నవితథయశుఁడై.

౧౫౫

తే. అంధుఁ డగు ధృరాష్ట్రుఁ డనర్హుఁ డగుట

భీష్ముననుమతిం బాండుఁడు పిన్న యయ్యు
రాజ్యభారంబు దాలెచ్చి విశ్రాంతబుద్ధి
విదురుఁ డాతనిమంత్రియై వెలసి కొలిచె.

౧౫౬

తే. భార్య లిక్కురు ధృతరాష్ట్రవతికి నుబల

పుత్రి గాంధారియున్, వైశ్యపుత్రి యొకఁజె;
యల్లు పాండుఁ డిక్కురుఁ బెండ్లియాడె శౌర
సేనిఁ గుంతిని, మద్రబూజానిసుతను.

౧౫౭

ద్వీపద— కాంచె బుత్రశతంబు గాంధారి ప్రియుల,
గాంచెను నుతంబు వైశ్యకాంత యుయుత్సుఁ,
గన్వయై పితృగౌహితయై నుతని వ
దాన్యుఁ గడ్డుని గుంతి తుణిచె గాంచె;

నటుపైనిఁ బెండ్లాడె నది పాండురాజు;
నిటు సూతుఁ డాడ, మునీంద్రు లిట్లనిరి:
ఏమి చిత్రము సూత ! యిటు లాడె దీవు !
తౌ ముందు సుతుఁ గాంచి తడనంతరమునఁ
బాండురాజుకు ధర్మపత్ని యెట్లయ్యె;
నిండెను గుతుకంబు నెమ్మనంబులను
గర్జజన్మ కథానకము విస్తరముగఁ
గర్జముల్ తనియ వక్కాణింపు మన్న.
దానిఁ బ్రారంభించె దా సూతుఁ డిటుల.

౧౫౮

క. ద్విజులార ! శరౌరసేనా
తృజ కుంతి మొదలది, చిన్నతనముననే తదీ
యజనకననుమతి దానిని
నిజనుతగాఁ గుంతిభోజన్మపుడు గ్రహించెన్.

౧౫౯

క. దుర్వాసుఁడు శ్రీసేవాం
తర్వాసుఁడు కుంతిభోజుదరి నొకయే డ
చెచ్చర్వుగఁ జాతుర్మాస్యా
పర్వము గడపించె బుణ్య పర్వము గాఁగన్.

౧౬౦

క. ఆమునిపరిచర్యలకై
నేమింపఁబడిన కుంతి నియమముతో ను
స్థేమాకృతి భజించి ప
రామోదముఁ గూర్చె బ్రాహ్మణాగ్రణి; కతఁడున్,

౧౬౧

క. దీనిని సకృదుచ్చారణ
తో నేవేలువును బిలువ దోతెంచి యతం
డోనాతి ! కూర్చు గామము
సూ నీ కని యిచ్చె నొక్క శుభమంత్రంబున్.

౧౬౨

క. తనదాచి దుర్వాసుడు

చనినయనంతరమ కుంతి, సత్యము లగునే
మునిమాటలు, మంగ్రోచ్ఛా
రణమహిమఁ బరీక్ష సేయ రాదే యనుచున్.

౧౬౩

క. కన్యాసాధారణగుణ

జన్యం బగు చాపలంబు నందడి గొనఁగాఁ
బుణ్యాస్పద మేవేలుపు
కన్యాకృతి విశ్వసించు ధ్యానమునందున్?

౧౬౪

క. అంచుం గొంతి మదిం జిం

తించెడు నెడఁ జూడఁ దూర్పుదిక్కున నరుదై
నించుచు నరుణారుణమచి
సంచయములు దిశలఁ గర్మసాక్షి జనించెన్.

౧౬౫

క. ఉదయించెడు నా మూర్ధుని

హృదయములో నిలిపి కుంతి యిటు ర మృని త
త్పదసంధానముతో వి
ప్రద త్తమంత్రము పఠించి భానుం బిలిచెన్.

౧౬౬

శా. ఆ మంత్రాక్షరమాల జిహ్వ నొకమా తావ ర్తితంబైనయ

స్తే మా ర్తండుడు తిగ్మరశ్మిఁ దనలోనే! యాగి, కేయూర్భా
హామేయంబు కిరీట కుండల మనోజ్ఞార్ద్రప్రభంబౌ మెయిన్
సామీప్యంబున నిల్చె భోజజకుఁ బెల్చున్ మానుషాకారుడై.

క. నచ్చెడు న య్యనదేవుని

నచ్చెరుపడి కాంచుచుండ నాకస్మికమై
యుచ్చలితస్వాంతకుఁ గన
నచ్చె రజోదోష మపుడు బహుచిత్రముగా.

౧౬౭

క. అంతట బ్రాంజలియై భా

స్వంతమి బ్రార్థించె గుంతి, వ్రధు! సీరాకన్

సంతుష్ట నైతి, గమనా

స్వాంతా ! నిజమండలంబుఁ బ్రాపింపు దయాకొ.

౧౬౯

వ. సూర్యుం డి ట్లనియె.

౧౭౦

క. ఆహూతుడనై మంత్ర

వ్యాహృతిబలవశుడ నగుచు, సంగజుఁ డెడలో

నాహరింపఁగ నిటు రా

మోహము దీర్చకయ నన్నుఁ బొ మ్మనఁ జన్నే ?

౧౭౧

క. ఒదు లి ట్లని కుంతి పలికె,

నిదె నీకు నమస్కరింతు నే గన్నెను, నీ

కుఁ దగునె పలుకఁగ నిటు ల

య్య ! దురితములు, సర్వసాక్షి వగు ధర్మాత్మా !

౧౭౨

వ. సూర్యుం డి ట్లనియె.

౧౭౩

శా. నీకై వచ్చి వృథా నివర్తితుడనై నే జన్న దేవాళిలో

నా కొనే తల యెత్త ? సిగ్గుపలు కూనకొ మందచిత్తుండనొ

క్కొ ! కుంతీ ! విను నాదుప ల్కిపుడ నన్నొందకొ నడిర, మృటుల్

రాకున్నకొ శపియింతు నిన్ను నల మంత్రం బిచ్చు నావిప్రునికొ.

క. వరదాత నగుచు నిన్నుం

గరుణించెద నన్నుఁ గూడఁ, గన్యావ్రతముకొ

స్థిర మా, నెవ్వరు నెఱుంగరు,

మఱియుకొ ననుఁ బోలు పుత్రమణియుం గలుగుకొ.

౧౭౪

ఆ. అట్లు పల్కి తరణి యతిలజ్జితాత్మయై

తన్మనస్కుడైన దానిఁ గుంతి

నిచ్చ ననుభవించి యిష్టవరం బిచ్చి

మరలఁ జేరెను నిజమండలంబు.

౧౭౫

శే. కుంతి గర్భము దాల్చి నిశూళవృత్తి
నాత్మమందిరసంస్థిత యగుచుఁ గడపె;
ఏది యెఱుఁగు నొక్క ప్రియధాత్రియే మఱొక్క-
యెఱుఁగ, రామమాతయునేని యెఱుఁగ కుండె. ౧౭౭

క. నవమాసంబులు నిండినఁ
గవచముతోఁ గుండలములఁ గడు నొప్పుచు రెం
డని భాస్కరుడో యన సం
భవ మయ్యెఁ గుమారనిభ కుమారుఁ డబలకుఁ. ౧౭౮

శే. అట్లు గోప్యబుగా జన్మమంద నుతుండు,
సిగ్గుపడుచును దుఃఖించు చెలియుఁ జూచి
యూరడించుచు ధాత్రి, నే నుంటి దిగులు
నొంద నే లని మందసం బొందు దెచ్చె. ౧౭౯

శే. సుదతి విడుచుచు బాలు మంజూషయందు,
విడుచుచు వేడికన్నీరు, నుడివె నిట్టు :
లేని చేయుదు నాతండ్రి ! యెంత మంద
భాగ్య ! నినుఁ బ్రియు శుభమూర్తి పదల వలసె ! ౧౮౦

మ. నిను సర్వేశి పరాపరాంబిక కృపక నిత్యంబు నోముఁ, జగ
జ్జనసీఘాతయె స్తన్య మిచ్చి పరిరక్షం జేయుఁ, గాత్రాయనీ
మనుసంభావితఁ గామదక భగవతిక మన్నాథ దుర్వాసుఁ డ
న్యసిమాణిక్యపదాంబుజాతయుగలంబుం గొల్తు ని న్గావఁగాక.

ఉ. ఎన్నఁడు చూతు నిన్ను, మఱియెన్నఁడు నీలలితాననాంబుజ
స్కన్న వచోమరందమును స్వాదుగ నే జవిఁ జూడఁ బాలుదుక,
నిన్ను రవిప్రభాతు నిటు నిర్భృణ స్వైరిణి యట్ల నిర్జనా
పన్న వనంబునందు నునుపం గమకించెడ నన్న ! దుష్టనై. ౧౮౧

మ. గతజన్మంబులఁ బూజ సేయఁ ద్రిజగత్కర్తృక జగన్నేత్రి వాం
ఛితసుఖధాత్రి స్వభక్తధాత్రి నతసుక్రీడాత్రి శ్రీమాతృకక,

నతి గావింప శివాపదాన్వములద్వంద్వంబున్ సదా భక్త్యోః,
సుతదౌర్భాగ్యము చేతులారఁ గని నే శోకింతు నేఁ డిట్లుగా. ౧౮౩

ఉ. మందనమందు బాలు నిడు, మాటికిఁ దీసి యురంబు కద్దంచుం
గుందు, జనంబు చూచు నని కొందల మందుచు నంద యుంచు, నే
ష్టుం, దను దాన దూఱుకొను, మూర్ఖుని దూఱును, మ్రొక్కు, బాలుమో
ముం దనివారఁ గాంచి యొక ముద్దిడు ధాత్రికి దాని నిచ్చుచున్.

శ్లో. ఎట్టకేలకు మంజూష నిచ్చి కుంతి
పుచ్చి ధాత్రిని, స్నాతయై పోదలెడు నెఱ
నడఁగి యుండెను బిత్తవేశ్యమం, దటు గొని
ధాత్రి మంజూష గంగహస్తముల దాచె. ౧౮౪

క. గంగాప్రవాహమునఁ బో
నంగా సూతుండు చూచి పట్టినఁ, దద్రా
ధాంగన వేడిన సుతఁడఁ
గం గొనె, నిటు సూతునింటఁ గర్ణుండు పెరిగెన్. ౧౮౫

తే. పాండుండు స్వయంవరమ్మునఁ బడసి కుంతి,
మఱియుఁ బెండ్లాడె మామ్రదిని మద్రపుత్రి;
నాతఁ డొకనాఁడు వేడ్క వేటాడువాఁడు
మృగమని భ్రమించి, యేసె రమించుమునిని. ౧౮౬

క. కుశితుండ్డె యపు డాముని
శపియించెం బాండునృపుని, సాంగత్యముతో
నెపు డీ నెనసెదు నిజనతి,
నపుడే మరణింతు. విది యథార్థ మటంచున్. ౧౮౭

తే. శప్తుడై పాండుఁ డిటు శోకతప్తఁ డగుచు
రాజ్యముఁ ద్యజించి వనవాసరతిని దరలఁ
గుంతియును మామ్రదియును వానిఁ గూడి చనిరి
సలుప నేవ నతీధర్మసంశ్రిత లయి. ౧౮౮

సీ. గంగాతటంబునం గల యాశ్రమంబుల

మౌనలసేవ ధర్మములు వినుచు,

దప మొనర్చుచు గథాతత్పరుండై వినె

మునిభాషితము సనాతనము నిట్లు:

స్వర్గంబు గన నేర్చు మార్గంబు శూన్యం బ

పుత్రున కటుగానఁ బురుషుఁ డెపుడు

నేయుపాచుంబుచే నేని బుత్రుని గాంచ

దొరకొనవలె స్వర్గ మరయునాతఁ;

డంశజుడు, పుత్రికాపుత్రుఁ డనఁగ, క్షేత్ర

జుం డనఁగ, గోశకుం డనఁ, గుండకుడు, స

హాథ కాసిన విక్రీతు, లుగ్రవనప

ధంబునం బ్రాప్తుడు, నశక్తడత్తుడు నన.

౧౯౦

శే. పదివిధంబులు పుత్రులు; వార లెల్ల

వసువు గ్రహింప నర్హు లౌవార; లైన,

రమణో నుత్తరోత్తరక్రమముగాఁగ

నగుదురు నికృష్టు లెన్న ధర్మాచరణకు.

౧౯౧

సీ. ఆవాక్యముల్ విని వేవేగఁ బొందుండు

కుంతిహో! బల్కె నేకాంతమందు;

నబల! తపోనిష్ఠుడౌ మాని నొక్కనిఁ

బొంది యుత్పాదింపు పుత్రు నొకని;

నాయాజ్ఞచే దోష మేయింత లేదు; మ

హత్ముండు శౌదాసుఁ డనెడు రాజు

మును వసిష్ఠనికృపఁ గనె బుత్రు నన వింటి;

నని పల్కు పాండున కనియెఁ గుంతి;

దేవ! దుర్మాసుఁ డిష్టసిద్ధిపదంబు

మొత్త మొసఁగెను; దాన నిమంత్రణంబు

నెట్టిదేవుని జేసిన నిట్టె యతడు
వచ్చు నాయత్తుడై నాదుపజ్జు జేర.

౧౯౨

క. అంతట భర్తనుమతి నా
కాంత, మదిన్ ధర్మదేవుఁ గామింపంగఁ,
జెంతకు వచ్చెన్, ద్రదతిఁ
గుంతి, యునిషిగుని మొదటి కొడుకుగఁ గాంచెన్.

౧౯౩

తే. పరుస, నటు వాయుచే వృకొదరుని, మఱియు
జిహ్వుని శతక్రతువరంబుచేతఁ గాంచె;
నీవిధంబునఁ గుంతి మూఁడెండ్లవసునఁ
బుత్రులం గనె మువ్వుర భూరిబలుల.

౧౯౪

క. సుతునిం జింతాశాంతికిఁ
బతి నర్థింపంగ మాద్రి పాండుడు సంకో
షితుడై వేడినఁ, గుంతీ
సతి తన్మంత్రం బొసంగె నవతికిఁ గృపకో.

౧౯౫

తే. ఏకపుత్రప్రబంధార్థమే యనుజ్ఞఁ
బడసి యది యశ్వినీదేవతల స్మరించి,
నకుల్న సహదేవుఁ గవల సుందరులఁ గాంచె;
బంచపాండవు లిటు సముద్భవముఁ గనిరి.

౧౯౬

శా. ఏకాంతంబున నుండఁగా విధిబల్పేరేపితుండై కురు
క్షాత్రాకాంతం డొకనాఁడు మాద్రి గని తత్కాంతాకృతీక్షణ మనో
జాకృష్టం డయి తన్నుఁ దా మఱచి డాయన్ దాని భోగింపగా,
నాకంజేక్షణ వద్దు వ ద్దనె నిషేధాలాపముల్ మీఱఁగాన్.

౧౯౭

క. ఐనన్ ఐనకే పాండు
క్షానాథుడు కొఁగిలించి గాటపుదమికో,
దాని దృఢపరీరంభము
లోనే మునిశాపయు క్తి లోకము విడిచెన్.

౧౯౮

ఉ. పాండుడు ప్రాణములే వదలి వ్రాలిన భూతలమందు మాద్రియున్
ఖండితనాగవల్లి తరుకాండమునుండి తొటగునట్లు జా
రం డిగి నేలపై బడె నిరంతర రోదనఘోష మెల్లెడన్
నిండ, వడిం దదార్తరసనీతులు గాఁగఁ బృథాదు లెల్లఁకున్. ౧౯౯

క. మునులు యథావిధిఁ బాండుని
తను వగ్గుల గంగదరిని దహనము సేయన్
దనసుతుల నిచ్చి కుంతికిఁ
జనె దనపతికోడ మాన్చి నహగమనమునన్. ౨౦౦

క. అట నివసించెడి మును లం
తట జలదానాదికమ్ము తగ నలిసిన పి
మ్మటఁ గుంతిని సుతపంచక
మటు గొని తమవెంటఁ జనిరి హస్తినపురికిన్. ౨౦౧

క. ఎదురు ననుదెంచి భీష్ముడు
విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రఁ డచటి విహితజనంబుల్
విదితవతిశాపు లగుటన్
మునిత! పలుకు, వీర లెవరిపుత్రులొ! యనుచున్. ౨౦౨

క. మఱి మఱి యడుగం గుంతియు
భరమా దుఃఖమ్ము గదురఁ బల్కెను వీరల్
కురుకులసంజాతులు సుర
వరజనితు లటంచు నెల్లవారును నగఁగాన్. ౨౦౩

క. పిలిచి రుషాన్వితయై యా
కలికి వెనక ధర్ము డాదిగాఁ గల సురలన్
బలికెను విశ్వాసార్థము
పలుకుఁడు వీ రెవరి సుతులొ పలుకుఁ డటంచున్. ౨౦౪

లే. అటు సమాహవాతమై దైవతాళి వచ్చి
యొకవిధమున నిల్చి మాటాడె నపుడు,

నా సుతుండు వీడు, వీడునూ నాసుతుండు,
నాసుతుండు వీడు. వీరలు మాసుతు లని.

—౨౦౫

క. దైవతవాక్కుల కీష్కండు
సేవించి సమాదరించి చేతకాపీతి
గావించి కుంతి బుత్రుల
రావించి సమర్థురీతి రక్షణ చేసెన్.

—౨౦౬

యదిష్టిరాది పుత్రాంతము

శే. పంచపాండవపత్నియై పరమసాధ్వీ
కాంచె ద్రౌపది వరపుత్రపంచకంబు;
కృష్ణసమ్మతి భగిని హరించి కాంచె
బాంధు డభిమన్యు వీరు సుభద్రవలన.

—౨౦౭

క. శూరుం డభిమన్యుడు పడఁ
బోరన్, హతు లైన ద్రుపదపుత్రకపుత్రుల్,
వైరాటి వానిపత్ని కు
మారుని బ్రసవించెఁ గులము మఱి తెగువేశన్.

—౨౦౮

క. ఐనన్ వాండున్ ద్రోణజు
బాణాగ్ని విదగ్ధుఁ డగుచుఁ బాణము లే కే
కానం బడి, కృష్ణనికృప
చే నాతండు పునరవాప్త జీవనుఁ డయ్యెన్.

—౨౦౯

క. మానుగ వంశములు పరి
క్షీణము లానెడ భవంబు చెందినకతనన్
వానికి బరిక్షితుం డని
శ్రీనామం బెల్లయెడలఁ జెందె బసిద్ధిన్.

—౨౧౦

క. మృతు లైనన్ సుతు లందఱు
ధృతరాష్ట్రుండు భీమవాక్య తీవ్రతరశరా

హస్తాంతే గాంధారియుతుఁ

హకిమృక్షుతుఁ డుండె బాండవానసశముసక్.

౨౧౧

క. వా రిద్దరపరిచర్య ది

వారాత్రము ధర్మసుతుఁడు వారసిభక్తి

పీరిచి, కెమికింత హృదయవి

దూరిక సుతగతవిచార తమ మెడనేయుక్.

౨౧౨

క. విదురుం హతిధర్మాత్ముఁడు

వదలక వారలను గూడి ప్రజ్ఞాచక్షుః

ప్రహుడై దరి నసీయించెను

మువమున, ధర్మజ్ఞాననుజ్ఞ మునుకొని నెయతిక్.

౨౧౩

క. స్పృహం హగు శృతరాష్ట్రుఁడు

విష్టుఁడుగా శ్రవణములను వినుచుండంగాఁ

గ్రుచ్చుండై కలువాగ్నా

హోర్థతి బ్రకటించు భీముఁ డుద్ధతబుద్ధిక్.

౨౧౪

క. ఈచీకు దుష్టుఁ డెంతయు

నాచే నీనిసుతు లెల్ల నాశము గని కా !

వాచవిగా దుశ్శాసన

నీచునిరక్తము రహోర్వి నేఁ గ్రోలితి నా !

౨౧౫

క. అంధుఁడు చావక యీ దు

స్సంధుఁడు మాపెట్టు పిండచర్మణమున రా

డ్యంధుం డెట్టులు బ్రదుకు ది

వాంధమువలె శునకముట్లు ధ్వాంక్షమరీలిక్.

౨౧౬

క. ఇన్విధ మనుదిన మూరిక

ప్రవ్వఁ దెగదుచుండ వాయుపుత్రుఁ డడయుడై

మృచ్చుచు మెత్తని పలుకుల

హర్ష్యుల్లు దేర్చు బాండవాగ్రజాడు డయక్.

౨౧౭

క. పదునెనిమిదేడు లీగతిఁ

బొదలెడు దుఃఖమునఁ బ్రొద్దు పుచ్చుచు నెఱులో

తుది వనవాసకుతూహల

ముదితముగా నందభూవుఁ డుంకించి చనక.

౨౧౮

సీ. శ్రుతిచోదితంబుగా సుతులకు నిర్వాప

విధి యొనర్చెడిచింత వేధసేయు.

మున్ను వృకోదరుముఖమున జరిగిన

యశార్ఘ్యదైహికకృత్తు లఖల మరయ

నకృతంబులుగఁ దోచు నవధరించిన బుద్ధి

బూర్వవైరం బెల్ల బుణ్యచరిత !

యటుగాన వేడెడ నవసరంబగు ధనం

బౌర్వదైహికవిధు లాచరింపఁ

దపము సేయంగ వనులకుఁ దరలువాడ

ననుచు ధర్మజు నర్థింప ననిపె విదురు;

నాతఁ డేకాంతమున ధర్మసూతిఁ గాంచి

యీవిధం బెల్ల జెప్పి యొప్పింపజేసె.

౨౧౯

క. ఏకాంతమున యుధిష్ఠిరుఁ

డీ కందువ తన యనుజుల కెఱిగింపం, గో

పాకులమతియై మారుతి

చీకా కొనరించె నన్నఁ జెప్పుచు నిటులక.

౨౨౦

క. అన్నా ! దుర్యోధనసా

ఖ్యోన్నతికై ధన మొసంగ నూకొన్నావా ?

కన్నెత్తని వృద్ధుఁడు సుఖ

మున్నాఁ డిక నింతకన్న నొప్పమి యున్నే ?

౨౨౧

క. నీ దుర్మంత్రంబుననే

గాదే ద్రావదిని గూడి కాననములలో .

భేదం లంఘితే మందహ

మేది పరాక్రమము విరటు కెఱిగితిమి తుదిన్.

౨౨౨

సీ. మూగధుఁ జంపిన మగడ నే నయ్యను

సూపకారుడ నౌచు స్రుక్కవలసె,

గాంధీవకణకోభి కరముల జిష్టుండు

కంకణమ్ములు దొడి గరిడి గఱపె,

లాక్షాగృహంబున నిక్షిప్తమా నగ్ని

నా పురోచను నేసి యరుగవలసె,

గీచకు లందఁ బీచం బడంచిత

నశికప్తమున నెట్లొ యర్థరాత్రి,

నీ ప్రసాదంబుచేత నిన్నియును గల్లె,

జ్యేష్ఠుడవు గాన నీ ద్యూతసిద్ధ మైన

యెన్ని యిక్కట్టులేని మే మీఁగవలసె

గాక యీయన్ని పాటులు దాఁకునె మము !

౨౨౩

క. గంధర్వజాతనిగడన

బంధితుఁ డగు కౌరవేంద్రు వదలించితి, విం

కం ధన మాతనిపరసుఖ

సంధానము కీయఁ జూతు, సరి, తగు నీకే !

౨౨౪

క. నినుఁబోటి మూర్ఖుఁ డున్నే

కనులారఁగఁ బాడుకండ్లఁ గాటుక గని, ఖం

డన చేయక ధృతరాష్ట్రుని,

ధన మీ నెంచెదవు; నేను దానికి నొప్పన్.

౨౨౫

చ. పరుషముగా వచించి యిటు, వాయునుతుం డటు పాసిపోవ, ము

గ్గురఁ బినతిమ్ములం గలిసి కోరినవిత్త మొసంగఁ జీకుకున్;

మరెవఁ భూతిదక్షిణలు విపుల కిచ్చి యొనర్చె శాస్త్ర వి

సంధి పార్థివైవేదికవిధానము ప్రత్యుల కెల్ల నాతఁడున్.

౨౨౬

క. ఘృతరాష్ట్రాఽఽఽ గాంధారీ
యుతైః వడి వనము చేర నుద్యతుఁడుగఁ ద
స్మృతులై విదురుఁడు సంజయుఁ
డతని ననుగమింపఁ, గుంతి యటులనె చేసెన్. ౨౨౭

క. కుంతినిఁ బుత్రకు లందఱు
నెంతగ వ ద్దనిన నిల్వ కేగిన గంగా
ప్రాంతోఽఽఽనఱకుఁ దోఁ జని
చింతక గరిపురికి వారు చేరిరి మరలన్. ౨౨౮

క. ఘృతరాష్ట్రాదులు నటు నని
శతయూవాశ్రము చేరి జాహ్నువితీర
స్మృతులై తప మొనరించిరి
కృతపర్వకుటీరు లగుచు దృఢయోగమునన్. ౨౨౯

ధృతరాష్ట్రదులమరణము

ఉ. వారు తపోర్థులై యరిగి వర్షము లా ఆయినన్, యుధిష్ఠిరుం
డోరువ లేక మాతృవిరహోద్యతదుఃఖముఁ దమ్ము లందఱుం
జేరఁగఁ బిల్చి కన్నులను జిందెడి బాష్పకణంబు లొక్కచే
గీరుచు గద్గదస్వర వికీర్ణత నెట్టులొ పల్కె నీగతిన్. ౨౩౦

ఉ. సోదరులార! స్వప్నమునఁ జూచితిఁ గుంతి వనంబులోనఁ జెం
పేది కృశాంగ యౌట; నెరియించె మనం బటుగానఁ, జూడఁగాఁ
బోఁ దలఁ వయ్యె దట్ల మఱి పూజ్యుల నా పెదతల్లిదండ్రులన్
శ్రీదుని సంజయున్ విదురుఁ, జెచ్చెర మీరును రాఁ దలంతురే !

శా. ఆమాటల్ విని తమ్ము లగ్రజవచో వ్యాకృష్ట సంతాపృలై
తామున్ మాతృవిలోకనోత్సవ సముత్సాహంబుతో నేగఁగాఁ,
దామున్ వచ్చెద మంచు ద్రౌపది నుభద్రాతస్వి వైరాటియున్,
మేమున్ మే మని పెక్కునాగరికులున్ వెంటం జనం గోరినన్.

ఉ. అంబులు గూడి రాఁ దరలి యా కతయూపుతపోవనస్థలిం
 బొంది యుగ్మేషుం దచట బూజ్యులఁ గుంతిని బెద్దత్తోడి ద
 క్కంఠఁజఁ గాంచియున్. విదురు నక్కడఁ గానక యాంబికేయుఁ డా
 నెం దరినొక మహాత్ముఁడు, వచింపుఁ డటంచును బృచ్చ చేసినక.

మ. ధృతరాష్ట్రుం డిటు పల్కె. నా విదురుఁ డెంతేనిక విరక్తాత్ముడై
 గతసర్వేహుఁడు నిష్కరిగ్రహుఁడు నై క న్మాసి యేకాంతసం
 స్థితుడై నిశ్చలస్థు నెల్లపుడు నా చిచ్ఛక్తి సన్మానిభా
 విత జ్ఞానాకృతినిక సనాతనిని మౌద్వేష్యస్థితం గొల్పెడిక. ౨౩౨

ఉ. ఆమఁబునాడు ధర్మజుఁడు నందును నిందు వియన్నదీతట
 భ్రామణ చేసి చేసి యొక రమ్య వివిక ననస్థలంబునక
 త్రామకేరి సంగ్రత నికామ తపోవ్రతు డైతఁజూచి, డా
 నామము చెప్పి భక్తిని బొనర్చి ప్రణామము, చెంత నీల్చినక.

మ. అనఁము డా విదురుండు ధర్మజునిప ల్కాలించి మాటాడ కే
 యఁబమాత్రంబు జలింప కచ్చమగు స్థానాధికారము దాల్చు ద
 త్తణమే యుజ్జ్వల మద్భుతంబు నగు తేజ మ్మొక్క డాపుణ్య నా
 న్యనికామోద్ధతమై యుధిష్ఠిరునియాస్యంబుం జూడెం జెచ్చెరక.

తే. విదురుఁ డిటు సన్న ధర్మజుం డెదను వగచి
 దేహదాహంబు సేయ యత్నించుచుండ
 “వలదు పొమ్ము, విరక్తుండు, వలదు దహన”
 మనెడి యశరీరవాక్కులు వినఁబడియెను. ౨౩౩

తే. సోదరులు విని గంగావిశుద్ధవారి
 స్నాతులై చెప్పి రిది సవిస్తరము గాఁగ
 సంధరాజుకు; బాండవు లట్టు లచట
 నిలిచి రొకకొన్ని నాళ్ళు పేరులను గూడి. ౨౩౪

క. అచ్చట ధర్మజుఁ జూడఁగ
 వచ్చిరి నారడమహర్షి వ్యాసుఁడు నితరుల్

సచ్చరితులు మునిచంద్రులు

నిచ్చ సతనిఁ గూడి మాట లెసకం జెనఁగన్.

౨౩౯

క. అప్పుడు వారాశయ్యుని

దప్పక వీక్షించి కుంతి తా ని త్లనియెన్

జిప్పిలుచుఁ గన్నుదోయినిఁ

గప్పంగా నీరు కోకగద్దద యగుచున్.

౨౪౦

క. స్వామీ! కర్ణం జూడఁగ

నామన ముద్విగ్న మయ్యె, నాఁ డెన్నఁడో యీ

భూమిం బడుతఱిఁ గాంచితి,

సామర్థ్యము కలదు, చూపి సవరింపఁగదే!

౨౪౧

క. ఈరీతి నడుగ నది, గాం

ధారియు యాచించె నిట్లు: తమ్ములకోడల్

శూరుని దుర్యోధనుఁ గనఁ

గోరెద; నే వారిఁ జూచుకొనలేదు ప్రభూ!

౨౪౨

క. మఱి యర్థించె సుభద్రయుఁ,

బరమతపోధన! కుమారుఁ బ్రాణప్రియునిన్

వరవీరుని నభిమన్యునిఁ

గరుణింపవె కాంచఁ, గనుల కతి వది తీరన్.

౨౪౩

తే. ఈ విధంబునఁ బలుపురు నితఁ డితఁ డని

స్వర్గత కురుప్రవీర సంచయముఁ జూడఁ

బూన, వ్యాసుండు సంయతప్రాణుఁ డగుచు

దేవిని సనాతనిన్ నిల్పె భావనీధి.

౨౪౪

క. ఆ పయి సంధ్యాసమయము

ప్రాపింప యుధిష్ఠిరాదిపరివారిత్తుడై

ద్వైపాయనుండు గంగా

ద్వీపవతీ పుణ్య వారివీచుల మునిగెన్.

౨౪౫

శే. న్నామైవై యన్తః ప్యాసుండు స్తవ మొనర్చె
బ్రకృతి నా పురుషారామ బ్రహ్మహావ
దేవదేవి మణిద్వీపచిచ్ఛవాస
వీతగుణ యయ్యు సగుణను విశ్వజనని.

—౨౪౬

ఉ. ఎప్పుడు లేడు నేమీ, యముఁ డెప్పుడు లేఁ, పల విత్తీపుండు లేఁ
డెప్పుడు, లేడు పాశధరుఁ డెప్పుడు లేఁడో సురాధిరాఘుఁడే.
నెప్పుడు నేడ లేఁడో. హరుఁ డెప్పుడు లేఁడో, యువేంద్రుఁడేని, య
ల్లప్పుడు నుండు నిన్నుఁ బరమాత్మను దేవినీ నేను నొల్పెడన్.

ఉ. లేవు జలంబు వాయువును, లే వనిలం బల యుగంబునున్.
లేవు గుణప్రసంగములు, లే వహా మేనియు నింద్రియంబులే.
లేవు మనస్సు బుద్ధియును, లే వల చంద్రుడు సూర్యుఁ డెప్పుడో.
నీ వపు డుండువమ్మ, జననీ! నిను దానిని నేను నొల్పెడన్.

—౨౪౭

శే. చేర్చి యీ జీవలోకమ్ముఁ జిత్తమందు,
సగుణ మగు లింగకోశమ్ముఁ దగ సమాధి
యందు, నాకల్పకాలమ్ము స్వాత్మతంత్ర
వై వెలుంగుదు వెఱుకకు నంద కీవు.

—౨౪౮

ఉ. ఈ జనము మృతులఁ గన ను
దేజించుచు నన్న వేడు వేడుక దీర్చున్
నేఁ జాల మృతులఁ జూపఁగ,
నో జననీ! యోపు దీవె, యొగి జూపఁగదే!

—౨౪౯

శే. వ్యాసుఁ డిట్లు నుతింపఁ బ్రీతాశ్చ యగుచు
నా మహామాయ భువనేశి శ్రీమహేశి
స్వర్గముననుండి పిలిపించి పార్థివులను
జూపె నెల్లర వారికిఁ బోద్య మొనఁగ.

—౨౫౦

శే. కుంతి గాంధారియు సుభద్రకోడలు మఱి
పాండవులు నందుఁ గల యెల్ల బహులజనము

స్వర్గగతులైన యాతీయజనులఁ దిరిగి
రాఁ గనులఁ గాంచి తుష్టాంతరంగు లైరి.

—౧౪౬—

క. వ్యాసుం హంతట స్మృతితో
న్యాసం బొసరించి యామహామాయాదే
వీ సామ్రాజ్యము, మరలఁగ
శాసించెను వారి నింద్రజాలములీలక.

—౧౪౭—

క. మును లందఱచేఁ బాండవు
లనుమఱి గొని యరిగి, రరిగి రాత్మేచ్ఛ మునుల,
మనమున న్యాసప్రతిభా
గణనమ్మున ధర్మరాజు కరిపురి కరిగెక.

—౧౪౮—

క. అంతట మూడవనాఁడు వ
నాంతరమున దావదగుఁడై గాంధారి
కాంతుఁడు తనసత్తోడం
గుంతీయుతుఁ డగుచు మృత్యుగోచరుఁ డయ్యెక.

—౧౪౯—

క. సంజయుఁ డొక్కం డంతకు
ముం జనె ధృతరాష్ట్ర వీడి పుణ్యస్థలయా
త్రం జవి, నిది నారదువ
ల్లం జెవిఁ బడి, ధర్మజుఁడు కరము దుఃఖించెక.

—౧౫౦—

సీ. కౌరవక్షయ మయి యాటు ముప్పది యేండ్లు
సన, యాదవులు ప్రభాసంబునందు
విప్రశాపంబున విగతమహత్త్వలై,
రామకృష్ణులు కన్నులం గనంగ
మదిరాసమాస్వాద మత్తులై యెల్లరు
మడిసి రన్యోన్యప్రమర్దనమున,
బలరాముఁడును దేహభారంబు వదలెను
హరి భగవానుఁడు సచ్చతండు

కృష్ణుడు భృగుశాపంబు పాలించునిచ్చు
 న్యాధభాణాభిహతిని జీవములు దొఱగె;
 యాదవలయంబు కృష్ణనిర్యాణవార్త
 తోడ విని నను దేవుండు తొట్రువడుచు,

౨౫౭

క. పాత్రింపఁ జేసి దృఢముగఁ
 జిత్తెంబున భువనరాజ్ఞి శ్రీరూపపరా
 యత్తతఁ బ్రాణములు పరా
 యత్తంబులుగా శరీర మాతఁడు విడిచెన్.

౨౫౮

స. అతిమృత్యుతం డయి యుష్టునందు ప్రభాస
 తీర్థంబు చేరి తత్తీరమందు,
 వారివారికఁ దగుతీరుగా సంస్కార
 ములఁ దీర్చె నెల్లవారలకు శ్రద్ధ,
 హరిదేహముం గాంచి యుష్టపత్నులతోడ
 దహనంబు కాపనంతతులఁ జేసె,
 రాముని రేనతీరామతో దహించి,
 యంత ద్వారకఁ జేరి యందుఁ గలుగు

నెల్ల జనముల నాబాల వృద్ధముగను
 పురి వెడలఁజేసి వారితో నరిగెఁ దాను;
 సంతలో వాసుదేవుమహాపురంబు,
 కడలి పొంగినఁ గలిసె దద్గర్భమందు.

౨౫౯

క. ద్వారకఁ గల జనులం గొని
 తేరంగాఁ గృష్ణుపీయలు చివ్యధనముతోఁ
 బోరాభీరవిలుంతితే
 లై, రది వారింపఁ బార్థుఁ డసమర్థుఁడు గాన్.

౨౬౦

తే. నరుండు సంత నింద్రప్రస్థపురముఁ జేరి
 యందు ఘనిరుద్ధసుతు యాదవాభివ్రునిగ

వజ్ర సభిషిక్తుఁజేసి, తా వ్యాసుఁ గాంచి
కథన మొనరించె దనదైన్యకథ య దెల్ల.

— ౨౬౦

క. వ్యాసుఁడు విని యతని సమా
శ్వాస మొనర్చె నిటుల మఱి, పార్థా! హరిభో
నేనమయమ్మునఁ బుట్టెద
వాసమయం బుగ్రతేజ మది పూను నినుక.

— ౨౬౧

క. విని పార్థుఁడు గజపురికిం
జని వ్రీడావనతుఁ డగుచు జరిగిన చెల్లెక్
వినిపింప నన్న, కాతఁడు
విని హరినిగ్యాణవార్త విహ్వలమతియై.

— ౨౬౨

క. సానుజుఁడుగా మహాప్ర
సానోద్యోగంబుతోడఁ జలిమలదిక్కి
పూని ప్రయాణము, రాజ్యం
బూనిచె నభిషేకవిధుల నుత్తరకొడుకుక.

— ౨౬౩

శ్లో. ముప్పదాతేండ్ల వయసున నొప్పు వాని
హస్తిపురికిఁ బరీక్షిత్తు నధిపుఁ జేసి
ముప్పదాతేండ్లు సామ్రాజ్యమును వహించి
ధర్మజుఁడు వోయె బ్రహ్మసతత్పరమతి.

— ౨౬౪

క. అనుజులతో ద్రోవదిశోఁ
జనెను యుధిష్ఠిరుఁడు తుహినశైలముపైపై
చని చని యట వా రావ్యురు
తనువులు సడఁ జనిరి దివ్యతనువులతోడక.

— ౨౬౫

పరిక్షిత్తు పృథ్విరాజము

శ్లో. అటు పరిక్షిత్తు రా జయి యఖిలపృథ్విఁ
బరమధార్మికుఁడై చేసె బాలనంబు,

తెడు రాజర్షి యని మెచ్చ నెల్లపజయు;

స్వస్థ కడచనె నిరువిది హాసనములు.

౨౬౭

మ. ఒకనాఁ డాతఁడు వేట వోయి విపులాత్మ్యగాటవిం మాటి పూ
నకకోఁ గ్రూరమృగంబులం బొడుచుచుఁ గ్రీడించుచుం బోవుచుఁ
మొక మొక్కండు శరాహతం బయినఁ గన్పింపంగ రాకున్న, దా
నికైనై కానన మెల్లడక నెదకి యెంతే శ్రాంతఁడ డయ్యెం దున్దె.

ఁ. ఆతఁడు శ్రాంతఁడై చనెడునత్తటి వేరవివేశప్రహ్ను తీ
త్వీతపతాపముం బజపు చల్లననెత్తికి నెక్కినం బిహ
సాతరుడుఁ ఘృధాత్తుడును నై కనె నంతిభూమి ధ్యానన
స్మితమనన్కు- నొక్కముని నిశ్చలయోగసమాధినిఘోసె. ౨౬౮

క. దాహాతుఁడై భూమి
రాహుత్తుడు మానిచంద్రుఁ బ్రార్థింపంగా
దాహ మ్మి మృని, యా ముని
దేహం బెఱుగమిని వినఁడు తిరుగు పలుకఁడుక.

౨౭౦

క. కడు బడలి యెండఁ బడి దగ
యడరంగా ఘృధయుఁ గదున నాత్మను మఱి సు
దడి సేయఁగఁ గలిపురుషుం,
హృద లెఱుగని కొప మతని కుద్రేకించెక.

౨౭౧

క. మృతసర్పం బొకఁ డా భూ
పతియు ధనుర్కొటి నెత్తి పడవేయ మెడక,
భృతయోగుఁ డదియు నెఱుగక
యతంద్రుఁడై యుండె, రాజు నరిగె నగరికిక.

౨౭౨

క. వనమునఁ గ్రీడించెడు త
న్మృనియగు గవిజాతుఁ డనెడు పుత్రుఁ డనఘుడుక
వినె మిత్రులవలన నెవఁడొ
తన జనకునిమెడను బాము దగిలిచె ననఁగాక.

౨౭౩

శే. ౩ మహాశక్తిసంపన్నుఁ డాగ్రహమునఁ
గరమున జలంబు గొని, పితృకంఠమందుఁ
భావనన మిడ్ల పాపిష్ఠుఁ బాపతేఁడు
కడుచు నేవన నాఁ డని పొరి శపించె.

—౧౭౮

౪. మునికుమారుఁ డిట్లు తన కిడ్ల శాపంబు
మహానిశిష్యులనఁ దా నెఱింగి,
పృథ్విమంత్రవరులఁ బిలిచి పరీక్షిత్తు
పలికె నిట్లు శాపముత యెఱింగి.

—౧౭౯

సీ. నాపాపమే మునిశాపరూపం బూని

యనివార్యమై వచ్చె నని తలంకు;
నేదవాదులు మృత్యు వీధంగ రా దందు
రైన, శాస్త్రము చెప్పి యత్న విధియు;
మఱి మంత్ర కౌషధి మహిమం బపారంబు;
నేను వింటిని పురాఖ్యాన మొకటి,
సర్పదష్టను బ్రయ సంజీవితం జేసె
దన యాయురర్థంబు దాని కిచ్చి

ముని యనుచు; నెప్పు ధవితవ్యమునను బుధుఁడు
నిశ్చయముతో నయత్నంజ్ఞ నిలువరాదు;
దైవమతియై నిరుద్యమం జౌ విరక్త
జనుఁడు భిక్షార్థి యతి యయి చనును మప్పె!

—౧౮౦

తే. ఎటులా యోగించి నోటిలో నెవరో యిడిన

నన్న మెటు చేరు నుదర ముద్యమము లేక;
మఱియును గృహస్థున కనుద్యమంబు నింద్య,
మన విని, పరీక్షితుని మంత్ర లడిగి రిట్లు.

—౧౮౧

రుద్రాపఞ్చానము

౩. దేవా! యేవ రా మునివరుఁ ?

దేవిధమున నాయుర్ధ్వ మిచ్చి ప్రియను సం
జీవింసఁజేసె? విస్తర
మూవిధ మెఱింగింపు మనిన నతఁ డిటు పలికె.

౨౭౮

౪. భృగునకుఁ బులోమయందు జనించె జ్యేష్ఠుఁ,
డతనికిం బ్రమతి సుకన్యయందుఁ బుట్టె;
బ్రమతికేఁ బ్రతాపి య౯ సాధ్వీ భార్య యయ్యె;
నారికి రురుండు పరమతపస్వి పుట్టె.

౨౭౯

౫. కలఁ డొకఁడు స్థూలకేశవిఖ్యాతమాని;
యాతఁ డాశ్రమమునఁ దిరుగాడువాఁడు
తాంచె మేనక గంధర్వకాంతువలనఁ
గని వదలి పోయిన యనాథకన్య నొకట.

౨౮౦

౬. ముని దానిఁ గొని ప్రమద్వర
యను నామం బుంచి పెంప, నదియుఁ ద్రిలోక్తే
జనముల నిదియె ప్రమద్వర
తను వనఁగా నొప్పి పెరిగెఁ దరుణోజ్జ్వలయై.

౨౮౧

౭. దానిం గని కురుఁ డంగజ
భాణార్దిశుఁ డగుచు నింటివజ్జ విమనుడై
దీనుండై యుండినఁ గని
దానికే గారణము తెల్పుఁ దండ్రీ యడిగినక.

౨౮౨

౮. రురుండు నిజముఁ దెలుపఁ ద్వరితగతిఁ బ్రమతి
స్థూలకేశుఁ జూచి సుముఖుఁ జేసి,
కొడుకుభార్య గాఁగఁ గూతుఁ బ్రమద్వర
నీయ వేడ, వాడు నీయకొనియె.

౨౮౩

- క. శుభలగ్నము నిశ్చితమై
 యుభయులును వివాహపరిపక్వరోద్యతు లయినన్
 సుభగ ప్రమద్వర త్రొక్కె నొ
 క భుజగమును, నాడుచు; నది కఱచెన్ దానిన్. . . . .
- క. శ్వేలాక్షీలామాలా
 కీలితయై యనువు దొఱగి క్రిందం బడఁగొన,
 గోలాహల ముదయించెను
 వ్యాలోకాలోల మాని వారములోనన్. . . . .
- క. పూలకేశనాముఁ దొట్టి మాసింద్రుల
 రోదనంబు వినుచు రురుఁడు వచ్చి
 కాంచె నచటఁ బడిన కాంతఁ బ్రమద్వర
 మేను దొఱగియు జిగి మెఱయుదాని. . . . .
- క. రురుఁ డచొటు వాసి యొంటిగ
 విరహాత్మరుఁ డగుచు శోకవిహ్వలమతియై
 కరుణంబుగ రోదించెను
 పరిపరివిధములను దానిబాస దడపుచున్. . . . .
- క. పైవమాతుండైనైఁ బ్రమదావిరహాత్తుఁడ నైన నాకు నీ
 శీవిత మేల! నాదయితచేయి గ్రహింపను, లాజహోమదీ
 శ్నావిధి నిర్వహింపను, విషంబు గ్రహింతునొ, నీటఁ జొత్తునో,
 పావకునందు దూఁకెదనొ, పాశము కంఠమునందుఁ గొందునో!
- క. మరఃశోపాయవిమార్గమాణుఁడు నదీమార్గంబునం బోవుచున్
 మఱియుం జేసె విచార మిట్లు, మరఃశింపన్ లాభమా! దానిచే
 బరలోకంబునఁ గూర్తునే ప్రియకు భవ్యం బింతయే! నాకుఁ ద
 స్విరహావ్యాధికృతాత్మఘాతి కెటు ప్రాపించున్ ప్రియానంగతుల!
- క. జననీజనకుల ననఘుల
 ఘనచింతావనధి ముంచి, కడుఁ బావంబుర

గొన నేల, యనుచు స్నానం

బొనరించి త్రిపాచమించి యొయ్యన శుచియై.

౨౯౦

౪. జలములు గొంచు బల్కె నిటు సల్పితి: నేని యొకింత దైవతా
చలివరివస్య, సద్గురుల భక్తి నుపాసనచేసి యుంటినేక
జ్వలనుడు హోమతుష్టం డయి వర్తిలునేని; దివోజపంబులకొ
సలపితినేని, నాదయిత చయ్యన జీవము బానుఁగావుతక. ౨౯౧

౫. వేదము తెల్ల సాంగముగ వెల్లి యధీతము లయ్యెనేని, నా
సాదితసంస్కృతిక హృదయసంస్థితయే నల వేదమాత, స
మోదితుఁ డయ్యెనేని రవి, పూర్వభవంబుల బుణ్య మింత గొం
పాదితమేని, నాప్రియ ప్రమద్ధర జీవము బానుఁగావుతక. ౨౯౨

౬. కురుఁ డీవిధమునఁ బలుకుచు
బరభక్తిక దైవతాళి భజించి యెడక
గరభృత తజ్జలములు భవ
బరివర్జన చేయ, నపుడ సత్వక్షంబై.

౨౯౩

౭. సలిక దేవదూత: బ్రహ్మ! సాహసం
బేలనయ్య! చావ బోలనయ్య!
కాలమైనఁ దెల్పె గంధర్వకన్యక,
పరిణయమ్ము కమ్ము మతొకకన్నె.

౨౯౪

౮. కురుఁడు పల్కె నిట్లు: వరియింపను మతోత్క
వనితఁ, జత్తు నదియ బ్రదుకకున్న;
నట్లు పల్కు రురసి హతవాక్కు లాలించి
దేవదూత పల్కెఁ దీసినుడుల.

౨౯౫

౯. ఒక్క యుపాయము సెప్పెద,
సత్కన్యకు నీడు నాయురర్థం బిమ్మా,
యిక్కరణి జేయ డానిని
నిక్కము బ్రదికింపవచ్చు, నీ మోప్పెదమే

౨౯౬

క. రురుఁ డది విని, యిపుడ ప్రమ
 స్వర కీచ్ఛితి నాయురర్థభాగం, బదియే
 మరలన్ సంజీవిత యై
 కర మానందంబుఁ గూర్చుఁ గావుత మనియెన్.

౨౯౭

౩. అప్రమద్వరతండ్రి యయిన విశ్వావసు
 నాముండు ప్రథితగంధర్వవిభుఁడు
 తెలిసి వృత్తాంతంబు దేవదూతను గూడి
 చనె ధర్మరాజుపార్శ్వంబు చేర
 దేవదూత పలికె దేవ ! విశ్వావసు
 పుత్ర ప్రమద్వర భోగిదప్త
 యై మృగిఁ గనె, రురుఁ డామె నుజ్జీవింప
 నాయురర్థం బీయ నియ్యకొనియె,

మఱియు నాతనివ్రతచర్యమహిమవలన
 బ్రదుకఁగ ననుజ్ఞ యి మ్మని పలికి, ధర్మఁ
 డనుమతింపంగఁ, జేసొని, యాతఁ డామె
 రురున కిచ్చెన్, బెండిలి యయ్యె నిరువురకును.

౨౯౮

క. ఈవిధి నుపాయబలమున
 జీవింపఁగఁ జేసెఁ ద్వక్తజీవను రురుఁడుం,
 గావున మణిమంత్రౌషధ
 సేవల నాత్మాభిరక్ష సేయఁగ వలయున్.

౨౯౯

క. సచివులతో నిటు లని మఱి
 రచియింపఁగఁ బంచి యొక్క ప్రాసాదంబున్
 రుచిరంబు సప్తభూమిక
 నచిర మది ససచివుఁ డగుచు నధిరోహించెన్.

300

శ్లో. సేవకునితప్ప మన్నన సేయవలయు
 మఱవవలె నని మానిని మరల మరల

వేడఁగా గౌరముఁబునిఁ బంపించి మఱియు

నాత్మరక్షణవృద్ధిగఁడై యాతఁ డుండె.

300

క. మఃశిమంత్రధరుల విప్రులఁ

దనమందిరమందు నునిచి తగుచోటుల ర

క్షణకై చుట్టును శూరుల

ఘనగజముల మంత్రిసుతునిఁ గావుగ నుంచెన్.

301

క. గాలియు నటు చొర నేరని

లీలన్ శాసించి యెల్లక్రియ లాసాధా

ట్టాలికముననే జరుపుచు

నోలిన్ లెక్కించుచుండె నొక్కొక దినమే.

302

శ్లో. దాని విని కశ్యపుం డను ధరణిసురుఁడు

మంత్రవిదుఁడు ధనార్జునాయంత్రితఁ డయి

యా పరీక్షితు దర్శించి యతని వేడి

ధనముఁ గొనునిచ్చ నిలు వీడి తరలె నటకు.

303

క. నృపుశాపము విని తక్షకుఁ

డపుడ వెడలి వృద్ధవిప్రునాకారముతో

స్వపథంబున నటు సను క

శ్యపుఁ గని ప్రశ్నించె వానిచనుకర్ణంబున్.

304

చ. కశ్యపుం డి ట్లనియె.

305

చ. నేను కశ్యపుండ నిర్విషీకరజైక

సిద్ధమంత్రవిదుఁడ, సిద్ధతేజః

గురునృపాలుఁ దక్షకుం డంటి కఱచిన

స్వస్థుఁ జేసి యశము వసువుఁ గొందు.

306

చ. తక్షకుం డి ట్లనియె.

307

క. నేన కురురాజుఁ గఱవఁగఁ

బూనిని తక్షకుండ, నేను ముట్టినవారెన్

నీ నేర్పున బ్రదికింపం

గా నోపవు, పొమ్ము తిరిగి కశ్యపదేవా !

308

వ. నావుడుఁ గశ్యపుం డిట్లనియె,

309

చ. విప్రశాపయుక్తుఁ బృథివీశుఁ దక్షకా !

సేవ కఱచునెడల నిక్కువముగ

సిద్ధమంత్రలీల జీవింపజేసెద,

నిందు నుంత లేదు సందియమ్ము.

310

క. అది నమ్మక తక్షకుఁ డతి

మదమున న్యగ్రోధ మొండు మాద్యద్దంష్ట్రా

విదళన మొనరిచి, కశ్యప !

బ్రదికింపుము దీని నంచు భస్మము చేసెన్.

311

చ. కశ్యపుండు నిదిగొ కను మంత్రబల మని

బూది యెల్ల నొక్క ప్రోవు చేసి

మంత్రజలము చల్లి మట్టి నెప్పటియట్ల

బ్రదుకజేసె వాడు బ్రమసి చూడ.

312

క. భ్రాంతుండై తక్షకుఁ డనె,

నెంతటి ధన మీవు రాజునెడఁ గోరెదన్,

యంతటి ధన మిచ్చెదఁ జను

మింతట, నాపూన్ని దీరు నిదిగొ మహాత్మా !

313

చ. అది విని కశ్యపుండు మనమందు విచారము చేసె నిట్లు, లే

నిది గొని సన్న నాకు యశ మేగతి నబ్బు, బ్రజాప్రియుం బరీ

క్షిదవనిపాలు లెన్న బ్రదికించిన పుణ్యమ దెట్లు వచ్చు, నా

కదియును గాక లోభమున వ్యావృత్తములౌ నయశ స్తమిస్రముల్.

మ. ధనభారంబు యశోవిమిశ్ర మయి శ్రీధామంబుగా నొప్పు నా

ధనమే కీర్తివిహీన మానెడ నసాధ్యంబైన భారం బగున్,

దనస్వస్వము నల్లుడౌ రఘుండు ముక్ దానంబు నత్కిర్తికాం
క్షను, నెన్నాడితి యేమి యీయఁగ హరిశ్చంద్రుండునుం గర్హుడున్ ?

౯. అల్లు చింతించి కశ్యపుం జెడద, సుంత
భ్యాస మొనరించి, కాంచి గతాయువునిగ
ధరణాధుని, దక్షకద తమెన
నసువుఁ గొని యేగ నిచ్చ నివర్తితుఁ డయి. 3౧౭

౧౦. కశ్యపు నివృత్తుఁ జేసి తక్షకుండు వేగ
హస్తినాపురి జేరి యేడైనాడు
పురమువెలుపల నొక్క యుష్పరిగపై ను
రక్షితుం డని వినెను బరీక్షితు నృపు. 3౧౮

౧౧. తక్షకుం డట పీక్షించె బ
రీక్షిత్ ట్టోపేంద్రు, మంత్రఋక్కుల మణులన్
దక్షు లగు విప్రవర్యు ల
నుక్షణమును రక్ష సేయ నూల్కొనువానిన్. 3౧౯

౧౨. ఇందుఁ గల విప్రశాపధ
యాందోళన జిహ్వగేఘఁ డాలోచించెన్
మందిర మిట్టిది యెట్లు చొ
రం దగు నీశాపవర్ధు రాజుం గటవన్ ! 3౨౦

౧౩. తావనపీడాకరుం డీ
పాపిష్ఠ నృపుండు మృత్యువంచనకొఱకై
యీవగిది రక్షకయి సౌ
భోవరి నున్నాఁ డెఱింగియుం గాలగతిన్ ! 3౨౧

౧౪. ఎందుఁ జని యెందు డాగిన
నెందలు తక్షింపఁ బూని యెది పొనరుపఁగా,
నందక మృత్యువునొఱల
కుం, దప్పఁగ దర్శనా యెట్టి కోవిదునకునేన్ ! 3౨౨

౩. దానస్నానాదికక

ల్యాణంబుల వ్యాధి తఱుగు, నాయువు హెచ్చున్,
నానివలన మృతి తొలగక
పూనిన సాధింపవచ్చు బుణ్యగతులనేక !

3-౨౩

౪. సాంశవదాయాదుడు మీ

డుండెడి నెయి పుణ్యకార్యయుక్తుడు గాకే,
డుండ నె కల మృత్యువు గా
నం డహహ మేడ యెక్కి నందితుఁ డగుచున్ !

3-౨౪

ప రీ టి స్థ రణము

౫. ఇట్లు చింతించి తను గొల్చి యెదుట నున్న

యురగపతులఁ దాపనవేషధరులఁ జేసి
యధిపు దర్శింప ఫలమూలహస్తులనుగ
నంసి, ఫలగలకీటమై యనుసరించె.

3-౨౫

౬. వారలు శీఘ్రయానమున ద్వారముఁ జేరి నివారితాధ్వలై
ద్వారము గాచువారిఁ గని పల్కిరి తాపనవేషధారులున్,
భారితరాజదర్శన కవారిత్తులై చనుచుందు తాపనుల్,
మీ రొనరించువారణ యమేయము నశ్రుతపూర్వముం జూడీ !

౭. ఆరోహింతుము సౌధము

మారాజుకుఁ గాన్క లిచ్చి మాకొలదిగ నా
శీరుక్తుల యుక్తునిఁగా
దేరింతుము, మాకుఁ బోవఁ దెరు విం డనినన్.

3-౨౬

౮. వినయంబున రక్షకు లీ

ట్లనిరి నివేధించె నిప్పు డఖిలజనులకున్
జనపతి యిందుం జూచ్చుట,
కనఁ దగు రేపాడి మీరు కాంక్షింతురయ్యేన్.

3-౨౭

౨. అట్లు వల్క భోగు లనిరి, పోనిండులే,
తెచ్చినాము రాజు కీచ్చు కొఱకు
జలము పండ్లు మూలములును, నాశీస్సులఁ
గొండు వీని నిచ్చిరండు పతికి. ౩౨౭

౩. వా రది నృపతికిఁ జెప్పినఁ .
దేరంగ ఫలాదు లనుమతించి బహునమ
స్కారములం దెలుపుడు, రే
పే రం డని వేడుఁ డని నరేంద్రుడు పంచె. ౩౨౮

౪. అది నివేదింప రక్షకు లవనిదేవ
వేషభోగులు నట్లు కావించి చనిన;
వార లిచ్చిన ధన మూల ఫలము లపుడు
విభుఁముంగల నుంచిరి వినతు లగుచు. ౩౨౯

౫. ఫలములఁ గొని భూపాలుఁడు
పలికెను సచివులకుఁ మీరు భక్షింపుండీ
ఫలముల నని, వారల కా
ఫలముల నన్నియును బంచి, స్వయముగ నందున్ ౩౩౦

౬. ఫల మిది పరిపక్వము ద్విజ
కులదత్త మటంచు విచ్చి గొబ్బిన నందున్
నలు పగు నయనంబులతో
నలతి పురువుఁ దామ్రతనువు నాలోకించెన్. ౩౩౧

౭. అది గని విస్మితాత్మ సచివావళి కి ట్లనె నుత్తరానుతమ,
డదె రవి యస్తమించెడి, విషాప్తివిషాదము నస్తమించుచు
న్నది, మునిశాప మానకణార్థము కా దన కొప్పుకొందు, బు
ర్దిది, ననుఁ గాటువేయుత యథేచ్ఛనటంచు ధరించె గుత్తుకన్. ౩౩౨

౮. దిననాథుం డవరాద్రి గ్రుంకుతటి ధాత్రీపాలకుం డా క్రిమి
దనకంఠంబునఁ దాల్చు దక్షకుండు విస్తారోగరూపంబు పె

ల్పనఁ బెంపొంది భయానకప్రకృతిఁ గాలప్రఖ్యుడై తాల్చి భూ
వుని భోగంబులఁ జూపై, ముట్టి కఱచెన్ పూర్తార్థహారంబుగా.

క. స్నేహితు లేచ్చిరి, సచివులు

మోహితులై రెదల, వగలఁ బొగిలిరి వృద్ధుల్,

హాహాకారం బెల్లడ

వ్యాచృతమై పెంపు గాంచె బరిజనములలో.

33౬

క. వేషితుడై తక్షకుచే

సప్తాశులపారుషుడఁ బ్రణప్తచలనుఁ డ

సృష్టధృతి పరీక్షింపువు

శిష్టలకుఁ దున్నీరీక్ష్యహీనత బ్రుంగెన్.

33౭

క. ఘోరములై యహిముఖిని

స్సరిత గరళాగ్నిశిఖలు క్షణమాత్రములో

మారణదహనము సేయఁగ

నే, రాజుం గూలె దృఢవృత్తోపముడై.

33౮

క. రక్షకు లందఱుఁ గనఁ జనె

దక్షకుఁ డవు డంతరెక్షణామముదారిన్

చూడేడూడేవ జగ

దృక్షణకరణోత్థ సర్వభక్షునిరూపై.

33౯

సీ. విగతజీవుని భూవు వీక్షించి జను లెల్ల

విలపించి రెంతయుఁ గలఁత సంతఁ

బుత్తుని బాలుని మునుకొని మంత్రులు

పరలోకసత్క్రియల్ జరుపఁ దొడఁగి

విషదగ్ధమై భస్మవిధి నున్న తత్తను

వగురుకాష్ఠముల జావ్ని విలటమున

దుర్మరణాగత దోష ప్రాయశ్చిత్త

విధిపూర్వముగ దాహవిధులు దీర్చి

యాధ్యక్షైహికక్రియలు శాస్త్రానుగదిత
 రీతిః జేసిరి, చేసి రుద్ధిసురులకు
 బహువిధంబుల దానముల్ పాడియావు
 లన్న వస్త్ర ధరా సువర్ణాచికములు.

360

౪. అంతట పౌరజానపదు లుదఱు బిల్చి తదీయవాంఛ న
 త్యంత మెఱింగి మంత్రు లఖలావసరాలనలక్షణాలి భా
 స్వంతః బరీక్షిదాత్మజుని బాలకునిక జనమేజయాఖ్యు నా
 శాంతమహీశుః జేసిరి శుభాహమునం దిడి సింహవీతిపై.

361

౫. ధాత్రీయాశిక్షితుడై
 ధాత్రీశుడు రాజచిహ్నధరుడై విలస
 ద్ధాత్రుడై సర్వాదర
 పాత్రుడై దినదినప్రవర్ధితుఁ డయ్యెన్.

362

౬. పదునొకండవయేడు సంప్రాప్త మైనఁ
 గులపురోహితుఁ డతనికిఁ గులనియక్త
 విద్య నొసంగిన, నతఁడు నా విద్యఁ గొనియె
 నిజకులక్రమాగతమైన నీతి మెఱయె.

363

౭. నృపుడు ధనుర్వేదంబున
 నిపుణతఁ బరిపూర్ణదీక్ష నిష్ఠితుఁ జేయన్
 సుపరిష్కృతుడై వడసెను
 నృపతియుఁ గుంభజానికడఁ గిరీటియుఁ బోలెన్.

364

౮. వేదంబున మఱియు ధను
 ర్వేదంబున ధర్మశాస్త్రవిస్తర నృపసి
 త్యాదిక సమస్త విద్యల
 వైదుష్యము కలిగి వెలిగె బారీక్షితుడున్.

365

౯. బలవంతుడు శుభదర్శనుఁ
 డలఖిలపరాక్రమఁ డనిద్యుఁ డనతిక్రమఁడున్.

లలితుఁడు జితేంద్రియుఁడునై
యిల ధర్మజురీతి ధర్మ మెడయక యేలెక.

3౪౬

శ్లో. వానికల్యాణసుగుణసంపత్తి గాంచి
యతనికి సువర్ణవర్మాక్షుఁ డనఁగ వెలయు
కాశీకాపతి శుభగుణరాశియైన
కన్యక వపుష్పమ నొసంగెఁ గాంతగాఁగ.

3౪౭

శ్లో. దానిని నల్లగల్వలవితం బగు గన్నులదానిఁ, దేంట్లచం
దాన నెనంగు దీర్ఘలలితంబు కచం బగుదానిఁ, గుండలం
దానకునున్ నిధాన మగు తన్నుగు చన్నులదాని, గంగతీ
రాన వెలుంగు సైకతవిరాజి నితంబముదాని నా సతిక.

3౪౮

ప. కూడి జనమేజయుఁడు వనంబుల నుపవనంబుల వివిధ విహార విలాస
కేళీవినోదంబులఁ దవలి, కాశీరాజసుత యగు నంబికం గూడి విచ్చిత్ర
వీర్యుండును, సుభద్రం గూడి యర్జునుండునుంబోలె, నిరంతరతదా
యత్తంబగు చిత్తంబున నితరం బెఱుంగక యుండె.

3౪౯

జ న మే జ యు ం డు న ర్ప యా గ ం బొ న కే ం చు ల

శ్లో. అట్టియెడఁ దీక్షుఁ డుత్తంకుఁ డనెడు మాని
తక్షకుని కీడుసేత సంతప్తుఁ డగుచుఁ
దదపచితికి నమర్చుని వెదకి తుదకు
సంచి పారీక్షితునిఁ జేరె నిభపురంబు.

3౫౦

క. జనమేజయు నుత్తంకుఁడు
గని యిట్లనె: నకట ! నీవు కాశ్యాకార్యం
బను వెఱుఁగ, వకర్తవ్యం
బొనరుతు, కర్తవ్యకలన నూనపు బుద్ధిక.

3౫౧

క. ఏ మనఁ గల నిన్నయ్యె గ
తామద్దని విష్ణుతారి నకృతోద్భమునికొ

భూమీశు బాలచేష్టా

రాము నతంత్రజ్ఞ సేమి ప్రార్థింతుఁ బ్రభూ !

3717

౨. బదులు వలికె నెట్లు పాథముమ్మనుమండు

నెఱుంగకున్న వైర మేమి నాకు

సేను ప్రతికృతంబు దేనికి జేయ ని

నే మొనర్చు పలయు నో మహాత్మ !

3718

౩. వానికి నుత్తంకుం డనె

నో నృప ! నీతండ్రి జంపె నొక జిహ్వాగ దు

ర్కానుఁడు తక్షకుఁ, డడుగు మి

దే నీమంత్రులను దండ్రి యీల్గినవిధమున్.

3719

౪. రాజు విని యచి మంత్రులఁ బ్రశ్న సేయ

వారు పల్కిరి ద్విజశాపవాక్కువలనఁ

బాము గజచిన నీతండ్రి పడె నటంచు

నది వినుచు విస్మృతుం డయి యడిగె రాజు.

3720

౫. మానశాప మండ్రు దానికారణ మిందుఁ,

దక్షకుం డదేమి తప్ప చేసె ?

దెలుపు మన్న, మాని తెలిపె, గత్యుపనకు

నను చొనంగి తిరిగి పంపిన కథ.

3721

౬. మఱియుం తెప్పం దొడఁగెను,

దురుఁ డనియెడు విప్రుఁ డొక్కరుఁడు ప్రియఁ గాకో

దర మది కఱచుట మడిసినఁ

దిరుగం బ్రదికించి పూనె దీవశపథమున్.

3722

౭. ఇది మొదలుగ నే జంపెద

షెడకి వెడకి యెల్లఘణుల వృద్ధీస్థలి నం,

చది మొద లటులే సేయుచు

ముదుసలి దుందుభము శ్వాశ్చి మోద్రు భోయ్యన్.

3723

ప. అది గని యూ డుండుభంబును, నో బాడబ్రశ్మేస్తా! నీ కెన్నెమె యె
ర్చితి? నన్నెందుల కూరక చిదుమ నేయం బూనెద? వ్రుమగు; మచ.
వాడు, నేను రుకుండను; మీజాతి ద్విజిహ్వాం బొకండు నిరపరాధ
యగు నాప్రియురాలిం గఱచి పొట్టు దెట్టుకొనియె; నది మెడలు
తత్ప్రతీకారంబుగ నఖిలవ్యాళ మథసంబునఁ గృతప్రతిష్ఠాడ నైతి;
నన డుండుభ మి ట్లనియె. ౩౫౯

క. నే నల్లు కఱచుపామును
గానయ్య! సమానసూపకలితుడ నింతే,
పూసకు చంపగ నను, నను
మానుషనుమనోజ్ఞవాణి మానుగ వించుకొ. ౩౬౦

క. నీ వెవడవు డుండుభతను
వేవిధమునఁ గలిగెఁ బలుకుమీ నావుడు వాఁ
డావిధ మంతయు రుకునకుఁ
దా విస్తరముగను దెల్పెఁ దత్క్షణ మిటులకొ. ౩౬౧

తే. మున్ను నే బ్రాహ్మణుండనై, మూర్ఖవిధిని,
సఖుడు ఖగమాభిధుం డగ్ని శాల నుండ,
వాని బెదరింపఁ దృణకృతఫణిని వేయఁ,
గనలి శపియించె, డుండుభతనువుఁ బూన. ౩౬౨

తే. శాపమోచన మర్థింప శాంతుఁ డగుచుఁ
బల్కె సఖుఁ డిట్టు, లెప్పుడు ప్రమతిసుతుఁడు
రురుడు నినుఁ గాంచు, నప్పుడు మరలఁ బ్రకృతి
నందెద వటంచు; నా రురుం డవుదు వనఘా! ౩౬౩

తే. మ్మఱియు. బల్కెదఁ బరమధర్మంబు వినుము,
వీపుల కహింస విహితమై వేలయు నెందు,
యజ్ఞవిహితం బహింస, దయారసంబు
నెఱుక గల విప్రు డెల్లఁడఁ బఱవవలయు. ౩౬౪

౬. పాపమెయిం బాసి చనెం

బాపడు రురుఁ డంత నదలఁ బన్నగహింసఁ;

గోపించి పారుఁ డహివధ

దీపించెను, నీవు మఱచి తెలియవు రాజా !

౩౬౫

౭. కూడని చావు వచ్చినదికూడను జూడుము తండ్రికిం ద్రిథా

పాడుది పాపకాటు మృతి, పా డగు చా వది స్నానదాసముల్

వీడిన, నంతరిక్షమున వేచిన చా వది, కూడ దన్నిటం

గీ డొనరించి దుర్గతి లగింపఁగఁ జేసెను దక్షకుం డిటుల్.

౩౬౬

౮. జనకుని సముద్ధరించెడు

మన సున్నెడ, నంబవేరి మఖమిషమున నీ

క్షణముననె సర్వసత్రం

బొనరింపఁగ దీక్ష పూను మో రాజన్యా !

౩౬౭

౯. ఆమాటలు జనమేజయ

భూమిశుడు వినినమాత్ర పొంగఁగఁ గనులన్

భూమముగ బాష్పధారలు

తా మాటాడంగ రాక తడఁబడుచు ననెఁ.

౩౬౮

౧౦. ఛీ! యేటికి నాజన్మము?

మాయ య్యటు ఘోరసర్పవరణముఁ గొనఁగా,

నే యపచితి చేయనఁ నే,

జే యజ్ఞగ్నిని ఘణుల దహింపఁ దివురుదున్.

౩౬౯

౧౧. తత్త ణంబున మంత్రు లందఱును బిలిచి

తక్షకుడు యజ్ఞపశువును త్తంకమాని

హోతగాఁ, జేయు మఖమున కుచితవస్తు

వులను గూర్చ నియోగించి పలికె నిట్లు.

౩౭౦

౧౨. పిలిపింపుడు సద్వీజాలను

గొలిపింపుడు నేల గంగకులమునందున్,

నిలిసింపుడు శతశాలను,
మలిసింపుడు యజ్ఞ వేది మహనీయుముగాఁ.

32౧

జ్ఞ. మత్ర లాలించి సర్వసంపన్నముగను
యజ్ఞసంభారములు కూర్చి, యతివిశాల
వేది యమరించి, పిలిపింప వేదవిదుల,
సర్వసత్రము చేయంగ సాగె రాజు.

32౨

క. ఫణిహదనము సాగెడు నెడ
వణకుచుఁ దక్షకుడు వోయి వాసవు సంర
క్షణ మడుగ, నతఁడు కరుణే
క్షణ నభయ మొసంగి నిలిపె స్వాసనమందుఁ.

323

జ్ఞ. తక్షకుం డింద్రశరణుడై తృక్తభీతి
నుండు తెఱిగి యుత్తంకుఁ డగ్రోద్యమమునఁ
దక్షకుని సేంద్రుఁగా నిమంత్రణము సేసి
రమ్మనుచుఁ బల్కె బ్రాహ్మనిర్ఘాతవాణి.

32౪

క. ఆయెడఁ దక్షకుఁ డడలుచు
యాయావరకులజుఁ దలఁప నాస్తీకు మనిఁ,
బోయి యతఁడు జనమేజయు
నాయాగము ఋత్విజులను నభినుతి చేసెఁ.

32౫

క. పండితుఁ డగు నాయర్థకు
మొండగు తేజస్సు చూచి మెచ్చి, నృపుఁడు, కో
ర్కొండు వరం బేదేనియు
నొం డనక మహాత్మ! దాని నొసఁగెద ననినఁ.

32౬

క. యజ్ఞవిరమణంబ యాతండు కోరిన
సఖిలమునులు నవ్వు డదియ వేడ
సత్యబద్ధుఁ డగుచు జనమేజయనృపుండు
సర్వసత్రహోమ శాంతి చేసె.

327

వ్యాస జనమేజయ సంవాదము

౪. జనమేజయుఁ డగుట జయ

మును నైశంపాయనుండు మునిచంద్రుఁడు చె

ప్పిన వినియును శాంతింపని

మనమున నొకనాఁడు వ్యాసహాని కిటు లనెన్.

౩౭౬

శే. దేవ! యేకీతి నాకు శాంతించు మనసు?

పార్థమనుమండు నాతండ్రి పాపచావు

నంతరిక్షంబునం గాంచె నవశుఁ డగుచు

నెట్లు నాతండ్రి గాంచు నిర్వృతి? వచింపు.

౩౭౭

శే. భూభుజుల కుత్తమము రణభూమిఁ దెగుట,

మధ్యమము విధిపూర్వకమరణ మింట,

దుర్మరణ మొంది చనెఁ దండ్రి దుర్గతిమెయి,

స్వర్గముం గూర్పఁ గల శాంత్యుపాయ మేది?

౩౭౮

౪. ఆసరణిన్ జనమేజయు

చేసిన ప్రశ్నంబు వించుఁ జెలఁగుముదముగో

నా సభ నాలోకించుచు

వ్యాసుం డిటు లానతిచ్చె వసుధేశునకున్.

౩౭౯

౪. వినవయ్యా జనమేజయ!

వినిపింతుఁ బురాణవరము వివిధకథాశో

భన మతిగుహ్యము నద్భుత

మును రమ్యము శివము శుభము పుణ్యము వరమున్.

౩౮౦

౪. భాగవతాఖ్యానం బది

యాగమ సర్వార్థ సార మది విన్నంతన్.

యోగించు జతుర్వర్గము,

ప్రేగోష్ఠ్యము దీని శుకున కిచ్చితి మొదలన్.

౩౮౧

స. జనమేజయుం డి ట్లనియె.

3౮౪

౨. దేవి! యేమి చేసి తివితి యాస్తీకుఁ డా
యాగమునకు విఘ్నమాచరించె!
నెవరు వానితండ్రి? యేటికి సమకట్టె
భణులఁ గావ? విశదపరపుమయ్య:

3౮౫

౩. వ్యాసుం డి ట్లనియె.

3౮౬

సీ. మును జరత్కారుఁ డ౯ ముని శాంతుఁడు విరక్తుఁ
డయి గృహం బొల్క యరుగ నొకటఁ
గనబడి చతునికి వనమున నొక గర్త
మున వ్రేలు తప్పిత్యగణము పిలిచి
వలికె ని ట్లని! పుత్రః సలుపు గార్హస్థ్యంబు.
దాన సంత్వప్తి నెంతయును బొంది,
సశ్చింతమై స్వర్గనిలయుల మగుదు మ
టన్న వాగల కిట్టు లనియె వాఁడు,
నా కయాచితమై మఱి నాదుపేరు
కలిగి, నా మేరలకో నిల్చు కన్య ప్రాప్త
మయిన సతిగా గ్రహింతు సత్యంబు నమ్ము
డంచుఁ దనయిచ్చ వేగె దీర్ఘాభికాంక్ష.

3౮౭

శే. అప్పుడే పన్నగుల నెల్ల నగ్నిఁ బడఁగఁ
గద్రువ శపించె దల్లి; యాకథను వినుము:
కశ్యపునిపత్ని లిద్దరు కద్రువ యన
వినత యన నారు విహరించు వేళ నొకట.

3౮౮

క. దినమణిరథరథ్యంబును

గను మల్లదె యంచుఁ జూపి కద్రువ యడిగెన్,
వినఁతా! యాహయవర్ణం
బును దెల్పొం గలవెన్నీపు ఘుం దన నదియున్—

3౮౯

క. అరసి చూడఁ దెలసి దా యశ్వరాజంబు,

నేమి గాఁగ దాని నెంచె దీవు ?

పలుకు మీవు నంతఁ బందెంబు సఱతమే

యనుడు వినత కప్పు డనయె నవతి.

350

క. ఓ నెఱ్ఱిదాన! చూడవె

యావార్వము కృష్ణవర్ణమై యొప్పెడి, ని

దీ వోడిన నాదాసివి

కావుట పందెంబు, నేను కావుట నీకుకా.

351

క. మఱునాఁడు వారివాదం

బిరువురు గని నిశ్చయించు నిచ్చ నరిగి ర

ట్లరిగి పృథాకుఁడను వది

యమగుల నెల్లరను బిలిచి యొయ్యనఁ బలికెకా.

352

క. పందెము గలిగెం జని మీ

రందఱు రవిహయ తనూరుహంబుల మఱుగౌ

పొందిక వ్రేలుఁడు నలు పగు

చందంబునఁ గానిపింప జయ మగు నాకుకా.

353

క. కొందఱు కా దన వారల

నందఱ శపియించె నగ్నియందుఁ బడంగఁ,

గొందఱు మాతృకృతాజ్ఞా

చ్చందంబున వ్రేలి నలనిచాయగ హయముకా.

354

క. కానిపించునట్లుగాఁ జేయ, నవతలు

చూడఁ బోయినంత నోడె వినత;

దాసి యగుచు వినత దైన్యంబునం గొల్పె

నవతి, నట్లు పెద్ద సమయ మరిగె.

355

క. గరుడుఁడు నువ్వ పక్షుం

జిరుజనుత్పాద్యుఁ డుగ్రుఁ డుడయాత్మభ్రమ

స్ఫురణఁ దుదిలఁ డయి వినతకుఁ
గరములు జోడించి పలికె గడు వినతుండై.

37-2

క. తల్లీ ! యేటికి నిటు దుర
పిల్లెదు, నేఁ గలుగ దుఃఖభీతి య దేలా ?
తల్లులశోకము దీర్చని
పిల్లలు వా రేల? వంత చేర్కొను, తీర్తున్.

38-2

చ. కనుల జాఱ బాష్పకణవార మది పల్కె,
దండ్రు ! నేను సవతిదాసి నైతి,
దన్ను మోయు మంచు న న్నూన్చి తన్నెడి
దాని మోయలేక దీన నైతి.

39-3

క. గరుడుఁడు తల్లికి మాటుగఁ
బరివహన మొనర్చ నాజ్ఞ బడసి కుటిలు లా
నురుగులఁ గ్రదువహోడన్
సరిగా మోయుచును జేర్చ సాగరతటమున్.

39-4

శ్లో దీక్షణో మాతృదాస్యవిమోక్షకాంక్షఁ
గ్రదువకు మ్రొక్కి యడిగెను గరుడుఁ డపుడు,
తల్లీ ! సెల విమ్ము, మాతల్లి దాస్య మెట్లు
వీగు ? నన నది యమృతంబు వేడె దేర.

40-0

మ. జననీదాస్యవిమోచనార్థము సుధాసంపాదనోద్యోగియై
వినతాపుత్రుఁడు విచ్చి పక్షములు తద్విక్షేపముం జేయఁగా
వినువీధిన్ రవ మొం డపూర్వముగ నావిర్భావ మందెన్ జయం
బని వాడున్, ద్రిదశుల్ నయంబని, భయం బంచున్ భుజంగుల్ వినన్

చ. పటుతరశీఘ్రయానమునఁ బాఱి యతండును మింటఁ దేజ ము
త్కటముగ, రెండవున్ రవి యితం డన నొప్పి, సువర్గమున్ భిశం
కటగతిఁ జేరి రక్షకులఁ గాళుల ముక్కున నొంచి, తత్సృభా
ఘటము గ్రహించి, లీలఁ దిరుగం బఱ తెంచెను సిద్ధయత్నుండై.

జే. తెచ్చి దర్శలపై నుంచి దివ్యఘటము
కద్రువకు నప్పఁ జెప్పి నిమ్మర్షజేసి,
వినత దాస్యంబువలన నిన్మత్త యగుట
జననిఁ గొని వైనతేయుండు చనె యభేచ్ఛ. ౪౦౩

క. అమృతప్రాశన చేసిడి
తమకంబున భోగు లెల్లఁ దానములకుఁ బో,
సుమనస్వతీ పదిలంబుగ
నమరావతిఁ జేర్చె గొంచు నమృతఘటంబున్. ౪౦౪

క. స్నానాంతర మటు లటఁ
గానక కుంభంబు పాదుగా నుంచిన ద
రాశీకము దమ నాల్కల
చే నాక ద్విజిహ్వ లైరి జిహ్వలు వ్రీలన్. ౪౦౫

జే. మాతృశాప భయార్దిత మానసు లయి
వాసుకిప్రముఖు లగు సర్వప్రభువులు
బ్రహ్మకడ కేగి జననిశావంబు తెలిపి
శరణు వేడిన నతఁడు సకరుణు డగుచు. ౪౦౬

తే. వడి జరత్కారుఁ డనియెడి పరమమునికి
వానికి సనామ వాసుకిభగిని నిండు;
వారి కాస్తీకుఁ డనెడి కుమారుఁ డుదయ
మై మిమున్ రక్ష సేయు సత్కాగ్నివలన. ౪౦౭

ఆ. అనుచుఁ జెప్ప వార లపుడ జరత్కారు
మునివనంబు చేరి ప్రణతు లగుచు,
బోణి బట్ట వేడ వాసుకి చెలియలి
వియ్యకొనియె నియమ మిట్లొనర్చి. ౪౦౮

అ. అనియెడు నాకు నాడరా దెప్పుడు
నెప్పుడొక నపుడ యే ద్యజితు,

ననిన వార లొప్ప నామెను బరిణయ

మై నిజాశ్రమమున కరిగె నతఁడు.

శర్మ

క. అశనానంతర మొకనాఁ

డు శయించి యతండు నిద్రఁదోలన చేయన్,

'విశదానన! నను నిద్రా

వశు లేవకు' మంచుఁ గూర్చుఁ బ్రారంభించెన్.

శర్మ

తే. ఆదమఱచుచు సుప్రుఁడైనంతలోనఁ

గర్మసాక్షి యస్తాఁడె గుంకంగ నుండె,

సాంధ్యకృత్సంబులం దీర్చునమయ మైన

ధర్మమున కోడి యాసతి తలచె నిల్లు.

శర్మ

క. కోపనుఁడు విభుఁడు నిద్రన్

లేపినఁ గోపించి చనును, లేవక యున్నన్

లోపించును సంధ్యాకా

లావుతధర్మంబు; ధర్మహానియె బలహా.

శర్మ

క. నరులకు ధ్రువమ్ము మరణము,

నరకం బగు ధర్మహీననరులకుఁ; గానన్,

వర మగు నధర్మమునఁ బతి

బొరయించుటకంటె నల్క ముంచుట యంచున్.

శర్మ

క. లేవయ్య సంధ్య వార్వఁగ

దేవా! యిదె సూర్యుఁ డవరదిక్కున జాతెన్,

లేవయ్య సువ్రత! సం

ధ్యావేశే యతిక్రమించు నవసర మయ్యెన్.

శర్మ

తే. అట్లు లాబాల బోధింప నతఁడు లేచి

కుపితుఁడై నిద్ర చెఱచిన కుమతి నిన్ను

విడుచుచున్నాడ నీయన్నకడకుఁ బొమ్మ

టంచుఁ బల్కిన నది వేపితాంగి యగుచు.

శర్మ

క. బలుకుచు, వాసుకీ నను నెం

దులకై నీ కొనఁగె, దానితడ గానక యి
ట్లు లనుచు టుచితమె ప్రభు ! యనఁ
బలుకుచు నతఁ 'డస్తి' యంచు వదలెన్ దానిక.

రంగ

తే. అదియు నంతట వాసుకీసదనమునకుఁ

జని నివేదింప జరిగిన సర్వకథయు
సత్యవాక్కిని యెఱిగి విశ్వస్తుఁ డగుచుఁ
దెల్లెల్లిన వాసుకీయు రక్ష సేయుచుండె.

రంగ

తే. ఆమెకు జనింప బాలకుఁ, 'డస్తి' యనుచుఁ
జనుటచేఁ దండ్రి, 'యాస్తీకుఁ' డన నెసంగె;
నాతఁడే మాతృసక్షరక్షార్థి యగుచు
నిన్ను వేడి నీసత్రంబు నిలుపఁ బంచె.

రంగ

తే. ఆ మహాత్ముని యామావరాత్మజాతుఁ
బూజజేసి యెంతయు నైతి పుణ్యమతివి,
భారతము వింటి, విచ్చితి బహుధనమ్ము,
లర్చజేసితి మునుల, నీ కౌను స్పస్తి.

రంగ

క. ఐనను విను జనమేజయ!

యీ నీ వొనరించి నట్టి యిన్ని సుకృతులక,
గానఁడ మీపిత స్వర్గతి,
మానద మీకులము పుణ్య మురుమహిమమునక.

రంగ

తే. ఓ జనమేజయా! యిపుడ యొక్క మహాయతనంబు శ్రద్ధతో
యోజితమైన భక్తిమెయి నూన్పఁగఁ బంచము, దేవి కయ్యెడం
బూజ లొనర్పు, భాగవతపుణ్యపురాణము విన్ను, చేయుమా
భ్రాజితలీల శ్రీపదపురస్సర యాగము దక్షిణార్పణ.

రంగ

క. పరదేవ్యంబా శుభమఖి

విజయకుం గులము పెరుగు నిన్నెట తలుంగుక,

విర మగు రాజ్యము సిరియును,

కర మకుదగు కొర్కు లెల్ల గరగతము లగున్.

ర-౧౭

క. సేవారలచిత్తంబుల

దేవీరూపంబు నిలిచి దీప్యత్పదను

(శ్రీ) విన్యాసము చేయునొ,

మూవారలె ధన్యతములు నక్షరమహిముల్.

ర-౧౮

క. సేవ్యు మాయాశక్తిని

నివ్వటిలక హృదయగతుల నిలిపి కొలువనో,

యవ్వారలె కన నయ్యెద

రివ్వసుమతి దుఃఖగతుల నెల్లవిధములన్.

ర-౧౯

క. సంసారార్జనతారకం బయి సుధాసారప్రసార స్ఫుర

చ్చంసానంత రసాలవాల మయి విస్తార ప్రజా పాప వి

ధ్వంసంబై కడుఁ బావనంబు నయి వేదంబై పురాణావళిన్

హంసంబై పాలు పొందు భాగవతమున్ సదృశి నాలింపుమా.

క. నే నెఱుంగను జ్ఞాతవ్యము,

దీనిని మించెడి పురాణ తిలకము నెందున్.

నే నెఱుంగ శిరోధార్యము

(శ్రీ) నామక మాత్ర పాదరేణువు కంటెన్.

ర-౨౦

క. ఏదీ ప్తిని బ్రహ్మాదులు

శ్రీదం బని కొల్లు రెదల సేవ్యం బదియే

శ్రీదయితన కెఱిగించెనొ

శ్రీ దేవీ భాగవతము చెప్పెద వినుమా.

ర-౨౧

క. ఇది యెవ రనుదినమును విని

యెదరో, వారలకుఁ గల్గు నెల్ల ఫలంబుల్;

ఇది విన్న శాంతి నీ కెద

నొదవును, మీతండ్రి పడయు నుత్తమపదమున్.

ర-౨౨

విద్యున్నాలా— శ్రీదేవీ ధీ చిత్తశ్లోకా !

సాదభ్యాత్మ ప్రాప్తశ్లోకా !

వేదాంతోద్య విద్యున్నాలాః

ప్రాదుర్భూత భాంతున్నాలా !

౪౨౯

గద్యము— ఇది జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ స్వామి కరకమలా ప్రసాదాసాదిత శ్రీ కవిసమ్రాట్టు ట్టాట్టాభిషేకశ్రీక, హరితసగోత్ర పవిత్ర, ఆపస్తంబసూత్ర, శ్రీమహాలక్ష్మ్యంబా మానుమచ్చాస్త్రీ వుత్తర, వేంకట లక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రీ విజ్ఞానయోగ దర్పణ ప్రతి బింబిత శ్రీదేవీభాగవతంబునందు ద్వితీయస్కంధము. ౪౩౦

శ్రీః

శ్రీ దేవీ భాగవతము

తృతీయ స్కంధము

శ్రీదేవీ పూజా సం

పాదిత విజ్ఞాన సాధ్య వాగ్దేవీ ప్రో

క్తాదిశ్రుతి గోప్య వివర

చోదిత కల్యాణ సార్థ కోత్తమనామా !

౧

స. అవధరింపుము, జనమేజయమహీజాని, కృష్ణద్వైపాయనముని
యి ట్లనియె.

గస

౨

శ్రీ దేవీ స్వరూపాది వ్రక్షము

క. స్వామీ! యంబామఖి మది

యేమూర్గము చేయ, దాని దేహుపంబా,

శ్రీమాత యెట్టి, డెటు లెట

నేమిటి కుదయించె డెల్పు మిది సర్వజ్ఞా !

3

క. తెలుపుము బ్రహ్మాండం డెటు

కలిగెకా, విధి హరియు హరుడు కారణు లనుచుకా

బలికెదరు సృష్టికి స్థితికి

విలయమునకు నది నిజంబా, వే తొక తెఱగో !

౪

క. వారలు స్వతంత్రు లగుదురొ

కారో, వివరింపుమయ్య ! కాలవశగులై

వార లడగుదురొ, శోకా

పూరితులొ, చిత్స్వరూప పూర్ణులొ తలచకా ?

౫

క. అశోభాతం బభ్యాత్మం

బధిదైవం బనంగం ద్రవిధ మగు దుఃఖములక

వృథ నొంపెదనో, యిక ని

వ్యధులును నానంద సచ్చిదాత్మహృదా వారల్ ?

క. కలుగున హన్సము శోకం,

బలసత నిద్రయును వారి నలంచునె, దేహం

బులు సప్తధాతునిర్మిత

ముహూ, కావో. వానివేని, బోధింపంగదే !

చ. ఏమిద్రవ్యములను నేమిగుణంబుల

నెట్టి యింద్రియముల బుట్టినారు ?

భోగ మెట్టి, దెది విభాళి, యాయు వ దెంత,

మనవదము నేది ? పలుకు దేవ !

చ. వ్యాసుం డి ట్లనియె.

శే. నీవు చేసిన ప్రశ్నముల్ నిస్తులమ్ము,

లిట్టులే పూర్వ మొకతటి నేనుగూడ

విధి హఠాదుల యుత్పత్తి వేడి యెఱుంగ

నారదమునీంద్రు సర్వజ్ఞుడేర బోతి.

౧౧

చ. విమలంబౌ సురవాహినీతటిన నా విప్రోత్తమున్ వేదవి

త్తము నేకాంతమనోజ్ఞసైకతమునక దర్శించి పాదప్రణా

మము సాష్టాంగముగా నొనర్చి నిలువం బార్శ్వంబునం బ్రీతి నక

సముపాసీను నొనర్చి క్షేమ మడుగక, బ్రశ్నంబు గావించినాన్.

శ. స్వామీ! సంశయ మయ్యెఁ దెల్పంగదె యీ బ్రహ్మాండ ముత్పన్న మె

ట్లా? మూలం బెది? యేకకర్తృకమొ, లేదా యెందఱో జేసిగో,

యేమూలంబును గాదో, నిత్య మగునో, యేమాత్రముం గాదో,

యేమార్గంబున గార్భసంభవము నయ్యెన్ హేతుశూన్యంబుగా?

౯. కారణకారణుండు భవకాలవివర్జితఁ డాత్రితాళిసం
కారకుఁ డౌ సురేశుండు సదాశివుఁడే యని కొందఁ జుండు, వి
స్తారమహత్త్వం డచ్యుతుండ సర్వవిభుం డని కొందఁజుం, జగ
త్కారణు డాత్మసంభవుండు గాఁగఁ జతుర్ముఖుఁ గొందఁ జుందుగా.

౧౦. సాయంప్రాతము వేదవాదులు సదా సర్వాత్మ్యంగా నీశుగా
ధ్యేయుంగా స్తవనీయుగా సవితృబుడిక నల్పి కీర్తింతు, ౪
స్త్రే యజ్ఞేశుని యజ్ఞభోక్తను సురాధీశుం ద్రిలోకాధిప
త్యాచ్యుత్తుక మఘవుక శత్రుకతువు నిత్యం బింద్రునిం గొల్చెదక.

౧౧. కొందఁజు కొల్తు రా నరుణు, గొందఁజు సోముని, గొందఁ జుగ్గినిం.
గొందఁజు వాయుదేవు, మఱికొందఁజు ధన్యు, గుభేరుఁ గొందఁజు,
గొందరు సర్వకార్యములుఁ గూర్చు గణేశుని నేకదంత న
స్పందు గజాస్త్వ సంస్మరణభ్యావశంవదు నెంత రీశుఁగాక. ౧౧

౧౨. ప్రకృతినిఁ బురుషానున ర్తి మహాశక్తి
నాదిమాయ భవాని నఖలదాత్రి
రాద్యంతరహిత బ్రహ్మైకతా సంపన్న
స్పష్టి సంస్థితి లయ హేతుభూత
సర్వదైవతభూత జనని సర్వేశ్వరి
సర్వజంత్రువ్యాప్త సర్వపూర్ణ
భవతరుసంభూత ఫలరూప విద్యైక
వేదమాత రుజాపనోదనఘన

మోక్షదాత్రి నిర్గుణయై ముముక్షువులకు,
సగుణయై కామదాత్రి సంసారులకును,
గుణజననియై గుణాతీత, గురుజనములు
కొందఁ తా పరావరరూపఁ గొల్చుచుండు.

౧౬

౧౩. దానినె వైష్ణవి శాంకరి
దానినె వారాహి బ్రాహ్మి దానినె యైంద్రిక

దానినె వారుణి లక్ష్మీని

దానినె శ్రీ నారసింహః దలఁతురు మదిలో.

౧౭

శ్లో. కూప గుణ లేప రహితంబు వ్యాపకంబు

బ్రహ్మము నిరంజనం బని పలుకుచుందు,

రదియ కొందఱు మునులు, వేదాంతములను

వినఁబడు నదె తేజోమయం బనియుఁ గూడ.

౧౮

శ్లో. వేయి శిరంబులఁ గనులను

వేయి కరంబులను జెవుల వేయి పదములఁ

వేయి ముఖంబులఁ బూర్ణం

జ్ఞై యంతటనుండు పురుషుఁ డందు రపరులుఁ.

౧౯

శ్లో. విష్ణు నదమె యాకాశమై వెలయుఁగాన

నది విరాజంబు విరజంబు నతిపరంబు

శాంత మందురు కొందఱు, కొంతమంది

పరుఁడు పురుషోత్తముం డని పలుకుచుండు.

౨౦

శ్లో. ప్రభు మౌకఁడు గాఁడు పలువురు ప్రభువు లంచు

జగ మనీశంబును స్వభావజన్య మంద్రు

పలువిధంబుల నొరులు; కాపిలులు ప్రకృతి

జడము, బ్రహ్మాండ మెల్లఁ దజ్జన్య మంద్రు.

౨౧

శ్లో. ఈవిధముగ సందియములు

వేవిధముల మనము వేచు, విస్ఫుప్తంబుం

గావించె, ధర్మం బది

యేవిధమో, మఱి యధర్మ మేవిధ మగునో!

౨౨

శ్లో. సురలు ధర్మాత్ములుఁ సత్వశుద్ధు లయ్యుఁ

బావు లగు రాక్షసులబాధ పడఁగ నేల?

పాండవులు ధార్మికులు సత్వపథులు నయ్యు

బహువిధంబుల దుఃఖముల్ పడి రచేల?

౨౩

ఉ. ఓ నకలార్థవేత్త, విమలోన్నతచిత్త ! మదీయచిత్త మా
యాసము నొంది డోలనరయార్థటి నస్థిర మయ్యె ధర్మసం
త్రాసము వీగ సంసరణదారుణవార్ధి ముసంగి తేలు నక
జేసినకూర్చి నీవు దరి జేర్పవె పోతుమనె యజాత్మజా ! ౨౮

శ్రీ దేవీ భాగవతావతరణము

క. ఈవిధమున నారదు న
న్నీ విపు డడిగిన విధంబ యే నడిగితి నా
దేవర్షి ప్రీతిఁ గరుణా
పావన దృక్కులను జూచి పల్కెను నాతో. ౨౯

శే. వత్స ! యీసంశయమ్మలే బాధ పెట్టె
ము న్నొకానొక శుభవేళ నన్నుఁ గూడ,
నంత మాత్రండ్రికడ కేగి యామహాత్ము
బ్రహ్మ నడిగితి నీమహావత్సములనె. ౩౦

క. పలుకవె యీబ్రహ్మాండము
కలిగిన దెటు, తండ్రి ! దానికర్తవు నీవో,
యల హరియొ, హరుడొ, పూజ్యుడు,
పలుకుమ, యుత్కృష్టతముడు ప్రభుఁ డెవ్వఁడొ ? ౩౧

క. అన్యోపేమమై దుఃఖ
స్వన మగు సంసారమందు భ్రాంతం బగుచుకొ
క్షణమును నొకచో నిలువని
మనమునఁ గల సందియమ్ము మాన్పవె దేవా ! ౩౨

శే. ఎన్ని తీర్థములందుఁ గ్రుంకిడిన, నెన్ని
సాధనమ్ముల దైవతశతముఁ గొలువ,
నెఱుంగకయె యున్న బరతత్త్వ, మెట్లు కలుగు
స్థైర్యమును జిత్తశాంతియు జనుల కెందు ? ౩౩

౪. నెవ్వని సంస్కరింతు యనియించెద నెవ్వని దేవదేవుఁగా
నెవ్వని నొందఁ గోరి భజించి నుతించి సమర్ప చేతు, సిం
యెవ్వఁ డక్లిష్టశేనుఁడో, వచింపు మెఱుంగ వలంతు, స్వామి! నే
నెవ్వని సంకయావళుల నీగి నుఖంతు? నుపాయ మేమగుకా? 30

౫. వ్యాసా! లోకపితామహు
నీరుదేహములు దీర్చ నే వేడిన సం
హాసమున నురజ్జేమా
డీ సంక్షేపాష్ట్యలోక్తు లి ట్లని పలికె. 31

౬. ఏ మందు నిపుడు పుత్త్రక!
నీ మొరసిన సుదియములు నిక్కము తీర్చక
లేమయ్య, నేనె కా దల
దామోదరుడైనఁ గామదమనుం డయినక. 32

౭. కాసంత యెఱుంగఁ జాలర
యీసంసారమున రాగు లెంత తెలిసినక
దా సర్వ మెఱుంగు రాగ ని
రాసుఁడు నిర్గుత్సరుండు ప్రగతేహుండుక. 33

౮. స్థానరజంగమం బయిన సర్వము సప్తము నొంది పూర్వ మే
కావధికార్ణానం బయిన యత్తటి, నుద్భవ మొంది పంచభూ
తావళి సూత్రమే యెసఁగ, నవ్వును నే నుదయంబు నొందితిక,
గేవల మొక్క పద్మకమనీయ హిరణ్మయ గర్భమందునక. 34

౯. కన్నులు రెండు విచ్చి యెటు గాంచిన సూర్యుఁడు కానరాఁడ, నో
మన్నయుఁ గానరాఁ డొకక్షమాధర మేసయు వృక్ష మేసయుం
గన్నులు గానరా, వపుడు కంజముకర్ణిక సుస్థిరాసనా
భ్యున్నతి నుండి శాంతముగఁ బూనితి సత్యవిచార మిగలిక. 35

౧౦. ఈ మహనీయనీరసిధి నెందుల నే నిటు పుట్టినాడ! న
న్నీమినభర్త యెవ్వఁ డగునో సృజించిన కర్త యెవ్వఁడో

కో, మజ్జిముక్ జగంబు లయ మొండెడువేళ హరించు హర్త వాఁ
జేమిటివాడో, నేఁ దెలియు తెట్లు? తలంపంగ జోడ్చు మయ్యెడో.

౩. నీరము కాపిచెడిని, నీ రిని యెట్లులు నిల్చు భూమియా
భారము లేక, కన్నడిద భారుణి యెందును, నన్ను నిట్లు సం
భారణచేయు పంకజము తక్కుముగా జలయించు బంకమం,
దారిసీ పస్త, మూల మట నైన ధరిత్రి కనంగ రాదొకో! 32

౪. అను చింతించి సజాధివాస మగు పద్మాస్థానమున్ డిగ్గి చ
య్యన నీరంబులలో గమించి వసుమత్యస్వేషణాయత్తబు
ద్ధిని వే యేండ్లు పరిభ్రమించియు నొకే దీక్షం దదాలోచనం
బును గావించియు నేరనైతి గనఁ దన్మూలంబు సేమాత్రమున్.

5. కయెడఁ 'దవమ్ము నొనరుపు
నూ' యను సజీరవాణి యాకసమునఁ గ
ర్ణాయితమైనం జేసితి
వే యేండ్ల యబ్జపీఠ విడువక తపమున్. 33

6. అంతట సృజింపు మనియెడి
విం తగు శ్రుతి పుట్టి చెవుల విననైనను నే
నెంతయు విమూఢమతి నై
చింతించితి, నెవరి సృష్టి సేయుదు నంచున్. 34

7. సమియుఁ జేయం దోపక
రామన మురియాడుచుండ నాపయికి బలో
ద్ధాములు దారుణరాక్షసు
లా వధుకైటభులు దుమికి యార్చిరి పెలుచన్. 35

8. తమకో న న్నబ్ధిని యు
ష్ఠము సేయంగఁ దఱిమి తఱిమి తద్ద యడుగ సం
భ్రమమున నాళం బాలం
బముగా నడిసీట డిగ్గఁ బాటితి నేనున్. 36

ఉ. అచ్చటఁ గాననయ్యె బరమాద్భుతవిగ్రహంఁ డొక్క పూరుషం
డచ్చపు నీలమేఘులుట శ్యామశరీరమువాఁడు, నెమ్మెయిం
బచ్చని పట్టుదువ్వులువవాఁడు, మెడకొ వరమాలవాఁడు, కక
విచ్చక శేషశయ్య శయించిన నాల్గుబుజాలవాఁడు నై. ౪౩

మ. ఒకచే శంఖము సీరమాబయన, నింకొక్కంటఁ జక్రంబు నా
డక నిష్పందముగాఁగ, నొంహొకటఁ వ్రేలక వ్రీలి కొమోదకం,
బొకచే బద్మము మోడ్చు, ద న్నెఱుంగకె యుండె జగన్నాథని
యకుఁ డా కేశవుఁ డచ్చుతుండు హరి నిద్రాయత్తచిత్తంబుతో.

ః. శేషునిభోగశయ్య వివశీకృతుడై యటు యోగనిద్రకు
స్వేషము స్పందముం దెలియ నేరమిం గన్గొని నే నుపాయ ము
స్వేష మొనర్చి దేవి వాఁనిద్రనె బుద్ధి స్మరించి పొంద సం
తోషము రాత్రినూక తతితో భజియించితి దాని సంతయు. ౪౪

ః. అంతఁ బ్రసన్నచిత్తయ ము యచ్చుతుఁ గ్రమ్మిర యోగనిద్ర ని
ష్క్రాంతత నొంది విష్ణుతనుచుగతి దివ్యవిహుషణావళీ
కాంతులు దిద్దిగంతములఁ గ్రమ్మ నచింత్య మతర్క్య మద్భుతా
త్యంతమనోజ్ఞరూపమును దాలించి నిల్చె సభోంగణంబునన్. ౪౫

౪. అది విడువ మహావిష్ణువు
కదలి తెలిసి చూచి మధువుఁ గైటభదైత్యుం
గదనము చేసెను వారల
వదలక హరి యెదువేల వత్సరము లొగిన్. ౪౬

౫. వారివంక దేవి పరగింప దృక్కులు
రాగముగ్ధులైన రాక్షసులను
నురుతరం బొనర్చి యుత్సంగ దేశంబు
హరి వధించె వారి నందు నునిచి. ౪౭

తె. అంతలో రుద్రుఁ డచ్చటి కరుగుదెంచె;
మహర్షులము మేము కని స్పృశబుద్ధుల మయి.

దేవిదివ్యమనోజ్ఞ దేవీస్వమాన
రూపము నుతించితిమి, భక్తి రూపు లొండ.

౪౯

క. పరశక్తి కృపాదృక్కులు
పరగించును ముగిసవగకఁ బావనతనులకఁ
బొరయించుచుం గృతార్థత
బెరయంగా నిట్లు పలికె బ్రయనచరమ్ముల్.

౫౦

స. విధి హరి మద్రులార! రిపువీరులు నీల్గిరి మీర లింక ని
ర్వృధు లయి సృష్టి పాలనము నత్యయముం బొనరింపుఁడీ యథా
విధి దగు మందిరబులను బేర్చి వసించి సుఖంబుగాఁ జతు
ర్విధ మగు జంతుజాలముల సృష్టి యొనర్పుఁడు మీవిభూతులక.

క. విదితస్వరమై పేశల
గదితంబై, చెవుల వినఁగఁ గడు మధురంబై
యెదలకు సుఖదము జపనీ
మృదువాక్కున చెవులఁ గ్రోలి మే మంటి మిటుల్.

౫౧

క. అమ్మా! యందు కశక్తుల
మమ్మా! మహి లేదు, వితత మంతట జల, మె
ట్లమ్మా! సృష్టి? గుణము లే
వమ్మా! తన్నాత్ర లింద్రియమ్ములు నేవే?

౫౨

స. ఆపలు కాలకించి శివ యల్లన నవ్వి న దానికాంతులే
రూపము నొంది కన్నడిన రూపయి యంబరవీధి రత్నసం
దాశిత మచ్చమౌక్తికపుదామము లొప్ప సువర్ణకింకణీ
దీపిత ఘల్లులారవము దివ్యవిమానము కానిపించె నే.

౫౩

బ్రహ్మదులు భువనేశ్వరిని నంద ర్పించుట

స. దానిని జూపి యెక్కుఁ డని తల్లి వచింపఁగ మేము తత్పరా
ధీనత నోంకృతిక సలిపి ధీవిజితేంద్రియవృత్తు లొంది యా

సీనుల మైతి మా శుభము శ్రేష్ఠము రమ్యము దేవసద్గుణ
మార్గము నై యెసంగెడి విమానవరంబున శంక దక్కుచున్. ౧౭౭

మ. సుఖసంవిష్టలమైన మమ్ము గని యా శుభ్రాంగి యంతకొ మన
స్సుఖరంహంబున నాత్మశక్తి గగనాశక్తి దద్విమానంబు ను
స్సుఖముగా నడిపింప నొక్కత్రుటిలో మున్నున్న మున్నీటిలో
రళలంబుకొ ద్యుగనోచరం బయిన మా కాశ్చర్య మయ్యెన్ గానన్.

చ. మఱునిముసంజె చూడ బహుమానముగా ఘభారనమవి
స్తరతరుళాఖలకొ నిలిచి శ్రావ్యకుహూశురు లాలసినగాఁ
బరభృతముల్ మనోజ్ఞ వనవారములో గిరిరాజిలో మనో
హరమహి కన్నజెం బశువు లంగనలుం బునుషుల్ చెలుంగగాక.

చ. మఱియును గాననయ్యె బహుమార్గ వినోద వినిస్తరత్సరి
ద్వరముల విభ్రమ చ్చటుల తాండవకేళి పరంబులైన నీ
ర్ణురములు పుల్ల పద్మ వనరాజి విలాసి మరాళముల్ సరో
వరములు కూపముల్ విపులవాపికలుకొ బలు పల్వలంబులున్.

గు. మఱియుం గానంగ నయ్యె గట్టెదుట రమ్యంబైన ప్రాకారగం
నరణంబై వరహార్యరాజి యయి దీవ్యదృష్ట శాలామనో
హరమై వస్తుసుసంభృతంబు నయి కల్యాణైకపాత్రంబునై
పుర మొక్కా, డది పూర్వదృష్ట మనుచుకొ బుద్ధి బ్రహ్మశంబు లోన్.

క. మెఱు పాకస్మికముగ ను
బరమున మెఱుపారు నల్లు మా బుద్ధులలో
బుర మిది స్వగం బనియెడి
సరి నొక్కట బ్రత్యభిజ్ఞ జాతం బయ్యెన్.

౬౦

క. ఇది యెవ్వరు సృష్టించిన
యది యని విస్మయము నందునంతటిలో మా
యెవ్వరొక్క మృగయాపరుడై
కదాడి యెవ్వరొక్క కానంబడియెన్.

౬౧

౩. అపుడు చూడనయ్యె నంచిత యవ్వీమా
నాగ్ర్యమున నిష్ణా యగుచు భృత్తిని,
వడి విమాన మంతఁ బననేతిం బయి
కిదలె దృఢంబ గగనవీధి.

౬౮

౪. ఒక్కముహూర్తమాత్రమున నొండొకచోటికిఁ జేరఁ బోవ మా
కక్కడఁ గాననయ్యెను వనాంతము నందననామకంబు, నం
దొక్కడఁ బారిజాతతరు వూదిన నీడను విశ్రమించి పెం
పెక్కిన కామధేనువు చరింపఁ జూరద మా గజేంద్రమున్.

౬౯

౫. మందారవాటిఁ గిన్నర
బృందము గంధర్వచక్షు విద్యాధరు లా
నందంబునఁ బాడుచుఁ గను
విందుగ నాడుచు రమించి వెలసిరి చూడన్.

౭౦

౬. మేనక మొదలగు నచ్చర
చానలు భావాదు లెఱిగి జాణతనముతో
గానము చేయుచుఁ దాళ
స్థానీయక్రీడ నృత్యతత లైరి రతిన్.

౭౧

౭. ఆలోకింపఁగ నై రటఁ
జాలోమీసహితుడైన పాకారియు ది
కృపలకులు సూర్యచంద్రులు
నాలోలత్సరగణంబు లాశ్చర్యముగాన్.

౭౨

౮. మే ముల్లు చూచుచుండఁగ
నా మహితప్రరంబునుండి యాందోళిక్ష్మై
గామగతిన్ మఘవానుని
శ్రీ మెఱసెడి రాజు వెడలె జెలువొప్పారన్.

౭౩

౯. చూచి చోద్య మందుచో మా విమానంబు
నంతలోనఁ గదలె నతిరయమున

సఖలదేవనంద్య మగు బ్రహ్మలోకంబు

పొంది బ్రహ్మ గంటి మందు నొకని.

౬౮

మ. నిజరూపంబులు దాల్చి వేదములు సంవీసించి సాంగంబుగా

నజనిం గొల్వంగఁ జూడనయ్యె సభలో నట్లే సరిత్సాగర

నజముం బర్వతపన్న గోరగములున్ స్వస్వప్రభావంబుల్

భజియింపం గని విస్మయంపడిరి శ్రీనాథుండు శ్రీకంఠుడున్.

౬౯

ఉ. నాలుగు మోము లొప్పిన సనాతనుఁ డీతఁడు బ్రహ్మ యెవ్వఁడో

తేలుచు మంచు వా రడుగఁ దేరి కనుంగొని నేను పల్కితిం,

జాల నెఱుంగ సృష్టిపతి సత్ప్రభుఁ డీతఁ డెవఁడో, నన్నునుం

బోలుప నేర, విభ్రమము పూనుటకుం గత మే మగుం బ్రభుల్ !

క. క్షణమాత్రమున మనోజవ

మున నటఁ గదలెను విమానమును గైలాస

మ్మును గనఁ దదు త్తరక్షణ

మునఁ జేరెను యక్షగణసముదయోజ్జ్వలమున్.

౭౦

చసంతతిలక— అందున్న కోకిలలు పంచమ మాలకింపఁ,

స్వందింప గానసుధఁ గిన్నెర లార్చిఁఫిక్కిన్,

మందారవాటికల నాఁగ విమానరాజం,

బందుండి యప్పుడ వినిర్గతుఁడై భవుండున్.

౭౧

మ. భగవానుండు వృషాధిరూఢుఁ డగుచున్ బంచాస్రముల్ తేజరి

ల్లఁగఁ బొంక్తైఃసభజంబుగాఁ ద్రిణయనోల్లాసంబుతో, నంశుకం

బుగ వైయాఘ్రము కౌంజరంబు నజినంబున్ వెల్లఁ బ్రావాళమై,

సిగలోఁ బువ్వుగ నర్థచంద్రుండు ప్రకాశింపంగఁ గానంబడెన్.

౭౩

ఉ. ఆతనిపుత్రు లిద్దరు గజాస్యపడాన్యులు పార్శ్వ రక్షు ల

త్యాతతతేజాలై కొలువ నంకము చేరఁగ మాతృకల్ గణ

వాతము నందిముఖ్యులు శివప్రభువృష్ణగులై లయస్వనో

ద్ధాతలుగాఁ జరింపఁ గని కన్నుల, సంతయ మయ్యె, నారదా !

౭౪

క. ఏమా యని యబ్బురపడు
నామాత్రనె వాతవేగమై కైలాసా
గ్రామలభువి దాటుచు నా
పై మా యానంబు చేరె వైకుంఠంబుకొ. 27

ఉ. పుత్రక ! యందుఁ జూచిన విభూతు లమేయము లయ్యె, చెప్పినా
మాత్రములే ! రమారమణమందిరముం గని శ్యామలోజ్జ్వల
ద్వాత్రుండు విస్మయంపడెడుతత్త్వణమే సరసిరుహోల్లస
న్నేత్రుఁ డొకండు తత్సదననిర్గతుఁడై కనిపించె జిత్రమై. 28

ఉ. శ్రీహరి పీతవాసుఁ డతసీకుసుమాభశరీరుండుం జతు
ర్బాహుండు పక్షివాహనముపై సిరి చెంగట వీనఁ జామర
గ్రాహినియై కనంబడినఁ గన్నుల నమ్మగ లేక కేశవుం
డా హరుఁ డేను నొంఁజొరులయాననముల్ తిలకించుచుండఁగా. 29

క. ముగ్ధులమై పలుకక సం
దిగ్ధమనన్ము లగు మమ్ముఁ దీవరయమునకొ
స్నిగ్ధప్రభము విమానము
దుగ్ధాబికిఁ జేర్చెఁ బవనధూతం బగుచుకొ. 30

క. కంటిమి పాలనముద్రము
మింటికిఁ బొంగంగ మహోర్ధ్విమిషదాశంబై
జంటినురువు మిలమిలలకు
సంఘెడి యాదోవిసర సమాకీర్ణంబుకొ. 31

ఉ. అంతటిలో సుగంధ మొకఁ డద్భుతమై పరతెంచి నాసికా
సంతతులందుఁ జొచ్చె హరిచందన కల్పక పారిజాత భా
స్వంతము కేతకీ వకుళ చంపక వారిజ జాతి కుండ వా
సంతిక మల్లికా సురభి సంగతమై పవనావధూతమై. 32

ఉ. అంతటిలో వినంగనయి స్వాగతశబ్ద ముఖానునాద ప
ర్యంతముగాఁ గుహాధ్వనిసమంచిత పంచమరాగపూరితా

శాంతము కోకిలస్వరము హస్తము శీతల మార్ద్ర మెంతయున్
శాంతము కర్ణయుగ్మకరసాయనమై కరగించె మాయెదల్. ౮౧

౯. అంతటోనఁ జూడ్చిఁ గన్వనె మిఱుమి ట్లెఱగించె మాకు ద్వీ
పాంత మొకండు స్వీయ మణిభాస్వర కాంతి ధగధగాయిత
ప్రాంత మనేకరత్న నికర ప్రతిభాంత మచింత్యవైభవా
క్రాంతము దివ్యమాక్తిక వికల్పిత దామ విఘాషితాంతమై. ౮౨

౧౦. నానాస్తరణోత్తరమై
నానాచిత్రాభిచిత్రణ మనోజ్ఞం బై
నానాపుష్పదుమమై
నానామంజులరవంబు నగరము మెఱసెన్. ౮౩

౧౧. ఆమణిద్వీపమందు శివాకృత్తిక వె
లుంగు పర్యంక మొండు కానంగ నయ్యె,
నదియు బహురత్నఖచితం బనంతరత్న
రాజితంబు రమ్యాకృత్తిభాజితంబు. ౮౪

౧౨. అదియు నానాస్తరణ విస్తరాంతరము మ
హేంద్రచాపాభిరామ భూయిష్కలము,
దూరమున మావిమానమందున నె యుండి
కంటి మం దుపవిష్టయా కలికిమిన్న. ౮౫

౧౩. రక్తసుగంధ లేపనము రాజిలఁ, ధాలిచి రక్తదామముల్,
రక్తదుకూలధారిణిగ రక్త విశాల విలోచనాఢ్యయై,
రక్తరదచ్ఛదంబులను రంజిలి రక్తవదాంబుజాతయై
రక్తరుచిప్రభా పటల రంజిత సర్వదిశావకాశయై. ౮౬

౧౪. విద్యుఁగోటి తళతళప్రపథ లొకే పెఱరాని యైనట్లుగా
మద్యతూనర్య సహస్రకాంతు లొకచో నుద్ద్యోత మైనట్లుగాఁ
బ్రద్యోతించుచు గోటిలక్ష్మణులరుచి బ్రాలేయరుజ్జ్వండలీ
పద్యస్సావి మధాసమాన కరుణా సంపూర్ణ శోభాఢ్యయై. ౮౭

క. మున్నెన్నడుగని యెఱుంగని
సన్నతహాసము ధరించి సస్మితరుచినం
సన్నత ! శ్రీభువనేశ్వరి
సన్ని యభీష్టాభయములు పాశాంకుశముల్.

౮౦

ఁ. కరుణాతరంగితారుణ
తరుణీ సవయావనాధ్య తరుణోజ్జ్వలమౌ
పరిపూర్ణమూర్తి మెఱియంగ
గర మరుదగు స్ఫూర్తితోడ గననయ్యె నుతా !

౮౧

చ. లలితమృదుస్మితమృతుల రాజలి, చెక్కుల బప్పుచున్న క
మ్మల కమనీయకాంతులను మంజులనై, సిగలోని పువ్వుగా
వెలిగెడు నర్థచంద్రునునువెన్నెలజాలుల జల్లనై సము
జ్జ్వల మగు శ్రీమఖాంబుజము వర్ణననేయుట యెట్లు నారదా?

మ. మఱి యాతల్లికుచదవ్యయంబు వివరింపక సాధ్యమే నాకు, వి
స్తామై రోదసి పూర్వకుంభములతో సాదృశ్యముం బూని, యా
పరమామ్నాయపవిత్రదుర్గములు విశ్వం బెల్ల పూరించుచుక
బరువై నిబ్బరనై సునర్తులము నై మద్యంబు నయ్యెం గడుక.

౮౨

క. శిరమున రత్నకిరీటము
పురులుం గనకాంగసములు భుజములపై భా
సుర నానామణి సముదయ
పరికిగ్గవిభూషణాళి వరలగ నోప్పెక.

౮౩

క. అచ్చటి లీలాశుకములె
యువాచ్ఛరణ నేయ హ్రీంకృతోచ్చైశ్శుతులక
నెచ్చెలు లిక హృల్లేఖ
సచ్చిన్మయ భువనరాక్షి జపము సలుపరా!

౮౪

క. శ్రీయంత్రరాజవటోక్
కాయత నాధ్యస్త యగుచు నయ్యెయెడలం

- శాయక యనంగకుసుమా
ద్యాయతనాంబికలు కొలువ నగపడెను నుతా ! ౯౪
- క. చూచుచునే ముగ్ధురమును
నీ చాన యి దెవ్వ రొక్కొ, యేమిటి పేరొ,
నేచాయఁ దెలియు టంచును
నాచోఁ గడలక విచార మాపేశింపక. ౯౫
- క. ఇది యచ్చర యగునా, కా;
దిది మఱి గంధర్వి యగుట యెట్టు, లదియుం గా;
దిది యింక నేదే దైవత
ముదిత యగునొ, కా దటంచు ముగ్ధురము దలఁపక. ౯౬
- క. ఆలోచించుచునుండెడి
యాలోననె చూడఁజూడ నద్భుతమచియై
వే లగు ముఖములఁ గన్నుల
వేల కరంబుల శిరముల వెలసెను బుత్రా! ౯౭
- శే. చారుహాసిని యామహాసాధ్వవంక
నల్ల భగవానుఁ డా విష్ణు వట్టె కాంచి
యాత్మవిజ్ఞానమున నామె సంబగాఁగఁ
దెలిసి మది నిశ్చయించి తాఁ బలికె నిట్లు. ౯౮
- క. ఇది భగవతి, మనయందఱ
మొదటి మహాకారణంబు మూలాంబిక, యి
య్యదియె మహావిద్యయు నా
నిదియె మహామాయ యనంగ నిదె పూర్ణ యగుక. ౯౯
- మ. ఇది దుర్జేయము స్వల్పబుద్ధులకుఁ గానీ యోగిగమ్యం బిదా
ను, దురారాధ్యము పీనభాగ్యులకు నెందుంగాని, పుణ్యాత్ము లి
య్యది యిచ్చాపరశక్తిగా మఱియు నిత్యానిత్యసంరూపగా
నిదె విశ్వేశ్వరి వేదగర్భశివ సర్వేశ్వరిగాఁ గొల్తుకా ! ౧౦౦

క. తుది యగుఁ గాలం బొనెడ

నిదె విశ్వలయం బొనర్చి యెడఁ గ్రీడించుకొ,

పొదలఁగఁ దనదేహంబునఁ

బదిలంబుగ సర్వజీవభాగ్లింగములుకొ.

౧౦౧

శే. సర్వబీజమయాత్మయై సాంప్రతంబ

వెలుఁగుచున్నది యిది, దీని బలసి కొలుచు

నల్లదే విభూతుల కొటు లర్బుదములు

దివ్యరూపాను లేపనో దీప్తములుగ.

౧౦౨

శే. ఓ విధి కష్టలార! ధన్యులము మనము

భగవతీదర్శనమ్ము సంప్రాప్త మయ్యె,

స్వయముగాఁ గృతకృత్యుల మయితి మెంత

తప మొనర్చిన పుణ్యనేతలమొ మనము!

౧౦౩

ఉ. ఎంతటి భాగ్య మున్న భవనేశ్వరి దేవి శివం గనంగఁ బ్రా

పింతుము, దీనిఁ జూచుట లభింపదు రాగిజనాళి కెన్నఁడే,

నంతటి కాదియా ప్రకృతియై యదియే పురుషప్రసక్తయై

యంతయు సృష్టి సేసి పరమాత్మకుఁ జూపును విశ్వదృశ్యముకొ.

క. దీనికిఁ బోలిచికొనఁగా

నే నెక్కడ, నెచట మీర, లెల్ల దివిజులుకొ!

దీనికి లక్షాంశతులం

గానం జాలరు రమాదికత్రిదశసతుల్.

౧౦౪

చ. తొలి నొక మట్టియాకుచిటుదొన్నె నమర్చిన వింతతొట్టెలొ

బుడుతఁడనై పదాంబుజపు బొట్టనవ్రేలిని జేతఁ బట్టి పె

న్నలపున నోటఁ బెట్టుకొని యాడుచుఁ గేరుచు నెన్నియేని యా

టలఁ బడి పాలు గాటు నునుడాలగుమేన నెసంగుతత్తటికొ.

౧౦౫

తా. న నీ తల్లియె యా సుధార్ణవతరంగశ్రేణియుయ్యాలలోఁ

బన్నుండకొ మృదుపాణి నిట్టలుల నూపం బ్రేమతో వేడుకల్

గన్నాడక, మధుచార్ద్యకంతమున జోలం బాడి లాలింపఁగా
విన్నాడక, మదిఁ బ్రత్యభిజ్ఞ వెలసెన్ వివ్యోతమానంబుగా. ౧౦౮

క. మనజనని యిదియె, దీనికే

బునకపునర్నతుల భక్తీ బొనరింతము, డా
యను జని నిర్భయముగఁ బడ
మును గొని నుతియింత, మిచ్చు భూరివరంబుల్.

౧౦౯

క. ద్వారంబునఁ గల చూపరి

చారికు లొకవేళ మనలఁ జననీకుండక
వారించిన నటనుండియె
పూరింతము దేవినతులు పూనినభక్తీ.

౧౧౦

శీ. ఇట్లు హరి పల్క, మేము ప్రహృష్టుల మయి
యోంకృతి యొనర్చి, యేగ నుద్యుక్తుల మయి,
యావిమానంబు డిగి, ద్వారమఁదూ జేరి,
మువ్వరము నిల్చితిమి కొంకు పొసఁగఁ గొంత.

౧౧౧

క. ద్వారగతం బగు తన పరి

వారముఁ గని దేవి యల్ల పరప స్మితంబుకొ,
వా రెల్ల రొక్కత్రుటిలో
స్త్రీరూపంబులు ధరించి చెలఁగి రవేళకొ.

౧౧౨

క. నేనును హరియును శివుఁడం

జానలయై భూషణాఢ్య చారు తనులమై
కానంబడినక విస్మయ
మూనఁగఁ జేరితిమి దేవీయొద్దకు భక్తికొ.

౧౧౩

క. అవలోకించుచు నొండొరు

యువతీరూపములు మేము నూర్జితమతితో
నవనతులు మైస, మ మృది
యవలోకించెను గృహార్ద్ర మగు చూపులతో.

౧౧౪

క. నానామణిగణఖచితము

భానుసహస్రప్రకాశ భాసుర మవు దే

వీ నిర్మలపదపీతము

ధ్యానించుచు గంచు మువుర మందుక నిలువక.

౧౧౪

ఉ. అందు జరింపఁ గంటిమి పరాంబికకుం బరిచర్య సేయుచుం

గొందఱు రక్తవస్త్రములు కొందఱు పచ్చని వస్త్రములు

కొందఱు నీలవస్త్రములు కొందఱు జనేక విచిత్ర వస్త్రములు

సుందరీతిఁ దాల్చి బహుశోభనరూపము లొంది కొల్లఁగా.

౧౧౫

ఉ. వారలు దివ్యభూషణ విభా విభవంబున నొప్పి నాట్యం

చార మొనర్చుచుం బరవశంబునఁ బాడుచు వీణ లొత్తచు

మారుతవాద్యసంతతు లమందతఁ బూరణ సేయుచు

కారతఁ దల్లి గొల్లఁ గనఁ గన్నులపండువ యయ్యె, నారదా !

క. మఱియుం జెప్పెద వినుమా

పరమాద్భుత మంబపాదపద్మముమధ్యకొ

స్ఫురిత నఖర ముకురంబునఁ

బరికించిన చిత్ర దృశ్య పరిణాహంబుక.

౧౧౬

ఉ. స్థావరజంగమం బయిన సర్వముతోడ నజాండ మెల్ల నా

తావునఁ జూడ నయ్యె, నను స్థాణుని విష్ణువుఁ గంటి మం దికక

దేవపతిక యముక వరుణ దీప్తకుబేర సమీర పావకా

శావిభు లెల్ల సూర్యుడు నిశాపతియుం గనవచ్చి రందులొ.

౧౧౭

క. గిరి కాననములు నదు ల

భిరాజి గంధర్వ యక్ష విద్యాధర కి

న్నర పన్నగ రాక్షసు ల

చ్చరలుక సింధులును మునులు సర్వామరులుక.

౧౧౮

తే. చిత్రకేతు విశ్వావసు శ్వేతముఖ్య

దివ్య గంధర్వవిభు లందు దీప్తు లైరి,

సిద్ధ సాధ్యులు వసువు లశ్వేనులుఁ దోచి
రండ, మఱియుం బితృగణంబు నరయ నయ్యె.

౧౬౦

క. పలికింప మహతి నారదుఁ

జలఘుఁడు తుంబుకుఁడు రాగ మాలాపింపన్
గులికెడి హాహాహూహూ
సలలిత నాట్యంబు చూడఁ జాలితి మహోచ్చ.

౧౬౧

శా. నైకుంతంబును బ్రహ్మలోకమును దివ్యంబైన కైలాసమున్
వీకం గానఁగనయ్యెఁ దత్పదనఖావిష్టంబులై, నేను నం
దే కానంబడితిన్ జతుర్ముఖములన్ నీరేజమందున్ మఱిన్
లోకేశుం డల శేషశాయియు మధుండుం గైటభుండుం దగన్.

క. ఈవిధ మద్భుతముం గని

యే విస్మయ మంది వారి నీక్షింపంగా
నావలెనే హరిహరులును
నావేశితవిభ్రమముల నగపడిరి సుతా !

౧౬౩

క. మే మెల్లరముం దానిని

మామాతగ మఱియు విశ్వమాతగఁ గని చే
తోమోదమున శతాబ్దం
బా మేర తదేక దృష్టి నం దుంటిమయా !

౧౬౪

మ. అమృతాంభోనిధియంతరీపమున మధ్యంబందునం దత్సఖ
సముదాయంబును గూడి మేమును నిజేచ్ఛన్ వేడన్ లొప్పన్ విహ
రము గావించుచు దేవి గొల్చుచును ద్రద్రమ్యాకృతీహృప్రహ
ర్షముతోఁ బొంగుచు నంతకాలము ముహూర్తంబు వెళ్ళింపఁగా.

విష్ణు కృత భువనేశ్వరీ స్తుతి

క. ఒకనాడు మహావిష్ణువు

వికసించినతరుణిరూపు వెలయఁగఁ దా నొ

ద్విక్షణో నా భవనేశ్వరి
నికటమున నుతించె నిట్లు నిస్సలభక్తిక్.

౧౮౬

క. మ్రొక్కెద దేవికిఁ బ్రకృతికి
మ్రొక్కిడెద విధాత్రీ కిదియె మ్రొక్కెద సిద్ధిక్
మ్రొక్కెద సంసారారణి
మ్రొక్కెదఁ గల్యాణి వరద మ్రొక్కెద వృద్ధిక్.

౧౮౭

శ్లో. సచ్చిదానందమయి, నమస్కారమమ్మ !
పంచకృత్యపరాయణా, వందనమ్మ !
నిఖిలసంసారమూలారణీ, నమస్సు !
జనని, భువనేశ్వరీ, యిదే వినతి గొనుము!

౧౮౮

శ్లో. ఏయధిష్ఠానమున సృష్టి యెల్ల బాదలు,
నాయధిష్ఠాన కూటస్థమై వెలింగి,
యర్థమాత్రార్థ భూతవౌ నంబ! నీకు
మ్రొక్కు లిడెద హృల్లేఖకు మ్రొక్కు లివియ.

౧౮౯

చ. ఎఱుగుదు నంబ! మున్న యిది యెల్లయు నీయెడ సన్నివిష్టమై
మెఱయు నటంచు విన్న శ్రుతిమిన్నులఁ, గంటికిఁ దేటతెల్లమై
యెఱుంగఁగ వచ్చె సంభవలయేశ్వరి వీ వని సర్వలోకవి
స్తరమహనీయ వీవ యని సర్వసమర్థ వటంచు, నేఁ డిదే.

౧౯౦

ఉ. ఈ సదసద్వికార మగు నెల్ల జగత్తును విస్తరించి ఖే
లాసదృశంబుగా నవికలంబుగ నిర్వదిమూఁడు తత్త్వముల్
భాసిలఁ జూపి పూరుషునిభావము రంజిలఁ జేసి, తల్లి! క్రీ
డాసమయాన వెల్లెదు విడంబిత లోకమహేంద్రజాలవై.

౧౯౧

మ. జననీ! నామము రూప మీవ యగుటకు సర్వంబు నీవే వినా
కన భావింప నసాధ్య, మీ వఖిలలోకంబందు వ్యాపించి నిం
డిన సర్వాత్మపు సర్వశక్తివి, నినుం డిందింప నాపూరుషుం
డు నశక్తుండటె, బుద్ధిమంతులకుఁ జెల్లుకొ నిన్ను నేమింపఁగా.

౧౯౨

ఉ. ఈవిధి విశ్వమెల్ల వెలయించి ప్రభావవశంబుచేత లో
కావళి మోదముం బొరయు టంతయు నీమహిమంబై, తల్లి! క
ల్పావధివేళ సర్వము లయం బొనరించెదు నీవె, యంబ! మా
కేవిధి నీమహత్త్వము నిజేచ్ఛల సత్త్వ మెఱుంగ సాధ్యమా! ౧౩౩

క. అల మధుకైటభదైత్యుల
వలసను రక్షించి మమ్ము బహులోకములకొ
దిలకింపఁజేసి భాగ్యము
కలిగించితి నిన్ను నిందుఁ గన్నులఁ గాంచకొ. ౧౩౪

ఉ. చూపితి మాకు స్వర్గమును జూపితి బ్రహ్మపదంబు నాపయిం
జూపితి రాజతాచలము చూపితి వంత వికుంతథామముం,
జూపకయున్న నీరచనఁ జోద్యము లింకను నెన్నియున్నవో
యోప మెఱుంగ నేను విధి యుగ్రుఁడు, నోవును రెవ్వ రాపయికో!

ఉ. నీ నఖదర్పణాన జననీ! కనిపించె మఱొక్క విష్ణుఁ డీ
శానుఁడు పద్మయోనియు మహాత్ములు నింకను నెంద తెట్టిచం
దాన మత్తెన్నిలోకములఁ దారు వెలింగెద రూప సేయఁగా
నేనియు నేరఁ దల్లి! యెవ రెన్నఁగలారు భవత్రభావముల్! ౧౩౬

శా. అమ్మా! నీపదపీఠిఁ జాగిలి యిదే యాచింతు, నశ్రాంత మే
నిమ్మాడ్కికొ భవదుజ్జ్వలాకృతి యెద న్నీక్షింపనొఁగాత, నా
ట్యమ్ము జేయుత నీశుభాహ్వాయము జిహ్వగంబునందుకొ, నివా
సమ్ముకొ నిత్యముఁ జేయుఁగాతఁ గృప శీర్షంబందు నీపాదముల్.

క. సతతము భృత్యుఁడు నీ కగు
నితండు, స్వామినివి నీవు నితనికి నెప్పుడుకొ;
సుతుఁ డీతఁడు, తల్లివి నీ
వితనికి; మన కిట్టి వ్యాప్తి యెసఁగుత ధ్రువమై. ౧౩౭

క. సర్వం బెఱుంగుట నీవే
సర్వజ్ఞువు, పరిసమాప్తిసమవధి వగుటకొ

సర్వేశ్వరి ! భవదిచ్ఛా
పర్వముకన్న ముతొక్క వర మేఁ గోరణ్.

౧౩౯

తే. సృష్టి యొనరించు స్రష్ట, రక్షింతు నేను,
శివుఁడు హరియించు, ననెడి ప్రసిద్ధి కలుగు;
నిది నిజం బాను, మేము నీయిచ్చవలన
శక్తియుక్తులమై క్రియాక్షముల మగుట.

౧౪౦

తే. జగము ధరియించునది ధరాశక్తిగాదు,
సర్వభాత్రి, త్వదాధార శక్తి గాని;
భాస్కరుండు భాసించు సీవభన, తల్లి!
విరజనై సర్వమును నీవ వెలుంగఁ జేయ.

౧౪౧

క. జని గల నను నజ భవులను
ననఁ జెల్లదు నిత్యులనుచు, నట్టి యెడ నురేం
ద్రుని నితరుల ననఁ జెల్లునె
చను నిత్య యనం బురాణి జననిని నిన్నే.

౧౪౨

క. కరుణేక్షణములఁ బరపినఁ
బురాణపురుషునిఁగ నాత్మఁ బొడఁగాంచెద, న
ట్లరయనియెడలఁ దమోహం
కరణంబున విభుడ నంచు గర్వింతును నేన్.

౧౪౩

తే. బుద్ధిమంతుల విద్య నాఁ బొల్పె దీవ,
శక్తిమంతులలోఁ దల్లి! శక్తి వీవ,
కాంతి కీర్తియుఁ దుష్టియుఁ గమల వీవ,
ముక్తి జనులకుఁ గూర్చు విరక్తి వీవ !

౧౪౪

క. గాయత్రియు వేదాది క
లాయితవును సర్వమాత్ర వగుదు, స్వధయు స్వా
హా యన, నీవె సురావన
కై యాగమ నిగమరాశి నలరింతు వహా!

౧౪౫

ఉ. ఈ యజులప్రపంచము రచింతువు మోక్షము గూర్చు పేర్ని, నిం
కీయెడ జీవభావ మది యెట్లు పొసంగును సృష్టియందు? నె
ట్లా యుదశిం దరంగలయ, మట్ల, యనాది యమర్త్య మైన త
చ్చేయము నంశమాత్ర మయి చెల్లు సమస్తము, తల్లి! చూడఁగఁ.

మ. ఇది సర్వంబు భవత్కృతంబ యని యె డ్డిక్షించు జీవుండు నె
మ్మది, సర్వంబుఁ దద్వదంతరంగముననే మాయక లయంబుం బోచ
చ్చెడు; నాట్యాంతమునక సటుం డెటులు దా స్వీయాకృతిం దాల్చు, న
ట్ల, దయాభీ! విరమింతు వీవును గృతార్థత్వంబు చేకూర్చుచుక.

ఉ. మోహమహోర్మియా భవసముద్రము నిస్తరణం బొనర్పఁగా
వాహమ వీవ గా కొరునుపాయము లేక సమాశ్రయింతు, స
న్నేహవిలోకనంబు కరుణించి మహా ర్తికరాంతకాలమం
దో హృతసర్వలోక! నను నొద్దికఁ గావు నమస్కరించెదక. ౧౮౮

క. మొక్కెడ నీవదయుగళము

దిక్కినిభక్తిం బరేశ్వరి! మహావిద్యా!

యెక్కాలము జ్ఞానకలా

భాక్తునుగాఁ జేయు, సర్వవరదాత్రి! ననుక.

౧౮౯

శివకృత భువనేశ్వరిస్తుతి

ఆ. దేవదేవుండు హరి గోవిందుఁ డచ్యుతం

డిట్లు మఱిమఱి నుతియించినంత,

నెదుటఁ జేరి తల్లి కెఱఁగి వదంబుల,

శర్వుఁ డిట్లు వల్కె శంకరుండు.

౧౯౦

చ. జననివి నీవు విష్ణునకు స్రష్ట కింకర మఱి నాకుఁ గావోకో,

జనని వశేషసృష్టికిని, సంస్థితి కీవ సమర్థ వాడు, నిం

కను నగు దీవ పృథ్వి యుదకంబు నభం బనలానిలంబులుక

గుణములు నిందియంబులును గూడిన బుద్ధి మన స్సహంతయుక.

క. ఎటుగనివాడే యందును

హరి హర విధిక్రత మటంచు నఖిలజగత్తున్,

పరికల్పించితి వీ ము

వృర సీవే, తల్లి! వీరు పుట్టించు టెటుల్?

౧౫౬

క. భూతము లెనసి విషయగుణ

జాతముతో, జాత మగును జగ మని పలుకన్,

మాతరా! నీకళ లే కది

జాతంబై స్ఫుటముగాగ సాధ్యం బగునే?

౧౫౭

చ. వివిధవిలాసవేషములు వేసి రమించుకుతూహలంబు సం

భవ మగు నెపు సీయెడద, మాత! చరాచరభూతరాశిగా

నపు దపుడే, త్రిమూర్తికృతభావము నూనెద వప్పుడే; తదు

త్వవము రుచింప దెప్పు, డది సర్వమునుక విరమింతు వాత్మలో.

ఉ. నీ పడపాంసురేణు కణ నీత మహాదయ మొంది నేను ల

క్షీణపతి పద్మసూతియు స్పృశింతుము విశ్వము తత్కణంబుతో,

నో పరమార్థచిత్త! మము నుద్ధరణం బొనరింపవేని నీ

వే, పడయంగనా ముగుర కెట్టులు సత్త్వ రజస్తమంబులున్!

క. జనపతి సచివుడు భృత్యుడు

ధనికుడు నిర్ధనుఁ డటంచు ధరణి సమస్తం

బును గడు విషమం బగు నీ

మనమును నటు విషమ మగును, మాంగల్యఖిన్!

౧౫౮

క. ప్రకటింప నిలుప లోగొన

సకలమ్ము గుణత్రయమ్ము చాలుం జామ్మి,

యిక మఱి ద్రుహిణుని హరి ననుఁ

ప్రకటింతు జగత్త్రయమ్ము పరికల్పింపన్.

౧౫౯

ఉ. నన్ను హరిక విరించిని సనాతని! నీవు విమానమందు నుం

డ న్నియమించి దారి భవనావళు లెంతయు నద్భుతంబు లే

మెన్నఁ జెఱుంగనట్టివి యనేకము చూపితి, చేసినామె మే
మన్నియు; సేగుణత్రయము యందుకుఁ జాలు, భవాని! కాదొకొ?

క. నీలీల మే మెఱుంగఁ

జాలము, నీకళను జేసి సర్వజగత్తున్

పాలించి సంహరింతువు,

ఘోరనగాఁ బురుషుఁ గూడి క్రీడింతు వుమా !

౧౫౯

శా. సీపాదాంబుజసేవ యున్న జననీ ! నిత్యంబు నిట్లే సతీ

రూపంబే వర మూను దద్విరహాదుష్కృహంబె ప్రాపించుచో

నాపాపిష్టపుఁ పౌరుషత్వ మది యేలా, యేల ప్రాణోక్యపా

ళీపూజ్యత్వ పతిత్వముల్ మహిమముల్ కీర్తుల్ మహేశ్వర్యముల్ !

క. స్త్రీభావ మూని నీపద

సౌభాగ్యావ్యాప్తి నొంది సంస్కృతి నీఁగఁ

గా భవుఁ డోపె నటంచును

నీభువనమునందుఁ గీర్తి యెలయును గాతకౌ.

౧౬౦

క. నీసాన్నిధ్యము సేవయుఁ

బాసిన సామ్రాజ్య మెవఁడు వాంఛించును, నీ

భాసురపదదూరుల మగు

చో, సత్యము, త్రితీయు యుగముచో పునఁ దోచుకౌ.

౧౬౧

క. మును లెవ్వరు నీపదసే

వను వర్జించి, యెరు దీక్ష వర్జించెదరొ,

జననీ ! వారలు విధివం

చన వైభవపరిభవంబు సలిపినవారల్.

౧౬౨

క. తపము కాదు, కాదు దమము సమాధియుఁ,

గ్రహశతంబులేనిఁ గావు, నీదు

పదపరాగసేవ భవసాగరమునుండి

ముక్తిని సమర్థము, జగదంబ !

౧౬౩

ను. కృప నామై గలదేని దల్లి! యొకటే కేల్పొడ్డి ప్రాప్తింతు, నా
కుపదేశింపు నవార్ణమంత్ర, మది నాయూహం బచిభ్రష్టమై
జపసంభావ్యత వెల్లకున్నది, స్మృతికొ నందీప్తముం జేసి మో
హపువారాశిఁ దరింపఁజేయఁగదవే, యంబా! భవోత్తారిణి! ౧౬౫

శా. ఆరీతిక భువనేశ్వరిక శివుఁడు తా నరింపఁగా, నంబ యు
చ్ఛారింఁచెకొ స్ఫుటమై నవాక్షరము, నీశానుండు దానికొ శుభో
చ్ఛారం బొప్ప గ్రహించి, దేవిచరణాబ్జం బంటుచుకొ మ్రొక్కి, దీ
క్షారవ్యంబుగఁ గామమోక్షకరబీజంబుల్ జపించెకొ ధృతికొ. ౧౬౬

తే. శంకరుండు లోకావళిశంకరుండు
నలు నవార్ణజపాధీనుఁ డైనఁ గాంచి
యా మహామాయశుభచరణాంతికమున,
నే వినఁముఁడనై నిల్చి యిట్టు లంటి. ౧౬౭

తే. సకలజనధాత్రి వని నిన్ను సంస్తుతించు
వేదములు ని న్నైఱుంగఁ గోవిదము లగుట,
నఖిలమఖహోమములను స్వాహాస్వరూప
మున వెలుంగవె, సర్వజమూర్తి! జనని! ౧౬౮

శా. అమ్మా! కర్తను నేనె యన్నిటికి, బ్రహ్మాండంపుభాండంబు న
ర్వ మేనే నృజయింతు నద్భుతముగా, వర్ణింప నాహో సముం
డిమ్ముల్లోకములందు లేడు, ధ్రువ, మేనే ధన్యుడొ బ్రహ్మనం
చిమ్మాడ్కికొ దురహంకృతిం జొనుపఁ బోకే, నన్ను మోహభ్రహ్మో.

ఉ. తల్లి! నిజంబుగా నిపుడు ధన్యుడ, నీపదపద్మరేఖసం
పల్లవలబ్ధిచే; విను, భవం బెడలించి విముక్తి గూర్చు నీ
యెల్లకు నీశ్వరిం బర వరింతు; మహార్తి మహార్ణశంబు సం
ధిల్లఁగఁ జేయు మోహము విదీర్ణముగాఁ గృప నేయవే ననుకొ.

క. నీచే నావిష్కృతిఁ గని
నీ చెప్పెడి పనుపు నేయు నీకింకరుండకొ,

నాచేతు లొడ్డి మొక్కుచు

చూచింతను నన్నుఁ గావు మజ్జాడఁ దల్లి !

౧౭౧

క. నీనె వినోదవిహారిణి

నై విశ్వం బీక్షవలన నలరించెదు; న

న్నీ విశ్వవిధాత యనెడి

యానా రేమియు నెఱుంగని యజ్ఞులె తల్లి !

౧౭౨

సీ. స్వప్రభావ మెఱుంగ నేరమినే తల్లి !

స్వర్గకాము లయి యజ్ఞములు సేత,

నీనామము జపింప నేరమినే శ్రమ

నష్టాంగయోగసమాధిఁ గొనుట,

నీపదపరిపస్య నేరమినే తత్త్వ

సంఖ్యావిధానవిస్తారు లగుట,

నీస్వరూపము చూడ నేరమినే బహు

భవముల మూఢులై పతితు లగుట,

యొక్క నిమిషార్థ మాత్రంబు నోపరాక్కొ,

నీపవిత్రచరిత్రంబు నిలుప నెదల,

నంచికా యని, యీశ్వరీ యనుచు, శక్తి

యంచు, శివ యని, నీనామ మనన లేరొ !

౧౭౩

చ. సరసిజమందు నాకు మును జన్మము గూర్చిన దీనె కావొక్కో !

హరి మధుక్తలభుల్ పొడువ. నాతనిఁ బాలన చేసి తీవెగా !

హరుని హరించి నాముఖమునం దుదయింపఁగఁ జేసినావుగా !

హరి హరు లేను నీకృప సమర్థుల పూదుము నీదుశక్తినే !

౧౭౪

క. నీజని యెవఁడుం జూడం,

డేజనుఁడుకా వినఁడు, స్థాన మిది యనఁ డెవఁడే

నీ, జగదాదివి, యేకపు,

నా జన్మవిశక్తి వీవ యను శ్రుతి దానక.

౧౭౫

శ్రీ. నీవిత్తీర్ణవిరోధంబు కేవలము మ
హాద్భుతావహం బగుటచే నాదిదేవుఁ
డగుఁడు నిరీహుఁడు నకర్త యయ్యుఁ బ్రీతి
నరయు నని పల్కుదు రభిజ్ఞులైన బుధులు. ౧౭౧

క. అయినం దల్లి ! యొకసం
దియంబు వేసించు నెడఁదఁ, దీర్పుము దానికొ,
నయిదోడు నీకుఁ బురుషం
డయి పరుఁడు వెలుంగు, మీ రనాదు లిరువురుకొ. ౧౭౨

శ్రీ. వేదవాక్యంబు మిథ్య గాఁబోదు గాని,
యిది విరుద్ధంబుగాఁ దోచి యెడఁద వేచు;
బ్రహ్మవిదు లద్వితీయంబు బ్రహ్మ మేక
మే యటందురు, మీద్విత్య మే మనందు ! ౧౭౩

శా. నాపుణ్యశీతయమ్ముచే నిపుడు పొందం జాలితికొ భవ్యహా
నీపాదాంబుజసేవ, సందియ ముమా ! నీనోటనే తీర్పు, నీ
రూపం బేది, నిజంబు పూర్ణుడవొ, ప్రీతరూపాత్మనో, తెల్పి, సం
దీపింపంగదవే స్వరూపము, భవాభికొ దాట ముక్తుండఁ గాకొ.

క. వినయావనతాంగుడనై
తను నే నిటు ప్రశ్న సేయ, దయచో నా కి
ట్లనె నాదిశక్తి భగవతి
ననుఁ గాంచి కటాక్షలలితనయనాబ్జములకొ. ౧౭౪

బ్రహ్మదులకు శ్రీదేవి విజన్తరూపము నుపదేశించుట

క. నాకును నాతనికి సదా
యేకత్వమె కాని భేద మేమియు లే, దే
నే కాదె యతం, డాతం
డే కద నే, భేదమెల్ల యెడఁ గల భ్రమమే. ౧౭౫

క. కారణ కార్య విభేదా

కారత సూక్ష్మాతరంబు గల మము నెఱుంగె

నేనుచు నెవఁ, డతఁ డీ సం

సారంబు తరించు బుద్ధిశాలి నిజముగా.

౧౮౨

ఉ. ఏకము నద్వితీయమునునే యగు బ్రహ్మ మనాని నిత్వ
త్తాకము నైనగాని, యది ద్వైతము నొందును సృష్టివేళ, నే
వీక నుపాధియోగమున వే ఁగు రెం డిరు దీప మొండె, ఛా
యాకృతు లద్దమం దెటులొ, యట్టులె మా ప్రతిబంబరూపముల్.

క. సర్గసంక్షయంపునమయానఁ, బురుషుండు

గాను, స్త్రీయుఁ గ్లీ బమేనిఁ గాను,

సర్గవేళ బుద్ధిసామర్థ్యకల్పిత

మెల్ల భేద మనుచు నెఱుంగ వలయు.

౧౮౪

క. నేనే బుద్ధిని (శ్రీ)యుక్

నేనే ధృతి, కీర్తి నేనె, నేనే స్మృతియుక్,

నేనే శ్రద్ధను, మేధక్

నేనే, దయ లజ్జ నేనె, నేనే ఝఙయుక్.

౧౮౫

క. నేనే తృప్తను క్షమయుక్,

నేనే కాంతియును శాంతి, నేనె విపాసక్,

నేనే నిద్రను తంద్రను,

నేనె జరాజరలు, విద్య నేనె యవిద్యక్.

౧౮౬

క. నేనే స్పృహయును వాంఛయు,

నేనే శక్తియు, సశక్తియేనియు నేనే,

నేనే తృజ్జా వస,

లేనే నాచీసమస్త, మేనే వృష్టిక్.

౧౮౭

క. నేనే సమస్త మగువా,

శ్చేనే, బుతమేనె, యశ్రుత మేనె, పరావా

కేసే, మధ్యమ పశ్యం

తీ నామను నైఖిరి యన నేనే నుమ్మి!

౧౫౮

క. నేనే యీసర్వము, నే

గానిది సంసారమందుఁ గలయ వెదకినం

గానీ గానంబడ దను

జ్ఞానము సుదృఢం బొనర్పు జలజజ! మనిలో.

౧౫౯

చ. బహుచామంబులు దాల్చి శక్తి నయి గీర్వాణాకృతిం బొంది లో

కహితార్థంబు పరాక్రమించెదను నే గౌబేరినై వజ్రహూ

ర్వహానై వైష్ణవి బ్రాహ్మి గౌరి శివనై వారాహినై వాసుకి

విహితాకారను నారసింహ నయి తద్వేదానుకూలంబుగా. ౧౬౦

చ. జలమున నేనై శైత్యము, కృశానునియాష్ట్యము నేన, భానులో

పల వెలుఁ గేన, యాదును; క్షపాపతిలో హిమ మాదు; జీవకో

టులు నను వీడనేని నొకటుల్ లవమేని జలింపలేవు, దై

త్యుల సమయింప శక్తుఁ డగునో శివుఁడేనియు నే దొలంగువో!

శే. స్థలితుఁ బతితుని భీతుని శ్రాంతు శత్రు

జితు నరాధము దుర్బలమతిని జనులు

శక్తిహీనుఁ డితఁడు, వీఁ డశక్తుఁ డండు

గాని, రుద్రహీనుఁడు విష్ణుహీనుఁ డనరు.

౧౬౧

క. కావున శక్తియే హేతువు

గావుట యెఱుంగంగవలయుఁ, గంజజ! శక్తి

సీవుం గూడిన సృష్టిం

గావింపఁ గలాడ వగుదు, కడుఁ బెద్దవును.

౧౬౩

మ. హరియొక్క శంభుఁడు నింద్రుఁడు హిమకరుం డాదిత్యుఁడుండ్వప్తయు

నరుణుండుం బవనుండు శక్తియుతులై భాసింతు, రాశక్తిచే

ధరియింపంగ సమర్థ మాధర, తదాధారంబై లేకున్న నీ

ధరయొక్కేఘండుఁ గూర్చి మొక్క యణుమాత్రం బూనఁగానేర్తురే?

౪. నా పిచ్చ కలిగెనేనిక
 లోకంబుల జలము పీల్చి లోకగొందుఁ ద్రుటిక,
 బోకార్తు నా విభావను,
 పీకక స్తంభింతుఁ బవను వివిధచరములక. ౧౯౫

౫. మఱియుఁ జతుర్ముఖా! తత్త్వంబు లసత్తులె యుద్భవించుచుండు నన
 శంకింప వలవదు. ఘట కపాలాదులకుఁ బ్రాగభావ ప్రధ్వంసాభాసం
 బులుం బోలె విద్యమానంబు లగు తత్త్వంబులకు నావిరూప
 తిరోభావంబులె కాని యుత్పత్తి ప్రలయంబులు ఘట్టిల్ల నేరవు.
 ప్రకృతంబున నీయెడఁ బృథివి కానంబడ కున్నను, నయ్యది పు
 మాణువులుగ నయ్యె నని యెఱుంగ నగు. ౧౯౬

౬. ఇదిగో కొనుము మహత్త్వ మేడు తెఱుగు,
 లదియు శాశ్వతము క్షణిక మదియె శూన్య
 మగును, నిత్యం బనిత్యంబు, నది సకర్తృ
 కం బహంకారజనకంబు, కమలభవుడ! ౧౯౭

౭. ఇట్లహంకార మాదిగా నేడు తెఱుగు
 లగు మహత్త్వము గ్రహించి యఖిలభూత
 చయము రచియింపు మబ్బజా! చనుడు మీరు
 స్వస్వవిధులఁ దీర్పుడు దైవభావిత లయి. ౧౯౮

౮. ఇదె భవదీయశక్తిఁ గొనుమీ చతురానన! చారురూప న
 మ్మద దరహాసినిక విమల మాల్యవిభూషణ భూషితక శుభా
 స్పద సమధిష్ఠితాసన సువాసిని దివ్యమహానరస్వతిక
 ముదిత రజోగుణాన్నిత; నినుక నహచారిణియై భజించెడుక.

౯. ఇదె నినుఁ గూడి వీడక చరించు వరాంగన నావిభూతి సు
 మ్మిది, యథమాస్య గాదు, హృదయేశ్వరిగాఁ బ్రియగాఁగఁ బూజనా
 స్పదగ నెఱింగి దీనిఁ గొని సత్యవివాసము చేరఁబొమ్ము, త
 త్త్వము మహత్త్వబీజ సముపాత్త చతుర్విధ సృష్టి సేయుమా.

జే. కాలకర్మ స్వభావముల్ కారణములు
జగతి కంతయు నన్న సూక్ష్మం జెఱింగి
లింగకోశమునుండి వేర్చేసి సకల
జీవులఁ జరాచరంబుల సృష్టి సలుపు. —౨౦౧

చ. సరసిజగర్భ! నీకు హరి జాప్యఁడు, సత్వగుణప్రధానుడై
పరగుటఁ బూజనీయుఁ డగువాఁ, డెపు డెప్పు విపత్తు గల్లు, నా
తరుణములకై ధరించి యవతారములకై బహుధంగి డైత్యసం
హరణ మొనర్చు; శంభుఁడు జనార్దనుఁడొయి యుండు సర్వదా.

క. సురలను సృష్టింపుము; త
ద్భరణము త్రైవర్ణ్యవిహిత బహుచక్షుములకై
జరిపింపుము; మన్నామ
స్మరణం బమరులకుఁ దుష్టి సలుపు గాతక. —౨౦౩

క. శర్వుఁడు తమోగుణాధ్యుఁడు
సర్వమఖంబుల నతండు సంపూజ్యుండౌ
గీర్వాణుల నాశక్తులు
పర్వి దిగంతరములందుఁ బాయక కాచుక. —౨౦౪

ఉ. ఈవిధి నాన తిచ్చి భువనేశ్వరి, నాకు నవార్ణమంత్రదీ
క్షావిధి తీర్చి, ధ్యానపరిచర్యలు తెల్పి, వచించె నిట్లు: మం
త్రావళి నుత్తమం బిది, హృదంతరవీధి సదా ధరించి, త
ద్భావన సర్వకార్యముల వర్తిలు, శ్రేయము దానఁ జేకురుక.

జే. అట్లు కరుణించి నన్ను ననంతరమున
నాజగన్మాత భువనేశి యాదిశక్తి,
హరి కొసఁగుచుక మహాలక్ష్మి, ననియె నిట్లు,
చెలగ శోభన రుచిర శుచిస్థితంబు. —౨౦౬

శా. దీనిం గ్రీడకు నీ కొసంగితిని బ్రీతికై శ్రీమహాలక్ష్మి, ల
క్ష్మీనారాయణయోగ మిప్పు డిటులకై సిద్ధించె, నీదానురః

సానంబందు భరింపు దీని నెవుడుకొ, సర్వార్థముల్ చేకురుకొ,
శ్రీనారాయణ ! దీని నేమరక పూజింపం దగుకొ సర్వదా. ౨౦౭

౪. నీవు విధియు శివుడు నిజము మధుణజాతు
లగుట సర్వమాన్యు లగుదు లెవుడు,
ముగుర భేద మెన్ను మూఢచేతన్ములు
నిరయగాము లగుట నిక్కువమ్ము. ౨౦౮

౫. హరియే సాక్షాత్తు శివుం
డరయంగా శివుడె తాను హరియను వాడుకొ
మఱియుం ద్రుహిణుం డట్లే
మెఱయుకొ భేదంబు లేక మీయున్వరగో. ౨౦౯

౬. వరలు పరమాత్మచింతనాపాది సత్వ,
మది ప్రధానగుణంబు నీకంబుజాక్ష !
తక్కు రెండు గౌణములు; పెంపెక్కుము మఱి
లక్ష్మీతోడి రజోగుణోల్లసితుడ వయి. ౨౧౦

౭. మాధవ ! నీకొసంగెద సుమంగళమంత్రము, వాగ్భాసంబు కొ
మాధిగతంబు మాయ తుదియై విలసిల్లెడు దాని, దాన ను
ద్గ్రీధముఁ గూర్చి సంతతముఁ గీర్తననేయు, జపింపు భక్తి హృ
ద్వీధి ధరించి; కామనలు తిర్చు నిదే మఱి మోక్షదంబు నొ. ౨౧౧

౮. వైకుంఠమున రమింపు య
థాకామ మనాది గాఁగఁ దలంచుచు నన్నుకొ,
మీ కుండదు మృత్యుభయము
నాకడుపున నెల్ల లయ మొనర్చెడు వఱకుకొ. ౨౧౨

౯. శ్రీమహాకాళి నిచ్చుచు శివున కవలఁ
బలికె నమృతంపుసోనలౌ పలుకు లిట్లు,
ప్రతిగుణరూపిణి యయి ప్రకృతిస్వరూప,
నిర్గుణోత్కృత యయి శరణిమ్మలాఖ్య. ౨౧౩

౪. హర ! దీనిని గొని మనో

హరిని మహాకాళిఁ గొను విచారము సేయం

గ, రచింపుము కైలాసం

బు, రుచిచెడునట్టికిఁ బొందుము సుఖముల్.

—౨౩౫

౫. తమము ముఖ్యంబు నీకు, సత్త్వము రజమ్ము

సౌఖ్యములు, రాక్షసాక్రమణవేళఁ

దమము రజమును గొనుము, స్వత్త్వంబుఁ బూను

తప మొనర్పఁగఁ బరమాత్మఁ దలంచువేళ.

—౨౩౬

౬. త్రిగుణులే మీ రెల్లఁ ద్రిగుణాత్మకముఁగాని

వస్తు వీనఁస్మృతిఁ బడయ లేము;

దృశ్యంబు నిర్గుణం బెటు తాను? బరమాత్మ

నిర్గుణం డతఁడు కంటి కగపడఁడు;

సమయానువర్తినై సగుణ సిర్గుణ నేను

కార్యం బెప్పుడుఁ గాను, కారణమునె;

సర్వకారణ నౌట సగుణ నౌదును, బురు

షాంతికంబున సిర్గుణాత్మ నౌదు;

సత్త్వవలన నహంకారజన్మ మగును,

త్రిగుణము లహంకృతిని సంప్రతిష్ఠితములు,

దానిచేత మహత్త్వ మూను జన్మ,

మదియె బుద్ధి యనంగ విఖ్యాత మగును.

—౨౩౭

౭. దానఁ దన్నాత్ర లుదయించు, వానివలన

నేను భూతంబు లేను కర్మేంద్రియములు

నైదు జ్ఞానేంద్రియంబులు నవల మనసు

గలిసి పదియాఱు కారణకార్యగణము.

—౨౩౮

౮. చనుఁడీ ముగురు విమానం

బున నిలయంబులకుఁ, జేయఁ బూనుఁడు విధులక;

నను స్మరియించినమాత్రం

బున దుష్టాన మోసాగి విషమములు హరియింతున్.

—౨౧౮—

క. స్మరియింపుడు నన్ను సదా,

స్మరింపుడు సనాతనుఁ డవఁ జను పరమాత్మన్,

నిరతము మా యిరువుర సఁ

స్మరణంబునఁ గార్యసిద్ధి సాధ్యమునుండీ.

—౨౧౯—

చ. సెల వటు పొంది, శక్తులను జేకొని, శ్రీభువనేశ్వరీ మహా

జ్వలభువనంబు రూపము ప్రభావము నద్భుత దర్శనోక్తులుం

దలఁచుచునే విమానమును దాసి కనుంగొనునంత ద్వీపమే

గల పొడ గానరాదు, శివఁ గానము, కన్నడ దా సుధాబ్ధియన్.

క. పరికింపఁ ద్రిమూర్తులముం

బురుషాకృతు లొంది మరలఁ బొడకట్టితి, మా

ర్పర మెక్క విమానం బది

హరి మధుకైటభులఁ ద్రుంచినటఁ జేర్చెఁ ద్రుటిన్.

—౨౨౦—

తే. నారదా ! నేను విష్ణుండు శారివిభుండు

నట్టి దేవీప్రభావంబు నరసినార

మంచు వివరింపఁ బ్రీతుఁడై యతఁసుతుండు

నారదమహర్షి ప్రశ్నించె నలువ నిట్లు.

—౨౨౧—

తే. ఆదిపురుషుండు నిర్గుణుం డచ్యుతుండు

కనుల కగపడెనో మఱి, కన్న శక్తి

త్రిగణయా, నిర్గుణాత్మయా, తెలుపు తండ్రీ !

వానిరూపంబు తెలుపుము దానిరూపు.

—౨౨౨—

క. శ్వేతద్వీపమునందు మ

హతపమున్ మఱియు మఱియు సతితీవగతిన్

దాతా ! చేసి, మహాత్ములఁ

బూతుల సిద్ధులను, గంభీర బాంధవ్ దానిన్.

—౨౨౩—

చ. ఇష్టిధంబున నిజతనూమ్యుఁ విజిత పారదుం డగు నారదుం డడిగినఁ
ద్రవీణుడనుం డగు చిత్తార్పణుండు దరహాస వికసిత ముఖ కల్పా
రుం డయి సంశయ నివారణ నిపుణంబులగు సత్యవచస్సురణంబుఁ
నిట్లని నుడువం దొడంగె.

— ౨౨౧

క. రూపము లేనిది నిర్గుణ,
మేవగిదిం దానిఁ గనుల నీక్షింప నగుక ?
రూపము గల దెల్లయు నెల
రూపింపుము నశ్వరస్వరూపము గాఁగక.

— ౨౨౨

శ్లో. నిర్గుణం బగు నల శక్తి దుర్గమాబు,
నిర్గుణం డగు పురుషుండు దుర్గముండు,
భాననామాత్ర సాధ్యులు కేవలమ్ము,
జ్ఞానగమ్యులు మునులకు ధ్యానపదులు.

— ౨౨౩

క. ప్రకృతియుఁ బురుషుం డనాదు ల
వికృతు లనంతలు నచిత్తవిగ్రహు, లరుచా
నొక నమ్మిక వారలచే
రిక సాధ్యం, బదియె లేక లేరు తెలియఁగక.

— ౨౨౪

ఎ. మఱియు సర్వభూతాత్మకం బయిన పరమచైతన్యము సర్వగతం
బయి, తేజోరూపంబున నెల్లజీవుల ననపాయంబై యుండుఁ;
గావునఁ బ్రకృతి పురుషు లిరువురును సర్వగతులు సర్వవ్యాపకుల
నని యెఱుంగుము. చరాచరాత్మకం బగు సంసారంబునఁ దద్వి
రహితం బగునది రవంతయుఁ గానంబడదు. సర్వదేహంబులయందు
మిశ్రీభూతులై వెలుంగు ప్రకృతి పురుషు లిరువురు నిరంతరై కావస్థా
గతు లవుటంజేసి చిన్మయులు నిర్గుణులు నిర్మలులు నగు నన్వారణ
నేకరూపులుగ నుపాసింపవలయు. దానంజేసియ, బ్రహ్మవేత్తఁ
మాయావిశిష్టం బయిన బ్రహ్మమే శ్రీదేవీపదనాచ్య మని యుపదే
శింతురు.

— ౨౨౫

జ్ఞ. అల్ల శక్తియెదో, పరమాత్మ వాడె;
పురుషుడెవ్వడో, యల శక్తి పరమ యదియె;
నూన్మ మగు సంతరంబేనిఁ జూడఁబోరు
వేదవేదాంగవిదు లగు విమలమతులు. _అ౩౦

క. నారద! యీవిశ్వ మహం
కారమునఁ జరాచరాత్మకం బయ్యె, నహం
కారజగుణవృతచిత్తం
బేరీతిని నిర్గుణంబు నెఱుంగం జాలున్ ? _అ౩౧

క. గుణవిచ్ఛేదము కానిది
కనఁగా నల నిర్గుణం బగమ్యం బది; యే
జనున కహంకారము చనె,
గను నాతఁడు చిత్తమం దకల్మషవృత్తిన్. _అ౩౨

క. అది విని నారదుఁ డడిగెను,
విదితంబుగ సాత్త్వికాది వివిధగుణము లె
ట్లుదితం బయ్యె? స్వరూపం
బెది వానిది? ముక్తి దేసయెఱుక లభించున్? _అ౩౩

స. అని యడిగిన నారదునకు బ్రహ్మ యి ట్లనియె. _అ౩౪

క. త్రివిధాహంకారసము
ద్భవ మగు శక్తిత్రయంబు వరుసన్ జ్ఞానం
బపు సాత్త్వికిని, గ్రియాత్మిక
మపు రాజసి, ద్రవ్యశక్తి యగుఁ దామసిచే. _అ౩౫

సీ. వాసికార్యంబులన్ వాక్రుత్తు విను యథా
తత్త్వంబుగా నారదా ! మహార్థ,
సంతులోఁ దామసాహంకారజాతమా
ద్రవ్యశక్తిని సముద్భవము లగును,

శబ్దంబు మఱియు స్వర్గము గూఢ రస గంధ

వాచ్యమౌ తత్కాత్ర పంచకంబు;

శబ్దగుణక మాకరము, స్వర్గగుణకము

వాయువు, నన్న హాసగుణకమ్ము.

మను రస గంధ గుణములు వారి పృథ్వు

లెఱుఁగుమివి సూక్ష్మములుగ, నీయెల్ల పదియు

మిళితమై ద్రవ్యశక్తి సమేళిత మొంది

జడనువృత్తిక సర్గమౌ నామనమున.

— 336 —

౩. రాజస్యహంకార బీజక్రియాశక్తి

జాతమౌ వస్తుసంచయము వినుము,

శ్రోత్రంబు తృక్కు చక్షు ధ్యాని జిహ్వలు

నన నొప్పు జ్ఞానేంద్రియంబు లైదు,

వాక్పాణి పాదముల్ వాయువు గుహ్యంబు

ననఁ బడు కర్మేంద్రియంబు లైదు,

ప్రాణం బపానంబు వ్యానం బుదాన స

మానముల్ వాయువు లేను గూడి

యైదు పదియును రాజసాఖ్యాన సర్గ

మగుఁ గ్రియాశక్తిమయ సాధనాళిమాత్ర

మని యెఱుఁగు మి వెల్ల; సమస్తమునకుఁ

జడనువృత్తి యుపాదానపదము సుమ్ము.

— 337 —

౪. సాత్త్వికాహంకార జాతమౌ జ్ఞానశక్తి

క్తిని బుట్టు నల వస్తుగణము వినుము,

జ్ఞానేంద్రియంబుల కేనింటికిని దిశల్

వాయువు సూర్యుండు వరుణు డశ్వ

నులు నధిష్ఠానరూపులు దేవతాపంచ

కము, నట్ల చంద్రుండు కంజజుండు

హృదుండు క్షేత్రజ్ఞుడగు నను నల్పు
 రంతకరిణిసూక్ష్మమైన బుద్ధి
 లోనయిన దానిని నధిపానిమైన
 దైవతము లివి మనసు క్షేత్రపు చేయఁ
 బడియు నై దగు; నీచిఁ బరిభవిల్లు
 నాత్మికాభ్యాస నాత్మిక సర్వవిధము.

అ. 31

4. స్థూలం బన సూక్ష్మం బనఁ
 గ్రాలుం బరమాత్మరూపకద్వయ, మల జ్ఞా
 నాలోకం బగు రూపం
 బోలి నిదానంబు స్వస్థోదంచితమున్.

అ. 32

5. ధ్యానాదిని సాధకునకుఁ
 బూనం దగు స్థూలరూపబుద్ధయె; యదియే
 కానగఁ బురుషుని సూక్ష్మం
 బైన స్వరూపం బటందు రాత్మాభిజ్ఞుల్.

అ. 33

6. నాశరీరము సూత్రసంజ్ఞను నహించు,
 బలికెదను స్థూలచూ పరబ్రహ్మతనువు
 విస్తరంబుగ నింక, నోపినవిధాన
 వినుము, నారద ! ముక్తడౌ వినినవాఁడు.

అ. 34

7. భూతసూక్ష్మంబు లని నేను మున్ను పల్కి-
 నట్టి తన్మాత్ర లే యగు నైదుభూత
 ములుగఁ బంచీకరణకార్యమూలమునను,
 వినుము పంచీకరణ మార్గ వివరణంబు.

అ. 35

8. ముందుగ రసతన్మాత్రను
 బొందించి మనంబునందు, భూతాంశగణం
 బిందుల వేర్వేరుగఁ జే
 ర్పం, దగ నుదకంబు పుట్టు రసమయ మగుచున్.

అ. 36

1. ముందు మనస్సులలో బొందించి యల రస
 తన్నాత్ర, రెండుగా వాసి జేసి,
 చుందులో నొకభాగ మట్లుచి, రెడవ
 భాగంబు నాలుగారించి, యట్లు
 తక్కు భూతంబుల తన్నాత్రలను గూడ
 రెండుగా నొకటి నాల్గైక్కిగఁ జీల్చి,
 చీలనిరసము సాబాలునఁ దక్కుటి
 భూతాళి యస్తాంశములను జేర్చు

నుదక ముదయించు, రోమునందుండి చీల్చి
 నట్టి నాలుగుభాగములు ల్లు మరల
 నితరభూతతన్నాత్రల నెరుగి కలియ
 భూతతన్నాత్ర లవి మాటు భూతములుగ.

— ౨౪౮ —

2. కట్లు వేర్వేరుగఁ బంచభూతసంభవమై, యవ్వానియందు నధిష్ఠాన
 ముగాఁ జైతన్యము ప్రవేశించినంతన, యహ ముదయించు. — ౨౪౯ —

3. ఆ యహ మను నభిమానం

బాయత్తంబైన నదియె యాద్యం డగు నా
 రాయణుఁ డనియు ననంబడుఁ,
 బాయక వైశ్వానరాఖ్యుఁ బ్రథితుఁ డతండా.

— ౨౪౯ —

4. భూతముల్ పూర్వోక్త రీతి ఘనీభూత

రూపత విప్లవ్యరూపము లయి,
 యొక్కొక్క భూతంబు కొక్కొక్క గుణము ప్ర
 థానంబుగ గుణవృద్ధముల యగుచు;
 నాకాశమున గుణంబగు శబ్ద మొక్కటె;
 స్పర్శమ్ము శబ్దమ్ము వాయువునకు;
 శబ్దంబు రూపంబు స్పర్శంబు నా మూఁడు
 గుణము లౌ నన్నికి గుణము లగుచు;

జలమునకు నాల్గు గుణములౌ శబ్ద మనంగ
స్పర్శమును సూక్ష్మగుణము రసం బనంగఁ
బృథ్వి కైదు గుణములై నెలయు గంధ
శబ్దగూఢముల్ రసము స్పర్శం బనంగ.

౨౨౮౭

౧౩. అట్లు మిళితమై పుట్టి బ్రహ్మాంధ మెల్ల
సర్వజీవాః మేళనజాత మగుచు
సకలము నజాండ్ మిడి; జీవజాతు లెల్ల
నెనుబడియు నాల్గు లక్షలై యెరఁగు నయ్య!

౨౨౮౮

స త్వాదు ల స్వరూపము

౧౪. వివరించితి సర్వం, బిఠ
వివరింతు గుణస్వరూప విధముల్ వినుమా,
భువి సత్త్వము ప్రీత్యాత్మక
మపు, నా ప్రీత్యుద్భవంబు నగును సుఖమునక.

౨౨౮౯

౧౫. శాంతియు శౌచ మార్జవము సత్యము లజ్జ దయాస్వభావముకొ
సంతసముకొ దయా ధృతులు సంతతతృప్తియు శ్వేతవర్ణమం
దెంతయుఁ బ్రీతి ధర్మమున నిష్ఠము సత్తున నిండుశ్రద్ధ యు
త్సంత మసత్తునకొ విముఖతాప్తియు సాత్త్వికలక్షణంబు లౌ.

౨౨౯౦

౧౬. తత్త్వం జెడిగిన మానులు
సాత్త్విక మన మఱియు రాజసము తామసమకొ
త్రిత్వైకారప్రత్యే
కత్త్వమున వచింతు శ్రద్ధ క్రాలు నటంచుకొ.

౨౨౯౧

౧౭. రక్తముచాయ రాజసము రాజిలు, నప్రియకారి యకాటచేఁ
బ్రోక్తము దుఃఖయోగము తదుద్భవకారణ మంచు, దానను
ద్రుక్తత మానగర్వములు ద్వేషము ద్రోహము స్తంభముకొ క్రుధా
యక్తియు నిద్ర కల్లు వివి యుష్మను రాజసలక్షణంబులై.

౨౨౯౨

క. నెలయుం దమాబు రంగున

నలు పగుచు, విహార మోహన ప్రద మవి యె

ట్టల గుర్తింపంగఁ దగుఁ

దెలిపెదఁ, దల్లక్షణంబు దెలియుము వత్సా !

౨౫౩

సీ. ఆలస్య మెం దుండు, సజ్జాన మెం దూడు,

నతినిద్ర యెందు, చైతన్యం బ దెందు,

సార్వణ్య మెం దుండుఁ గౌటిల్య మెం దూడు,

భయ మెందు నుండు, వినాద మెందు,

కోప మెందుల నుండు, చైషమ్య మెం దూడు,

నెం దుండుఁ బరవోప మెన్నుచుంట,

వేదశాస్త్రోయుక్త విధులందు నాస్తిక

బుద్ధి యెం దూడు వివృద్ధ మగుచు,

సందుఁ దామస మగు శ్రద్ధ యావరించె

సనుచు నీ లక్షణంబుల నరయఁ దగును

బుద్ధిమంతుఁడు; లెస్స నీబుద్ధి గనుము,

పరగు నిది పరతానోపసాదక మయి.

౨౫౪

క. కేవలము సత్త్వగుణమును

కేవలము రజోగుణంబుఁ కేవలతమమున్

లే వెం, దన్యోన్యాశ్రయ

భావంబున నవి విమిశ్రవర్తనఁ బొదలున్.

౨౫౫

క. శ్రేయస్కాముఁడు సత్త్వ

స్థాయస్ఫూర్తిన్ వెలుంగఁ బచరించి, రజ

స్థాయమన మొనర్చుచు, నె

ట్లొ యడఁపంగఁ గడఁగుఁ దమక్ర దేకంబున్.

౨౫౬

క. ఒక్కటి పెం పొందిన మఱి

తక్కటి రెండును విరుద్ధధర్మ లగుటచే

ను క్కటి శమించును, విను
వక్కాణించెదను వత్స! వానివివరముకా.

—౨౫౭

క. వినిసంతమాత్ర నెవ్వఁడు
గనెనంతనునేని జ్ఞాని కాఁ డచలంబై
యనువుగ ఫలజనకం బగు
ననుభవ మది లేక, నిక్కమయ్య తనూజా!

—౨౫౮

చ. ఒక్కఁడు పుణ్యతీర్థమహిమోక్తి వినం గని శ్రద్ధ మీఱఁ డా
నక్కడి కేఁగి క్రుంకు లిడి యర్చ విధంబున దానధర్మముల్
పెక్కులు రాజరమ్ము లొనరించి గృహగతుఁ డయ్యె; వానికే
నక్కట! కామమాదియగు నారిపుషట్కు మడంగ దింతయుకా.

శ. పాపదేహవికారరూపంబు లైన
కామరాగాదికం బడంగనిది తనువు
పాపభూయిష్టమేకద, వానితీర్థ
సేవయును విస్క వృథ యయ్యెఁ గేవలమ్ము.

—౨౬౦

ఉ. కర్మకుఁ డొక్కరుండు తనుకష్టము నోరిచి నల్లనేల సుం
కర్మణముం బొనర్చి సరిగాఁ డటి విత్తులు చల్లి వారిసం
తర్క మొనర్చి రే బవలు దానినిఁ బాయక కాచియుం దుదికా
హర్షముతో హిమాత్యమునకా నిదురించెను బంటవేశలో. —౨౬౧

క. అకటా! వనమున వ్యాఘ్రా
నికములు శలభములుఁ బైరు తినివేసె, సము
త్సుకత మెఱయఁగా నా క
న్నకుఁ డాసించిన ఫలంబు సర్వం బడఁగెకా.

—౨౬౨

క. ఒక్కనితీర్థశ్రమ, మిం
కొక్కనికృషి, యిట్లు నిరుపయోగము లగుఁ, జెం
పెక్కును శాస్త్రచిహ్నకన
నొక్కడ సత్త్వము విరాగ మెసఁగు ఫలంబై.

—౨౬౩

౧౩. సత్త్వ మెక్కువయై రజస్తమము లడఁచుఁ,
దమము సత్త్వమును రజోభ్యుదయ మడఁచుఁ,
దమము పెరిగి యడఁచు సత్త్వంబు రజము;
నపు డగు విరాగ లోభ మోహములు వరుస.

౨౩౩

౧౪. సత్త్వము వృద్ధి గన్న, స్థిరసంస్థిత మౌ మతి, ధర్మమందు లో
లత్త్వము సత్త్వభోగవిఖలత్వము యాశ్చక్యకర్మలందు నా
స్థత్వము వృద్ధి గాంచు. నిరతింబు సుఖగ్రహణం బొనర్చునో
సాత్త్వికవృత్తి మొక్కటె, రజమును నొంచి తమస్సు నోర్చునో.

౧౫. రాజసమైన శ్రద్ధ ప్రబలం బయినాత. సనాతనంబులై
భ్రాజిలు ధర్మముల్ వదలుచాంఛ జనించుఁ, గ్రమ్మగ్రమ్మగ్రమ్మ
రాజసవృత్తనమ్ము రాజసభోగసుఖేచ్ఛ, దానితో
సాజము నిర్లతం బగుట సత్త్వముఁ దామరముగ్ ప్రసంబుగా.

౧౬. ఎపుడు తమం బెసంగు నపుడే శ్రుతియందుఁ బ్రమాణబుద్ధియున్
వ్యవగత మ్మా, బొనర్చుచు ధనాత్మ్య మెల్లడ, ప్రోహియా, విజ్ఞా
నపరుడైనై శతుం డగు, నశాంతుం డగున్, గృహియుంచు, రాజసం
బుపశమ మంద సత్త్వమును నొక్కట, దుర్మతో శ్రోధనుండు నౌ.

౧౭. సత్త్వ మేనిఁ దమస్సు రజస్సునేని
నొంటిగా నుండ, వనోన్య మంటియుండు;
నం దొకటి తక్కు రెంటి చూపొందఁ జేయు,
మిథునధర్మంబు లవి యని కథితము లగు.

౨౩౪

౧౮. మృత్తుచే గుండ, కుండచే మృత్తు నెట్లొ,
యజ్ఞదత్తుండు దేవదత్తావ్యాయుండు
నొక్కపని యెట్లు సేతురో, యుగ్మభావ
మవియుఁ బూనును స్త్రీపురుషా ప్తియవలె.

౨౩౫

౧౯. అట్లు పలుకు బ్రహ్మ నడిగితి, సంత్సప్తి
నొండకుంటిని మధురోక్తులు విని,

మహీయుఁ డెలుపు గుణముగ్రహపంబును,
బుద్ధి పరమశాంతిఁ బొందునట్లు.

—౨౭౦

గుణ సూత్ర పాదము

శ్రీ. అట్లు లడుగు నారదుఁల్కు లాలకించి
యా రజోగుణసంభూతుఁ డగు విరించి,
యాదరం బొప్ప నీక్షించి యాత్మజాతు
నంక, వివరించె నీరీతి నంక, వినుము.

—౨౭౧

౩. గుణముల నిండగు రూపం

బనువర్ణింపంగ సాధ్య మగునే నా, కై
నను నది నానేర్చినవ
ట్టును దృష్టాంతముల స్ఫుటపడుకొ, విను దానికొ.

—౨౭౨

చ. పొలతి యశేషసూషణ విభూషితయై లలితాంగియై స్థిరో
జ్జ్వల యయి హావభావవిసదృశులై పతికిం బ్రయంబు మి
క్కిలి పచరించు, బంధుతతికిం బ్రమదం బొనఁగూర్చుఁ దల్లిదం
ఁడులకు, నదే నపత్నికీ గడుం గలిగింపఁదె శోకమోహముల్! —౨౭౩

మ. మదదంతావళబృంహితం బగుచు భ్రామ్యద్వాజిహేషారవా
స్పదమై స్యందననేమిఘోష మయి యాస్ఫల్యత్పదాతప్రథా
పదమా వాహిని చోరలుంఠిత భయభ్రాంత్యాపనోదక్షమం
బదియే. దస్యజనాభికిక భయవిమోహోపాదియై యొప్పదే! —౨౭౪

చ. ఘనతిమిరావగుంతము గర్జనఘోరతతిద్రుమంబు దు
ర్దిన మది విత్తులైతు నలరించి, యనావృతగేహవాసులౌ
జనుల నలంతెవెట్టి యనిశంబును బ్రోపితభర్తృకాజనం
బున కెడలేని యార్తియు విమోహభరంబుఁ గరంబు గూర్పదే!

౩. గుణ మేదియు నొంటిగ నెం

దును నుండంబోదు నుమ్ము, తోడై యుండుం;

గనుక, సుఖంబును ముఖం

బును మోహమునట్లు యవయు మూడు గూర్చుకొ. ౨౨౨

ఉ. సత్త్వగుణంబు నిర్మలము స్వచ్ఛమునై విశేషప్రకాశశో
భాత్వముతోడ నొప్పు; నది నర్థిలుచున్న లఘుత్వ మొందు, లో
లత్విము మానెడిక, విషయలవటవృత్తి తొలంగు, సత్కథా
విష్ణుము స్మృద్ధియా, కొనపు వెన్నటివృత్తుల నిందియావభుత్.

క. చంచలచిత్తము జ్యంభా
ప్రాంచితదేహంబు స్తంభపరవశమనము
గాంచకగ నగు జనంబుల
నించునెడ రజోగుణంబు మేదుర మగుచుకొ. ౨౨౩

క. కలె నన్నేసిండుచు జా
పలమున మది శాంతి లేక భ్రమింపంగా
గలగెడి కొర్రెల బరువై
తలొను నిందియగుణంబు తమ మేపొండకొ. ౨౨౪

ఉ. ఇట్లు గుణవిస్తరంబు వచింప సప్త,
నారదుడు ప్రశ్న చేసె; గుణత్రయంబు
భిన్నలక్షణంబు విరుద్ధవృత్తి, యొకట
మితమై యెట్లు కార్యముల్ సలుపు ననుచు. ౨౨౫

ప. అని యడిగిన నారదునకు బ్రహ్మ యి ట్లనియె. ౨౨౬

ఉ. స్థైర్యము వర్తి యగ్నియు నితాంతము నైరులు భిన్నధర్మసం
శాలులు నయ్యు నొంకొకట సంగతమై వెలుగొంది దీపమై
చాలవె పాఱుద్రోల ఘనసంతతులంబు దిగంతహూమి, కా
లీల గుణత్రయంబు బొనరింపగఁ జాలును గార్యజాలముకొ.

ప. అని పితామహుండు నాకుఁ దెలిపె నని నారదుండు, వ్యాసునితో
మఱియు ని ట్లనియె. ౨౨౭

క. వ్యాఘ్రమునీంద్రా! సత్యస

తీసుత! విను కారణములు త్రిగుణములే సు

మ్మా స్మృష్టి కెల్ల, నే గమ

లాసనుచే మున్ను విన్న దదియే వత్సా!

౨౪౬

జ. ఇట్లు మున్ను నారద సంయమిత్వగుండు

విస్తరించె గుణఃబుల వివరమెల్ల

గాన, జనమేజయా! నీవు దీని నెఱిగి

నిష్ఠ మీఱఁ బరాశక్తి నిలుపు మెడఁద.

౨౪౭

జా. ఆరాధింపుము దాని నాపరమ దివ్యాకార, నెఱ్ఱానచే

నీ గూఢాందిన సర్వమున్ వితతమై యీతి భాసించునో.

సారం బేదియొ సర్వనామములకున్, సంసాధ్యకార్యాలిక్లే

దారంభంబుగ నేది నిర్గుణయునై సాకారయై పోల్చునో!

౨౪౮

క. పురుషుండు పూర్ణుండు పరముండు

నిరీహుఁ డవ్యయుఁ డకర్త నిర్గుణుఁ డీక నీ

పరమమహామాయయై చా

విరచించును సదసదాత్మవిశ్వం బెల్లన్.

౨౪౯

క. హరి హరు లజ్ఞఁ డిన చంద్రులు

పురుషూతుం డగ్ని వాయువులు వరుణాదుల్

సుర లెల్ల శక్తియుతులై

కరము సమర్థు లటు గాక కదలం గలరే!

౨౫౦

జ. ఆ పరమేశ్వరే జగతి కంతకుఁ గారణమయ్య! భూప! దే

వీవదభక్తిఁ జిత్తము ద్రవింప మఖం బొనరింపఁ బూను, మం

బావరిచర్యసేత సులభం బఖలేప్సితసిద్ధిదంబు సం

తావహరం, బనంతకరుణామయ యీశ్వరి సత్త్వమూర్తి మహా.

జ. దూనినె మున్ను బ్రహ్మయు సదాశివుండున్ హరి పూజచేసి, ర

ద్దాని జితాత్ములౌ మునులు ధ్యాన మొనర్తురు మోక్షకాంక్షులై

దాసివి తతానుము కి గా ముగానముగాఁ బ్రసంగమా
క్రొన పచంచితనె నుంబు లనాశ్యములైన నీయదే! ౨౯౦

సత్యవ్రత చరిత్రము

ఉ. వినుము సత్యవ్రతుం డను విప్రుఁ డొకఁడు
బిందుహింబుగా భయవిహ్వలుఁ డు
పలుక 'నై యై' యట చు నాపరమమూర్ఖుఁ
జలమె గవిరాజు దేవి ప్రసన్న యగుచు. ౨౯౧

క. దేవీనామమహత్వము
భావితముగ మాకు నెపుడుఁ బ్రత్యక్షమును
మ్మి విమలకథాముఖమున,
నా, వేదవ్యాసుఁ గాంచి నయ మెసలారక. ౨౯౨

స. జనమేజయుం డా సత్యవ్రతునికథ వినపలతు నానతి మృగ వేడిన
వ్యాసుం డి ట్లనియె. ౨౯౩

క. వినిపింతుఁ గౌరవేశ్వర!
మునులసమాజమున నేను మును విన్నది పా
వనము మనోహర మతిశో
భన మద్భుత మగు పురాణవరకథ, వినుమా. ౨౯౪

క. పరురాజ! ము న్నొకానొక
తఱి నేఁ దీర్థాభిరతిఁ దరలి మునినిరం
తరసేవ్యము నైమిశవని
కరిగి మునీంద్రులకు నెఱిగి యచట నిలిచితి. ౨౯౫

క. అందుండి రపుడు సనకస
నందను లాదిగల బ్రహ్మనందనులు చిదా
నందులు జీవన్ముక్తు ల
మందతపోవ్రతు లనేక మానిజనములు. ౨౯౬

క. వేదవిదుల్ వేదవ్రత

వేదులు వేదాంతవిదులు వివిధాధ్వరసం

పాదితప్రభులు శౌచా

మోదులు మును లా సమాజమునఁ గల రసభూ !

298

క. ఆ ప్రణ్యసమితో బహు

ధా ప్రణ్యకథాస్రంగతతి నడువంగా

నాపరిషత్తును వినయా

లావుడు జమదగ్ని యట్టులం బ్రశ్నించెక.

299

క. కందరు మహానుభావులు

నిం నొక్కటఁ గూడియుంట నెంతయు మదికిక

విం దయ్యె నాకుఁ గల్గిన

సంజ్ఞము దీప్తరయ్య సదయహృదయులై.

300

క. చేరఁగ సుఖసేవ్యుడై

కొరిక లెల్లయును వేగఁ గూర్చెడు విభుడై

యారాధనీయతముఁ డగు

శ్రీరమ్యుడు వేలు పెనవొ సెల విచ్చెదవో !

301

క. అట్టిడు బ్రహ్మయొ, విష్ణువొ,

గట్టులదొరకూఁతుమగఁడొ, కా క్రిందుఁడొ, య

బ్రాహ్మో, సమీరణుఁడొ, ధన

రాట్టో, కుమారుఁడొ, యినుండు, రజనీపతియో !

302

మ. మునిగోష్ఠికి జమదగ్ని యీవిధిని మోడ్పుంగేలుతో సందియం

బును దీర్పుం డని వేడుకొన్న వచనంబుల్ లెస్సగా లోమశుం

డను మానీశ్వరు డాలకించి సభలో నత్యాదరం బొప్ప నా

తని సంబోధన చేసి వల్కెను సమాధానంబు నీరీతిగా.

303

సీ. శుభ మిచ్చయించెడి శుద్ధు లెల్లరకును

సంసేవ్యతిమ పరాశక్తి యొకట,

క. వేదవిదుల్ వేదవ్రత

వేదులు వేదాంతవిదులు వివిధాధ్వరసం

పాదితప్రణ్యులు శౌచా

మోదులు మును లా సమాజమునఁ గల రనఘా !

౨౯౨

క. ఆ ప్రణ్యసమితిలో బహు

ధా ప్రణ్యకథాప్రసంగతతి నడువంగా

నాపరిషత్తును వినయా

లాప్రణ్య జమదగ్ని యట్టలం బ్రశ్నించెన్.

౨౯౩

క. ఇంద్రు మహానుభావులు

నిం నొక్కటఁ గూడియుట నెంతయు మదికిన్

విం దయ్యె నాకుఁ గల్గిన

సంజేహము దీప్తయ్య సదయహృదయులై.

౨౯౪

క. చేరగ నుఖసేవ్యుడై

కోరిక లెల్లయును వేగఁ గూర్చెడు విభుడై

యారాధనీయతముఁ డగు

శ్రీరమ్యుడు వేలు పెనూ సెల విచ్చెదహో !

౩౦౦

క. అట్టిడు బ్రహ్మయై, విష్ణువో,

గట్టులదొరకూఁతమగఁడో, కా క్కిందుఁడో, య

బ్రాహ్మో, సమీరణుఁడో, ధన

రాట్టో, కుమారుఁడో, యినుండు, రజనీపతియో !

౩౦౧

మ. మునిగోష్ఠి జమదగ్ని యీవిధిని మోక్షుంఁగేలుతో సందియం

బును దీర్పుం డని వేడుకొన్న వచనంబుల్ లెస్సగా లోమశుం

డను మానీశ్వరుఁ డాలకించి సభలో నత్యాదరం బొప్ప నా

తని సంబోధన చేసి పల్కెను సమాధానంబు నీరీతిగా.

౩౦౨

సీ. శుభ మిచ్చయించెడి శుద్ధు లెల్లరకును

సంసేవ్యతమ పరాశక్తి యొకటె,

యదియే ప్రకృతి యాద్య యదియె సర్వగ శివ
 యదియె బ్రహ్మవైమహాత్మజనని,
 సంసారపాదవ సంతతి కడె మూల,
 మదె సమస్తము చాల్చు నఖిలధాత్రి,
 స్మరణంబుచే సముచ్చారణ వరదాత్రి
 యదియే కరుణారస్వాత్మి,

యావరేళి మహత్త్వభోధాతిభూమి
 యయిన యితహాసమును మునులూర ! వినుడు,
 ద్విజుఁ డొకం డెట్లు శుభము ప్రాపించెఁ గేవ
 లాక్షరోచ్చారణముమాత్ర; నది వచింతు.

కం.క

దేవదత్తుం డనంగ భూదేవుఁ డొకఁడు
 పుత్రహీనుండు కోసలభూమిఁ గలఁడు;
 పుత్ర కామనతో విధిపూర్వకముగ
 వాఁడు కావింప నిష్ఠి యుపక్రమించె.

కం.ర

తమసాతీరంబున ను
 త్తమమండప మొం డొనర్చి దానికి ద్విజున
 త్తములను సత్రక్రియవి
 త్తములను బహువేదవిద్వాదాన్యులఁ బిలిచెక.

కం.క

వేది నిర్మించి, యట యథావిధిఁ బ్రతిష్ఠ
 నలిపి యగ్నిని, బుత్రేష్టే దొడఁగెఁ జేయ,
 బ్రహ్మగ నుహోత్రహాని, యధ్వర్యుడుగను
 యాజ్ఞనల్కుడు, హోత బృహస్పతిగను.

గం.౬

పైలమునెవర్యుఁ బ్రస్తోతృసదవి నుంచి,
 గోభిలాభ్య నుద్గాతగాఁ గూర్చె, మఱియు
 మానిసింహుల సభ్యులగా నొనర్చి,
 వసు వొసఁగె నెల్లరకు విధివత్తుగాఁగ.

302

శ్లో. అష్ట డుగ్ధాత సామగాయనవరిషుః

డండు సత్సర్వముల సమస్వితము ర

భంతరమ్మ గానము స్వరతిమ్మ గూర్చి

సలుపుచుండె మనోజ్ఞుని శ్రావ్యభాషితి.

30౮

క. ఆనమయంబున బహుళ

శ్వాసంబులఁ జేసి నుంత స్వరభంగము గాఁ

గా, సహియింపక గోభిలు

సీసున నన దేవదత్తుఁ డిట్లు కుపితుఁడై.

30౯

శ్లో. మూర్ఖు నైతేమయా మునిముఖ్య నీవ !

యయ్యయో కావ్యకర్మగదయ్య యిదియుఁ ?

బుత్తుఁ గామించి యజనంబు పొనరుప నిటు

లిందు స్వరభంగ మొనరించి తేమనందు ?

310

శ్లో. గోభిలుఁడు వల్కె నిటు బిట్లు కుపితుఁ డగుచు,

మూర్ఖుఁడు శతండు శబ్దవిమూఢుఁ డయిన

పుత్తుఁ డుదయించు నీకు, దుర్బుద్ధి వగుచు

నిట్లు నిందించి యుంట నిర్హేతుకముగ.

311

క. శ్వాసోచ్ఛ్వాసంబుల య

భ్యాసము సాజము శరీరభాజనులకు, నే

దోసంబును దద్గిహాణ

యాస స్వరభంగగతుల నంటదు జనులక.

312

శ్లో. ఆమహాత్ముండు గోభిలుం డటు శపింప,

దేవదత్తుండు తచ్చాపతీవవాక్య

భీతుఁడై, యార్తిమూర్తి వినితుఁ డగుచు

వేడె నిట్లని గోభిలు వివిధగతుల.

313

క. అయ్యో మహాత్మా ! యే మన

నయ్యా ! నినుఁబోటి హాను లక్రొధనులై

యెయ్యెడలకా సాఖ్యప్రదు

లయ్యెడనే, దీని కెంత యలుక వలసెనే?

309

౮. సుతుని బడయకేను సుమహచ్చగావేశ
తపనఁ బొగిలినాడ దద్దయు మును,
పిట్ట కరుణ మూలి హింసించెదో మఱి
శాపవాక్కులం బ్రశస్తహృదయ!

310

౯. వినకొకొ వేదవేత్తలగు విప్రులు సెప్పంగ మూర్ఖుడైన పు
త్తుని గనుకంటె మే లగు సుతుక బడయం గనకుంట నాంగ, ను
దును బహునిద్యకర్మం డబుధుం డగు బ్రాహ్మణుఁ, డట్టివారిఁ జె
ల్చిన నిజ మారయం బశువులకా గణుతింపగవచ్చు, భూసుహా!

౧౦. భూదేవుం డిల మూర్ఖుఁ డైనయెడలకా బూజార్హతల్ లీవు, న
చ్చోదానార్హత లేదు; కర్మవిధులకా దూకుం డగుకా శూద్రుఁ డె
ట్లొ దా నట్టుల; నింద్య నాతని బవిత్రుల్ చేర రాసీక యెం
తే దూరంబున నుంతు రాసనవిధికా దేవర్షికార్యంబులకా.

312

౧౧. వేదవివర్జితుండయిన విప్రు డగుకా గరదుండు రాజు; కెం
తే దయ నట్టివాని శ్మధ దీర్చెడి యన్నము మించి వేఱుగా
నేనియు దాన మీయఁ దగ, దిచ్చిన నారకి యశాను; మూర్ఖుకా
సాదర మొప్పు గర్వకజనంబునఁ గూర్చి మెలంగ మే లగుకా.

౧౨. శ్రాద్ధమున మూర్ఖవిప్రునర్చనముకంటె,
గుళచటంబునఁ జేయుటే కొంత మేలు;
మూఁఁ డెయ్యెడ దానాదిపూజ లందు,
నాయెడ బుధుండు వసియింపనైనఁ జనదు.

314

౧౩. వేద ఫలింపఁ దత్ఫలము విందులు కాకులు మెక్కనేకదా!
యావగిదికా దురాత్ములనుఖార్థమె దుష్టువిభూతి చొప్పుడుకా;
ఏపురుషుండు వేదవిదు నిం తలరించు భుజింపఁ జెట్టి, మె
చ్చై ఫలకింతు స్వర్గమున నాతనిపూర్వులు పూర్ణతుష్టులె.

క. కావున గోభిల! నన్ను

గావుము, మరలింపు శాపకవనత, మే లాఁ

జా వట్టి సుతునికంటెం,

దావకడయుగళి వ్రాలినాడక దేవా !

3-౬౧

చ. గోభిలుసాదవద్దములకుం బ్రణతుం డయి వాడు గాఢసం

క్షోభము నొంది యశ్రువులు గూరినకన్నుల నిట్లు వేడు న

ష్టాభునిఁ గాంచి గోభిలునియూత్మ కరంగె; క్షణార్థకోపనుల్

శోభనుతా మహామతు; లశుద్ధులు దుష్టులు కల్పకోపనుల్. 3-౬౨

చ. జలము స్పృభావశీతలము చయ్యన వేడిమి యెక్కు- నెండచే,

జ్వలనునికోడియోగమున; వానివియోగము నొంటి నెంటునే

చలువ యగుక; మహాత్ములకు శాంతము పూను మనస్సు లట్లు; గో

భిలుఁడుఁ గృపాతరంగిత పవిత్ర వచస్సులఁ బల్కె- నిష్టులక. 3-౬౩

శే. నావచనకారణంబుగా దేవదత్త!

మూర్ఖుడై నీకుఁ బుత్తుఁడు పుట్టుగాని,

వాడు పిమ్మట మఱియు విద్వాంసుఁడు నగు

నుడుగుము కలంక నీమది విడువు వగవు.

3-౬౪

శే. ప్రయతుడై దేవదత్తుఁ డా వరము నంది,

యిష్టిని సమాప్తి చేసి యభేష్ట దక్షి

గాల నొసంగి ఋత్విజుల హృష్టుల నొనర్చి

పంపి, యెదురు సూచుచు నుండఁ బడయ సుతుని.

3-౬౫

శ. రోహిణీకే నమాన యగు యాపని యాతని ధర్మపత్నియుక

రోహిణీనామ దాని కతఁడుక శుభలగ్నమునందు గర్భసి

ర్వాహ మొనర్చి పుంసవనవర్తనఁ దీర్చి యలంకరించి యు

త్సాహము మీఱి వేదవిహితంబుగఁ జేసె సమస్త సద్విధుల్. 3-౬౬

శే. పది నెలలు నిండ రోహిణీవనిత యంత

శుభదివంబున రోహిణీశుద్ధతార

శుభముహూర్తానఁ బ్రసవించె శుభకుమారు,
జనరుఁ డతనికిఁ దీరిచె జాతకర్మ.

329

క. సుతఁ దక్కించినపిమ్మట
నుతభ్యుఁ డని నామకరణ మొనరిచి విధిస
మృతిముగ గర్భాష్టమమున
నతని కునయన మొనర్చె నానందమునకా.

330

క. శుభలగ్నమున నయనకు
నభిమానము మీఱ వేద మధ్యాపనఁజే
య భరితహర్షుఁడు బ్రహ్మ
ప్రభువుఁ డా మానివరుఁడు ప్రారంభించెకా.

331

క. గురుఁ డటు పాఠము నెప్పిన
మరలం బాశం బనండు, మాతాడఁడు వా
తెఱువఁ జొకించుక, పెదవుల
నర విష్ణుఁడు, నాల్గు యింత యూహింపఁడునో!

332

క. చెప్పినపాఠము చెవులకా
జొప్పజెనో లేనొ తెలియఁ జొప్పడదు మదిం
జెప్పర మగు మఱపుండెర
గప్పినవడి మూఢుఁడట్లు కనఁబడు నెప్పుడుకా.

333

క. బ్రతిమాలు నొకప్పుడు పిత
కళిపయనమయముల విసివి కనయం దిట్టుకా
స్తతియించు బుజ్జగించును
మతిఁ దూలినఁ గొట్టు నొక్కమాటు కుపితుఁడై.

334

క. ఎన్నివిధంబులఁ జెప్పిన
సున్నయ్యెఁ బ్రయత్న మెల్ల, సుంత యుతభ్యుం
డన్నిగమంబులఁ బలుకం
బన్నింపఁడు జిహ్వ; వచ్చెఁ బంజ్రం డేండ్లుకా.

335

౪. విధిపూర్వకముగ సగఢ్యా

విధి నిర్వర్తింప జాతవేదుసమర్థా

విధి సేయఁగ నేరం డను

కథ విప్రుల ఋషుల జగజ్జీ గలయం బ్రాకృత్.

33౪

౫. ఎం దెం దరిగె నుతఖ్యం

డం దెల్లరు నన్న సాగి రాతనిఁ గంచుకొ

నిందింతురు తలిదండ్రులు

బందుగు లందఱు నిజేచ్ఛ బదురు రతనికొ.

335

౬. ఇంత శపండు పుత్రుఁడు జనించుటకింపెను మేలు పంగు న

త్యంతము సంధుడైన సుతుఁ డంచు వచింపఁగఁ దల్లి దండ్రులే

యెంతయు నావచన్పు లెరియింపఁగ వాడు విరక్త బుద్ధి వి

శ్రాంత సురావగాతట సు శాంత తపోవని జొచ్చె నిష్కమె.

336

౭. ఉటజం బొక్కటి గంగా

తటమునఁ గల్పించి దివ్యతరముగఁ దా న

చ్చట వనవృత్తిని నివసిం

చుటకుకొ నిశ్చయ మొనర్చి చొప్పడె దీక్షకొ.

337

౮. బ్రహ్మచర్యంబు పర మగు వ్రతము నాకు

సత్యమే పల్కువాడ, నసత్య మింత

పలుక కుండెద, బలితంపుఁ బ్రతి న లంచు

స్థిరమనీష సంకల్పంబు చేసె నతఁడు.

338

౯. వేదాధ్యయన మన్న విధి యెఱుంగఁ డొకింత,

జవవిధానము నేర్వఁ జాలఁ డింత,

దైవతధ్యానంపు దారి యగమ్యంబు,

రాదు వానికిఁ దదారాధనంబు,

నాసనవిధ మన్న నాదియుఁ గానరా,

డింత ప్రాణాయామ మెఱుంగ లేడు,

వినఁడు ప్రత్యాహర మనుపేరు కలనైన,
 భూతశుద్ధి యొనర్చు పాలు పెఱుంగఁడు,
 మంత్ర మెఱుంగఁడు, కీలకమహిమ మేని,
 మొదలు గాయత్రి పలుకు లేమో యెఱుంగఁ,
 జాచమన మన్న స్నానంబు శౌచ మన్న
 నేమొ యెఱుంగఁడు, మఱి చేయు నేమి తపము!

338

క. ప్రాణాగ్నిహోత్రమును బలి

దానము సంధ్యాగర్జనంబు తదుపరి సమిధా
 ధానము హోమము నతిధిస
 మానయనము నతని కింత యాడవు మదిలో.

339

కా. ప్రాతర్వేళల మేలు కాంచి యెటులో పల్లోమి మంత్రక్రియా

వీతస్నాన మొనర్చి గాంగధునిలో విస్ఫిధిమధ్యాన ఖ
 ద్యోతుం డెక్కెడువేళ నాకటిసాదక దూలంగ సర్వాంగముల
 చేతం జిక్కిన పండ్లు వన్యములు భక్షించు గతాతంకుడై.

340

క. సత్యం బెప్పుడుఁ బల్కు, న

సత్యం బొకవేళ నాల్కు సడలదు; దానక
 సత్యతప్తం డని జనములు
 ప్రత్యేకము పేరు పెట్టి పలికిరి వానిక.

341

క. ఒక్కని కహిత మొనర్పం,

జొక్కనికొక హితము సేయ నూహించఁ డెన్నం,
 జొక్కట సుఖనిద్రం గొను,
 నొక్కడ చింతించు నిర్భయం డయి యెటులక.

342

క. ఎన్నఁడు నన్ను మృత్యువు వరించు, దరింతును దుఃఖివార్ధిక ? బ్ర

హ్మన్న శతాత్ముజీవనముకన్న నిసీ ! మరణంబు మేలు, మా
 ఖ్యోన్నతి కెల్ల దైవముదురూహమె కారణ, మేమి సేతు ? నా
 యున్న తవిప్రజన్మము పృథోద్యత మయ్యెను విద్య యంటమి.

౩. పాలం బిడుకని డేనువు

లీలం, బుష్పించియుఁ ఫలంపనితరువుం

బోలెఁ, వంధ్యాతరుణీ

శ్రీలం బలెనే, వృథా కులీనతఁ గంటిఁ.

3౪౫

౪. నే నేటు లేల దైవమును నింద యొనర్చుట? పూర్వజన్మలో
దానము సేయ విప్రుఁడు వదాన్యుఁడు కోరినపుస్తక, మృనూ
చానులఁ జేయ ఛాత్రుల, సుసాధుఁడరాసురసేవ సేయ, సుం
జేనిఁ దపస్సు తీర్థముల నెన్నఁడుఁ జేయ, శతుండు నైతిఁ జూ. 3౪౬

5. వేషశాస్త్రార్థపాఠగుల్ విప్రపుత్రు

లెంద యున్నార, లొకఁ డేన మందమతిని,

దైవయోగంబు నే మందుఁ దపము సేయు

తేమొ యెఱుంగను సాధనం బేమి నాకు?

3౪౭

౬. దైవమె తప్పం దలఁచిన

చో, వృథ పురుషశ్రమంబు క్షోణీస్థలలోఁ,

గావునఁ బరంబు ధ్రువముగ

దైవమె, ఛీ! పౌరుషప్రదర్శనము వృథా.

3౪౮

7. హరి హరు లజుండు శక్రాదు లఖలసుగులు

కాలవశగులు, కాలమ్ము గడవరాదు;

పవలు రే యిట్లు బహుభంగి వాఁడు పొగులు

జాహ్నవీతీరపావనాశ్రమమునీడ.

3౪౯

౮. నలిఁ బదునాలు గేండ్లు విజనం బగు తద్వనభూమి సుంతయుఁ

సలువకయే తపంబు యశనంబు జనం బటు కాలయాపనం

జలువ, నబద్ధ మూడఁ డను సద్యశ మొండు జనాళి వ్యాప్తము

మెలసెను సత్యమే వ్రతము వీని కటంచు వచింప శుండుఁ.

3౫౦

9. అట్టిచో నొక్కనాఁడు వేటాడువాఁడు

తెలిసిరావనధార నిమందు డొకఁడు

సమయతుల్కుండు మాననవిశౌర్యమండు
క్రూరరూపుఁ డా వనభూమిఁ జేర వచ్చె.

372.

3. కొలం బొక్కటి మేనం
గీలింపబడి కిరాతు కెడవిన వాలుం
గోలం బిట్టార్చుచు ఇయ
లోలితమై మానికడకు ద్రుతగళి బాటె.

373.

4. వడవడ వడకుచు నెత్తుటఁ
దడిసిన దేహంబు యెడ దెన్యాకులమై
తడఁబడు నడుగుల వెఱు బ
ర్పిడెడు వరాహంబు దృష్టివీధిం బడఁగా.

374.

5. ఆ ముని మానసంబున దయారస మొక్కటఁ బుట్టి యద్భుతా
యామతఁ బొంగి వెల్లు వము యాగక పాతి వికంపహానుఁడై
మై మయి లేక పల్కుతనమాట యెఱుంగక యుచ్చరించె ధీ
ధామము వాగ్భవాభిధనుధాకరబీజము మంత్రరాజము.

375.

6. ఆ సారస్వత శుభ బీ
జాసాదన మశ్రుతంబు నజ్ఞాతం బా
భూసురునకైన నద్యో
భాసురమై నోట దైవవశమున వెడలె.

376.

7. అట్లు వెడలిన బీజమహత్త్వ మింత
యెఱుంగఁ, డాహాని వగ నొందు నెడఁదఁ గరుణ;
దారి గానక కొలంబు తత్తరమున
నం దొకానొక పాదమాటు కరిగి డాఁగె.

377.

8. అంతఁ బరక్షణంబుననె యచ్చటికిం బరతెంచె నాశ్రమో
పాంతము దాసికై వెదకువాఁడు నిషాదవిభుండు విల్లు క
ర్ణాంతము లాఁగి పట్టిన శరంబున నొప్పి కరాళగాత్రుఁడై
యంతకుమార్తరి దాల్చి యెఱుపారెడుకన్నుల సంజ పర్వఁగా.

౪. ఒక్కండ కుశాసనమున

నక్కడ సత్యవ్రతాభ్యుఁ డాసీనుండై

యొక్కడఁ గానంబడినన్

మొక్కి నిషాదుండు పలికె మునిపుత్తునితో.

376

౫. నాయేటు తినినకిటి యది

యేయేడఁ జనెనయ్య! చెప్పు, మెఱుంగుదును నిజం

బే యాడెడి వ్రతి వని, య

య్య! యాఁకట నాకుటుంబ మటమటలాడున్.

377

౬. విధియే యిది నావృత్తిగ

విధియించె, నిజంబె నేను విను పల్కెద, నె

వ్విధముననైన శుభాశుభ

విధానముల బోవ్యరక్ష విహితమ కాదే!

378

౭. నీవు సత్యవ్రతుండవు, నిజము పలుకు

శరహతంబు వరాహ మేఛాయఁ బాఱె?

నాకుటుంబ మాఁకటిమంట నవయుచున్న,

దార్తి నడిగెద, వడిఁ బల్కు మవనిదేవ!

379

౮. మఱిమఱి యిట్లు తన్ను బ్రతిమాలఁ గిరాఁతుఁడు, విప్రుఁ డాత్మలోఁ

జిరతరచింత చేసె, నెటు చెప్పుదుఁ, జెప్పనిచో వ్రతంబు రూ

పఱుఁ, గలచొప్పు చెప్పిన క్షుధార్తుఁ డితండు శరవ్యధార్తనూ

కరము వధించు, నిప్పు డెది కర్ణము, పల్కుటా, పల్కు-కుండుటా!

౯. సత్యము హింసాయుతమేన్

సత్యము కా, దన్వ్రతమైన సంగతదయమై

సత్యంబ, జనహితంబే

సత్యం బటు గాక హత్య సత్యం బగునే?

383

౧౦. ఒకరికి హిత మిం దది. యిం

కొకరికి నహితము విరుద్ధయోగముచే, నే

నిక నిపు డే మనువాడఁ

వికలము గాకుండ ధర్మవిధియున్ వ్రతమున్ ?

313

౩. అటుపిచంద్రుఁ డట్టుల నిజాత్మ విచార మొనర్చుచున్, సుని
ర్ధారణ చేయఁజాల కిది ధర్మ మటంచు నిరుత్తరముగాఁ
బాటుఁడు, బాణవిధ్ధకిటిపాటు కనుంగొని యప్రయత్న ము
చ్చారణచేసె నే శుభవచస్సు కృపాకలితాచ్చిచ్ఛేదఁడై.

314

౪. దాన నిజాద్యబీజ సముదాహరణమ్మునఁ జేసి దేవి ప్రా
ధానికవిద్య ప్రీత యయి తత్త్వణమే దయచేసె విద్య. స
న్మానిదురాప మేది యది మానసపిఠిఁ బరిస్ఫురించె, ఛం
దోసేధి నాకుజాతునకుఁ దోచినటుల్, కవి యయ్యె రాక్షసున్.

౫. ఎదుర ధృతచావుఁడై యున్న యెటుకుఁ గాంచి
యొక్క గీతంబు వాక్రుచ్చె నుత్తరముగ
సత్యకామాఖ్యుఁ డా ద్విజసత్తముండు
పరమధర్మాత్ముఁ డతిదయాపరత నిల్లు.

316

౬. “ఏది చూచునో యది పల్కులేదు సుంత !
యేది పలుకునో యది చూడలేదు నిక్క;
మయ్యయో వ్యాధుఁడా ! స్వకార్యాధి పనుచు
నేల మఱిమఱి ప్రశ్నింతు విట్లు వృథయు?”

317

౭. అది విని వ్యాధుఁడు సూకర
పదముం గన్గొనెడియాశ వదలె; ముని జగ
ద్విదితుం డయ్యె గవీశ్వర
పదభోజనుఁ డీతఁ డపరవాల్మీకి యనన్.

318

౮. వెండియు సారస్వతము న
ఖండవిధిన్ జనము దీర్ఘకాల మొనర్చెన్
బండితకవి యని యతఁ డు
ద్దండఖ్యాతిన్ రహించె దశదిక్కులలో.

320

క. ప్రతిపర్వంబును బ్రాహ్మణు
లితనియశోవిశదగీతు లెసంగింతరు సం
స్తతియింత్రు మౌను లాతని
నతి విస్తృతి బాకి యీశుభాఖ్యానకముకొ. 32౧

జీ. మున్నుతథ్యుని నెవ్వరు మూఁగుఁ జనుచుఁ
బదరి వదలిరో కరినులై, వారె యిపుడు
గారవం బొప్ప నిలు సేర్చి గౌరవించి;
రట్లు గావున సేవింపు మంబ నధిప! 32౨

శా. దేవీయజ్ఞము శాస్త్రచోదితవిధిం దీపింపు మాశక్తియే
యీవిశ్వంబున కాదికారణ మదే యిచ్చుకొ మనోభీష్టముల్,
భావింపకొ స్మరియింప మ్రొక్కు లిడఁగకొ నర్హింప భ్యానింపఁగా
సేవింపకొ భజియింప భక్తిమెయి నర్చింపంగఁ గీర్తింపఁగా. 323

జీ. దీనుల నార్తులకొ వికలదేహులఁ గాంచి, క్షుధావ్యధారుజా
ధీనులఁ గాంచి, క్షుద్రుల నతృపులఁ గాంచి, యశక్తులకొ, దరి
ద్రాణుల నాధిపీడితులఁ ద్రస్తుల మూఁపులఁ గాంచి, పుష్టిధీ
హీనులఁ గాంచి కాంచి యజితేంద్రియవృత్తులఁ దుష్టచిత్తులకొ.

జీ. సంతతవేదవాదులను సంపదుదాత్తులఁ జూచి, శౌర్యదు
ర్దాంతులఁ బుత్రపౌత్రపరిరాజితసౌఖ్యులఁ జూచి, దీర్ఘవి
శ్రాంతయశస్కులకొ గని, సులక్షణలక్ష్మీతులకొ వశీకృతా
శాంతుల రాజ్యశోభనవసంతుల శాంతులఁ జూచి దాంతులకొ.

క. వారలు మును శ్రీఁ గొలువని
వారలు, మఱి కొలిచియున్న వా రని వీరల్
వేఱుగ వ్యతిరేకాన్వయ
పూరణ ననుమానరచన బుధుఁ డెఱిగికొనుకొ. 32౪

జీ. పుణ్యములగోష్ఠి లోమశమునీముఖమున
విన్ను దేవీమహాత్మ్యపవిత్రచరిత్ర

చెప్పితి సృపేంద్ర! యిది నెల్లి చిత్తవేధి
నీవు నచ్చింపు శ్రీదేవి నియతి సతము.

322

దేవీ యజ్ఞ విధానము

౨. జననేజయుం డి ట్లనియె.

32౪

౩. స్వామీ! పల్కుము దానియజ్ఞవిధి నిర్వచింతు సచ్చిద్రూపి
నేమంత్రబో, సపర్య యేవిధము, యేయేద్రవ్యసంజాతముల్
హోమార్థంబు సమీకరింపవలె? విప్రాఘంబు సంఖ్యాక్రమం
బేమార్గం బగు? నెట్టిదక్షిణల నప్పింపదగుం దెల్పవే!

32౬

౪. వ్యాసుం డి ట్లనియె.

3౨౮

౫. దేవీయజ్ఞవిధాన మి

దే వర్ణింతు విను మందు నెఱుంగంబోలున్,
ద్రౌవిధ్యము సత్త్వరజో
భావంబులఁ దమముచేతఁ బ్రప్రథమమునన్.

3౨౯

౬. మునులకు సాత్త్వికయజ్ఞము,

జనపతికులములకు రాజసంబున్, రక్షో
గణమునకుఁ దామసంబును

గుణరహితము జ్ఞానమయ మగు విముక్తులకున్.

3౩౦

౭. పుణ్యకాలంబునఁ బవిత్రసూమి న్యాయ

మార్గచిత విత్తమున వేదమంత్రవిధుల
శ్రోత్రీయబ్రాహ్మణులు చిత్తశుద్ధి కలిగి
శ్రద్ధమై జేయుయాగంబు సాత్త్వికంబు.

3౩౩

౮. వలయు మంత్రక్రియా ద్రవ్యములను శుద్ధి

మూట; నటుగాని కల్గదు పూర్ణఫలము;

సుకృతమేని నన్యాయవిత్తకృతమైన

రాదు యశ మిందు, బరమందు ధాదు సుఖము.

3౩౪

స. అమరు బాంధవరాజసూయ మిలఁ బ్రత్యక్షప్రమాణం బను
త్తమయజ్ఞం బది, భూరిదక్షిణ సమాప్తంబయ్యె, సాక్షాత్ప్రీతి
క్రముఁ డా కృష్ణుఁడు దానినేత, క్రతుకర్మప్రాభువుల్ మానిన
త్తము లాసాదితసర్వవిద్యులు భరద్వాజాదులే ఋత్విజుల్. 35-1

శా. కానీ యజ్ఞసమాప్తియైన నెలయుం గాకుండనే వారికిం
బోనేసోయెను రాజ్యలక్ష్మి, సభ నీకుం బొందె దత్తాత్రేయః బల్
కానం జేడ్పడ నయ్యె; మాతస్యకడ డాగ్గ వచ్చె; బాంధవ
ప్రీతినారీమణి యందుఁ గీచకుచే: క్రిష్ణుల్ వడె మెడియున్.

క. ఎం దేగె ద్విజాశీశ్శుభ,
కాం దేగెను యజ్ఞసుకృత, మెందేగెను గో
విందునియెడ భక్తియు, సభ
యందున జడ పట్టి యీడ్చునపు డాసాధ్యున్. 35-2

స. వలయుఁ దలఁప ధర్మవైగుణ్య మిందులోఁ
గర్తధర్మనుతఁడె గాక, నేత
హరియె యకానుగాక, యయినను భవితవ్య
మట్టు లయ్యె నంచు ననఁగఁ దగదు. 35-3

క. భవితవ్య మయిన దంచున్
బ్రనచింపఁ బ్రమాణపాళి వ్యర్థం బగు వే
దవిధుల్ సాధనములు ధ
ర్మవచనము లుపాయములును మాయును వితయై. 35-4

శే. దైవము నుపాయమును రెండుఁ దలఁప నగును
కర్మ విపరీతఫలసిద్ధికలది యయినఁ,
గర్మలో లోప మెద్దియో కల దటంచు
బ్రాజ్ఞ లగువార లూహింపవలయు మొదల. 35-5

తే. కర్మయుక్ బహువిధ ముద్రు కర్మవిదులు;
కలుగు భేదంబు క్రియఁ, జేయుకర్తయందు,

నుండు భేదంబు మంత్రప్రయోగమందు,
ద్రవ్యమున సాధనముల భేదంబు కద్దు.

3౯౦

౪. ఎఱుగవె మున్ను జిహ్వాడు వరింపంగ బ్రహ్మగ విశ్వరూపు, వాఁ
డరుదుగ మాతృపక్షకుశలార్థము తత్త్వియఁ జేయుచున్ సురా
నురులకు స్వస్తి యన్న, దనుసూతులవృద్ధిని గాంచి, క్రుద్ధుడై
హరి నఱుకండె వజ్రమున నాతనిఁ; గర్జకలోన మీయెడన్.

౫. అటు గాక సేయ రోషో

దృట్టుడై ద్రుపదుండు మఖము భారద్వాజున్
బటిమ వధించునుతుం గన
ఘటియింపదె వేది నొక్కకన్యామణియున్!

3౯౧

౬. మున్ను దశరథుండు పుత్రేష్ఠి నొకపుత్రు
నొదవఁ జేయ నల్వురుదితు లైరి;
విహితరీతిఁ జేయు పిధి సిద్ధతర మాను
విపరిణామకరు లవిధికృతములు.

3౯౨

౭. ధర్మపుత్రుండు ఋతవాది, ద్రౌపది సతి,
భ్రాతలు శుభాంగు లైన దుర్ద్రవ్యయోగ
దోషమునఁ జేసి చేడ్పాటు తొడరె, వారి
రాజసూయంబు విపరీతభాజనముగ.

3౯౩

౮. కానక వత్స! సాత్త్వికమఖం బది దుర్లభ మెందు, దానివై
భానసహానిస త్తములె కా కొరు సేయ నశక్తులయ్య, యె
వ్యానికి న్యాయసంచితము వన్యము ఋష్యము సంస్కృతంబునొ
భోసమొ, వాడె సేయు విధిపూర్వకరీతి వియూపవైఖరిన్.

3౯౪

౯. రాజసములు సయూపముల్ ద్రవ్యబహుళ
సంస్కృతములు నభిమానసంయుతములు
క్షత్రవైశ్యుల కగు; దామసంబు లింక
మాదకములు క్రోధనమానుషాదుల కగు.

3౯౫

ఉ. మానసయజ్ఞ మెన్న ననమానము దానిని మోక్షకాండములొ
వశానులై సర్వసాధనమగ్రముగా నవరింప నేర్తు, రే
దేనియుఁ దక్కుయజ్ఞముల నించుక న్యూచిత యావహించు ద్ర
వ్యాననో శ్రద్ధతోనో క్రియయందునో ఋత్విజనంపదాప్తి నో! 35-౮

క. ముందు మనశ్శోధన చే
యం దగు; వీతేంద్రియాన్త మగునెడ నది యె
న్నం దక మగు శుచి యని; దా
నం దేహముఁ బూత, మట్టి నరుఁ డధికృతుడౌ.

35-౮

సీ. వాఁ డంతఁ గల్పించు బహుయోజనాయామ
మండపరాజంబు మనసునంద,
స్తంభముల యజ్ఞేయ తరుదారు కృతములై
మెఱుఁగార విస్తార సేఖల లయి,
యందు వేది నమర్చి యగ్నులు మనసుచే
సుషుగా నచటఁ బ్రతిష్ఠ సేసి,
ఋత్విగ్వరణ మంత నిచ్చలోఁ గావించి
భావించి వేదవిద్రాహ్మణులను,

బ్రహ్మ నధ్వర్య హోతను గ్రమమునక బ్ర
దాత నుద్ధాతఁ బ్రతిహర్తఁ దక్కుగల్గు
ఋత్విజుల సభ్యులక శాస్త్రరీతిఁ బిల్చి
వారిఁ బూజింపవలె మనిఁ బరమ భక్తి.

౪౦౦

సీ. ప్రాణపంచక మందుఁ బంచాగ్నులై యొప్పు,
వానిఁ బ్రతిష్ఠింపవలయు వేదిఁ,
బ్రాణాగ్నియే గార్హపత్యాగ్ని యగు, నం ద
పాన మాహవనీయవహ్ని యగును,
వ్యానంబు దక్షిణవహ్నియౌ, నవసభ్య
కాగ్ని యౌచు సమాన మమరు నందు,

పభ్యు లెల్ల మదాన సంజ్ఞక పహ్నాగా

వెలయ నుత్కటపీఠే వెలుంగు నవయు,

భోవ్యనంతట మనసుచే బరమశుభము

నిర్గుణం బగు ద్రవ్యంబు నిస్తులముగ,

మనసె యగు హోతయును యజమానుఁ డందు,

యజ్ఞపతి నిర్గుణబహ్న మై వెలుంగు.

౨౦.

౩. ఆ పరబ్రహ్మరూపిణీ, యావిశక్తి,

నిర్గుణాకార, నిర్వేదనిధివిధాత్రి,

యెల్లకును నేది యాధార, మేది యెల్ల

యెడల వ్యాపించి పూర్ణయై యెఁగు తల్లి.

౨౧.

౪. దానిని బ్రహ్మవిద్య నెడఁదం బదిలం బొనరించి, యాంతరి

ధ్యానసమాత్మపూర్వ మగు ద్రవ్యసమస్తము దానిక్రిందికై

ప్రాణకృశానుకీలఁ దిరంబుగ హోమ మొనర్పఁగావలె.

మానసదివ్యరంగము సమగ్రవిభాప్రవిభాస్వరంబుగా.

౨౨.

౫. ఆయెడ వాడు చిత్తము నిరాశ్రయముం బచరించి, రాజ! ప్రా

ణాయమనంబు సేసి, వెలయంగఁ దదగ్నులఁ గుండలీముఖ

స్థాయితవిధివెంట వరుసం బ్రవిలాప మొనర్చి, కూడఁగాఁ

జేయును వ్రేల్చి బ్రహ్మపదసిద్ధ మహేశ్వరి శాశ్వతం బరణ.

౨౩.

౬. తాను స్వయం బీశ్వరి యను

స్వానుభవం బతని కపుడు సాక్షాత్కృతమా

తానై యాపరమేశ్వరి

కానంగా నగును వానికన్నుల కరుదై.

౨౪.

౭. అతఁ డవ్వేళ నిరాకులం బయిన చిత్తాబ్జంబునందున్ సమా

ధితతుండై నిజయోగనిష్ఠమెయి స్ఫూర్తిం గాంచు ధ్యానంబునన్

వితతుండై తను నెల్లభూతములలో వీక్షించుచున్, సర్వభూ

తతతిం దాఁ దనయందుఁ గాంచు; నిటులందం జాలు భూతాత్మతన్.

శా. భూతాత్మం డతః డెప్పు డయ్యె, నపు డోపుక సచ్చిదానంద శ్రీ
మాతం జూడగ నాత్మలో; నపుడు బ్రహ్మజ్ఞానియై వెల్లు; మా
యాతూలంబు సుదగ్ధమై, మిగిలెడిక బ్రాహ్మ మొండే తనూ
పాతాళిం; గృతకృత్యుఁ డాతఁ డిక జీవన్ముక్త మూర్ఖన్యుడుక.

క. దేహం బుడిగినవాఁ డా

లోహించును మోక్షపదము రూఢిగ రాజా !

శ్రీ హైమవతిక శోభన

దేహక భవనేశి నెమ్మదిక గొల్వఁ గదే !

రచన

క. కడగి సమస్తవిధంబుల

నుడుగక గురువాకృత్యసరణి నూకొనుచు శివక

నొడువుచుఁ దత్కథలే చెవి

నిడుచుక మంతన మొనర్ప నెనఁగు శుభంబుల్.

రచన

మ. నృపరా ! వేదము స్వర్గకాములకు నగ్ని ఘోమయాగంబు చే
య విధించుంగద, దానఁ జేపడినపుణ్యం బద్ది క్షీణింప వాఁ
డు నడుక మృత్యుముఖంబునం దనుచు నంద్రుగాదె తత్త్వజ్ఞ, ల
ట్లవుటం దక్కుమఖంబు లన్నియు క్షయాయత్తప్రయోగంబులొ !

క. మానసయజనం బొక్కటి

యే నిర్వర్తించినట్టు లెసఁగించినచో

నేనాఁ డక్షయఫల మగు

నానిశ్చేయసము గూర్చు ననితరసమమై.

రచన

శే. కాని, జననేజయా ! యసమాన మట్టి

మానసమఖంబు సాధింపఁ బూనుపొంటె

జయము కాక్షించు రాజులే చాల, రిహ

సలిపినాడవు తామససర్పమఖము !

రచన

శా. నీవైరంబు దురాత్మతక్షకునితో నిర్వాహితం బయ్యె, నీ

చే మహ్నిక దహింపఁ ద్రెళ్ళిపడి చచ్చెక వ్యాళముల్ కోట్లుగా

దేవీయజ్ఞ మొనర్పఁ బూను మింక విస్తీర్ణ క్రియానైఖరికా
శ్రీవిష్ణుం దెలిచి చేసె మున్ను విశయై స్మృప్త్యాది, రాజొత్తమా !

౩. కలరు ద్విజోత్తముల్ శుభమఖ్యకీయ వక్షులు వేదవిత్తముల్
కలితతదర్శ బీజజపకర్మవిశాసదు, లక్ష్మీవారలకా
లెలువంగ నంపి కర్త నయి వేగమ తీర్పు మఖంబు, చాచి
స్థులఫల మిచ్చి నీజనక మన్తతీసుండి సముద్ధరింపమా !

౪. విప్రపాపమాన ప్రవృత్త వాపము వీరగఁ
గడు దుగ్ధటము నరకప్రదంబు,
శాపజం బగు దోషసంప్రాప్తియును దాని
గూడె నీతండ్రికిఁ దోడుపడును,
నందుపై సర్పదంశాయాత దుర్మర
ణానా ప్తియును నయ్యె నతని కంక,
చదియునుంగాక వాఁ డంతరాళపుఁజావు
చచ్చెను నింద్యం బశస్త్రతరము,

కాదు కుశసంస్తరంబులు కలుగుభూమి,
గాదు సంగరక్షోణిని, గగనమందు
సౌధతలఁ దండ్రి కంతంబు జాత మయ్యె,
లేదు దానంబు, స్నానంబు లేదు గంగ !

౫. ఇవి యన్నియు నొక్కొక్కటి
ప్రవణంబులు నరకగహ్వరంబునఁ ద్రోయక,
ధూనము, కపూణము లన్నియుఁ
గవిసెక నీతండ్రిమరణకాలమున నృపా !

౬. కాలము తఱియుట యెఱిగిన
వేళకా దాఁ బ్రాణి యెందు నెలసినఁ బొందం
గా లేకయు సాధనములు
పూలుచు వివశార్తి దుఃఖదోషుం డగుచుకా.

౩. “ఈదేహము కేవలభూ

తోదిత, మది యెటులు సన్న నులు కేల? పడం

గాఁ దలచినఁ బడుఁగావుత,

వా దేటికి నన్యయుండ బ్రహ్మను నాకున్ !

౪౧౮

శ్లో. “నేను ముక్తుండ, సంసారిఁ గాను, సర్వ

ధా సనాతనుఁడ, శరీరధారణంబు

కర్మచేఁ బ్రాప్త మయ్యె; భుక్తంబు లయ్యె

నవియును సుఖదుఃఖఫలానుభవమువలన.

౪౧౯

౪. “ఘోరము భయదము నగునం

సారం బను సంకటమ్ము సమసేడు, నిటుపైఁ

గారింపలేదు న;” న్నను

భూరిధృతిం దనువు విడిచి పోయిన నేనిన్.

౪౨౦

శ్లో. అట్టిమృతి స్నానదానశూన్యంబె యయిన

ముక్తుఁ డగు వాఁడు జన్మసంసక్తివలన;

నాపరాకాష్ఠ యోగులకైన నరిది;

యయ్యె! మీతండ్రి చన్నది యట్లు గాదు.

౪౨౧

౫. విన్నంతనె ద్విజశాపం

బన్నా! తనదేహమందు నత్యంత మమ

హ్యోన్నతి నభిమానంబుం

బన్నె, న్నిర్వేద మింత పడయఁడు మదిలో.

౪౨౨

౬. నాతను వృజ్జ్వలం బిది యనామయమై వెలుఁగొందు, రాజ్యమున్

యాతనమస్తకంఠకమునై విలసిల్లెడి, నింతలోనె శో

భాతత మీ శరీరము నిపాతమహర్తికి నిచ్చగింతునే!

హా! తలపోయఁ దక్షకవిపాగ్నిచికిత్స యసాధ్య మహానాకా! ౪౨౩

౭. బాంగలికుల బిలిచి, పనిచి

మనగళి మణి యంత్ర తంత్ర మంత్రజ్ఞుల స

ర్వాంగము పరిరక్షింపం,
బ్రాంగణభువి నిల్పుడి మహాస్వయంబుఁ.

౪౨౭

౪. ఇట్టుల నాజ్ఞాపించుచు
నెట్టన నురుసాధ మొందు నిచ్చించి, తదీ
యాట్రాల్లిగొప్పనిశి
నెట్టులనే నాత్మరక్ష నెంచె జేయఁ.

౪౨౮

౫. ఆ నరనాథుం డిట్టుల
న్నానము దానమ్ము దేవిస్మరణము దైవ
ధ్యానంబు భూమిశేయనము
గానీ లేకుండ మోహకంఠివతితుండై.

౪౨౯

౬. కలియోగంబున మఱాని
చ్చలనం బొనరించి యతడు సర్పవిషజ్ఞా
లల మ్రగ్గె సాధతలిఁ; ద
త్ఫలితముగ నవశ్యనరకవాసం బబ్బెఁ.

౪౩౦

౭. ఓయి జనమేజయా! తండ్రి నుద్ధరింపఁ
బూనుకొనవోయి; పాప కపూయ నరక
వార్ధిలోనుండి శ్రీదేవిపాదపద్మ
సేవ యరు తెప్ప గూర్చి ప్రసిద్ధఘోషితి.

౪౩౧

౮. అమితతేజస్వి వ్యాసమహర్షి పల్కు
లాలకించుచు జనమేజయాధిపుండు
బాష్పముల్ జడి వార నవారితముగఁ
గనుల, నిలు వల్కె గద్గదకంఠు డగుచు.

౪౩౨

౯. ఛీ! నా యీ బ్రదు కేటికి,
మానాయన నరకకూపమగున్ దైనఁ !
నే నేమి చేయ నాతడు
పూనున్ మఱి స్వర్గసుఖము, పోల్చి తెలుపవే.

౪౩౩

౧౧. వెండియుఁ బల్కినావు స్రవణముఁడు సర్వలోకనా
భుం తోనరించె యజ్ఞ మని, హో డయి యాతని కేడ్చిజేంద్రు లం
దుంజీరి? వేదతత్త్వవిదు లొప్పిరి ఋషిజు లాచు నెవ్వ? రీ
వొం డన కెల్ల దెల్పు మది నూడఁగఁ దప్పిద మెల్ల నాంగమై.
౧౨. హరి యెనర్చిన యంచికాయజ్ఞ విధము
నీన్రు నివరింప విని సమాహితుఁడ నగుచు
నేను గావించు విధివిధానాన దాని,
ననుచు జనమేజయుఁడు వేడ వ్యాసుఁ డనియె. ౪౩
౧౩. నరవర ! వివరించెద నిను,
పురుషోత్తమకృత మనఃశ్చ వ్రణ్యాధ్వర వి
స్తరికథ శ్రద్ధాభుండవై;
పరమాద్భుత మది తలంప భగవత్పరమున్.
౧౪. దేవి యనుజ్ఞం గొని యా
మూపురు మూర్తులును శక్తిపూర్వులుగాఁ బుం
భావం బూని విహాసము
పై వాధిక్ మరల దరియ వచ్చిరి ప్రీతిన్.
౧౫. ఘోరం బగు వారాన్నిధి
వారిజనాథుండు భవుఁడు వారిజభవుఁడున్
జేరి సృజించిరి ధర వే
శ్వేతుగఁ దమస్థానములును విడిదలకొఱకై.
౧౬. అందు కాధారశక్తి ననంత మచల
మైనయది పరదేవి స్వయమ్ముగా వి
మోక్షణ మొనర్చె; ధర దానఁ బుట్టి వెలసె
లెస్సగ మధుకైటభులమేదస్సుకోడ.
౧౭. ఆ ట్లగుట భూమి మేదిని యనఁ బరంగె,
ధారణమ్మున మఱి దాని ధర యటలందు.

విప్రుల విస్తారయోగతః బృహదే యంత్రుః,

మహి యనంగ మహీయస్త్యమహిమః బరన్.

౪౩౬

౧. మఱియు నస్వనుంధర, యవారింబు నగాభంబు నగు నకూపారసీరం
బున బ్రుంగిహాక నిలువ, సహస్రభంబు డగు నాదిశేషునిచే దలం
దాల్చు బడియె.

౪౩౭

౨. భరణిక్ ధరియించుబక్తై

గిరివిస్తర మొనరె, భోహాకీలము కట్టెన్

భరియించురీతిని; మహీ

ధరసంజ్ఞ యెనుగె శైలతత్తిక్ దానన్.

౪౩౮

౩. అందున్ మేరువు కన్నుల

విందై బహుయోజనాతి విస్తరమై వె

ల్లొందున్, స్వర్ణమయము, మి

న్నుండెడి, మహేశ్వంగ శశ్వ ద్భిరామందై.

౪౪౦

౪. విశ్వస్తప్త యగు బ్రహ్మకు, మరీచి, నారదుడు, అత్రి, పులస్త్యుడు,
పులహుడు, క్రతువు, దక్షుడు, వసిష్ఠుడు, ననః బ్రభితు లగు
పుత్రు లిదయించిరి.

౪౪౧

౫. అందులో మరీచికిని గశ్యపుడు పుట్టె;

నతడు పదుమూవురన్ దక్షసుతలఁ గొనిన,

వారు బహుధా సురాసురావళిని గాంచి;

రిట్లు వితతమై కాశ్యపస్పృష్టి వెలసె.

౪౪౨

౬. సర్ప పశు పక్షి మానుష జాతిజాత

విస్తరం బయి చూస్పృష్టి వితత మయ్యె;

దాని సామాన్యమానవుల్ మానసముల

భావనముసేయు టొకయింత వశము గాదు.

౪౪౩

౭. లవపతితువున బ్రహ్మకుఁ

గలిగెన్ స్వామంభువుండు ఘనుఁడు మనువు, దా

పలదేహార్థంబందున్

సలలిత శతరూప యనంగ సాన్ధ్య జపించెన్.

ర'ర

తే. దానికే బ్రయనతుండు నుత్తానపాదుఁ
డనంగ నిర్వురు సుతులుఁ, గన్యకలు మువ్వు
రద్యుతాకార లుదయించి; రట్లు సృష్టి
బ్రహ్మదేవుడు సాగించి ప్రమద మలర.

ర'ర

స. మేరుశృంగముపైని జారుప్రకారమ్ము
గాఁ గూర్చె బ్రహ్మలోకంబుఁ దనకు,
సర్వలోకోపరిష్ఠంబు నైకుంఠంబు
శ్రీనాథు లీలాసథాన మయ్యె,
భూతసంఘాత సంస్థిత కైలాసంబు
సాంబసదాశివస్థాన మయ్యె,
బహురత్న రాజిత స్వర్గంబు మేరువు
పై సురాధిపతి కావాస మయ్యె,

బాలకడలిఁ ద్రచ్చిననాడు వడసె నతఁడు
పారిజాత మైరావత భద్రగజము,
కామధేను వుచ్చైశ్శ్రవోనామ హయము,
నచ్చరలను, ధన్వంతరి, నమృతకరుని.

ర'ర

క. ఈవిధముగఁ ద్రివిధంబై
దేవతలు మనుష్యు లనంగఁ దిర్యక్కులుగా
భావిత మగు సృష్టికథా
శ్రీవిధవము నెలసె వివిధరీతుల నరుదై.

ర'ర

స. జీవజాతంబు కర్మతో జేరి యెనఁగు
నండజ స్వేదజో ద్విజ మనంగ ముటి జ
రాయుజంబు లనంగ నాల్గుచాయ లగుచు,
నిల్లు సర్గంబు మహిమ రహించుచుండె.

ర'ర

విష్ణుకృత దేవీయజ్ఞము

౬. భాసిలుచుండ సర్గము ప్రస ర్తితమై యిటులక విభుండు శ్రీ
వాసుఁ డథోక్షజుండు భగవంతుఁడు క్రీడ లొనర్చుచుక నిజా
వాసమునక రమారమణి పజ్జ వెలుగుచు నుండ, నొక్క శ్రీ
వాసరవేశ నెమ్మదిని బాఱ, స్మరించెను ద్వీపరత్నముక. ర'క'౯
౭. అల్లన జ్ఞప్తి వచ్చెను సుధార్ణవజోలికలందుఁ దేలు ర
తోల్లసితాంతరీపమున నుజ్జ్వలరూపముతోడ వెల్లు నా
తల్లియుఁ, ద్వీపరూపమును దాను భరించినచొప్పు, దానిచే
దొల్లి సమాత్తమైన శుభదూర్వహ తంత్రము శాస్త్రమంత్రముక.
౮. అంబాయజ్ఞము సేయువేడ్క మదిలో నావిర్భవింపంగ ల
క్ష్మ్యంబాకాంతుఁడు లేచి వైశమ, సమాహ్వనం బొనర్చెక మసే.
శుం బద్మానున శక్రుఁ బావకు ధనేశుక దక్షిణేశుక జతీ
శుం బూతాత్ము వసిష్ఠుఁ గశ్యపుని దక్షుక వామదేవుక గురుక.
౯. యజ్ఞసంభారంబు లతివిస్తరంబుగఁ
గల్పించె బహుసాత్త్వికములు, విపుల
విభవాభిరామమై వెలయుంగ శిల్పుల
వితతమండపముఁ గావింపఁ బంచె,
సప్తవింశతి విప్రసత్తములను భక్తి
వరియించె నార్విజ్యభార మూనఁ,
జిత్రరీతిని మహాచితిఁ గూర్చి వేడులు
వేయించె రమ్యసువిస్తరముగ,
సుర్విసురులు దేవీబీజయుక్త మంత్ర
రాజ జపపరాయణు లైరి, శ్రద్ధతోడ
విహితరీతిఁ గల్పించి హవిస్సు, దాని
వితతముగ హోమ మొనరించి రతులనిష్ఠ. ర'గ'౧౦

౧౦. హోమము తీరిన నిముసం
జే మాధవుఁ గూర్చి పుట్టి యెంతయు మధుర

(శ్రీ) మహితాక్షర సుస్వర

ధామం బశరీరవాణి తా ని ట్లనియెన్.

౪౫౩

మ. అమరానీకమునకా సమస్థుడవు మానార్హుండవుం గమ్ము, (శ్రీ)
రమణా! బ్రహ్మయు వాసవాదిక సురవ్రాతంబు ని న్నర్చులకా
సముపాసింపంగ మానవావళికిఁ బూజాపాత్రమై సర్వకా
లములం దెందు వరప్రదుండ వయి పారమ్యంబుతో నొప్పమా !

మ. హరి! నీవే సకలాధ్వరక్రియల ముఖ్యప్రఖ్యతం దాల్చి, (శ్రీ)
పరమేశుం డని యజ్ఞమూర్తి యని సేవల్ సేయఁగా యాజ్ఞకుల్,
ధరణిభారకు లైన దానవుల విధ్వంసంబు గావించి నికా
శరణంఁచుకా సురసంఘముల్ కొలువ రక్షం జేయు మీశుండవై.

క. ఏయేవేశల ధర్మం

బీయిల, హరి! గ్లాని నొందుఁ నీవు మదంశకా,

ఆయామెడ రూపుం గొని

చేయవలెకా ధర్మరక్ష సిరమహిమమునకా.

౪౫౪

శా. నానాయోనుల ధర్మరక్షణకుఁ బూనంబోవు నీరూపముల్
ధ్యానార్హంబులు మాననీయములు విఖ్యాతంబులై యొప్పి, లో
కానీకంబుల నీ కఖండయశ మవ్యాజంబుగాఁ గూర్చు ల
క్షీన్నాథా! సహధర్మచారిణిగ వాసింఁచుకా భవచ్ఛక్తియున్. ౪౫౫?

శా. నైకుంతా! యది నారసింహి యనఁగా, వారాహియున్ నా, నన
కాకారంబుల భూషణాయుధమహర్హత్వంబుతో నొప్పఁచుకా
నీ కెవ్వేశలఁ గార్యసాధనమునం దీపించు నాయంశచే
మాకాంతా! యవి నీ కథకరణసీమల్ గావు సమ్యాన్యముల్.

శా. ఆ నాశక్తులు నీవు నీభరతపుణ్యక్షేత్రమం దెల్లడకా

నానాభంగిఁ బ్రతీకజాలముల నానాపూజలం గొంచు భ

క్తానీకంబు కభీష్టసిద్ధి దయచేయఁ జాలుచుకా సద్యశః

స్థానీయంబులై వెల్లిగిఁ బ్రజగత్సంభావ్యతం గాంచుడి! ౪౫౬

౧. విన్నున్ నాశక్తుల భ

ప్రృన్నతి వేదోక్తమంత్రయుక్తిని సేవా

భృన్నతి నామజపార్చ

సన్నతులం జేసి సమండు సౌఖ్యము లొందున్.

౪౭౦

౨. ఈవిధివరంబు లొసంగి యాదేవవాని

యల్ల విరమింప జిహ్వుండు హస్తనశత

యజ్ఞసంపూర్తి జేసి యథార్హస్థితి

నందటం బంపి తా జేరె నాత్మపురము.

౪౭౧

౩. పరమంబై విశదంబునై శ్రవణపర్వంబై శుభావాసమై

వరదానాక్షరమై వినంబడిన భస్మశ్రీశుతిన్ బల్లకుం

బరివర్ణించుచు మెచ్చుచుం దలంచుచుం బ్రార్థించుచున్ మ్రోక్షుచున్

నరెవస్మారతు లైరి శక్తికి సురవాతంబు మోగిండులున్.

౪౭౨

౪. అన విని జనమేజయుం డి ట్లనియె.

౪౭౩

౫. హరి సేసిన మఖము సువి

స్తరముగఁ బల్కిలివి మజీయుఁ దల్లిచరిత్రం

బుడుగు వినిపింపుము నీ

కరుణం బావనుడఁగా మఖం బొసరింతున్.

౪౭౪

౬. వ్యాసుం డి ట్లనియె.

౪౭౫

౭. నుడువగ వినఁ జవియై వె

ల్లెడు నితిహాస మ్మొకండు తీర్తించెద, నా

నుడి విను మవధానుడవై

కనుఁ బుణ్యపురాణ మంబికాకథ, రాబా !

౪౭౬

సుదర్శన చరిత్రము

౮. కొసలదేశమందు నవికుంతితశౌర్యధనుండు ధర్మదీ

క్షాసముదీర్ఘమూర్తి ధ్రువసంధి యనంగ నివాన్వయుండు లా

జేసెను రాజ్యపాలన శుచివ్రతుడై ఘనముల్ కులశ్రమా
శాసనముల్ ధ్రువమ్ములుగ సర్వసమ్పత్తి నెనంగ సంపదల్. ౪౬౬

క. అతఁడు రాజ్య మొనర్పంగ
నీతిం జను లింత తప్ప నేరరు, చోరుల్
కాతరులు ధూర్త జనులుఁ ద
దాతవిషయమునఁ గాన నరుదు వెదకినన్.

౪౬౭

శీ. వాని కుండిరి రూపసంపన్న పత్ను
లిరువు; రండు మనోరమ జ్యేష్ఠపత్ని;
యపరపత్ని లీలావతి యనఁ బరంగు;
నిద్రును గామభోగదాయునులు పతికి.

౪౬౮

చ. సవతులతోడఁ గూడి ధ్రువసంధి వనంబులఁ గాంతదీర్ఘికా
సవిధములందుఁ జంద్రమణిశాలలలో గిరికందరావళి
వివిధ మనోజ్ఞ కామభవ విశ్రుతలీలల సంచరించె నా
సవపరిలుబ్ధ బంధరముచందము దోఁప విలాసవైఖరిన్.

౪౬౯

శీ. ధర్మపత్ని మనోరమాతన్వి యొక్క
శుభముహూర్తమ్మనం గాంచె సుతుని సర్వ
రాజ్యలక్షణసంపన్న రాజవదను,
వానికి సుదర్శనాభిఖ్య ప్రథిత మయ్యె.

౪౭౦

౪. అంతనొక్కమాస మగుదు లీలావతి
కనియెఁ బుత్రు రమ్యగాత్రు శుద్ధ
పక్షమందు దివ్యఋక్షయోగంబునన్
శత్రుజిత్తు నాఁ బ్రశస్తి వెలుంగ.

౪౭౧

క. ఇరువురుసుతులకు జనకుఁడు
కర మానందమున జాతకర్మము చూడ
కరణం బిత్యాదిగ నం
న్మృతజము లొపరించె బ్రేమసంపద పొడలన్.

౪౭౨

చ. మొగముల వ్రాలు ముంగురులమూతల మాటికి నంశుకాగి వై
కెగయగె ద్రోయుచుక, రిపుల నిట్లు మొనర్చెద రంమఁ బల్క బం
దుగులు, ప్రియం బొనర్చుచు నమాముగా ధ్రువసంధికి నమా
చగరిమ నాట లాడుచు మచంబు హరించిరి పుత్రు లిద్దరుక. ౪౭౪

చ. అందును శత్రుజిత్తు పలు కాశీనముద్గులు మూట కట్టుచుక
జిందు సుధారసం; బటులఁ జేసి విశేష మతండు తండ్రి కా
నందము చేయు, ముత్రులు జనంబుల కెక్కుడు గూర్పు; నట్లు కా
డందఱుక సుదర్శనుఁ డొకంచుక మందుడు మందభౌగ్యుడుక.

చ. అటు లుండఁ ధ్రువసంధి తన్ను విధి వెంటాడఁగ వేటాడుమై
నటవీధికి నొక్కనాడు చని, పంచాస్యంబులఁ జోవుచుక,
గిటిసంఘంబులఁ గూల్చుచుక, గజములం గ్రేడించుచుక, ఖడ్గకం
కటముల్ సించుచు,, నన్యసత్త్వములకుం గాలుడు నా నొప్పుచుక.

చ. మృగయాపరుడై క్రీడిం
పఁగ వనమధ్యమునఁ బొదలమాటున డాగఁక
మృగరాజుఁ గాంచి ధనువును
బిగలాగి శరంబు విడిచె వెన్నునఁ గ్రువ్వక. ౪౭౫

చ. క్రుచ్చిన బాణపాతమున ఘూర్ణిలి హు మృని బొబ్బ వెట్టి వై
యచ్చరవీధికి న్నెగసి యా మృగరాజ ముద్గిల్గ వేగమై,
చిచ్చరపిడ్గునా బయలఁ జిందులు ద్రొక్కుచుఁ దోక యెత్తుచుక
వచ్చె నరేంద్రుపై కెదురు వాటి నటల్ ఝళిపించి భీమమై. ౪౭౬

చ. నృపసింహుండును దానితాకు గని యున్మేషాక్షుడై పాదముల్
విపులాంకస్థలి మోపి నిశ్చలమతిక వీకం గృహణంబు పా
ణిపటుత్వంబున నూని డాపలిచెయిం జెన్నొండఁ జర్మంబు ని
శ్చపలుండై యెదు రొడ్డఁ దా నవరపంచాస్యంబు నా నొప్పుచుక.

క. అచ్చటి సేవకజనములు
నుచ్చలితనిజాయధముల నుద్దవిడి హరిక

విచ్చలవిడి నొప్పించుచుఁ

గ్రుచ్చిరి హాహాస్వనంబు రోదసి నండక.

రహం

క. ఆపంచాశ్వంబు సటూ

క్షేపంబున వాని నెల్లఁ గెడపుచు గడ్డా

టోపతఁ జైపై కెగయుచుఁ

గోపోగ్రత రాజుపైకిఁ గ్రూరత దుమికె.

రహం

క. తనపైఁ బడు దాని నురం

బున నిజఖడ్గమున నృపతి పొడిచెను, ధ్రువసం

ధిని హర్యక్షము నిజశా

తనఖంబులఁ జీల్చి యొడిసి దంష్ట్రులఁ బట్టె.

రహం

క. అత్తైఱగు గాంచి సైనికు

లుత్తలపడి కురిసిరి నిశిహోగ్రశరంబుల్

తత్తరమున హరిపై, నవి

రిత్త ననెం, గెడసెఁ బతియు మృగములపతియున్.

రహం

ఆ. పేరెలుంగునోడ విలపించుచును భటుల్

పరుగువాటి నగరి కరిగి యంత

భర్తృ ఘోర మరణ వార్త నివేదించి

రాష్ట్రమంత్రివరుల కందఱకును.

రహం

ఈ. సచివు లాలించి యది కడు సంచలించి

కానకు వసిష్ఠు రావించి గతవిభునకు

నుత్తరక్రియ లొనరింప నూన్ప, వానిఁ

దీర్చెఁ బరలోకసుఖకారిధి నతండు.

రహం

ఈ. అంత నమాత్యులుం బ్రకృతు లందఱుఁ గూడి వసిష్ఠమానిసో

మంతన మాడి తేల్చిరి, సమంబుగఁ బోల్చి, సుదర్శనుండె య

త్యంతసులక్షణుండు, జనకాననయోగ్యుండు, బాలుఁ డయ్యు ధీ

మంతుండు, ధర్మవత్సికి గుమారుండు వీరుండు జ్యేష్ఠుఁ డౌటచే.

శే. వృద్ధమంత్రు లిట్టిం, మంత్రించుచుండు
సంతోహో నె లీలావతియయ్య యెఱిగి
యుజ్జయినినుంజి కూర్చి మహాగ్రసేన
దరిసె దాహిత్రుకొఱకు యుధాజితుండు.

రచి

క. ఆరీశిన చనుడెంచె మ
నోరమజనకుండు సుదర్శనునిపక్షంబై
దోరంగ వీరసేనుండు
చేరిచి కాళింగసీమ సేనాబలముల్.

రచి

క. అన్యోన్యము వివదించుచు
సైన్యంబులు వీట నిల్పి సరభసమున రా
జస్యులు చేరిరి చూడంగ
మాన్యులఁ గులవృద్ధమంత్రములుం బెలుచున్.

రచి

శే. ఇరువురును మంత్రముఖ్యుల నెనసి, వీడు
వీడ రాజ్యాప్తుఁ డ) వేఱువేఱు బలుక,
నడిగెను యుధాజితుండు, వీరలందు నెవఁడు
జ్యేష్ఠుఁ డాతఁడె రాజ్యాప్తుఁ డెందుఁ గాడె!

రచి

శే. అది వినుచు వీరసేనుఁ డి ట్లనియె నపుడు,
నయసుతోఁ బని యేమి పన్నడెడు? ధర్మ
నిధులు పల్కరె ధర్మపత్నీ సుతుండె
రాజ్యభాజనుఁ డని, వృథా రట్టు లేల?

రచి

న. నాపుడు నాగ్రహమున యుధాజితుం డి ట్లనియె.

రచి

క. చూడుండు నాదాహిత్రుని,
వీడె గుణజ్యేష్ఠుఁ డితఁడె విస్ఫురితాస్యుఁ,
ఊడగునె యెన్న వీనికి
వాఁడు? జడుండు రాజ్యభారభాజనుఁ డగునే?

రచి

తే. శత్రుజితు నీవిధంబున సంసుతించి,
తెగడంగ సుదర్శనుని, విని తీవ్రహాష
ఘూర్ణమానాక్షుడై తీక్షణ కుటిలవాణి
శత్రుజితు వీరసేనుండు చదయుఁ దిట్టె.

రక-౨

తే. ఆసభాస్థానమందు మర్యాద లెల్ల
పీటెబుచ్చి యాయిప్పరు వృద్ధనృపులు
వాదు లాడ, నచివు లెటుఁ బల్కలేక
యుండఁ, బల్కె యుథాజితుం డుగ్రత మజి.

రక-౩

శా. పోపొంజోయి కుమ్రుత్రులార! తెలిసెంబో మీ దురాలోచన
వ్యాపారక్రమ మెల్ల, నీడడమఱిక్ బాలుం గనిష్ఠుక్ వృథా
భూపాలుం డని నిల్చి మీరె విభుతం బొల్పొంది కోశార్థమున
మీ పూర్ణేచ్ఛల దోచఁ జూచెదరు లెండి, యింత యూహింపనే!

క. మీయింగితం బెఱుంగని య
మాయకుండె యుథాజితుండు! మాయ లుడుఁగుండి!
మీయాట లిచట సాగ, న
మేయము నాబలము తీర్పు మిగిలినపనులక.

రక-౪

శ. కోసలసింహాసనమున
నానుతసుతు శత్రుజిత్తు నయమున నిడు, డీ
బా సాలింపుడు, లేదే
నాసేనయుఁ దీక్షణిద్గ మది తీర్పుఁజుడి!

రక-౫

తే. వీరసేనుండు నానుడుల్ విని మహాగ్ర
కోపుడై మాఱు వల్కె, నొక్కొండవు నీవ
వీరమాణిగా రజ్జ ప్రేలేదేల?
పోరఁ గాంచెదు నాలాపు బీర మిపుడ.

రక-౬

తి. యుద్ధమున నెగాని యొందుపాయంబునఁ
కుదుర దీ విఠాద మెది గతి యని.

మిషలు ప్రజలు భర్తృపృష్ఠలు మంత్రులు
వ్యగ్రచిత్తులై మహర్షిఁ గనెరి.

250

౯. అంతటిలోన దేశమున నంతట నీ రణవార్త ప్రాత సా
మంతులు పెల్లు లేగి నిజమండలసైన్యము తెల్లఁ గూర్చి దు
స్థాంతత రాజధానికి మదంబున నెత్తిఁ విగ్రహాన్ని ని
ట్టింతయు నట్టు లంత యెదు రెక్కఁగఁ ద్రోయుచుకూహలంబునక.

౧౦. కలవా రొడకుఁ జెప్పం

గలవారును జలము బలము గలవారును ధీ

గలవారుం గలయంబడి

కలహింపఁగ నెల్లప్రజయుఁ గళవళపడియెక.

251

౧౧. చనె ధ్రువసంధి, మామ లిరుచక్కిని జేరిరి యుద్ధకాంక్షఁ, బ
ల్చిన చనె దండనీతి, యఖిలం బగు కొశము దోచుకొ నిడే
యను వని శృంగిబేరపురమందు నిపాదులు పొంగి నరస్సా
ధనయుతులై యయోధ్యపయి దాడి యొనర్చి రుద్రగవైఖరిక.

౧౨. మఱియు మఱి దేశదేశాం

శరములఁ గల దన్యుజనము తద్రాజ్యమునం

బారలంబడి చెలరేగిరి

తఱచై, తఱిఁ గని యథేచ్ఛ ధనము హరింపక.

252

౧౩. నగరోపాంతవిశాలదేశమున సేనల్ దీర్చి యాలోచలం
బగ సాధింపఁగ వీరసేనుఁ డిట నీవైపుకొ యుభాజిత్తు వే
ఱుగ నావై పయి నిల్చి లోభముమెయిక్ రోషాంధులై ఘోరసం
యుగ సంరంభ విసారితాన్తు) లయి రొండొండొక విజృంభించుచుక.

౧౪. ఇరువాగుల్ రథనిస్వనంబు శ్రుతి, మత్తేభేంద్రభీంశారముల్
మురజ ధ్వానము, లశ్వహేషలు లయల్ పూరించుతాళంబులుక,
శరముల్ రుద్రెడి నార్చిమోత్రలు లసత్సంగీతమై తోడుగా
స రి గా సద్భటపాణిపాదకలనం జల్పె వృషిన్నాట్యముక.

253

- క. అన్యోన్యాయుధఘట్టన
జన్య మహోల్కాప్రదీప్త సకలదిశంబై
సైన్యంబులు తలవడఁగా
జన్యము ఘోరావతారచరితం బయ్యెన్. ౫౦౭
- క. తేములంబై సాగ విమ
ర్దము, బాహోబలయుతుఁడు యథాజితుఁడు శతాం
గము నెక్కి మేరుగిరిసా
రము విలు గొని ప్రతిభటులశరంబుల నొంచెన్. ౫౦౮
- చ. తనభటు లెల్లఁ బాఱఁగ, రథంబులు నుగ్గుగ, సశ్వరాజముల్
తునియ, గజావళుల్ బెడరఁ, ద్రోయుయథాజితుఁ గాంచి వేయెడు
రొక్కనెఁ బటసింహనాడముఖిరుం డయి పెన్విలు పూని బాణమో
చనఘనలాఘవంబు, రణచండిమఁ జూపుచు వీరసేనుఁడున్. ౫౦౯
- క. ఓరి యథాజిత! మాటలఁ
బోరా దిటఁ జక్క నిలిచి పోరాడక, నా
నారాచంబు లజిహ్వాగ
సారంబులు శత్రురక్త సంతర్పణముల్. ౫౧౦
- జే. ఇట్లనుచు వీరసేనుఁ డహీనముష్టి
దృఢముగాఁ గూర్చి కురిసి మహేశువృష్టి
ప్రావృషేణ్యవయోదంబు పర్వతేంద్ర
శిఖరమునుబోలె నయ్యథాజితుని ముంచె. ౫౧౧
- చ. పలుకులఁ దీర్పరాదు రణపాండితి, చాపధరుండ నైన నా
బలు పోకయింత చూపుతటి వచ్చుటఁ బండువ యయ్యె నేడు, న
శృలమతి వీరసేన! నిలు చక్కటిఁ బాఱక, తెప్పపాటులో
పల జముప్రోలి కేగ నిను బంచెద బాణపుసారె తోడుగా. ౫౧౨
- క. అనుచు బిరుసుబిరుదు లాడి, యథాజిత్తు
వీరసేనుధనువు విలుగ నేసి,

నటపె వానితనువుపై నరదంబుపై
శరము, లతఁడుఁ గొనియె మఱొకవిల్లు.

౫౧౩

క. తలపడి యివ్విధి నిద్దరు
నిలావతులు పోరఁ జూచి యెల్లబలంబుతో
చెలఁచేసి పెనఁగె నెదురై
జలనిధు లెనసిన గలంగు చందము దోఁపక.

౫౧౪

చ. వాజని వాజి, వారణము వారణముక, రథముక రథంబు, బం
టోజను బంబు, దాఁకు నెదు రొడ్డినఁ గాంచి వియచ్చరవ్రజం
బాజవిధంబు మెచ్చెఁ బిశితాశనలుబ్ధములై నభోంగణ
భ్రాజితమై చరించె నెడఁబాయక వాయుసకంకగృధ్రముల్.

౫౧౫

మ. హరిమాతంగభటవ్రజం బొడఁకులం దన్యోన్యఘాతంబునం
దటచై కాటినరక్తసింధు వది ప్రత్యక్షంబుగాఁ దోచె భీ
కరమై, పాపులు దండపాణిపురి కేగక దారి రోధించు వై
తరణివాహిని భూమికిం దిగినచందం బొప్పుగా నబ్రమై.

౫౧౬

క. బరసిన నెత్తురువాగుల
విఱిగిన సైకతములందు విరిసినజడలక
నరశిరము లుండెఁ గ్రీడా
పరులు యమున నిడిన తుంబిఘములువోలక.

౫౧౭

చ. వీరుఁ డొకండు ప్రాణములు వీడి రథంబుననుండి భూమికికొ
జాటినఁ దత్పలాశ గగనంబున గృధ్ర మొకండు చుట్టి సం
చార మొనర్చె, జీవుఁడు నిజస్ఫురదున్న తరమ్యమూర్తిఁ గ
న్నారఁగఁ గాంచి మై మఱచి యందు మఱి జూరఁ బూనెనోయనక.

ఉ. అల్లదె నాశరీర మబలా! కనుమా కమనీయరూపమై
యుల్లము నించుఁ దెచ్చియు శరోత్కరజర్ఘరితాత్మసంధిబం
ధోల్లసితం బటంచు నొక యోధుఁడు చూపి విమానయానుఁడై
సల్లపనం బొనర్చెఁ దనసందిటఁ జేరిన స్వర్ణధూటితోక.

౫౧౮

ఁ. ఒక్కఁడు మై దొఱంగి రిపునుగ్రశరాహతి, మింట వేలుపుం
జక్కెరబొమ్మతో మెఱయ నమ్మదలీల విమానయానమం
దెక్కటి వాసపత్ని త్యజియించి శరీరము నన్నిలోనఁ దా
నక్కడఁ జేరి యాత్మవిభు హస్తమునం గొని లాగె బట్టివై. ౫౨౦

౧. సద్భటద్వయ మన్యోన్యశస్త్రసిహతిఁ
బోరుచుం గూలి దివిఁ జేరి వార లొక్క
యప్పరఃకామినినె పొంది, యందు దాని
కై పెనంగిరి మరల దివ్యాస్త్రవితతి. ౫౨౧

౨. యువకుఁ డొకండు రూపసుగుణోన్నతిచేఁ దన కెక్కుడైన స్వ
ర్యవతినిఁ జేరి, దానిఁ దన కున్ముఖఁ జేయ నిజానుభావముల్
ప్రవితతముల్ పొనర్చి మరలకమరలక గఱవతించి చెప్పుచో,
నవి నిజమై తనం బొరయునట్లు చరించెను యోగయుక్తుడై.

౩. బ్రహ్మచారి యొకఁడు స్వర్భామిని భక్తి
కలితఁ బడసి దానిఁ గవయఁ డయ్యె
ననిత వేడుకొన్న ప్రతభంగభీతుడై
వృథయు గాఁగ దానివేడ్క యెల్ల. ౫౨౨

౪. మొదల విమర్దసంజనితభూరజ మంబర మంటి భాస్కరుం
బొదివి దివంబు రాత్రి యను బుద్ధి పొసంగఁగఁ జేసె నంతలో
నదియె రణప్రయుక్తరుధిరాంబుధిపీచుల ముగ్ధఁ బూషణం
డుదితవిభాభిరాముఁ డయి యొప్పెసలారె వివృద్ధకాంతికో. ౫౨౩

౫. సమరము ఘోరభంగి నిటు సాగెడువేళ యథాజితండు దీ
ప్తము దృఢమైన వింటఁ బదిలంబుగఁ బూన్చి శితార్ధచంద్రబా
ణ మొకటి లక్ష్మశుద్ధిఁ గఠినంబుగ నేసిన వీరసేనుమ
స్తము దెగనేసె. నద్ది నిజసైన్యము లార్వ జయస్వనంబుతో. ౫౨౪

౬. తల్ల తునిసి విభుఁడు పడఁ గుం
డలమోములు ముక్కులంబుడంబు నడంగఁ

చలుదెగలం బలపలునై

లగంబులు విచ్చి వాతె భయభీతములై.

౩౬౩

౧. జనకుండు కణభూమి సమసినవార్త ము

నోకమ యాలించి కూరి భీతి,

దేమి సేయను దోష క్షిప్తి విత్కించె

నెం దేగఁ గల నిష్పా దెవ్వఁడు గతి ?

పసిపాప నాపట్టి బాలించు తెలు యుథా

జిత్తుండు లోభచిత్ర హతు నొనర్చు,

లోభి చేయని దేమి లోకంబులో నుండు ?

దల్లిని దండ్రు భ్రాతలను గురుల

సఖుల బంధులఁ జంప సంశయపడండు,

శంక పొందఁ డభక్ష్యభక్షణ మొనర్చు

నాన యే, దగమ్యాగమనంబె సేయు,

నెవ్వ రీపురి నన్ను రక్షించువారు !

౩౬౪

౨. శరణం బంచు సపత్ని

చరణంబుల వ్రాలి వేడ సత్ఫల మున్నే !

కరుణించునె లీలావతి

పరికింపక సవతి సహజవైరం బెందుకా !

౩౬౫

౩. సవతితల్లికిఁ గుఱిసంసుండౌ శిశుపిండ

మేడేడు సేయఁడే యింద్రుండు మును,

గర్భనాశార్థమై గరళ మీయ సపత్ని

సగరుండు పుట్టఁడే సగరుఁ డగుచు,

గైకేయి దశరథుఁ గాంక్షింబదే జ్యేష్ఠుఁ

బ్రహ్మజన మొనర్ప రామభద్రు,

మును సుదర్శను రాజుగను గోరుసన్మంత్రు

లవశు లివ్వు యుథాజిదనుగమనులు,

పురములో నానవతితండ్రి సొరకమున్న
తలగి చనవలె నెటులేని దనయు గాచి
బాలు గాంచిన జెజనెట్టు వాడు నిజము,
పతి చనియె, దండ్రి హతుఁ డయ్యె, భ్రాత లేడ ! ౫౨౯

౪. దైవమె నా కీయావద
గావించె, సముద్యమింప గార్యార్థముగా
దైవం బనుకూలించుం,
గావున యోజింతుఁ బుత్రుఁ గాచెడివెరవుక. ౫౩౦

౫. బాలామణి యిటు దీర్ఘం
బాలోచించుదుఁ దలంచి యధికనిపుణు స
చ్చీలు విదల్లుని విశ్వా
సాలంబుని మంత్రివర్షు నర్హుం డంచుక. ౫౩౧

౬. రావించి వాని నేకాం
తావాసంబునకు బాలుహస్తముఁ గొంచుక
వేవిధముల నార్తిం బరి
దేవన మొనరుచుచుఁ దొలఁగుతెరు వర్థించెక. ౫౩౨

౭. ఆతఁ డామెపల్కు లాలించి యోజించి
నుడివె, సత్య, మిందుఁ దడయుఁ జనదు,
వారణాసి కరుగవలయు, నా మాతృలుం
డుండు, వాడు కూర్చు దండరక్ష. ౫౩౩

౮. మనము యథాజిద్దర్శన
మునకు సముత్క్లింఠమతులపోతె వెడలి స్వం
దనమునఁ దొలంగి పురి య
ల్లన పనమార్గములఁ జనుట లగ్గఁగఁ దల్లి! ౫౩౪

౯. ఆమృతాలలామ యటు లాడు విదల్లునొడులో (గహించి, వీ)
లావణి జూడఁ జోయి కడు లాలనఁ బల్కుచు, దండ్రుఁ జూడఁగఁ

బోవలె నంచు స్వందనము పూన్చి విదల్లని శోడ సప్తకాం
తావృత్తుగా నుదర్శను నొనర్చి వడిం బురి నిర్లమించె డాక. ౫౩౫

౪. పురి వెలిఁ గాపున్న భటా
వరణంబు తలంగి పోవ వశమే కా కా
తరుణీమణి కంపించుచు
బరపుచు నలుదెసల బెదరు వాతెడి చూపుల్. ౫౩౬

౫. ఆర్తి స్త్రీమూర్తి దాల్చినయట్ల శోఁప
నతికృపణరూప శోకసమాకులాత్మ
యై యుథాజితు దర్శించి యనుమతిఁ గొనె
జనకుతనువు యథావిధి సంస్కరింప. ౫౩౭

౬. పితృసంస్కారకలాపం
బతిరయమున నిర్వహించి యాతురయై యా
నతి యదను చూచి నేర్పున
సుతుశోడక వారణాసిచొప్పునఁ దొలఁగెక. ౫౩౮

౭. రెండు దినంబులు చనఁ గను
పండువుగాఁ గానవచ్చె భాగీరథి; యం
దుండి మనోరమ యూర్పుచు
గుండియదడ కొంత యార్చుకొనుచుండ నెటో! ౫౩౯

౮. ఆరమణీమణి బాలక
స్వైరంధ్రీ సంవిదల్ల సహచర యగుచుక
వేరెలుఁగున నేడ్చుచు భా
గీరథి శరణంబు చొచ్చె గేల్కొడ్చి మొగి. ౫౪౦

౯. ఎదురక జలజల మని చిటు
రొద చేయుచు జహ్నుతనయ రోచిస్సితయై
కడలఁగ ముదంబు గూర్చుచు
నొడవించె బ్రశాంతి యావనోర్వినుదరికిక. ౫౪౧

౬. ఆననుయంబునందు విననయ్యె నమారమునంద భూతపి
త్రాసకమకా మహాకలకలు బాకఁ డందు, ననేకపాదవి
న్యాసభయంకరంబు బహుళాయుధఘర్షణముం బరస్పరా
క్రోశనఘోరముకొ నమద ఘోర సమూహ రవానుకారముకొ.

౭. కను మూసి తెఱచునాలో

ననె వారలఁ జుట్టుముట్టె నానావిధత

ర్జనము లొనర్చు నిపాదుల

గణ మొక్కటి దోచుకొనెడి కాంక్ష చెలంగె.

౫౪౩

౮. నొకఁడు మనోరమయొడలిపై నగ లెల్ల

నూడ్చె, గోపియుఁ ద్రెంపి యొలుచుకొనియు,

నొకఁడు సువర్చనునుజ్జ్వలాంబరములు

రత్నభూషాదులు లాగికొనియె;

నొకఁడు సైంధ్ర తా నొడిలోన దాచిన

వసువు వజ్రంబులు వదల గుండె,

నొకఁడు విదల్లుకరోల్లాసినిశితాసి

లాగి సై జళిపించి రేగి యార్చె,

నొకఁడు నొగ లెక్కి యుగ్మంబు లూన నుజ్జయు,

నొకఁడు రథ మెక్కి రథికుడై యుబ్బు మీఠా,

నొకఁడు వారల నో రెత్త కుండుఁ డనియె,

బ్రదికిపోయితి రనె నొక్కఁ డదయుఁ డగుచు.

౫౪౪

౯. ఆదస్య లట్లు వారల

పై దాల్చిన యూడ్చు లింత వదలి నమస్తం

బేది దయ దోచి తోచిన

యాదారిం జని రుద్రగహ్వరోదతులై.

౫౪౫

౧౦. ఒదిగి యొదిగి సుతుఁ గరములఁ

బుడిలంబుగఁ బొదివి ఘోలునా బొడవంగా

జెడ రడరంగ పైరంక్రిం

గదిసి కరం బూత గొంచు గడలి మెలమెలక.

౫౪౬

క. తడఁబడుచు నామనోరమ

యుడుపం బొకఁ డెక్కి త్రిపథనోత్తారణముం

గడునడి నొనర్చి చని తా

ల్నడఁ బ్రాపించెం వికూటనగపుఃఖ్యోర్విక.

౫౪౭

క. భైరవతతి వెన్నాడం

బాజెడి కాననకురంగిమసువున నెనుకం

దేటి కనంగా వెఱచుచు

భారద్వాజాశ్రమంపువనముం జేరెక.

౫౪౮

క. ఆపాదమస్తకంబు భ

యోపహతిక వడఁచుచుక సముత్కటగరిమం,

దాపనులఁ గాంచి యెదుర న

మీపభుని గొంత దేతె మెల్లన నెటులొ.

౫౪౯

శే. అట్లు తనుఁ జేరి భయవిహ్వలాంగి యగుచు

నగయు నూరు పుడిగి తన కెఱఁగుటకును

దెలియకున్న దీనాంగన తెఱఁగు గాంచి

పలికె గృహ బూని యిటు భరద్వాజమాని.

౫౫౦

ఉ. ఎవ్వత వీవు రూపవతి? యెవ్వఁడు నీపతి? యేమి కష్టములో

నివ్వటిలంగ భీకరవని జొరఁబాటుట సంభవించె? నిం

దెవ్విధిఁ జేరఁగాఁ గలిగి? తెంతయుఁ జోద్యము బాలపుత్ర వో

జన్మని! సంశయింపక నిజంబు వచింపు మెఱుంగఁ గోరెడక.

౫౫౧

క. మొదలరయ నీవు మానుష

సుదతివొ కాదో వచింపు, చూడం జూడక

మది దోచు రాజ్య మెడలక

జెదరిన శుద్ధాంతకాంతచిన్నెలు నీలొ.

౫౫౨

చ. పరమమునీంఘ్రుఁ డిట్లు తనుఁ బ్రన్న మొచ్చు లతాంఁగి మైపయిం
దెర లయి పొంగువాటి చనువేంచి కలంచెడి యశ్రువారి నె
ర్చు ర్మకట్య లే కెలుగు రాపడ మాటలు రాక నానిది
క్కరనిన సౌవిదల్లుఁ డవి యారసి మఱానికె చెప్పె నాఁ గిటుల్.

సీ. సూర్యవంశ్యుఁడు మహాశూరుం డయోధ్యాధి
పతి ధ్రువసంధి నాఁ బరఁగున్మృపుడు
పొలిసె సింగముచేతఁ, జెలి యీమె తధర్మ
పత్ని మనోరమ పరమసాధ్వీ,
యారాజు తనయుఁడీ యర్జునుండు సుదర్శ
నాఖ్యుండు, ధర్మాత్ముఁ డామెతండ్రి,
దాహిత్రుకొఱకు యుధాజితుఁడో బోరి
యసువులు దొఱఁగె రాజాజరమున,

నంత విత్రస్తయై స్వప్నత్రావనాన్
మీ విజనకాననంబు ప్రాపించె నిందు
నడచి దన్యులు హరియించి రక్షలభనము,
నీమహాదేవి కిపుడు చి క్కెవరు లేరు.

గీగీర

శే. మానినత్తమ! యిది పసికూనతల్లి,
రాచవారింటినుత, మహారాజపత్ని.
నిన్నె శరణంబు చొచ్చె, నాపన్న దీని
నో మహాభాగ! రక్షింపవో మహాత్మ్య!

గీగీగీ

క. ఆర్తత్రాతల కిస్తా
పూర్తాధికపుణ్యఫలము పొండుపడుగదే!
కీర్తింపఁ దరమె విత్ర
స్తారుల రక్షింపఁ బడయునతులోదయముల్!

గీగీఁ

ఉ. సానునయంబుగాఁ బలికె నాముసి, స్వస్థమతిఁ వసింపు క
ల్యాణి! మదీయసన్నిధి, నరాతిభయం బాకయింత చేరగా

సేను. సుతం పితంశు వసుధేశుః హనుః ప్రతనిష్ఠ నానుచుః
వీనిని సోముకౌ, మృనుభవింక తీతునౌకౌ విష్ణుతే! ౫౫౩

క. మునిమాటల మది పదిలం

బాసరిచిగొని రాజ్ఞి యాశ్రమోటపమంతుం

దనసుతు సాకుచు నివసెం

చెను సైరంధ్రీసావిదల్ల సేవిత యగుచుక.

౫౫౪

చ. అచట యథాజతుండు విజమూర్ఖుడై పురి జొచ్చి క్షేమమే
యుచితము వైదివహ్ని శమ మొంద సుదర్శనుఁ జంపు టంచు నెం
చుచుఁ జని రాణివాసమును జొచ్చి మనోరమఁ గాన కందులో,
నెచటికిఁ బోయె నేమయిన దేమని యందఱ నట్లె బల్కుచుక.

క. సేవకుల మనోరమ గల

తా నెటుంగం గలయఁ బంచి, తనదౌహిత్రుక

రావించి శుభదినంబునఁ

గావించెక భద్రపీఠికాసంస్థితునిక.

౫౫౫

క. ఆధర్వణశుభమంశ్రో

ద్విధంబు వసిష్ఠహాని కీర్తింపఁగఁ బా

థోధిజల పూర్ణ కుంభ క

రాధారులు చేసి రప్పు డభిషేచనముల్.

౫౫౬

క. భేరి శంఖు నినాదము

చారుతరానేక తూర్య సంరావంబుక

బూరటిలక దశదిక్కులు

బోరుకలఁగె నుత్సవమునఁ బుర మెల్లెడలక.

౫౫౭

క. వేదము పఠింప సుస్వర

వాదంబుల విప్రజనులు వందులు స్తోత్రో

న్నాద మొనర్చిరి జయజయ

నాదంబుల చేసి రచట నానాజనముల్.

౫౫౮

క. తనమయంబునఁ జూడం

గా సాకేతము నవోక్షకరణం బొలిచెన్

భానుర నూతన నాథుని

తో నమ్మద పుష్ప హృష్ట తుందిల జనమై.

గీ.౬౪

మ. ఎవఁడో యేడనో సాధుపూరుషుఁ డొకండే యేమొ కానోపుఁ గూ

రె వగన్ బుచ్చి సుదర్శనుం దలఁచి, యేడివాఁడు సాధ్వీమత

ల్లి ననాంతంబులఁ దల్లి నెట్టియిడుమల్ వెంటాడెనో పాశ్చనుం

చు విచారించెను వానిబోంతు లరుదౌచున్ మాట లేకుండ్రెనో!

జే. అట్టియోగ్యులు సమబుద్ధు లడఁగియుండ

శత్రుజితుని సింహాసనసంస్థఁ జేసి

మంత్రివశ మొనరిచి రాజ్యతంత్ర మెల్ల

మరలెను యుథాజితుండు నిజపురికి బోవ.

గీ.౬౬

ఉ. వారనిభీతిఁ బాటి మునపల్లెలలోఁ దల దాఁచి డాఁగియు

న్నారు సుదర్శనాదు లని నాట జనశ్రుతి శ్రోత్రవిధి, ని

చ్చైర మొనర్పఁ బూని తెగవైచుకుతూహల ముల్లసిల్లఁగాఁ

జేరె యుథాజితుండు బలుసేనలు గూరిచి చిత్రకూటమున్. గీ.౬౭

జే. వానికి సహాయుడై ముందు బలసి నడచె

సతిబలుండు బలుఁ డను నిశాదాధిపుండు

వారివెంటనె వడి శృంగిబేరవిభుండు

నెడలె దుర్దర్శనాముండు వీతదయుండు.

గీ.౬౮

ఉ. వా రటు వచ్చునన్న విని వారక కన్నుల బాష్పపూరముల్

కాట శరీర మెల్ల వడఁకన్ సుడిగాలికి వల్లిమాడ్కి, మై

జాతెడిస్వేదవారిఁ గొనగోటను మీటుచుఁ బుత్రు సందిటం

జేరిచి పైట చాటానరఁ జేసి మనోరమ యార్తి మూర్తియై. గీ.౬౯

క. తడఁబడు నడుగుల వడిఁ బ

ర్విడుచు భరద్వాజనుటజ మెదురం జని తాఁ

గడు భక్తి మొక్కి మాతని

యడుగుల బడవైచి పుత్రు, న న మునికి నిటుల్.

౫౭౦

ఉ. ఏమి చెబునర్తు? నెక్కడికి నేగుదు? నెప్పుడు విక్రమ నాకు? దు
ద్దామబలంబు శోడుగ యుభాజితం జల్లడ వచ్చె, బాలు ని
డేమెయి బొట్ట బెట్టుకొనడే? పొలియింపడె నాదుతండ్రి? మా
భూమి హరింపడే? బలిమి బూన్పడె మన్నని రాజకీకడై? ౫౭౧

క. విందుము పురాణకథ మన

ముందర పాండవులు ద్రుపదపుత్రయు మునెనా

టిం దాము వసించెడు తఱి

నందఱు పాండవులు వేట కదిగి నొకయెడక.

౫౭౨

సీ. ద్రాపద్యో నుండె ధామ్యుండు మఱి యందుఁ

గల రత్రి పైలుండు గాలవండు

నాత్రేయుఁ డైన యా చ్యవనుండు జాబాలి

కణ్వా జత్తుకతు గౌతములును

భృగువు సుమంతుండు వీతిహోత్రుండు యజ్ఞ

దత్తుండు యజ్ఞకృత్కతు యవులును

నాశాసన యవక్ర లల వత్సల కహోడ

ముఖ్యులు సన్మౌనిముఖ్యు లలఘు

లో భరద్వాజ! నీవు నం దుండవొక్కొ!

వేదవేదాంగవిదులు శుభోదయాత్ము

లుజ్జ్వలులు వారియండఁ దా నుండఁ బ్రీతి

యాజ్ఞ సేవియు దాసీసహాయ యగుచు.

౫౭౩

తే. అంతలోఁ బాండవులు మృగయాభినిరతి

వన మొకటి దాటి యింకొకవనము చేరు

చుం గడుక దవ్వ వోయిరి శూరధర్మ

.మనుసరించి ధనుర్బాణహస్త లగుచు.

౫౭౪

౯౩. శ్రీమంతేఁ డగు సెంధురా జపుడు దారిం బోవుచుకొ మంజులూ
 ధామోదంబుగ వీనులకొ మునులవేదాధ్యాపనలో సోఁకఁ, ద
 చ్చీముగ్ధుం డయి యాశ్రమాంతరము దర్శింపంగఁ గాంక్షించుచుకొ
 ధీ మిఱకొ వడిఁ దేరు డిగ్గి వెడలెకొ భృత్యుద్వయోపేక్షుఁడై.

౯౪. నిగమవాదం బొనర్చు మానితతిఁ గాంచి,
 యంజలి ఘటించి భక్తి, జయద్రథుండు
 త న్నెఱింగించుకొని పేరు తడవి మ్రొక్కి-
 యనుమతం డయి యాసీనుఁ డయ్యె నొకట. ౫౭౭

౯౫. సరపతిరాక చెచ్చెర వనంబునఁ బ్రాకిన మానిపత్ను లె
 వ్వొ, యతఁ డెట్టివాఁడొ, కని నత్తము గా కని వేళ్ళ బుద్ధులం
 దొరలఁగ, వచ్చుచుండఁ గని, తోఁ జనుడెంచెను యాజ్ఞసేనియుకొ
 వరకుచభారసమ్రమమనంబున మాఱట(శ్రీ) యనంగనై. ౫౭౮

౯౬. దానిని వాలుగన్నుఁగవదానిని, వేలుపుబొమ్మ కుద్గిహా
 దానిని, దమ్మినెమ్మొగముదానిని, గాంచి జయద్రథుండు, స
 న్మొనికులేంద్ర! శ్యామ సురమానిత యెవ్వరిపత్ని తెల్పు మీ
 చాన, తలంప రాణ్యహిషీచాయఁ గనంబడు నంచు వేడినకొ. ౫౭౯

౯౭. ధామ్యుఁ డెఱిగించె నిట్లు, లీతరుణి కృష్ణ,
 పాండవులధర్మపత్ని, శుభస్వరూప;
 వార లింద వసించుచున్నాను, నేడు
 వేట చని రిష్ట వచ్చెడివేళయు నగు. ౫౮౦

౯౮. సైంధవుండు వాని సద్వాక్య మాలించి
 కృష్ణఁ జేరి మ్రొక్కి ప్రియము మీఱఁ
 గుశల మడిగి వగచె ఘోరాలువి బదునొ
 కేడు లెట్లు గడుపఁ గూడె ననుచు. ౫౮౧

౯౯. ద్రోవది వానిసౌమ్యమృదుఘోరణి రంజిలి పల్కె స్వస్తి యశాఁ
 గావుత నీకు భూవర! సుఖంబుగ నిందుఁ బథశ్రమంబు పో

గా నలయుంపు మిచ్చు, ప్రణకాలములోఁ జనుచెంద్రు నాపతుల్,
నీ విటు రాక మాప్పభుమనీషుల కెంతయుఁ బ్రీతి నూర్చెనీక.

క. కలలన యిట్లు పలికెడు

నాలోన నె వాఁడు లోభహతుడై దానిం
జే లాఁ బలిమిఁ గొని చనె
నాలింపక మానినరులహహహముల్.

గీ.౨౭

క. విశ్వసించి బుధుఁడు వెజవు వీడం బోల,
వల్లనర్చి యిడుమ లండు, ధ్రువము;
సత్యసంగరుండు సాధుసమ్మతబుచ్చి
నమ్మి మోసపోడె నాఁ డటు బలి!

గీ.౩

క. ఆడి బొంకు తెఱుంగఁ జాతండు ప్రహ్లాదు
మనుమఁ డమితధర్మమహితబుద్ధి,
పూర్ణదక్షిణాకములుగఁ దొంబదితొమ్మి
దధ్వరములు సలిపినట్టి దాత.

గీ.౪

ఉ. యోగుల కీశ్వరేశ్వరుఁ డనుత్తముఁ డవ్యయసత్యమూర్తి శ్రీ
భాగవతాగ్ర్యపూజ్యభగవంతుఁడు విష్ణుఁడు దేవకార్యదీ
క్షాగరిమంబునకొ వడుగుగాఁ బ్రభవించి ఛలంబునకొ గొనం
జే గురురాజ్యముం, జెఱుపఁడే యతఁ డానినయజ్ఞకార్యముల్.

క. అట్టి మహాభాగుఁడు హరి

యట్టుల కపటమున బలిని హరియించిన, నిం
కెట్టిది చేయం డితరుం;
డిట్టు లగుట నమ్మ వలవ దెన్నఁడు లోభిణ్.

గీ.౫

సీ. లోభహతుఁడు చేయ లోఁగుబాపము లేదు,
పరలోకభీతిఁ బన్నడఁ డొకింత,
పరవిత్తహరణంబు వాంఛించియే నరుల్
దేవతలం గొల్వఁ దివురుతెల్ల,

గ్రహణవేశల మహామహిమ పొందెడుకోర్కె
బలుదానములు చేయు బార్థివ్రుడు
వస్త్రాదు లమ్మగొ వశిజుండు గొని లాభ
మర్థించి సల్పు దేవార్చనంబు,

నొకడు భయమువలన నొక్కడు భక్తిచే
నొకడు చౌర్యవృత్తి నొకడు బలిమి
బరధనము హరింపఁ బ్రాణు లెల్లఁ దలంతు
రెట్లు విశ్వసింప నెనఁగు జనుల?

౫౮౭

క. వృథ యగుఁ దీర్థము, దానము
వృథ యగు, నధ్యయన మెల్ల వృథ యగు, నెవనికొ
వృథపెట్టు లోభమోహము,
లభముఁ డతనిసుకృతమేని నకృతంబ యగుకొ.

౫౮౮

క. నీయండ నొదిగి మునిదే
వా! యీయెడ నే వసెంతు నాత్మజుతో, ము
న్నా యవనిజనోలనె యె
ట్లో యింటికి ననుపఁ జాలనొ యుభాజితనికొ!

౫౮౯

ఆ. అట్లు పల్కు రాణియార్తవా క్కాలించి
కరుణ మాని యచటు కదలి వేగ
ఘన తపఃప్రభావఖని భరద్వాజుని
పల్కె రాజుతోడ వచన మిట్లు.

౫౯౦

క. “రాజా! మును వచ్చినతెరు
వోజం గొని యేగు, మింద యుండెడు దుఃఖో
ద్వేజిత యీనతి బాలత
నూజునితో మాదునండ నూల్కొన శుభములే.

౫౯౧

ప. అన విని యుభాజి తిట్టనియె.

౫౯౨

౮. “మొండితన ము దేల! మునిముఖ్య! కొనిపోదుఁ
గొడుకుతోడ దీని విడువుమయ్య!
విడువవేని రోస మడర మనోరమ
బలిమిఁ గొంచుఁ బోవవలసి వచ్చు.”

౫౯౩

౯. గంభీరసాగరాంతర
కుంభితబడబాగ్ని పాఠలుకొనియున్ శాంత
స్తంభితరేఖం దేజ
స్సంభృతుఁ డయి మాని పల్కె ధ్వాకాంతునితో.

౫౯౪

౧౦. మున్ను వసిష్ఠునిమొదవుం
గొన్న కుశికతనయుఁబోలెఁ గొని చను మీవున్,
న న్నాశ్రయించి మనియెడి
యిన్నాతిన్ బలిమిఁ గొనఁగనే బల మున్నన్.

౫౯౫

౧౧. మానివాక్యంబు లాలించి మానవపతి
వృద్ధమండ్రుని గర్తవ్య మిట్లు లడిగె
బలిమిమై దీని సుతునితోఁ జలము మీఁజు
గొంట నా మత మేమి వాక్రుత్తు వీవు?

౫౯౬

౧౨. కొంచెంబయైన శత్రువు
నంచితశుభ మిచ్చగించు నాతఁ డుపేక్షం
గించిత్తు చేయఁ జన దొక
మించినయెడ రాజయక్ష్మమితి మిత్తి యగున్.

౫౯౭

౧౩. లే దిందు సేన, యోధుఁడు
గా డన నను లేఁ డొకండు, గావున బలిమిన్
నాదౌహిత్రస్పర్థిన్
చేదించి యకంటకముగఁ జేయుదుఁ బ్రభుతన్.

౫౯౮

౧౪. ప్రధానుం డి ట్లనియె.

౫౯౯

- క. ఓహో! వలదటు, ప్రభు! ముని
యూహం దలపోయు, మేల యుపమానముగా
నాహోమధేనువుం గొను
సాహసకౌశికునిగాథ స్మరియించెనొకో! ౬౦౦
- క. పూర్వము విశ్వామిత్రుం
డుర్విః జరించుచు యథేచ్ఛ నొకనాఁ డర్థిక్
గుర్వాశ్రమమున కేగెను
సర్వపరీవారయుతుఁడు సబలుం డగుచున్. ౬౦౧
- క. నృపుఁ డేతేర వసిష్ఠుం
డుపవిష్ఠుం జేసి విష్ణువోపరి తగున
ట్లుపచారనిమంత్రణముల
సపరీవారం బతిథిగ ఝణియించె నొగిన్. ౬౦౨
- క. గాఢేయభోజనాదులు
సాధింపఁగ సామిధేని సన్ముని మది నా
రాధించిన నదియు సమా
రాధన మొనరించె మెచ్చు రా నెల్లరకున్. ౬౦౩
- క. నందినిమాహాత్య్రంబును
నందంబు ప్రతాపగరిమ యంభారవ మా
నందంబు గూర్ప గురుపద
నందన మొనరించి భూమిపతి యి ట్లనియెన్. ౬౦౪
- క. కుండోధ్ను లైన దోగ్ధీ
తండంబు సహస్రమిత్తు దానికిఁ బ్రతిగా,
నిండీ నందిని నా, కిదె
దండం బొనరింతు మీకు ధర్మాత్మ! గురూ! ౬౦౫
- చ. వసిష్ఠుం డి ట్లనియె. ౬౦౬

- క. ఇది హోమఃఫేనువయ్యా!
యెది యిచ్చిననేని యాయ నెట్లును దీనికొ,
మొదవులు వేయును నీయవి
కడలక నీయెడనె యుండుఁ గావుత రాజా ! ౬౦౭
- న. విశ్వామిత్రుం డి ట్లనియె. ౬౦౮
- క. సదివేల నాల నిచ్చెద,
నది కాదే లక్ష యిత్తు, సహీన విత్తు,
మొదవును దీనిం బుచ్చుము,
తుది వడలను దీని బల్కితో నేఁ గొందుకొ. ౬౦౯
- న. వసిష్ఠుం డి ట్లనియె. ౬౧౦
- క. నాయావు బలిమిఁ గొనఁగా
నే యిష్టంబైనఁ జేయుమీ యటె రాజా!
నాయుచ్చ దీని నీయను
వే యిచ్చిన నిచ్చితేని విత్తము నిన్నేకొ. ౬౧౧
- క. సాకల్యంబుగ మునివా
క్కాకర్ణించుచును గినిసి యాజ్ఞాపింపకొ
వీరకం శౌశికు ననుచరు
లాకర్ణించిరి హతాద్రయంబున మొదవుకొ. ౬౧౨
- క. బలదర్పిత మగు శౌశికు
బలమునఁ గల బలియు రెల్ల బలసి తఱుముచుకొ
బలిమికొ నందిని నూపిరి
సలుపంగానీక కట్ట సాగిరి పెలుచకొ. ౬౧౩
- క. వడఁకంగఁ దనువు, దొఱఁగం
జడిగా బాష్పములు, సురభి జాలి గోలుపఁగా
నడిగె వసిష్ఠుని నేటికి
విడిచితి విటు దివియ నన్ను వీర లటంచుకొ. ౬౧౪

క. ముని పల్కెఁ, దల్లి! నిన్నే
మనసా విడువంగ లేదు మఱి యీన్మృపుఁడే
నిను బల్కి గొనెడి, నేనే
మొనరింపఁ గలాఁడ నతిథియోజితు నితనిన్.

౬౧౫

తే. హానివాక్యంబు లాలించి ధేను వపుడు
పొంగి రోపంబుతో దూకి చెంగు మనుచుఁ
గలఁగి పాఱఁగ మూఁగిన బలము లేల్లఁ
గ్రూరభంగి నొనర్చె హంభారవంబు.

౬౧౬

శా. ఆ హంభాపటుదారుణధ్వని దశాశాంతంబులన్ మోయఁగా
నాహూతాగతులైనటుల్ మొదవునర్వాంగులి నొక్కుమ్మడిన్
సాహంకారులు ఘోరరాక్షసులు వర్జ్యస్త్రాయుధోదగ్రులై
యోహో యాగుఁ డటంచుఁ బుట్టిరి వడిన్ హుతకారగర్జ్విగ్రులై.

క. అం దటు పుట్టిన సేనా
సందోహము కవిసి రాజుసర్వబలంబున్
మ్రందించి నిరవశేషం
బందించి విముక్తఁ జేసె నా నందినిన్.

౬౧౮

క. తనసేనపాటు గని కూ
రినవగ నేకాకి యగుచు నృపుఁడు కదలి నె
మ్మనమున క్షాత్రబలము ఛీ
యని తెగడుచు బ్రహ్మబలము నారాధించెన్.

౬౧౯

క. బహుకాలము ఘోరతపము
గహనంబునఁ జేసి వదలి క్షాత్రబలము దు
ర్గ్రహవిధి విశ్వామిత్రుఁడు
మహర్షి యయ్యెఁ దుది, దాని మాట యెఱుంగున్!

౬౨౦

మ. ప్రభు! నీ విట్టివృథావిరోధము త్యజింపం బోలుఁ గాలాగ్నిన.
న్నిభమై బ్రాహ్మణువల్కు చేయుఁ గులమున్ నిశ్శేషముం గావునన్

శుభహా నీ విప్రు డేగి మానివరునంఘ్రుల్ వట్టి ప్రార్థించి నీ
కభియుక్తం బొనరించి కొన్న, మది నూహన్ మాని బాలుం గొనన్.

క. దైవాధీనము జగ మని

భావించుచు గరుణతోడ వర్తింపగ నొ;

దైవమునఁ దృణము పవియౌ;

జా వగును బులికిఁ గరికిని శశమశకములన్.

౬౨౨

క. బాలుఁ డనాథుఁడు నిర్ధనుఁ

డాలమునకు దుర్బలుండు నగు నర్భకుపై

నేల పగ, జాలి గొను మది,

నాలింపుము నాదుపల్కు; నతని విడువుమా!

౬౨౩

జే. వృద్ధమృతివాక్యంబులు విని విసేతుఁ

డై యుథాజతుఁ డాశ్రమంబందుఁ జొచ్చి

మానిపడవీరి శిరసా నమస్కరించి

మరలి శాంతుఁడై నిజపురి కరిగె నిచ్చ.

౬౨౪

క. మన మంతటఁ గుదుటంబడి

మనోరమ కుమారు నాశ్రమంబున సాక్షన్,

మునిబాలురతో నాడుచు

ననుదినపరివర్ధమానుఁ డయ్యె సతండున్.

౬౨౫

క. ఒకనాఁ డటు లాడెడు బా

లకు దరికి విదల్లుఁ డరిగి లాలింపగ, మా

నికొడుకు విదల్లుఁ దనయం

తికమునకున్ 'క్షీ' బ' యంచుఁ దిన్న నఁ బిలిచెన్.

౬౨౬

జే. అది సుదర్శనుఁ డాలించి యల్ల క్షీ' బ

శబ్దమునఁ గల్గు మొదటి యక్షరముతోడ

బిందువుం గూర్చి శ్రీకృపాప్రేతుఁ డయి

యాత్మ ధరియించి మఱిమఱి యనఁ దొడంగె.

౬౨౭

- క. రాగల యోగమున యదృ
 చ్ఛాగతమై కామరాజ మతనికి దొరకం
 గాఁ గడు బాల్యంబున శ్రే
 ధాశౌరసముల నతండు దానిఁ గొనె నెడక. ౬౨౯
- క. వాఁ డైదేదలు నిండని
 యీడున మంత్రంబు నేచ్చె, ఋషివయ్యం జే
 వాఁడో, ఛందము న్యాసము
 గో జేదో, ధ్యాన మేమో గుఱుతు తెలియకే. ౬౩౦
- క. నడచుచు నుడుగుచు నుడువుచు
 గుడుచుచు గూర్చుండి నిదురఁ గూర్చుచు శ్రీహం
 గడపుచు నిత్యము మనమున
 విడువక జపించుఁ గామబీజము నతఁడుక. ౬౩౧
- తే. పదునొకండవ యేట నృపప్రసూతు
 నియతపథమున ముని యుపసీతుఁ జేసి
 వేదమును సాంగముగ ధనుర్వేదయుతము
 గను బరిపించి దండనీతిని నొసంగె. ౬౩౨
- క. ఎదలో నతనికి వదలక
 పదిలంబై యున్న మంత్రబలమున వీఁకం
 జదు వెల్ల నొదవె, దేవీ
 పదభక్తుల కందరాని పదముం గలదే! ౬౩౩
- ఉ. దేవి సమస్త భూషణసుదీపితయై, విహగేంద్రపాహన
 (శ్రీ) విలసిల్లఁగా మెయి. ధరించిన యెఱ్ఱని పట్టుపుట్టువుం
 గావి స్వకీయరక్తతనుకాంతులఁ బెంపఁ బ్రసన్నరూపరే
 భావిభవాభిరామ యయి కన్నుల గట్టెను వాని కొక్కెడక
- మ. తనకుం దర్శన మిచ్చి నిల్చిన జగత్కల్యాణి నారాయణిక
 బ్రణతిం జేసి సుదర్శనుండు ప్రణతింపం గామరాజాత్మగా

(తుని శ్రీ) కాంచి, శరాసనంబు శరముచో తూశీరముు గంకటం
బును దివ్యంబు లొసంగి పెల్చినఁ జనెన్ మోదంబు పెంపొందఁగా.

శ శ క లా న్ద యం వ ర ము

క. కాశీరాజనుపుత్రిక

సోశీల్యసులక్షణాఢ్య శశికల నా క
న్యాశీర్ష మణి ప్రాభవ
పేశల రమణీయగాత్ర విలసిల్లు నిలన్.

౬౩౫

క. బందీజనములు దానికే

నందిచ్చిరి వార్త వనమునందు వసించుం
గందర్పమూర్తి శౌర్యపు
రందరుఁడు సుదర్శనాఖ్య రాటుత్తుఁ డంచున్.

౬౩౬

చ. శ్రవణముచే సుదర్శను విశాలవిలోచన యాత్మనాథుఁగా
ధ్రువమతియై వరించి పరిశోషము మీఁజి దదీయదర్శనం
బపు నెపు డంచు నుండ జగదంబిక యొక్కనిశావసానము
దవరశలీల స్వప్నగతయై కృప యొల్కెడి చూఁచిఁ గన్పడెన్.

౬౩౭

క. ఆతల్లి యవుడు వల్కెన్,

నాతీ! యఖిలార్థశోభనం బగు నీకున్
బ్రీతి వరింపు సుదర్శను,
నాతఁడు మద్భక్తుఁ, డొప్పు నన్నిట నీకున్.

౬౩౮

శా. అంబామంగళదివ్యభవ్యమహాసీయాకారముం గాంచి వా

క్యం బాలించి సుధాతరంగితము, స్వప్నాంతమునన్ లేచి, హ
ర్షం బాకారము పొందినట్ల యయి వారంవారమున్ వాని స్వాం
తంబందున్ స్మరియించుచున్ మురిసి వింతం బొంగె నబ్జలయున్.

క. దానియపూర్వామోదం

బానాఁ డూహింప కమ్మ యడిగె మఱిమఱి

- క. రాగల యోగమున యదృ
 చ్ఛాగతమై కామరాజ మతనికి దొరకం
 గాఁ గడు బాల్యంబున శ్ర
 ధాగౌరవముల నతండు దానిఁ గొనె నెడక. ౬౨౮
- క. వాఁడైదేడులు నిండని
 యీడున మంత్రంబు నేచ్చె, ఋషివర్యుం డే
 వాఁడో, ఛందము న్యాసము
 గో డేదో, ధ్యాన మేదో గుఱుతు తెలియకే. ౬౨౯
- క. నడచుచు నుడుగుచు నుడువుచు
 గుడుచుచు గూర్చుండి నిదురఁ గూర్చుచు శ్రీహం
 గడపుచు నిత్యము మనమున
 విడువక జపించుఁ గామబీజము నతఁడుక. ౬౩౦
- తే. పదునొకండవ యేట నృపప్రసూతు
 నియతపథమున ముని యుపసీతుఁ జేసి
 వేదమును సాంగముగ ధను ర్వేదయుతము
 గను బరింపించి దండనీతిని నొసంగె. ౬౩౧
- క. ఎడలో నతనికి వదలక
 పదిలంబై యున్న మంత్రబలమున వీఁకం
 జదు వెల్ల నొదనె, దేవీ
 పదభక్తుల కందరాని పదముం గలదే! ౬౩౨
- ఉ. దేవి సమస్త భూషణసుదీపితయై, విహగేంద్రపాహున
 (శ్రీ) విలసిల్లఁగా మెయి.ధరించిన యెఱ్ఱని పట్టుపుట్టుపుం
 గావి స్వకీయరక్తనుకాంతులఁ జెంపఁ బ్రసన్నరూపరే
 భావిభవాభిరామ యయి కన్నుల గట్టెను వాని కొక్కెడక. ౬౩౩
- మ. తనకుం దర్శన మిచ్చి నిల్చిన జగత్కల్యాణి నారాయణిక
 బ్రణతిం జేసి సుదర్శనుండు ప్రణతింపం గామరాజాత్మగా

త్రుని శ్రీ కాంచి, శరాసనంబు శరముల్ తూనేరముం గంకటం
బును దివ్యంబు లొసంగి పెల్చునఁ జనెన్ మోదంబు పెంపొందఁగా.

శ శ క చా న్వ యం వ ర ము

క. కాశీరాజసుప్తతిక

సోల్యసులక్షణాభ్య శశికల నా క
న్యాశీస్త మణి ప్రాభవ
పేశల రమణీయగాత్ర విలసిల్లు నిలన్.

౬౩౫

క. బంపీజనములు దానికి

నందిచ్చిరి వార్త వనముచందు వసించుం
గందర్పమూర్తి శౌర్యపు
రందరుఁడు సుదర్శనాభ్య రాట్సుతుఁడ డంచున్.

౬౩౬

చ. శ్రవణముచే సుదర్శను విశాలవిలోచన యాత్మనాథుఁగా
ధ్రువమఖియై వరించి పరిశోషము మీఁజఁ దదీయదర్శనం
బవు నెపు డంచు నుండ జగదంబిక యొక్కనిశావసానమం
దవిరళిలీ స్వప్నగతయై కృప యొల్కెడి చూడ్కిఁ గన్పడెన్. ౬౩౭

క. ఆతల్లి యపుడు పల్కెన్,

నానీ! యఖిలార్థశోభనం బగు నీకున్
బ్రీతి వరింపు సుదర్శను,
నాతఁడు మద్భక్తుఁ, డొప్పు నన్నిట నీకున్.

౬౩౮

శా. అంబామంగళదివ్యభవ్యమహాసీయాకారముం గాంచి వా
క్యం బాలించి సుధాతరంగితము, స్వప్నాంతమ్మునన్ లేచి, హ
ర్షం బాకారము పొందినట్ల యయి వారంవారమున్ వాని స్వాం
తంబందున్ స్మరియించుచున్ మురిసి వింతం బొంగె నబ్బలయున్.

క. దానియపూర్వమోదం

బానాఁ డూహింప కమ్మ యడిగె మఱిమఱి

దీనికిఁ గారణ మేమని

కాని త్రపాభరమునఁ బలుకద రవంతే.

౬౪౦

వ. శశికలయు సుదర్శనాయత్త చిత్తయై యేకాంతంబున నిట్లు తలపోసె.

సీ. అరుణభూషామాలికాంబరంబుల నంబ

చిత్రితం బయ్యె నాచిత్తభిత్తిఁ,

బూర్జేందుకౌముదీ పూర్ణహాసప్రభ

వెలుగొందు నామనోనిలయ మెల్ల,

నుద్యదాదిత్య సముల్లాసితనుకాంతి

వికసించె హృదయాబ్జవీధి మిగుల,

బాణాసనోజ్జ్వల పంచసాయకరేఖ

హత్తియున్నది మదీయాంతరంగ,

మమృతపుంజల్లు వోని పరాంబవలుకు

శ్రవణపుటముల జలజల జాలువాఱు,

బలిమి నాకృష్టమై పరవశత నొంది

యాత్మ విలసిల్లెడి సుదర్శనార్పిత మయి.

౬౪౧

క. కలలోఁ గాంచిన దేవిం

దలపోయుకొ, మరల, నా సుదర్శనుఁ దలఁచుకొ,

బులకించును మురిపెంబునఁ,

దిలకించును మొగము నిండఁ దీయనినగవుల్.

౬౪౨

క. ఒకచెలికిమాత్ర నుడివెను

సకలంబగు స్వప్నకథయు శశికల తమిమై;

నొకనాఁడు వార లిద్దరు

వికసిత చంపకవనాంత విహరణ పరల్లె.

౬౪౩

క. ఉపవనమునఁ గుసుమంబుల

నవచయ మొనరించువేళ నా బాలిక లం

మహలక్ష్మించిరి చందక

విప్రబాజమునీడఁ జనెడి విప్రహస్తమునొక.

౨౪౫

క. అక్కఱజనడి శశికల కని

మొక్క యడిగె వాని మధురముగ్ధంబుగ, నీ
నెక్కడి వాడవు? నన్నొజ!

యెక్కడి కేదవు వేగ మిట్టు? లబంధుక.

౨౪౬

తే. ఆమహాత్ముండు పల్లెఁ దవ్వంగి క్రిష్ట,

లల భరద్వాజునాశ్రమంబందునుండి

వచ్చుచున్నాడె గార్యార్థనశుడ నగుచు,

నేమి విరగోరెదో తెల్పు మిందునదన!

౨౪౭

క. అది నిని శశికల యడిగెను

ముదితమతిం దెలుపు మిందుఁ బుడమి సప్తార్షం

బెది కలదు వర్ణనీయము

సుదర్శనీయము విశేష శోభాన్వితముక.

౨౪౮

తే. చిటునగవు నాట్యమాడ భూసురుండు వలికె,

నందు వసియించుఁ జుమి ధ్రువసంధిపుత్రుఁ

డగు సుదర్శనబాలుఁ డన్వర్థనాముఁ,

డతఁడు పురుషోత్తముండు రూపాన్వితుండు.

౨౪౯

శా. ఏలా వానిమనోహరాకృతివిధం బీక్షింపకున్నం గనులో?

బాలా! ధాత గుణంబు లెల్ల నొకచో భాసిల్ల సృష్టించె నాఁ

బోలుక వానిని, వాడె నీకుఁ దగు నొ వో భర్తగా నుండఁగా,

మేలై సన్మణికాంచనాప్తియువలెక మీయోగ మొప్పారెడుక.

క. అటు వల్కి యా మహీసురుఁ

డెటనేనిం జనియె గార్య మెక్కడఁ గలదో,

యిట శశికలకుక మరు లు

త్కటమై విలసిల్లె నాసుదర్శనుమీఁదక.

౨౫౦

చ. మదనుడు ధూర్జయై యతివమానసముం గిలవొట్ట బేలయై
 వదనము వాడ నుస్సు రని వాల్చుచు మాటికిఁ బ్రాణపుంజెలిక
 గదియఁగ జేరి యేకతమ కన్నులఁ గూరఁగ నశ్రువారి గ
 ద్దడిక యెసంగ శ్రావ్యతర కంఠమునక విలపించె నీ గతిక. ౬౫౨

మ. చెలియా! నాగతి యేమి? నామది చలించెక, దేహతాపంపుట
 గ్గలికక వేచెడిఁ జందనంబు విషసంస్కారంబుగాఁ, బూలదం
 డలు వ్యాళంబులు గాఁగఁ, గౌముదులబృందం బగ్నికీలోపమం
 బులుగా, రేలుఁ బవళ్ళు శాంతియు సుఖంబుక శౌన్యమయ్యెం గదే!

ఉ. సౌధతలంబునందు సుఖసంస్థితి గానక కేలిదీర్చి కా
 రోధముఁ జేరఁబోవుదు, మఱుక్షణ మచ్చటఁ దోపకుంటమి
 భూధర మాశ్రయింతు, నటఁ బోవమి బ్రాద్ధు, విహారవాంఛమై
 సౌధవనంబు సేరుదును, స్వాస్థ్యము గల్గి చొకింత యెందునుక.

క. గీతావాదనములు శ
 య్యా తాంబూల ప్రముఖ సమగ్ర సుఖంబుల
 నాతాపము తీర్చవు ప్రే
 మాతురమై స్వప్నపురుషు నాత్మ మలసెడిక. ౬౫౩

తే. ఆభరద్వాజు నాశ్రమం బాశ్రయింప
 నుత్సహింతును, కులలజ్జ యొప్పకుండు,
 జనకుడు స్వయంవరమె నాకుఁ జాటెనేని
 యాత్మఁ గావించెద నుదర్యనార్పణంబు. ౬౫౪

ఉ. ఎందరు లేరు క్షత్రియు లహీనపరాక్రము లిద్ధతేజు ల
 స్పందయితోవిభూషణులు భావజనుందరులైనఁ గాని నా
 డెందము కానలో నలమటించుచు రాజ్యపదప్రణవ్వుఁడై
 డిందు నుదర్యనుక విడువలేదు క్షణంబు బలావక్రవృష్టమై. ౬౫౫

క. ఏకాకియు నిర్దనుడు న
 నీక సహాయవిరహితుడు నిరతవివేనభూ

న్యేకాంతవాసి మూలభ

తైకానాయుడు సుదర్శనాబ్ధ్యుడై నచ్చెక్క.

౬౫౮

క. నిండాచిన వాస్తీహ

ఖండజపమ్మున శశికల కనఁ దప్పశ, మా

తండుక మఱునక విడువక

యుండె నహర్నితము తజ్జహద్వయఁ జగుచుక.

౬౫౯

మ. అతఁ డశ్రాంతము ధ్యానతత్పరత దేవ్యాకారసంకూళవి

త్తత నుండఁ గనఁ జాలు స్వప్నమునఁ బ్రత్యక్షంబుగా దేవి వి

శ్వతతాకారిత విష్ణుమాయ సకలైశ్వర్యప్రదక (శ్రీ) నఖం

డిత నవ్యక్తను విశ్వసూతి నవరక దీప్తప్రభావిగ్రహక.

౬౬౦

ఁ. ఆతఁడు రాజపుత్రుఁ డగు టాత్మ నెఱింగి యుపాయనంబుగాఁ

బ్రీతి నిపాదనాభుండు నివేదనచేసె రథోత్తమం బాకం

డాతతయుద్ధసాధనసమన్వితముక ధ్వజరత్నశోభితం

బై తనరారి నాలుగు హయంబులు పూన్చినదాని జైత్రముక.

తే. దానిని సుదర్శనుండు విఁత్రత్వబుద్ధి

స్వీకరించి పూజించెను శృంగిబేర

పురవరాధిపు శంబరుఁ గరముఁ బ్రీతి

వన్య మూల ఫలాది సంపత్తి నిగుడ.

౬౬౧

సీ. అతిథిసత్కృతిఁ బొంది యటు నిపాదవిభుండు

సనినంతఁ బల్కిరి మునులు దరిసి,

రాజపుత్ర! ధ్రువంబు రాజ్యంబు ప్రాపింతు

వచిరంబ నీప్రతాపాశ్రయమున,

విశ్వమోహిని యంబ వీక్షించు నినుఁ గటా

క్షేక్షణంబుల భవత్పక్ష మూని

వరదాత్రియై యుండు, సరిలేని సాహాయ్య

సంపత్తి యబ్బె, విచారపడకు,

మనుచు మఱి సంగ్రహితవత్తులైన మహాని
 వయ్య లనిరి మనోరమావనితఁ గాంచి,
 శుచిసితస్థిత! నీబిడ్డ సువ్రతుం డి
 దే భరాధీశుఁ డగు శీఘ్రమే యటంచు.

౬౬౩

చ. అది విని పల్కె నానతి, తథాస్తు మదీయకుమారకుండు మీ
 పదవచివస్య నేమజుఁడు, భావితమంత్రులు మీరు, వీని కే
 యదియు బలంబు కోశము సహాయులు ప్రెగ్గడ లేని లేర, బాం
 కొదవని మీదువాక్కుల శుభోదయ మీతనిఁ జెందు లబ్రమే!

క. ఆ తే చెక్కి సుదర్శనుఁ
 డేతేరం జూడఁ జోద్య మెన్నఁగ నొక్కం
 డాతం డక్షాహిణి
 పేతుం డయినట్లు తోచు విస్ఫుటకాంతిక.

౬౬౪

మ. అది యాతండు జపించుమంత్రబలమే యశాఁగాక, కా దస్యభా
 మదిఁ జింతింపు నరేంద్ర! సద్గురుఁడు నేమం బొప్ప దీక్షింపఁగా
 నది లబ్ధంబయి నిష్ఠ నెల్లపుడు శౌచాత్ముండు శాంతుండు నై
 హృది భావించెడు భాగ్యశాలి కిలపై నేముండు సప్రాప్యముల్ ?

క. ఎవ్వారికిఁ జిత్తంబుల
 నివ్వటిలదొ యంబపూజ నిష్ఠ ధ్రువంబై
 యవ్వారే దౌర్భాగ్యులు
 నివ్వసుధక మందమతులు నీతివ్యభిచుల్.

౬౬౫

ఉ. అదిమమాతగా నెది యుగాదిఁ బ్రకీర్తిత యయ్యె, సర్వదే
 వాదిగ నాపరాంబఁ గనులారఁ గనందగు జీవకొటి, శ్ర
 ధోదయ మెందు, లక్ష్మి యెటనో, స్మృతియెయ్యెడఁ గీర్తియెందు, నే
 యేదరి మేధ, శక్తి ధృతు లేకడ, సన్మతి యేడఁ గాననా! ౬౬౬

శా. మాయామోహితుఁడై కుతర్క-జనితోన్మాదంబునం గాక మే
 థాయుక్తుం డెవఁ డాపరాంబిక జగత్సర్గావనోన్మాశక్తు

స్వయం గొలఁచు, తొట్టులే దిగధేవుల్ మా వాగుమేళిత్తును
త్రోయుక్తుల్ ననుచు దురు లెప్పనులు విశ్వేదేస్తి లావిత్తులుగ్!

౪. విద్యావిద్యాన్వైవి

శ్రోత్యత బ్రహ్మస్వరూప యోగ్యాదంభః
వాక్యాసీతియై యచి జ్ఞా
నమృతే నేపింపకన్న జ్ఞానం బున్నే!

౬౨౦

౫. అట్టి పరదేవి త్రివిధాత్మ మఖిలస్మష్టి

చేసి విశ్వాత్మ నలరింప జేయుఁ జూపి,
యట్టి దేవి సుదర్శనుం చాత్మఁ గొంచి
వనమునక రాజ్యరమ మించుద్రవఁద మొందె.

౬౨౧

౬. అనవరత మచట శశికల

యనంగబాణప్రక్షిప్తాకారంబుం
గని పిత యోగ్యనరాన్నే
వదపరత స్వయంవరంబు చాటం బంచెన్.

౬౨౨

సీ. రాజలోకైకధర్మంబు స్వయంవరం,

బది త్రివిధం బయి యలరుచుండు,
నిచాస్వయంవరం బెన్న పణాభిధా

నమ్మన శౌర్యశుల్కమునాఁగ,
స్వేచ్ఛాస్వయంవరంబే తేఁడు ప్రకటించి

శిల్పుల నేమించి చిత్రరీతి
మంచంబు మాంగల్యమహితంబు నొర్పించి
సభ్యమంటపములు చాల నేయఁ

జూచి శశికల స్వవినాహశోభనములు,

జడి గొనఁగ బాష్పముల్, తనసకియఁ బిల్చి

యనియె, వడిఁ జని తెల్పు మాయమ్మ యెఱుఁగ

నే సుదర్శనేతరుని వరింప ననుచు.

౬౨౩

ఉ. ఆసః సంధ్రమాతరయన్విత యోచు విదర్భపుత్రియా
వాసముః జేరి యేకతమ భామినిఁ గాంచి మనోజ్ఞమంజువా
చానుభగంబుగాఁ దెలియఁ జాటెఁ దదీయకుమారికాహృద
ధ్యాసితమూర్తి నాఘండు సుదర్శనుఁ డంచు సుదర్శనంబుగా.

శా. ఓకల్యాణి! త్వదీయపుత్రి బహుమాన్యుల్ సెప్పఁగా వాని ది
వ్యాకారాధ్యగుణప్రకృతి విని తద్భావాత్మయై యుండ శ్రీ
ప్రకట్యం బగు నాదిదేవి కలలోఁ బ్రత్యక్షమై పల్కె వాఁ
డే కాంతం డగు నీకు, భద్ర మగుఁ దల్లి! దాన నంచుం గృహక.

క. నమని చెప్పదుఁ దల్లి!
నీముద్దులతల్లి స్వప్ననిహితసమాధిఁ
శ్రీమాతఁ గాంచి, పలికిన
శ్రీమాటలు విన్నదాని చె న్నిది యంచుక. ౬౭౬

మ. కలలోఁ గాంచిన దేవిరూప మెదుటం గంచుం బ్రమోదించుఁ గ్రొం
దలపుల్ నించు, సుదర్శనాకృతి మఱికా ధ్యానించు యోగీక్రియక,
గలవీణామృదువాణి వాణి చెవులం గల్యాణమై నిండఁగం
బలుకుం బల్కు సుదర్శనాభిధమశామంత్రంబు నిస్తంద్రయై. ౬౭౭

తే. అల భరద్వాజనాశ్రమం బాశ్రయించి
వాడు ధ్రువసంధిపుత్రుఁ డున్నాడు నేడు,
నీకుమారికప్రాణముల్ నిలుపఁ దలచి
తేని, దొరకొను కూర్పఁగా వాని దాని. ౬౭౮

క. చెలినోటఁ గూతుపలికిన
పలుకు యథాతథమ తల్లి వైదర్భి వడిం
దెలియం జెప్పె నుబాహున
కలనోక రాణివాస మాతఁడు చేరక. ౬౭౯

ఉ. ఆనుడు లాలకించి నృపుఁ డచ్చెరు వందుచు నెమ్మనంబునక,
లేనగ వొప్ప మోముపయినిక, నిజభామినిఁ గాంచి యిట్లనేక,

మాన! నీ వెలుంగవో, కుగారుఁ డతండు స్వరాజ్యలక్ష్మి మా
రానఁ నృపిం. నుండెడి నరణ్యమునం దనతల్లి పోడుగా. ౬౨౦

చ. అతనినిమిత్తమే కద మహాబలసాధనయున్నదై యుభా
జితం దని వీరసేను మాతం జేసి, దత్తదుండు వాడు, నాకుమా
రితకు ఎరుండు కాదగునె? యిందుక విక్రీయమైన నచ్చుడై
ప్పు తనము కెక్కుచున్న నృపపుత్రులరాక స్వయంవరంబునకొ. ౬౨౧

క. వైదర్భాంగనయు విశే
సాదరమునఁ గూతుఁ జేరి యంకము చేరం
గాఁ దీసి పుడిక చిబుకము
వైదర్భీవాణి నిట్లు వచియించె దమిక్. ౬౨౨

సీ. మాతల్లి! యేటికే మీతండ్రి నెఱియించు
పట్టు వట్టెదు? నాకుఁ గట్టదమ్మ!
వినవో సుదర్శనుం డన నెవ్వ రనుకొంటి?
తృక్తరాజ్యశ్రీకుఁ డపగతాప్తుఁ
ద్రాశ్రయహీనుఁ డత్యంతదర్పిదుండు
ననవాసియు ఫలాశి బహుకృశుండు
నబల తజ్జనయిత్రి యతనితో, డట్టిఁడు
కాడు యోగ్యుండు భవత్కరముఁ గొనఁగ

రాజ్యలక్షణలక్ష్మితుల్ రాజపుత్రు
లెందఱే రూపగుణులు సమిధతేజు
లరుగుదెంతురు వరణార్హు, లల్ల కొన
లాధినేత తదనుజన్మఁ డతఁడుఁ గలఁడు. ౬౨౩

చ. మఱియును నొక్కమాట, బలుమానిసి తాత యుభాజితండు సం
గరమున వీరసేను బలగర్వు వధించి తనంత మన్ననికొ
ధరకు నధీశుఁ జేసి తనదారిన పోక చలంబు మీఱ వెం
దఱిమె సుదర్శనుండు తల దాచిన యాశ్రమభూమిమేరకుకొ.

ఉ. ఆసః సంభ్రమాత్సరయాన్విత యాచు విదర్శపుత్రియా
వాసముః జేరి యేకతమ భామినిఁ గాంచి మనోజ్ఞమంజువా
చానుభగంబుగాఁ దెలియఁ జాలెఁ దదీయకుమారికాహృద
ధ్యాసితమూర్తి నాథుఁడు సుదర్శనుఁ డంచు సుదర్శనంబుగా.

శా. ఓకల్యాణి! త్వదీయపుత్రి బహుమాన్యుల్ సెప్పఁగా వాని ది
వ్యాకారాఢ్యగుణప్రశస్తి విని తద్భావాత్మయై యుండ (శ్రీ)
ప్రాకట్యం బగు నాదిదేవి కలలోఁ బ్రత్యక్షమై పల్కె వాఁ
డే కాంతుం డగు నీకు, భద్ర మగుఁ దల్లి! దాన నంచుం గృహక.

క. ఏమని చెప్పదుఁ దల్లి!
నీముద్దులతల్లి స్వస్థనిహితసమాధిఁ
(శ్రీ)మాతఁ గాంచి, పలికిన
(శ్రీ)మాటలు విన్నదాని చె న్నిది యంచుకొ. ౬౨౬

మ. కలలోఁ గాంచిన దేవిరూప మెదుటం గంచుం బ్రమోదించుఁ గ్రాం
దలపుల్ నించు, సుదర్శనాకృతి మఱి కొ ధ్యానించు యోగిక్రియకొ,
గలవీణామృదువాణి వాణి చెవులం గల్యాణమై నిండఁగం
బలుకుం బల్కు సుదర్శనాభిధమశామంత్రంబు నిస్తంద్రయై. ౬౨౭

తే. అల భరద్వాజనాశ్రమం బాశ్రయించి
వాఁడు ధ్రువసంధిపుత్రుఁ డున్నాడు నేఁడు,
నీకుమారికప్రాణముల్ నిలుపఁ దలంచి
తేని, దొరకొను కూర్పఁగా వాని దాని. ౬౨౮

క. చెలినోటఁ గూతుపలికిన
పలుకు యథాతథమ తల్లి వైదర్భి వడిం
దెలియం జెప్పె నుబాహున
కలనోకకొ రాణివాస మాతఁడు చేరకొ. ౬౨౯

ఉ. ఆనుడు లాలకించి నృపుఁ డచ్చెరు వందుచు నెమ్మనంబునకొ,
లేనగ వొప్ప మోముపయినికొ, నిజభామినిఁ గాంచి యిట్లనెకొ,

హానిని! నీ వెటుంగవో, కుమారుఁ డతఁడు స్వరాజ్యలక్ష్మి మా
రానఁ దృఙింప, నుండెడి నరణ్యమునం దనతల్లి కోడుగా. ౬౮౦

చ. అతనినిమిత్రమే కద మహాబలసాధనయుక్తఁడై యుక్థా
జితుఁ డని వీరసేను హతుఁ జేసె, దరిద్రుఁడు వాఁడు, నాకుమా
రితకు వరుండు కాఁడగునె? యించుక విప్రియమైన నచ్చఁ జె
ప్పు తనయ కెక్కునట్టి నృపపుత్రులరాక స్వయంవరంబునకొ. ౬౮౧

క. వైదర్భాంగనయు విశే
పాదరమునఁ గూతుఁ జేరి యంకము చేరం
గాఁ దీసి పుడికి చిబుకము
వైదర్భీవాణి నిట్లు వచియించె దమిళం. ౬౮౨

సీ. మాతల్లి! యేటికే మీతండ్రి నెఱియించు
పట్టు వట్టెదు? నాకుఁ గిట్టదమ్మ!
వినవో సుదర్శనుం డన నెవ్వ రనుకొంటి?
తృక్తరాజ్యశ్రీకుఁ డపగతాప్తుఁ
డ్రాశ్రయహీనుఁ డత్యంతదరిదుండు
వనవాసియు ఫలాశి బహుకృశుండు
నబల తజ్జనయితి యతనితో, డట్టిఁడు
కాఁడు యోగ్యుఁడు భవత్కరముఁ గొనఁగ

రాజ్యలక్ష్మణలక్ష్మీతుల్ రాజపుత్రు
లెందఱే రూపగుణులు సమిధతేజు
లగుగుడెతురు వరణార్హు, లల్ల కోస
లాధినేత తదనుజన్ముఁ డతఁడుఁ గలఁడు. ౬౮౩

చ. మఱియును నొక్కమాట, బలుమానిసి తాత యథాజితుండు సం
గరమున వీరసేను బలగర్వు వధించి తనంత మన్ననికొ
ధరకు నధీశుఁ జేసి తనదారిన పోక చలంబు మీఱ వెం
దఱిమె సుదర్శనుండు తల దాచిన యాశ్రమభూమిమేరకుకొ.

క. నాడ సుదర్శనుఁ జంపెడు

నాడ భరద్వాజునాన భయమున వాడె

నాఁ డెట్టెట్లు నిశించి చని

నాఁ డతఁ డెట్టులును విడుచునతఁడే చలమున్?

౬౮౫

శా. ఆవాక్యంబులనోడుగా జననినేత్రాంబులం బొంగి జా

త్రై వాఁకంబడి కాటునశ్రువుల సర్వాంగాభిషేకంబు గాఁ

గా వారించుచు దల్లి బేల మతి నిష్కంపంబుగాఁ బట్కి ధై

ర్యావాసంబగు పల్కు పుత్రి యిటు లార్యప్రోక్తధర్మస్థితీన్.

౬౮౬

క. ఒకటే చెప్పెదఁ దస్మిన్!

ప్రకటముగ సుదర్శనుండు వసవాసియు శ్రీ

వికలుం డగుఁగాక, యతం

డ కడు మదిష్టుండు వరింప నన్యు నెవనినే?

౬౮౭

సీ. శర్యాతివాక్కుకై చ్యవను వరించి శు

శ్రూష సేయదె సాధ్వీ యాసుకన్య,

భర్తృశుశ్రూషయే వనితలకుఁ బరమ

భద్రంబు స్వర్ణాపవర్ణదంబు,

నది కైతవము లేక యాచరించెడునాతి

కేమి కొఱంత? నీ కెఱుక లేదొ,

భగవతి వాని నా వరునిఁగాఁ జూపించె,

నొరు నెట్లు వరియింతునో వచింపు,

మంబ! మచ్చితభిత్తిపై నచ్చు గ్రుద్ది

నిలిపె జగదంబ యామూర్తి నిశ్చలముగ,

నిట్లు వృతుఁడా సుదర్శనుండే మదీయ

విభుఁడు, వరియింప నొరు నెట్టివిభునిఁ గాని.

౬౮౮

తే. అట్లు విడువక ధర్మోక్తు లాడు పుత్రి

పల్కుకులాలించి వైదర్భి బహువిధముల

బహునిదర్శన పూర్వక వాదములను

జెప్పి, వృథగా సమస్తంబు, జెప్పెఁ బతికి.

౬౮౯

ఉ. రేచ స్వయంవరం బన భరింపక యోర్చి వరేంద్రపుత్రి సం
తాపము రేచ సద్గుణవదాన్యుని భూసురు నొక్కనిక రహో
దీపితవైఖరిం బిలిచి, తేరగఁ బంచి యతండు రా నన
నోపమభక్తి మ్రొక్కి దృఢయుక్తి వచించె సుఖామయోక్తలక.

క. తండ్రీ! నీవే యీయెడఁ
దండ్రీవి నా, కిప్రుడ కదలి దయ మీఱఁగ నా
తండ్రీ యెఱుంగని భంగిం
దీంద్రపుగతి నాచువరునిఁ దేరం జనుమా!

౬౯౦

క. ఎఱుకగద భరద్వాజుని
సురుచిరపుశ్యాశ్రమంబు సూటిగఁ జని చె
చ్చెరఁ గాంచి సుదర్శను మ
ద్వరు నిటు నాపల్కుగాఁగఁ బలుకు మతనితో.

౬౯౧

తే. ఆర్య! మాతండ్రీ నాకై స్వయంవరంబు
చాటఁ బంచె నాశావకాశముల నృపులు
పలువు రేతెంతు రందు, సంపన్నసైన్య
లస్త్ర శస్త్ర ప్రశస్త చిహ్నముల రేప.

౬౯౨

శా. దేవా! నిన్ను మదీయహృత్కమలమధ్యేపీఠమం దుంచి సం
సేవింతుక నిజనాథుఁగా మఱియు నా శ్రీదేవి స్వప్నంబులో
నావిర్భావము నొంది నాతలపు శ్లాఘ్యం బంచు మన్నించి సం
భావించెక మఱివం దదాదిగఁ బరాంబాచంచదాదేశముక. ౬౯౩

మ. నిను ధ్యానింతు మనస్సుచే నెపుడు, వర్ణింతుం ద్వదాకారన
ద్గుణపుంజంబు వచస్సులక నిరతముక, దుర్వారదోర్లర్థ్యుడై
యనయంబుక గుఱి సేయు సంగజుడు సర్వాంగంబు నీకై, యశో
ధన! నే నన్య వరింపఁ దండ్రీపను పాత్మం బూన నొక్కింతయుక.

- ఉ. అన్య వరించుకంటె విష మగ్ని, గొనం జను, సీవు వచ్చినన్
 ధన్యత నీకు నా కొడవు, దధ్యము శ్రీజగదంబ్ర పేరణం
 బన్యము కాఁ బొసంగునె? చరాచరభూతసహస్రకోటి స
 మ్మాన్యము కాదె తత్పదము మానిహృదబ్జసుధాపదంబునున్. ౬౯౬
- చ. పరమదయాకరా! పురుషవర్య! సుదర్శన! యెల్ల కార్యపుం
 భర మిడి దైవమంద, పరవాణి దృఢంబుగ నమ్మి, నాస్వయం
 వరముకు రమ్ము, దానివశవర్తులు శంకరుఁ డాదిగా సురే
 శ్వరులె, తదిచ్చచే నఖిలభద్రములున్ మన మొందు టబ్రమే!
- క. భూదేవా! యిటులున్ నీ
 లోఁ దోచినభంగిఁ జెప్పి లోఁగొని వానిన్
 వేదె మ్మని వాడు తనియఁ
 గా దక్షిణ యొసఁగి పంపెఁ గాననభువికిన్. ౬౯౭
- ఆ. ఆసుదర్శనుండు నాలించి ప్రీతి వి
 ప్రేంద్రుడెచ్చినట్టి యిష్టవార్త,
 గమననిశ్చయంబు గావించె ముని భర
 ద్వాజుఁ డనుమతింపఁ దద్ద మెచ్చి. ౬౯౯
- ఆ. సుతుతలం పెఱింగి సుదతి మనోరమ
 మై వడంక వెఱపుమై నెలుంగు
 వడఁకఁ గనుల నశ్రువారి గూరఁగ నార్తిఁ
 బలికెఁ బుత్రుని దనపజ్జఁ దివిచి. ౭౦౦
- తే. తండ్రి! చన నేల యొంటి, యుధాజతుండు
 పొంచియుండెడి నీకుఁగాఁ, బొలిసె మున్ను
 వానిచేతుల మాతండ్రి, వదలఁబోకు,
 మేకపుత్ర నిరాశ్రయ నిదె కను నను. ౭౦౧
- ఉ. తల్లి యదైర్య మేదఁగ సుదర్శనుఁ డీగతిఁ బల్కె, ని ట్లనం
 జెల్లునె క్షత్రియాంగనకుఁ, జేయుదువే భవితవ్య మొందుగా,

నుల్లము శంకఁ దక్కు మింక నోర్చి, స్వయంవరయాత్ర సేత యా
తల్లియనుజ్ఞనుమ్మ, వెఱ దాఁకడు దాఁకొను వీన భద్రముల్.

ఉత్సాహ—తల్లి నూరడించి యిట్లు తగినమాట లాడుచు,
బల్లవింపఁగా బ్రయాణవశకుతూహలం బెదక,
వెళ్ళి తేకు పూంచి మఱువు వేసి పూని యంబులున్
విల్లు నెదుట నిల్చి తనకు వినయముక్తి మ్రొక్కినన్.

తే. జైత్రయాత్రోత్సుకం డయి చనుమరుండె
యిట్లు తనపుత్రరూపుడై యెదుట నిల్చె
నా యని స్వయంవరోత్సుకుడైన పుత్రు
నా మనోరమ దీవించె నాదరమున. 208

సీ. అగ్రభాగంబున నంబిక రక్షించుఁ
గాతఁ, బార్వతి కాచుఁగాక వెన్ను,
వారాహి విషమాధ్వచారంబులం బ్రోచు,
దుర్గంబులం దెల్ల దుర్గ యోము,
గాలికాపరమేశి కలహంబులం బ్రోచు,
మాతంగి కాపాడు మండలముల,
సౌమ్య స్వయంవరసభఁ గాచు నిను, భవ
మోచని ప్రోచు భూభుజులనడుమ,

గిరిజ గిరిదుర్గభూముల నరయుఁగాత,
చత్వరములఁ జాముండిక సాఁకుఁగాతఁ
గాననంబులఁ గామగ కాచు, బ్రోచు
వైష్ణవి సనాతనీశక్తి వాదములను. 209

తే. చరణములఁ బ్రోచు భైరవి, సంగరముల
నన్ని వేళ లెల్లెడల ని న్నాదిదేవి
సచ్చిదానందరూపిణి సర్వభాత్రి
శ్రీమహామాయ భవనేశి యోముఁగాత. 210

- జే. సిద్ధవాక్కుల నిట్టు లాశీర్వచించి
యోర్వః జాలక పుత్రవియోగ మామే
యాత్యజః డనుమతింపః ద స్ననుగమింపః
దరల ధాత్రేయితో స్వయంవరముః జూడః. 202
- క. కూరిన కొతుకభరమునఁ
దే రెక్క సుదర్శనుండు దీవించిరి (శ్రీ)
ప్రారంభసత్యవాక్తి
భారద్వాజాది విప్రవర్యులు ప్రీతిక. 203
- క. వారికి మొక్కి ముదం బ
వ్వారిగనెడలి శుభశకునవారం జెచ్చి
దారిం గంచుం జేరిరి
వారాణసి నకల దురిత పటల వినాశిక. 204
- ఆ. తల్లియుం దదీయధాత్రేయ్యేగాని
పరిజనంబు లేక యరద మెక్కి
వాడు రా నెఱింగి, వచ్చి సుబాహుండు
నాచరించె బ్రీతి నర్హణములు. 205
- స్వాగతము—తుంగపీఠి శుభతూర్యరవంబుల్
పొంగ వాని నిడి పూనిరి చూడక,
మంగళద్యుతి సుమంగళుతా పు
ణ్యాంగనల్ వలికి స్వాగతగీతుల్. 206
- క. వారల కుచితాతిథి న
త్కారము గావించి సేవకప్రజయుక్తా
గారము సుజలాహారో
దారము నివసింప నిచ్చె దద్ద నృపుండుక. 207
- సీ. పలువురు వచ్చిరి వైభవంబుగ నృపుల్,
దాహిత్యుఁ గూడి యుధాజితండు,

కడు శూరుడు కరుషణాంశుడు కరులతో,
 సైంధవశ్రేణితో సింధువిభుడు,
 మాహిష్మతీపతి మహితరథాభిణో,
 మద్రేగుడు పజాతిమహిమతోడ,
 గాంచాలభూపతి బహుశసైన్యములతోడ,
 బార్హతీయుడు భిల్లబలముతోడ,
 గామరూప చోళ కర్ణాట వైదర్భ
 విభులు దిశలు నిండుప్రభల బ్రబలి
 యశువదియును మూడు నక్షాహింబలసంఖ్య
 బలము లందుఁ బొరలఁ బడియె గూడి.

203

మ. బలవంతుల్ ప్రథితప్రభావు లురుశోభాభాస్వరుల్ స్ఫూర్జదు
 జ్వలసౌందర్యసువిగ్రహుల్ లలితభూషావేషభాగ్యోదయుల్
 కలభాషుల్ కవితావిలాస నటనా గాంధర్వ కల్యాణ శ్రీ
 లల సత్యంతవిదగ్ధు లందు జనపాల గ్రామణుల్ ధీధనుల్.

204

ఉ. కూడినరాచవారిసుఖగోష్ఠిఁ బ్రసంగమునకొ సుదర్శనుం
 డాడకు వచ్చు టొక్క పరిహాసప్రమాటయి చెల్లె, నొక్కఁడే
 వీఁ డుడెంచె దేరిపయి వే జనుమానము దక్కి, తన్ని డా
 వేడుక రాజు లిందఱను వీడి వరిపదె వీని నొక్కనిక!

205

క. ఇతఁ డదియుంగాక మహా
 యతమతి తథ్యంబు పెండ్లికై తనవెంటకొ
 గతనాథఁ దల్లిఁ దెచ్చెకొ
 బృతనాభారం బదెల్ల వృథ యను తెలివికొ.

206

శ్లో. అట్లు పల్కుఁగ వాని యూసైన సుంత
 మతి సహింపక యా యుథాజితుఁడు రాజ
 లోక మెల్ల వినం బల్కె వీఁక వీని
 సంహరింతుఁ గన్వార్థ మసంశయ మని.

207

మ. ఎకసక్కెంబులు దక్కి వేడి చుఱుకై యిట్లాడు వాక్కుల్ సహిం
పక దాఁ గేరళనాఘుఁ డిట్లు తగ సంభాషించె, నీసాహస
ప్రకటోక్తుల్ తగునయ్య! బల్మిఁ గొన శుల్కం బొడ్డనే బుద్ధిపూ
ర్వక మా కన్య వరించు నేవిభుని, నన్వర్యుండె తన్నాఘుఁడౌ. ౭౧౮

ఉ. ఇందఱు రాజు లుండి నయ మింతయు లే కిటు లాడఁ జెల్లునే?
ముందరవేళ వాడు పసిపూపగ నుండ హరించి రాజ్యమున్
వెం దఱుమంగ మన్ననికి వీటికి బట్టముఁ గట్టఁ జెల్లె, నిం
కం దరమే వధింపఁగ నకారణ మాతని మేము చూడఁగన్. ౭౧౯

క. కాకుత్స్థుఁ డితఁడు కోసల
భూకాంతుని జ్యేష్ఠసుతుఁడు మోహనకుచిర
మ్యాకారుం డీతని నివు
డేకారణమున వధింప నెంచెడు చెవుమా! ౭౨౦

క. పాపం బొసరించినఁ ద
త్పావఫలము కుడువకుండఁ దప్పదు, విడుమా
పాపపుఁజింతన్, శాసకుఁ
డై పరమేశ్వరుఁడు కలఁ డనంతజగతికిన్. ౭౨౧

తే. ధర్మమె జయించు నెపుడు, సత్యంబు గెలుచు,
నన్యతమున ధర్మము జయించు టరయ మిథ్య;
యంత తొందరపా లేలనయ్య! రాఁడె
శత్రుజిత్తు త్వదీయదౌహిత్రుఁ డిటకు! ౭౨౨

తే. వాడు శ్రీమంతుఁడున్ రూపవంతుఁడుగద,
యెవఁ డెఱుఁగు వానినె వరించునేమొ కన్య!
మఱియు లే రెందఱు బలన తరులు రాజ
పుత్రు లీనభలో నృపపుత్రి కోర! ౭౨౩

క. చేరిననృపపుత్రుల మదిఁ
గోరిన యొక్కరుని గన్గ కోరికొనంగా

వా రని వీ రని మనలో

నీరీతి వివాద మేల యెఱుక గలిగినాఁ.

౭౮౪

క. నీతివిశారదుఁ డతఁ డీ

రీతిం బలుకంగ వాని లెక్కం గొనకే

శాశ్వత్తులకై యథాజ్ఞతఁ

ఢీతీరున మాఱుపల్కె నెల్లరు వినఁగా.

౭౮౫

క. మతిమంతుఁడ బుతవాక్కును

జితేంద్రియుఁడ నేనె యంచుఁ జెప్పెద వేనో

కత, లిందఱ యోగ్యాయో

గృత లెన్నక పొందఁ దగునొ కన్య నెవండేక.

౭౮౬

క. ఏమీ, సింహముభాగము

గోమాయువు ముట్టనగునె, కోరిననే గ

న్యాయుని కృపణు సుదర్శను

నీమేటులు చూచుచుకొనఁచెడువారే!

౭౮౭

చ. వినవొ, బలంబు విప్రులకు వేదము, భూభుజజాతికిఁ ధను

ర్ధనమె బలంబు, తద్ధనమె రాజులపెండ్లికి శుల్కయోగ్యమకా,

బణ మిడుఁగాక యియ్యెడ సుబాహుఁడు కన్యక నిందులో భుజా

ఘనుఁడ లభించుఁగా, కటులఁ గానియెడం గలహంబు నిక్కమా.

క. కలహించుచుండ నృపు లిటు

పిలిపించి సుబాహు సభకు వేడిరి వానిం

దెలుపుము సుత నెవ్వరి కీ

దలఁచితొ యిపు డేమి చేయఁ దలఁచెదొ యంచుకొ.

౭౮౮

ఉ. వారికిఁ జెప్ప జంకుచు సుబాహుఁడు మత్స్యత లో సుదర్శనుం

గోరిన, దెంత వల్లనినఁ గోరిక మానద, యేమి సేయఁగా

నేరస నే, సుదర్శనుఁడు నిర్భయుడై యిట నొంటిఁ గూడఁగా

జేరెను, మీరలే తెలియఁ జెప్పుఁడు, నే నిపు డేమి సేయ నొ?

క. అంత దయాపరు లగు భూ

కాంతులు కొండలు దలంచి కర్తవ్యం బే

కాంతమున సుదర్శనుతో

మంతన మొనరించి రిట్లు మహిమొన్నతులై.

23౧

ఉ. గాలక! నిన్నిటం బిలువఁ బంపిన దెవ్వ, ర దేల నొంటి నీ

లీలల వచ్చినాడవు, కడిందినమాజముఁ జొచ్చి కూడుటల్

పోలునె నీకు, లేర తలపోయ బలంబు ధనంబు బంతుగుల్,

బేలవు కాదులే పలుకు వే భవదీయమనోగతేచ్ఛలక.

23౨

ఉ. చూడవొ యల్లదే కడిదిశూరులు రాజులు యుద్ధకాంక్షులై

కూడిరి కన్యకై, మిగులఁ గ్రూరులు, శత్రుజితుండు వచ్చియు

న్నాఁ డెచే చంపసేనలు సహాయముగా నినుఁ జంపుకోర్కి తొ

ల్కాడ, యుధాజితుం డతనియండగ నిల్చి మహాబలంబునో.

క. ఉన్నది యున్నట్టుల మే

మన్నారము మేలు గోరి యర్భకుడవు నీ

వన్నా! చింతింపుము నీ

పున్నను మరలినను మాకు నొక్కటె సుమ్మా!

23౩

తే. రాచపెద్దలు మిగుల గారాబు మీఱ

నాప్తనచనంబు లిటు లాడ నాలకించి

బలికెను వినీత గంభీర భావభంగి

దైర్యనిశ్చలవాణి సుదర్శనుండు.

23౪

చ. స్తుతమతులార ! మీ రనినచొప్పున నిక్కము నాకుఁ దోడుగా

వితతబలంబు లే, దణువు విత్తము లేదు, సహాయసంపదు

న్నతియును లేదు, దుర్గకలనం బది లేదు, సురక్షసేయు భూ

పతియును లేడు తోడు, విని వచ్చితిఁ జూడ స్వయంవరం బనక.

ఉ. ఆపరమేశి స్వప్నగతయై మఱియు న్నిట నన్నుఁ బోవఁ బ్రే

రేపఁగ వచ్చినాడ, నెదురే, జగదీశ్వరియాజ్ఞ మీఱఁగా

శే. స్వస్తి కావుత నీ కని సాహసమునఁ
బల్కు పుత్రిక ధర్మసర్వయ శుభోక్తు
లాలకించి సుబాహుండు నట్ల చేయ
సమృతిం బూనె విశ్వాససహితం డగుచు.

౭౯౦

నుదర్శనుఁడు శశికలను బెండ్లి యగుట

సీ. కాశీవిభుం డంతఁ గల రాజకముఁ జేరి
విన నెల్ల రిట్లని వేడుకొనియె,
శిబిరంబులకుఁ బ్రీతిఁ జేసుండు నేటికి,
రేపు మీగోర్కిఁ జెల్లింతు నిజము,
నంపితిఁ బేయముల్ భక్ష్యంబు లవి సుప్ర
సన్నులై గ్రహియింపుఁ డన్నులార!
రాను రా నను నేడు రావట్టి, తెల్లవా
ఱుగ బుజ్జగించిన రాకపోన,

దిచ్చయో పణంబో నిశ్చయింతు నెల్లి,
యందఱకు మీకు సమృతం బది యొనర్తు,
నల్లకుం, డాశ్రీతుఁడ మదీయాత్మజాత
మీకుమారిక, రేపట మీరు రండు!

౭౯౧

క. అని విని భూభుజు లప్పటి
కెదు రాడక నిలయములకు నేగిరి, కానీ
పొదివి పురిం దమసేనల
మదమునఁ జేయంగఁ జనిరి మాధ్యాహ్నికముల్.

౭౯౨

ఉ. అంతిపురంబులో నిట రహస్యముగా సుతపెండ్లి సేయఁగా
నంత సుబాహుండుం బిలువ నంపెఁ బురోహితులన్ వదాన్యులన్
సంతత వేదవాదులను స్మార్త విధానవధానదక్షులన్,
బంతుగ వారు దానికి నుపక్రమణం బొనరించి రయ్యెడన్.

౭౯౩

సీ. శ్రీలతాగురుగంధితైల మంట నొకర్తు,
 పన్నీట జలక మేర్పరచె నొకతె;
 పాదాలఁ బారాణి పనువు పూయ నొకర్తు,
 కజ్జలం బద్దె బుగ్గకు నొకరై;
 కమ్మకస్తురిబొట్టు కొమ్మ యొక్కతె దిద్దె,
 గాటుక దీరిచె గనుల నొకతె;
 సరి లేని ముత్యాల సరులు కూర్చ నొకర్తు,
 చీనాంశుకములఁ గైసేసె నొకతె;

శశికలా సుదర్శనుల సంసారమందు
 ని ల్లెసఁగు నానుకూల్య మం చిరువురకును
 సమముగ వివాహ విమల వేషములు దీర్చి
 రంగనలు కంకణోంకృతు తాననంగ.

౭౯౪

ఉ. వేదివయిన్ సుదర్శనుని బిల్చి సుబాహుఁడు ప్రీతి, వాని కం
 దాది సువిష్టరోపరి సుఖాసన మాచమనంబు సర్వ పా
 ప్యాదిక సద్విధుల్ సలిపి, యంబరయుగ్మము నావు నిచ్చి, స
 మ్రోద మెల్లర్ప గుండలవిభూషలఁ బూజ లొనర్చె వేడ్క మై.

క. ఆశాంతంబుల వేదవి
 దాశీర్వాదంబు నిండ, నవుడు శశికలన్
 గాశీరాజు సుదర్శను
 పేశలకరయుగళి ధార వేయుచు వదలెన్.

౭౯౬

క. ధ్రువసంధికొడుకు శశికల
 నవకవుఁ గే ల్గొనఁగఁ జూచి, నాటిన చింతా
 ధ్రువశల్యంబు మనోరమ
 యవధూతమేఁ జేసి ధన్య నైతి ననుకొనెన్.

౭౯౭

క. వారాణసివిభుఁ డిచ్చిన
 శ్రీరమ్య విభూషణేడ్య చీరోజ్జ్వలుడై

పేరిచె సుదర్శనుడు కా
బేరికన్యావరుండు వీ డన నీడై.

౭౯౮

తే. సచివు లంతట గతభయనంభము లయి,
మండపంబుఁ జతుర్దేదమండితంబుఁ
దీర్ప, వధువును నైసేసి తీర్చి సతులు,
శిబికపైఁ దెచ్చి వరుషజ్ఞు జేర్చి రందు.

౭౯౯

ఉ. అందుఁ బురోహితప్రవరుఁ డగ్నిఁ బ్రతిష్ఠ యొనర్చి వ్రేల్చి, ప్రే
మం దయివారు కొతుకసుమంగళదృష్టుల నావధూవరుల్
ముందర నొండొరుక్ వెలుఁగు పూతహుతాశనమూర్తిఁ జూడ, ము
న్ముందుగ వారలక్ సలుపఁ బూన్చెను లాజలతోడ హోమమున్.

లే. వార లంతట నత్యంత భక్తి జాత
వేదుసునకుఁ బ్రదక్షిణ మాది సకల
విధులఁ దీర్చిరి కులగోత్ర విహితరీతి
శ్రుతిఁ బరిప విప్రులును బురోహితుఁడును.

౮౦౦

క. ఉత్తమహయములఁ బూన్చి య
నుత్తమ శరమండితంబు లూర్జస్వలభూ
షోత్తాలధ్వజపర్వము
లుత్తంగ శతాంగశతము లొక రెండు మఱిన్.

౮౦౧

క. గిరిశృంగతుల్య వపువులఁ
బరివిగళ న్నడపరీతపార్శ్వస్థులన్
వర రత్న హేమ భూషిత
కరుల సపాదశతకంబుఁ గర మనురక్తిన్.

౮౦౩

తే. పారిబర్హంబుగా నిచ్చె బాధివుండు,
చేలఁగి యల్లున కవుడు, దాసీశతంబు,
కనక సుపరిష్కృత కరేణకాశతంబు,
రత్నభూషాళి, వాహనరాజములను.

౮౦౪

వ. మఱియుం గాశిరాజు, సర్వాయుధ సంభృతం బగు దాససహస్రం
బును, బహురత్న సంచయంబును, జిత్రచిత్రితావికాది దివ్యవాసస్సం
తతియు, రమ్యదీప్తికా విరాజితంబు లగు వాసకేళీగృహంబులును,
రమ్యాజానేయసైంధవ సహస్ర ద్వితయంబును, బహువిద్య సంభార
భారంబు లగు మూడు నూరుల యుష్మంబులును, సంభృతానేక
ధాన్యరసంబు లగు నుత్తమశకట శతద్వితయంబును, ననంతంబు లగు
భూషణాంబరారుదులును, నాదరంబున నొసంగి, చుట్టునిఁ బూజించి,
మనోరమకుం బ్రణమిల్లి, కృతాంజలియై యిట్లనియె. ౮౦౫

క. దానుడఁ దల్లి ! యిం దే
జేసిన లోపం బెదేఁ జెప్పము, శీఘ్రం
బే సరి సేయుదు, నీమరి
నేసం దేహంబు లేక యెఱుంగఁ బలుకవే ! ౮౦౬

చ. అనవుడుఁ బల్కునామె యిటుఁ స్వస్తి, భవత్కులవృద్ధి కావుతక,
దనయునకుఁ భవత్తనయ దాన మొనర్చితి, వద్ది నాకుఁ జా
లును, బది వేలు నీ స్వజనరూపను, నే, నెటు వందిమాగధుల్
ప్రణతి యొనర్చినట్లు నీను వర్ణన సేయుదుఁ బోల్చి చెప్పమా !

ఉ. చిత్ర మహా ! పవిత్రము ప్రసిద్ధచరిత్రము నీది, యాలతా
గాత్ర సుపుత్ర, నిందఱును క్షత్రియు లుండఁగ, వారి వీడి, నా
పుత్రున కర్థహీనునకు మూలఫలానికి భష్టరాజ్యస
న్నిత్రున కొంటి కిచ్చితి, వమేయము నీ గుణరాశి ధైర్యముక.

ఆ. ఆ మనోరమోక్తు లాలంచి ప్రీతుడై
కాశిరాజు పలికె దోసి లాగిః
స్వీకరింతు నేను సేనాపతిత్వమ్ము
కొనుము రాజ్య, మేలుకొనుము దీని. ౮౦౭

క. కాకున్న సగము రాజ్యము
చేకొని, భుజియింపు రాచసిరి పుత్రునితో,

నీ కాశీపురవిరహము

నాకు భరింపంగ రాదు న్యాయము వినుమా !

౨౧౦

ఉ. అల్లదె రాజు లెల్లరు మహాగ్రహవృత్తి భజించి యుందు, శే
నల్లన వారిఁ జేరి వినయంబున సాంత్యవచస్సు లాడి, వా
హొల్లనిచోఁ, బరంబులు ప్రయోగ మొనర్తు నుపాయముల్, పయి
జెల్లు రణంబు ధర్మగతిఁ, జేసురచో జయ మాతృపక్షమై ! ౨౧౧

వ. అల్లు నీతిధర్మధీరంబు లగు సుఖాహు గంధీరభావణంబు లాలించి
ప్రమోదమేదురంబుగా మనోరమ యీరితి మాటు పట్టె. ౨౧౨

క. శివ మగుఁ గావుత నృనరా!

భవాసదయ రాజ్య మేలు భయహీనుడవై,

భవదీయ కుమారులతో,

శివ నమ్మినవారిశ్రీలు చెడవు ధర్మితిక.

౨౧౩

క. పరమాంబాపరివస్యా

పరుఁ డితఁడు సుదర్శనుం, డవశ్య మయోధ్యా

పురముం బ్రాపించుట య

చ్చెరువే! శీఘ్రంబ పంపు సెల విచ్చి మముక.

౨౧౪

ఆ. అమృతతుల్యమైన యనోన్యభావల

క్షణమువోలె రాత్రి గడచె వారి

కచట; వేగ రాజు లది యెల్ల నెఱిగి యి

ట్లాడుకొనిరి నగరియవల నలుక.

౨౧౫

చ. ఇపు డిదె యెత్తివోయి వధియింతము భూపకళంకభూతుఁ గా

శివతి, సుదర్శనుండు కడుఁ జిన్న యయోగ్యుండు పెండ్లి, కాతనిక

నిపుణతమై వధింత, మవసీపతిలక్ష్మి దదీయపుత్రితో

నపహరణం బొనర్త, మటు లాఱుడి వెట్టమి సిగ్గు గాదుకో ! ౨౧౬

చ. వినుఁ డదె తూర్యనిస్వనము, విం డదె మ్రోసెడి శంఖనాదముల్,

వినుండు మృదంగశబ్ద మదె, విం డదె కౌతుకమంగళధ్వనుల్,

వినుడు మహీనురోచ్ఛ్వాతవేదనినాదము మిన్ను ముట్టు, నిం
కను ననుమాన మేల! కను గప్పి వివాహము దీర్చి పుచ్చెడికో.

తే. ఇప్పుడు మన కెల్ల కర్తవ్య మేమి? యనుచు,
రాజు లట మంతనములు పరస్పరంబు
నలుపుచుండ, సుబాహుండు సచివవరులఁ
గలిసి వారల విందుకుఁ బిలువ వచ్చె.

౮౧౮

క. వచ్చెడు కాశీపతిఁ గని
హెచ్చినకోపమున నృపతు లేమి పలుకకే,
యెచ్చటివా రచ్చటనై
రిచ్చనడినయట్టు లుండ తేడు వినతుడై.

౮౧౯

క. ప్రణతుండుఁ గృతాంజలియై
యను, నో రాజేంద్రులార ! యందఱు మీరల్
చనుడెండు, మాగృహము పా
వన మొనరింపుండు, కుడువవలె మావిందుల్.

౮౨౦

క. అది పిల్ల, యథము శుభ మే
యది యెఱుంగదు, హాని గోరె నాత్మ, నెది సే
యుదు! మీరు మహామతులున్
నదయులు, మది నుంచుకొనక శాంతింపవలెన్.

౮౨౧

ఆ. ఆ ప్రగల్భ వినయ హోర్ద సల్లాపముల్
విని, యడంచి పొంగుగినుక, ననిరి:
పుణ్య మాయె, దృష్టి భుజియించినారము,
పొమ్మ తక్కువనులు పూర్తి చేయ.

౮౨౨

క. ఇచ్చటఁ గూడిన నరవతు
లిచ్చల మోదములు పొదల నీసేనలతో
వచ్చినదారిం బోయెద
రచ్చుపడఁగ నిండ్ల జేరి హాయిగ నుండన్.

౮౨౩

ద్రుతవిలంబితము—పతలభాష సుబాహుండు వించు శం

కీతమతిం జనె గిన్న—చెలంగ నీ

క్షీతిపు లేగతిఁ గీచొనరింపఁగా

మతుల నెతురొ మా కన్ యింటికే.

౫౨౮

క. కనుచాటై యతఁ డరిగిన

క్షణమ నృపుల్ చేసికొనిరి సమయం బిట్టల్,

మనము పొదివి యీ పురి బ

ల్మిని గొందము కన్య, జంపి ప్రేల్మిడి వరునిక.

౫౨౯

క. మన కేల కీనుక, యతఁ డే

మొనరించిన నతనిక యది యుండునా గా, కిం

కను గౌతుకముం గని వడిఁ

జనెద మనిరి కొంతమంది సరసు లగు నృపుల్.

౫౩౦

క. పురమార్గంబులు రాజులు

పరిరోధ మొనర్చి మొనల బారులు గొనఁగా,

నరిగి సుబాహుండు తదనం

తరవిధు లన్నియును దీర్చి ధైర్యచలుఁడై.

౫౩౧

క. గౌరవసౌహార్దంబుల

నాట దినము లిష్టభోజనాదుల నల్లుక

శ్రీరమ్యార్చల నలరిచి

పూరించె వివాహవిధులు బుధమోదముగాక.

౫౩౨

మ. పురమార్గంబులు సర్వముం గలయ భూపుల్ స్వీయసైన్యంబులం

బరరోధించు తెఱింగి వార్తకులు చెప్పంగా సుబాహుండు దు

ర్భరచింతావికలాత్ముఁడై, సచివులక రావించి మంత్రింప, నా

దర మొప్పార సుదర్శనుండు శ్వశురుం దర్శించి తా ని ట్లనుక.

క. ఇంక సెల విమ్ము మా కే

జంకు మది బెట్టుకొనక సత్వర, మే నే

శంకయు లేకయు మునిపద

పంకజముల కెఱిగి నిజనివాసముఁ గొందుకొ.

౮౩౦

ఉ. మూఁదన యీ మహీపతులమూఁదలఁ గాంచి తృదంతరంగమం
దేగతి ధీతి నొందకు, మహేశ్వరి భద్ర భవాని సర్వది
గ్భాగములకొ సమీపవశవ ర్తినియై యెవుడుం జరించు, నే
నేగతి నేగితేని ఘటియింపదే రక్ష, ప్రసన్నమూర్తియై !

౮౩౧

క. జామాత్యమత మెఱిగి, కా

శీమహినాథుండు నిచ్చు జెచ్చెర ధనముల్

ప్రేమమునఁ గట్టఁజెట్టి య

థామతి నతనికొ వధువును దరలం బంపెకొ.

౮౩౨

తే. అట్టు లంపి సుబాహుండు నాత్మబలము

లెల్లఁ గూరిచి రక్షగా నల్ల నల్ల

బలసి కొలువ సుదర్శనవరకుమారుఁ

బంపి, తాను సన్నద్ధుడై బయలువెడలె.

౮౩౩

ఉ. జంకును గొంకు లేక ధ్రువసంధికుమారుండు తక రథాళి న
ల్వంకలఁ జాట్టి రాఁ గదలఁ జైడిసంధిబుపయికొ నవోధయా
సంకరుహాయతాక్షి తనపైఁ బరపించు కటాక్షసాళికికొ
గింకరమైన కన్నుఁగవక్రేవలఁ గాంచుచు మేల మాడుచుకొ.

మ. చనువాఁ డాతఁడు గాంచె నెట్టయెదుటకొ సైన్యమ్ము నాత్మీయమా
ర్గనిరోధ మ్మొనరించుదాని గజఘోకారాతిఘోరమ్ము న
శ్వనికాయోద్భటుముకొ శతాంగభరముకొ బాదాతసంఘాతభీ
షణముకొ శంఖమృదంగకాహళరవాశాచుంబినన్నాహముకొ.

క. ఈక్షించి నిర్భయుం డయి,

యాక్షణమ స్మరించి శివపదాబ్జంబుఁ, దదే

కాక్షరమను వాతం దే

విక్షేపము లేని భక్తివృత్తి జపించెకొ.

౮౩౪

- క. కామదుఘామోఘం బగు
కామేశ్వరిజప మతండు కావింపంగా
నేమమున శశికలయుఁ ద
న్నామస్మరణ మొనర్చె నాఘనితోడై. ౪౩౨
- క. కోలాహలపరులై మహి
పాలకు లందఱును నొక్కపాటున బహుపై
న్యాలోలముగాఁ బైఁ బడి
రాలోచించుచు హరింప నపుడ శశికలకా. ౪౩౩
- తే. కాళీరా జా వ్రయత్నంబుఁ గాంచి క్రోధ
తామ్రలోచనుడై యడ్డు తగిలి నిల్చె,
మేరుసార శరాసన ఘోరవృత్తి
నృపుల వ్రేల్చిడి నిపుడ వధింతు ననుచు. ౪౩౪
- క. సారించి దృష్టి రఘుకుల
వీరుం డావైపు శ్వశురువిసంభంబుకా
వారించి జగీషు వగుచు
ధీరత నాసీరభూమిదిక్కున నిలిచెకా. ౪౩౫
- క. ఇరువాగుఁ గలసి బెరసిన
మొరసెకా దుందుభులు శంఖముల్ పటహంబుల్
మురజంబులు కాహళర్పు
ర్పురములు క్షేప్రదప్రదీప్తసంరావములై. ౪౩౬
- క. సన్నద్ధుండై నిలిచిన
యన్న కెదిరి శత్రుజిత్తుఁ డాహవభూమికా
బన్నిన యాతనిపిఱుఁదం
దన్ని యుధాజిత్తు నిలిచెఁ దతసైన్యముతో. ౪౩౭
- క. మన కేల రిత్తకయ్యము
తనపుత్రిక నిచ్చ మెచ్చుధరణీశున కీ

నని కొండలు సేనలతో

ననికే చొలగి పతులు కాంచి రాయోధనమున్.

౮౮౩

శే. శత్రుజిత్తు సుదర్శను, శత్రుజిత్తుని

మఱి సుదర్శనుడున్, శతశరశతములఁ

గ్రోధమూర్ఛితులై యొండొరున్ వధింపఁ

గొంకు లే కింత ప్రహరించుకొనిరి పోర.

౮౮౪

శే. అట యుధాజితుఁ డండ గా, నిట సుబాహుఁ

డండ యయి నిల్చె, సేనాసహస్రకోటి,

వీరు లొండొండఁ బోరఁగా దారుణమ్ము

సోమహర్షణ మయ్యె సంగ్రామభూమి.

౮౮౫

క. కామేశబీజశరములఁ

గామేశ్వరశక్తిరూప కామ్యకథకుడై

కామేశ్వరాస్త్రకీలనుఁ

డై మించి సుదర్శనేశుఁ డాజిఁ జరించెన్.

౮౮౬

శా. శ్రీకామేశి హతాత్ప్రభూత యయి హోచెన్ సింహవాహంబుతో

భీ కల్పించుచు సంభృతాస్త్రవరదీప్తిఁ దుష్టభూపాళికిన్

ధీ కావించుచు మ్రొక్కు భక్తతతికిన్ దివ్యాంబరాకల్పక

స్త్రీకారాకృతిఁ గంఠహారములుగాఁ జెల్పొంద మందారముల్.

క. అది గాంచి యెల్ల నృపు లే

మిది యేమిది యెవ్వ రెవ్వ రీ కేసరిపై

సధిరోహించి కనంబడు

ముదిత యనిరి విస్మయాతిముగ్ధాకృతులై.

౮౮౭

ఉత్సాహ— కాని యా సుదర్శనుండు కాంచి పోల్చి చూపుచున్

దాని నా సుబాహునకును దర్శనం బొసంగె శ

ర్వాణి నన్నుఁ బ్రోవఁ గృపను భయము దక్కి. రాజచం

ద్రా! నమస్కరింపు మెఱిగి తల్లిపాదపద్మముల్. ౮౮౮

క. అంచు నతండు సుఖాహుడు

నంచి శీరంబులు భవానిపదపద్మములం

దుంచి విసమ్రత మ్రొక్కిరి

మించినభక్తి బ్రహ్మమిళితపులకులై.

౫౫౦

క. దేవీవాహనకేసరి

మై వెంచి సటల్ విదల్చి మానుగ గజ్జా

రాసము చేసినమాత్రన

మై వడఁకఁ గరింద్రఘటలు మన మఱి తూలెకా.

౫౫౧

క. నైర్విధ్యజినికి నెదురై

దారుణవాతంబు వీచె, దమములతోడఁ

ఘోరములై దిశ లొప్పెకా,

దారి తెలియ కెల్ల బలము తడఁబడియె నృపా !

౫౫౨

సీ. అది గాంచి ముదిల్గుడై యను సుదర్శనుఁ డిట్లు,

నిజ సైన్యపతితోడ నిశ్చయించి;

తలఁగక సూటిగా దారి తీయుము మేటి

భూభుజు లెం దున్న బౌద్ధుచటిక,

యీదుష్టనరపతు లేమి చేయఁగలార

లెంత కొపించిన నేమి యన్న;

కరణార్థి ననుఁ బ్రోవఁ జండిక చనుదెంచె,

దానిరక్షణ గల్గ దలఁక నేల !

యేగవలె నడ్డులేక యథేచ్ఛ; ననిన,

నడపె వాహిని నటుల సేనాని; దానిఁ

జూచియు యుధాజితుం డటు చూడలేక

క్రుద్ధుడై పల్కెఁ దోడివీరులకు నిట్లు.

౫౫౩

ఉ. ఏల నృపాలురార ! మతిహీనులరై బలవంతు లయ్యు, నీ

బేల సుదర్శనుం డులుకు వీడి చనం గొని కన్యఁ జూచుచుం

గాలు కదల్చు ? రమ్మె ! యొక కామిని సింహముపైని నెక్కి రా,
బోలునె బీరముల్ విడువ ! బూనుడు కొట్టుడు పట్టు డుద్ధతి.

క. మీ రందఱు లజ్జ విడిచి

పోరక యున్నను, నొకండ పోరెడ, గొందుం

జారువిభూషణ గన్య న

వారణ, హరిసాముగ గొనునె వంచక మెందు ? ౮౫౫

మ. అనుచుక సైన్యము లెల్ల గూర్చి మనుమం డండక విజృంభింపగా

ధనువుం బూని గుణంబునం దొడిగి రత్న స్వర్ణ పుంఖ ప్రథా

కన దాభీల శిలీముఖవ్రజము నాకర్ణాంతము లాగి వే

సెను వా డల్క-మెయి కొ సుదర్శనుతనుచ్ఛేదంబు గావింపగాక.

క. కర్మారకపరిమార్జిత

మర్మచ్ఛేదక నిశాత మాగ్ధణతతి దు

ష్క-ర్మం డేయ సుదర్శను

దోర్మి కొ ఛేదించె వాని నొక్కటఁ జెలుచక.

౮౫౬

క. అక్షీణప్రౌఢి ననే

కాక్షాహిణు లొక్కపెట్ట నాతని ముట్టక

వీక్షించి, దుర్గ, యాశ్రిత

రక్షణ, శిక్షింపఁ గడఁగె రయమున వారిక.

౮౫౭

శా. బాణసారము లా యుధాజితునిపై వర్షింప, నాబాణముల్

నానాశస్త్ర సముద్యోగ పటు నానా భీక రాకారముల్

తోనం దాలించి యా యపారభటసందోహంబుఁ దూలించె న

శ్వానీకంబు శతాంగపూర్వముగ నాహరించె మీకం ద్రుటిక.

క. కను మూసి తెఱచులోనన

మమమండు యుధాజితుండు మడసి రథమునం

గననైన నొక్కపెట్టున

మిను ముట్టెక జయరవం బమేయోత్సవమై.

౮౫౮

శే. తొలగిన నృపాలు రది గాంచి పలుకు లేక,
విస్మయంబున నిశ్చేష్టవృత్తు లైరి;
అంత దుర్గా ర్తినాశిని యైన దుర్గఁ
బ్రయతుడై నుతియించె నుబాహుఁ డిట్లు.

౮౬౧

క. మ్రొక్కెద జగదంబ ! శివా !
మ్రొక్కెద భగవతి ! భవాని ! మ్రొక్కెద దుర్గా !
మ్రొక్కెదఁ ద్రిజగద్ధాత్రీ !
మ్రొక్కెద దేవీ ! మహేశి ! మ్రొక్కెదఁ జంపీ !

౮౬౨

క. మ్రొక్కెద శాంతికి విద్యకు
మ్రొక్కిడెదఁ విశ్వతతకు మ్రొక్కెద శ్రీకై
మ్రొక్కెదను మోక్షదాత్రికి
మ్రొక్కెద వరదాత్రి కేను మ్రొక్కెద హ్రీకై.

౮౬౩

తే. సగుణగా నిన్ను నిర్గుణఁ సంస్తుతింతు,
నల్పబుద్ధిని, నీరూప మరయఁ గలనె ?
పొగడు పెట్టు విశ్వమాతఁ బ్రభుతకీర్తి
బరమశక్తిని భక్తార్తిహరణ నిన్ను !

౮౬౪

క. నీవే వాగ్దేవత వపు,
దీవే సర్వగతబుద్ధి, వీవే మతి వా,
దీవే విద్యపు, జీవుల
కీవ గతి, మనోనియంత్రి నెటులం బొగడక ?

౮౬౫

క. హరి హర విధి సురవరు లన
వరతము నీగుణము లెన్ని పారము గనిరే ?
చరితము నీయది పొగడం
దరమే, గుణబద్ధభిన్నధర్ముడ నాకు ?

౮౬౬

తే. సాధుసంగతి జను లేల సలుప రయ్యె !
చిత్తశుద్ధి ప్రాసంగికసిద్ధము కదె ?

అమరదే నాకు నల్లునమాగమమున
నద్భుతం బీ భవద్దర్శనాః ప్రిలక్ష్మి !

౮౬౭

ఉ. ఏయది కొరు నాత్మభవుఁ, డేయది యెప్పు హరుండు వేడునో,
యేయది కేశవుండు సుర లింద్రుండు హానులుఁ గాంక్ష సేతురో,
యాయది, ధన్యుడ౯, శమదమాదిసమాధులు నేవి లేక, నా
కీయెడ నబ్బె దుర్లభ మిదే భవదీయసుదర్శనం బహో !

౮౬౮

క. నే నేడ మందమతిని, భ
వానీ ! నీ వేడ నమ్మ ! భవభేషజహా
దానవు, ని న్నెఱుంగంగా
నూనితి భక్తానుకంపనోద్యత వగుట౯.

౮౬౯

వసంతతిలక — ఏమంచు నిన్ను నుతియింత సుదర్శనుక నేఁ
డిమాడ్కిఁ గాంచితి, హరించితి కష్ట మంబా !
యీ మేటి శత్రుల వధించితి వీరక, బుణ్య
శ్రీ మించు సీచరిత, శిష్టజనానుకంపా !

౮౭౦

క. భావించి చూడఁ, దల్లి !
స్థావరజంగమధరిత్రి సాతవె నీవే,
యేవిత యీ సుదర్శన
దేవుని యిచ్చించి రిపు వధించుట దయనో ?

౮౭౧

తే. జనని ! నీపాదభక్తయశస్సు దిశలఁ
జాటఁ గల్పించినా వీ ప్రశస్తకథను;
గాక, యీపుణ్యు డెల్లు మత్కన్య వలచి
గెలుచు రణకోశలం బెట్టు లలవడఁ గను ?

౮౭౨

తే. జన్మ మరణాది భయ మెడసలుపు నీకు
నిష్ఠుకోరికి దీర్చుట దేమి వింత ?
భక్తులు నుతియెత్తు నినుఁ బుణ్యపాపముల క
తీతవుక సగుణవు గుణాతీత వనుచు.

౮౭౩

క. ఎఱుంగను బీజము భజనము

దరిసెన మొసంగితివి నేడు, ధన్యుడ, భవనే

శ్వరి ! నీ మహిమాతిశయం

జెఱుంగన్, బ్రకటించి తిట్టు లింతే తల్లీ !

౨౭౪

శే. అట్లు వాడు నుతింపఁ బ్రీతాత్మ యగుచు,

శివ, ప్రసన్నముఖాబ్జ సుస్నిగ్ధమూర్తి,

వేడికొమ్ము వర మృగ, నాడు భక్తి

నమ్ముడై వేడె నాజగన్మాత నిటుల.

౨౭౫

శా. స్వారాజ్యంబు నఖండభూవిభవముం బ్రాపించుటే నొక్కటం

నేరంబోలునె నీదుదర్శనమహానిశ్చేయస్ప్రాప్తితో,

నీరమ్యాదృశ్యతమూర్తి ముజ్జగమునన్ నిస్సేమ, మారూపు నే

డారూఢించిన, దేగృతార్థుడ, మతే మర్థింతు ని నోశివా! ౨౭౬

క. యాచింతు నొకటి దేవీ !

నీచరణాబ్జముల భక్తి నిశ్చలకలనం

బై చిత్తంబున వెలయుచు

మోచన మొనరించుగాక మోహము నాకున్.

౨౭౭

క. మఱియుం దల్లీ ! కాళీ

పురమున దుర్గాఖ్య పూని పురసంరక్షా

కరశక్తివై సుదర్శనుఁ

బరిరక్షించినవిధానఁ బాలింపు సదా.

౨౭౮

క. ఏవఱకు సుస్థితం బయి

యీ వారాణసి వెలుంగు నిమ్మహిలో, నీ

వా వఱకు సుప్రతిష్ఠిత

ధీ వెలయఁగఁ గావవలయు దీని భవానీ !

౨౭౯

క. భద్రస్వరూప! సకలా

భద్రంబులు లోకమునకుఁ బాయఁగ విద్వి

ట్నిదం బొనఁగూర్చుచు ని

ర్నిద్రముగా నాకు నిమ్ము నిఖలశుభములున్.

౪౮౦

శే. ఎదుర నిటు పల్కి మ్రొక్కు నరేంద్రుఁ గాంచి

పలికె దుర్గతినాశిని పరమదుర్గ,

ధర వెలయుదాఁక నీముక్తిపురి వదలక

యఖలలోకరక్షార్థ మిం దధివసింపు.

౪౮౧

ఉ. అంత సుదర్శనుండు ప్రమదాన్వితుడై దరిఁ జేరి దేవి క

త్యంతవిసముఁడై యెఱఁగి యంబకు నిట్లను, నీక చెల్లెఁబో

నుంతయు భక్తి లేని ననుఁ జూచి కృపామతిఁ బ్రోచు తెన్న, నే

కాంతుల భక్తితత్పరులఁ గావఁగ నెందఱు లేకు దేవతల్ ! ౪౮౨

శా. నీవే లోకము రక్షసేతువు కృపక నిర్మించి లోఁగొందు, నో

దేవీ ! నోముటయున్ విచిత్రమె ననుక, దీనుండ నర్థింతు నీ

సేవాసక్తుడ; నాజ్ఞ యేమి? యెది నే జేయంగ నో? నెందు నక

బావంగోరెదో ? యింద నిల్చెదనో ? సమ్మాధుండ శాసింపుమా !

ఉ. నావుడుఁ బ్రీతి నించు నయనంబులఁ దప్పక చూచి యిట్లనుక

దేవి, సుదర్శనా ! కదలి నీ విపు డేగి యయోధ్యకున్ సమ

స్తావని యేలుకొమ్ము స్వకులాగత మాదిన్మౌపాలవైఖరిక

నావరివస్య యేమట కొనర్చుము నిత్యము మూఁడుప్రొద్దులక.

శే. ననుఁ బ్రతిష్ఠించి సాకేతనగరపాటి

సర్వసేయుము ప్రజానో సహర్షిశమ్ము,

చేయఁగావలె బలితో విశేషపూజ

యప్తమిఁ జతుర్దశిన్ సవమ్యాఖ్యతిథిని.

౪౮౩

క. శరదాగమమునఁ బరమా

దరమున నవరాత్రదీక్షఁ దాలించి శ్రద్ధా

పరత మహాపూజ సలుపు,

మరుదుగ నీరాజ్యమున శుభావళిఁ గూర్తున్.

౪౮౪

శే. వైత్రమున నాశ్వినమున నాషాఢమాఘ
వేళలక నవరాత్రార్చ విహిత మనఘ !
కృష్ణపక్ష చతుర్దశి ప్రియయు నాడు
నష్టమిని జేయనలె విశేషార్చనమ్ము. ౮౮౭

క. పలుకుచు నిట్లు దయారస
మొలికెడి నుడు లేదుర మ్రొక్కి యున్న రఘుడు మై
పులకించి యుండ నందఱు
నిలకింప నదృశ్య మయ్యె దేవి యచటనే. ౮౮౮

దే. అంత మ్రొక్కిరి నృపులెల్ల రానతు లయి
యాసుదర్శను, మఘవాను నమరులట్లు;
వానిని సుబాహుడును మ్రొక్కె బ్రయాతుఁ డగుచు.
నఖలనృపు లిట్లు లని రయోధ్యాధిపతికి. ౮౮౯

క. మా కెల్లరకుం బ్రభుఁడవు,
నీకింకరులము, యథేచ్ఛ నిలిచి యయోధ్యక
వీరక శాసింపుము మము,
నీకరుణం జూడఁ గలిగె నిఖలేశి శివక. ౮౯౦

క. నీవే ధన్యుడవు ప్రభూ !
యా విశ్వేశ్వరి భవాని యావిజనని శ్రీ
దేవి సనాతని స్త్రీకై
యావిర్భావంబు నొందె ననఘచరిత్రా ! ౮౯౧

క. మాయోమోహితులము ధన
జాయారతమతుల మేము సంసారసము
ద్రాయునితులము కామా
ద్యాయతుల మెట్లు తెలియఁ నగుఁ దన్మహిమల్ ! ౮౯౨

చ. అడిగెదమయ్య ! చెప్పు మొక యర్థము, నీ కెఱుంగంగరాని దే
యెడలను లేదు, ప్రీతి మము నెల్లర సంస్మృతివార్ధినావనై

గడపుము, దేవిరూప మెది, కాంచుట యెట్లు, ప్రభావ మెట్టి, దే
యెడ జనియించు, నెట్లు? లది యెల్లయుఁ దెల్లము సేసి ప్రోవవే!

తే. అట్లు లర్థింప వారిప ల్కా-లకించి,
యలరి ధ్రువసంధినుతఁడు మార్వలికె నిట్లు:
దేవి నెదలోన ధ్యానించి, భావభీతిఁ
జిత్రిత మొనర్చి తన్నూర్తి జేరి మొక్కి.

౫౯౪

సీ. బ్రహ్మాదు లెఱుంగని పరమార్థ మేమని
తచ్చురితము చెప్పవచ్చు నాకు?
జగము పాలించెడి సాత్త్వికశక్తి మ
హాలక్ష్మీ యద్దియే యాదిత్య క్తి,
రాజసియై సృష్టి యోజించుఁ, దామస
రేఖఁ దాలించి సంహరించును దుది,
నీమూఁడుశక్తుల కామూలకారణ
శక్తి నిర్గుణ పరాశక్తి యదియ,

యదియ సర్వేష్ఠితప్రద, యైన దాని
యోగులే గాక తెలియలే రొడ్లు సంత,
సుఖసమారాధ్య సగుణయే నుండు, దాని
బుధులు భావించి సేవించి పొందుచుండు.

౫౯౫

వ. అది విని నుదర్శనునకు రాజు లిట్లనిరి.

౫౯౬

క. బాలుఁడ వేగితి వడవికి,

నేలాగునఁ దెలియఁ జాలి తీవరశివ? నీ

వేలీల నుపాసించితి?

పాలించి ప్రసన్న యగుచు వచ్చిన దెట్టుల్?

౫౯౭

ఉ. నావుడు వాఁడు పల్కెఁ జిననాటనె నామైను, గామబీజసం
భావన భావవీధి, ఋషివర్యులు సెప్పఁగ దాని నాపరా
దేవిగ నిశ్చయించితి మదిక, స్మరియింతు నహర్నిశం బదే,
సేవ యొనర్తు దానికె, రచించెద నంజలి భక్తి దానికే!

౫౯౮

తే. వాని నాలించి నృపు లెల్ల దానిఁ బరమ
శక్తిగ నెఱింగి తత్పరాభక్తియుక్తు
లయి సెలవు పొంది చని రిండ్ల, కంతఁ జనిరి
కాశికిఁ మామ, యల్లుడు కోసలముకు.

౮౯౯

క. ఆకర్ణించి సమస్తము
రాకొమరుఁడు జయముఁ గొంచు రాఁ గాంచి యనే
కాకారోపాయసముల
సాకేతనివాసు లెల్ల సలిపిరి పూజల్.

౯౦౦

క. ఇడుగో నమ్మ! సుదర్శనుఁ
డిడుగో ధ్రువసంధిసూనుఁ, డిడుగో మనరా,
జిడుగో దేవీవరుఁ డని,
జడిగా లాజలును బూలుఁ జల్లిరి ముదితల్.

౯౦౧

క. మంత్రులుఁ బ్రకృతులుఁ బుతి కా
మంత్రంపఁగఁ, బొగడ వందిమాగధులు, యజ
ర్మంత్రములు సెప్పవిప్రని
యంత్రులుఁడై నగరు సొచ్చె నాతఁడు ప్రీతిక.

౯౦౨

తే. అ ట్లయోధ్యను బ్రాపించి యందు ముందు
మిత్రపరివృతుఁడై పోయి, శత్రుజత్తు
మాత దర్శించి, పుత్రశోకాతిదీన,
జనవిభుఁడు మ్రొక్కి యిట్లను వినతుఁ డగుచు.

౯౦౩

ఉ. తల్లి! త్వదీయపుత్తుఁడు యుధాజితుఁడుక బడి రాజిఁ, గాని నా
వల్లనుగాదునూ, శివయె వారలఁ గూల్చె, నవశ్యభావి పోఁ
జెల్లునె యేమి చేసినను, జీవుఁడు కర్మకు వశ్యుఁడౌచు సం
ధిల్లిన సౌఖ్యదుఃఖములఁ దేజుడు కుడ్డక, చింత నొందకే!

౯౦౪

క. మాతల్లి మనోరమ యెటు,
లాతీరున నిన్నుఁ గాంతు, నణుమాత్రమ్ముకొ

మాతా! చేయను భేదము,

చేతుక దానుడను సేవ, చేకొనవె కృపక.

౯౦౫

క. దైవాధీనము సర్వం

బానంతయు మనము మార్చునట్టిది గలదే?

కావున కోకం బగు నెడ

జీవుడు కోపింపరాదు చింతావశుడై.

౯౦౬

క. దారుమయం బగు యోషా

కారం బెటు సూత్రధారుకరవశమై పొం

గారుచు నాడుచు బడు, నా

తీరున దేహియు స్వకర్మక్రిప్పల నాడుక.

౯౦౭

చ. వనటఁ గృశింపలేదు వనవాసము చేసెడుచోఁ, బురాకృతం

బనుభవసీయ మంచు హృదయమ్మున నమ్మిన నేను; చూడు నా

జనని యనాథ, తాత వడె, సంభ్రమ మెత్తి వనంబునం జనం

గనుఁగొని చోరు లూడ్చిరి నగలే ధనముక గల దారిబత్తెముక.

తే. ఈ విదల్లుండు దాదియు నేగ వెంట,

బాలపుత్ర నిరాశ్రయ బేల జనని,

నను భరద్వాజనాశ్రమంబునకుఁ గొంచు

బోవ, మునులుఁ దత్పత్తులుఁ బూర్ణకృపనను.

౯౦౮

క. ఫల నీవా రాహరం

బుల మముఁ బోషించినారు, పొందను దుఃఖం

బలనాడు, నేడు రాజ్యం

బు లభించియు హెచ్చునుఖము పొందను దన్ల !

౯౦౯

క. నీవారధాన్యభక్షణ

నే నర, మీరాజ్యభోగ మింతటికంటె,

నీవారాశి నరకమునఁ

బోవడు, రాజ్యాశి యటకుఁ బోవు ధ్రువముగా.

౯౧౦

క. నైరము మాత్స్య మహం
కారము నే నెఱుంగ, నెఱుక గలుగునకుడు ధ
ర్మారంభం డయి యింద్రియ
వారంబు జయించి తలగవలె నరకంబున్.

౯౧౨

శే. అఖలయోనిసామాన్య మాహారసుఖము,
ధర్మము మనుష్యజన్మసాధ్యమ్ము, ధర్మ
తంత్రుడై యుండవలె భారతమున నకుడు;
ధర్మమే స్వర్గమోక్షప్రదంబు తల్లీ!

౯౧౩

క. వీలానతి యావాక్యము
లాలించి, విలజ్జికోద్యదశ్రునయనయై,
తూలగ సుతశోకం, బనె
నీలీల సుదర్శనునకు నెంతయు బేర్కెన్.

౯౧౪

ఉ. తప్పలు సైపు నాయెడ సుదర్శన! తప్పలు లేవు నీయెడం,
దప్ప తలంచుపుత్రకుని దండ్రుని వారణ సేయనైతి, వా
రిప్పుడు వారికర్మఫలమే భుజియింతురు, నీవు చంపలే
దప్ప! తదీయపాపములకై వగ నొందెద, గాదు వారికై!

౯౧౫

క. శోకముఁ గోపము నీపై
నేకొశంబునను లే వొకింతయు, నికపై
నాకొమరుండవు నీవే,
నాకు మనోరమయె యప్ప, నానుడి వినుమా!

౯౧౬

క. భగవతికృపచే రాజ్యము
సుగమంబు నకంటకముగఁ జొప్పడె, బ్రజలన్
సుగతిం బాలించుచు, సా
ఖ్యగరిమ శోభనము లొందు, కల్యాణగుణా!

౯౧౭

వ. సుదర్శనకుమారుం డామెవాక్యంబు లాకర్ణించి కృతార్థుండ నైతి
నని వీలావతకి మ్రొక్కి నెలపు నైకొని, యంతకుమున్న నిజమాత

వచ్చి నిలిచియున్న, మనోరమం బగు మనోరమాభవనంబు జేరి
మంత్రుల నెల్లర రావించి దైవజ్ఞసార్వభౌమునిచే శుభముహూ
ర్తంబు నెట్టించి యిట్లనియె. ౯౧౮

క. సింహాసనేశ్వరికి నై
సింహాసన మొండు రాజశిల్పులచేతకొ
రంహాగతిఁ దొల్గొల్త ని
రంహ స్వర్ణ మణి ఘనము నమరింపవలెకొ. ౯౧౯

క. ధర్మార్థకామమోక్షద
శర్మాత్మక నటఁ బ్రతిష్ఠ సలిపి పరాంబకొ,
బేర్కొ రామాదులక్రియ
నర్పిలిఁ బూజించుచుం బ్రజావన సేతుకొ. ౯౨౦

క. నాగరికు లెల్ల భక్తి
శ్రీగరిమకొ దాని నేపుడు సేవింపఁగనొ,
నీఁ గలది కోర్కె లన్నియు
వేగమె యాశక్తి నుండు, విండు శివ యదే! ౯౨౧

క. శాసనము వించు మంత్రులు
ప్రాసాదం బొండు రత్నభర్తృమనోజ్ఞో
ల్లాసము గావింపఁగాఁ
జేసిరి శిల్పులను బంచి శీఘ్రకర్ణులై. ౯౨౨

తే. ప్రతిమఁ జేయించి శుభముహూర్తమున దాని
నందులఁ బ్రతిష్ఠ గావించె నవనివిభుఁడు,
హవన మొనరించి పూజించి యఖిలదైవ
శోతముల వేదవిహితవిధ్యుక్తముగను. ౯౨౩

ఉ. ఆయెడ నుత్సవంబు ప్రమదావహ మయ్యె, ద్విజేంద్రవేదసా
రాయణమంజరావము సెలంగఁగ నొక్కట ఋశ్వరంబు వే

జేయెడ చూజువశ్రుతులు, నింకొకచో శుభసామితు, లే
చూచు నభర్వణోచ్చరితశస్త్రసునాదము రక్షసేయఁగాక. ౯౨౮

క. వాయించువారు వీణలు,
మ్రోయించెడువారు వేణమురజాదికముల్,
జైయంచు నాడువారును
నై, యత్సవ మొప్పె నతులహస్తోత్సవమై. ౯౨౯

క. ఆవిధిఁ గడు నైభవమున
దేవిని స్థాపించి నిష్ఠ దీపింపఁగాఁ,
గావించి బహువిధంబగు
సేవ, యతం డెక్కె దండ్రిసింహాసనముక. ౯౩౦

క. క్షితిఁ బాలించెను ధర్మ
న్రతుఁడై రాముం డితిండు రఘుఁ డితఁ డంచుక
నుతియించుచుండ సాధులు
సతులై సామంతులెల్ల నయమునఁ గొలువక. ౯౩౧

తే. వర్ణములు నాశ్రమంబులు వరుస నాల్గు
నాల్గుగా ధర్మపాదముల్ నాలు గయ్యెఁ,
బ్రజలు ధర్మిష్ఠులై సుఖింపడిరి, శాంతి
వర్ధిలె, సుదర్శనునిరాజ్యపాలనమున. ౯౩౨

క. వెలసెన్ దేవాయతనం
బులు గ్రామగ్రామములను, బూజోత్సవని
శ్చలఃసతిఁ బెరిగెను బ్రజ, కో
సలదుర్గయశస్సు ప్రాకె సకలాశలలో. ౯౩౩

క. కాశీపురిని సుబాహుం
డీశీప్రతిమప్రతిష్ఠ యెసఁగింపఁగాఁ,
గాశీదుర్గ యటంచుక
దేశాంతరములను దానిదీప్తి వెలింగెక. ౯౩౪

క. భూజను లెల్లరు భక్తు
 ద్వేజతులై, శ్రద్ధ, దాని, విశ్వేశ్వరు నే
 యోజ సమర్పించెద, రా
 యోజం బూజంపఁ దొడఁగి రుక్తవిధులఃఖింక. ౯౩౦

క. భారతభువిలో నెల్లెడ
 వారుక పీ రనక యెల్లవర్ణంబులవా
 రారంభించిరి నిత్య
 శ్రీరమ్యంబుగ భవానిసేవ లొనర్చుక. ౯౩౧

క. నుతియింతు రాగమోక్ష
 స్తుతులక. శ్రీదేవి శక్తి సూక్తజపంబులో
 మతి నుంతురు, ధ్యానింతురు,
 సతతంబుక దుర్గ జనులు, సడలనిభక్తిక. ౯౩౩

క. హవణింతు జనులు నాలుగు
 నవరాత్రమహోత్సవములు నానాగతులక,
 హవనార్చనాగంబుల
 శివఁ గొల్తురు, శక్తిసేవ సేయుదు రెపుడుక. ౯౩౪

వ. ఈ పుణ్యంబగు నాఖ్యానంబు శ్రోత్రపర్వంబుగా జనమేజయ
 భూకాంతం డాకర్ణించి, దేవా! నవరాత్రవిధానం బేవిధంబైయుండు;
 నందు శరదుత్సవవిశేషం బెట్లు కర్తవ్యంబు; దానిఫలం బెట్టిది; సమ
 స్తంబును విస్తరంబుగా సెల విచ్చి యనుగ్రహింపవే యని వేదీన
 వ్యాసమునీంద్రుం డి ట్లనియె. ౯౩౫

నవరాత్ర వ్రత విధి వర్ణనము

క. రాజా! శ్రద్ధాభువనై
 నే జెప్పెడి చాలకించి, నిలుపుము మతిలోఁ,
 బూజింపవలయు ముఖ్యము
 గా జనులు శర ద్దసంతకాలముల శివక. ౯౩౬

ఉ. కాలునిదంష్ట్రయుగ్మ మనగా విలసిల్లు వసంతమున్ శర
త్కాలము, ఘోరరోగమృతికారణమున్ బహుద్యుమంబు లా
వేశలు సర్వజీవులకు, విశ్రుతభక్తి వివేకశాలు రీ
మూల మెఱింగి చండికకుఁ బూజ లొనర్చు విశేష మత్తటిక.

తే. వానికై ముందుగా నమావాస్యనాడ
కూరిచి సమస్త యోగ్య సంభారవార
మాదినంబున విధి హవిష్యాశనంబ
యేకభుక్తం బొనర్చు రెంతే శుచు లయి.

౯౩౮

తే. సమతలము శుభ మా ప్రదేశమ్ము చూచి
మండపమ్ము పోడశవాస్తమానముగను
బరగఁగాఁ బదునాఱు స్తంభమ్ము లన్ని
ధ్వజములు వెలుంగ నిర్మింపవలయు ముందు.

౯౩౯

క. శారం బగు మృత్తికతో
జేరివి గోమయము నలికి, చిత్రతసుశ్రీ
మీఱఁగ వేది చతుర్నా
న్తారంభ మొనర్పవలయు హస్తోచ్ఛయమున్.

౯౪౦

వ. అట్లు శుచిరమ్యంబుగఁ బీఠాస్థానంబు కల్పించి విచిత్రంబు లగు
హోరణంబులు నిర్మించి స్థితం బగు వితానంబు విరచింపజేసి —

క. ఆరాత్రియె శ్రీవిద్యా
పాఠగులను వేదవాదభాసురుల సదా
చారుల దాంతలుఁ దంత్రవి
శారదుల పరింపవలయు సద్భాసురులన్.

౯౪౧

వ. సాధకుం డంత వేగునంతకుం బ్రతీక్షించి, ప్రతిపద్ధివసంబున విధివిధా
నంబుగా నదీ తటాక వాసీ కూపంబుల లభ్యం బగుదానను, దదలా
భంబున నిజగృహమందుం గాని, ప్రాతసాన్నినం బాచరించి, తాత్కా
లిక నిత్యకృత్యంబులు తీర్చి, ఋత్విగ్ధరణం బొనర్చుట కర్తవ్యంబు.

అందు సద్విజుల మధుపరప్రాశనపూర్వకంబుగా సర్వపాద
వస్త్రాలంకరణములచే యథాశక్తిగా విత్తశాస్త్రవర్జ్యంబుగా
బూజింప నగు. ౯౮౩

క. విప్రులు సంకోషించిన

క్షీప్రమ పరమేశ సంతసించును, సంపూ

ర్ణప్రతిభ గాంచు గార్యము

లప్రతిహతభక్తి వారి నర్చించినచో.

౯౮౪

వ. అయ్యెడ శ్రీదేవీభాగవత దుర్గాసప్తశతీ పాఠార్థంబు బ్రాహ్మణోత్త
ములఁ దొమ్మిదిమందిసిగాని, యేవురంగాని, మువ్వరంగాని, వరించు
టుత్తమంబు. అశక్తపక్షంబున శాంతండు నరసింహుండు నగు నొక
బ్రాహ్మణు నైన వరించుట ధర్మంబు. ౯౮౫

క. నైదికమంత్రంబులతో

నాదిక్ స్వస్తిక్ వచించి, యంతట భక్తి

వేదిక సింహాసన మిడి

(శ్రీ) దేవిక్ విధిఁ బ్రతిష్ఠ సేయఁగ నొప్పక.

౯౮౬

సీ. క్షామాంశుకము సర్వసంపన్నముగ దిద్ది

దివ్యోత్తరీయంబు దీర్చవలయు,

రత్నభూషాళి గ్రాలఁగ మెడ ముత్యాల

పేరులు వ్రేలాడ వేయవలయు,

శంఖచక్రగదాబ్జ చారు చతుర్హస్త

మూర్తిగాఁ గల్పింపఁ బూజవలయు,

గాక యష్టాదశ ఘనబాహురూపగా

బహ్వయుధములఁ గూర్పంగనగును,

సర్వలక్షణశోభాభ్య సౌమ్యరూప

నా సనాతని నర్చింపనగును బ్రతిమ,

నట్లు గాదే నవార్ణమంత్రాన్విత మగు

యంత్రమునఁ బూజి ఫేయుట యైన నొప్పక.

౯౮౭

శే. పంచస్థలవయతము సువర్ణరత్న
యుక్తము బహుప్రణ్యత్తోడకంబుఁ
గలశము మంత్రసంస్కృతగరిమఁ గూర్చి
పూజకై నిల్పవలయుఁ దత్పార్శ్వభువిన్.

౯౪౮

క. పూజాసంభారసువి
భ్రాజిత మొనరించి పార్శ్వభాగములు, దిశల్
యోజింపవలయు మంగళ
భాజనఘోషముల గీతవాదిత్రములక.

౯౪౯

వ. మఱియు, రాజా! యీమహావ్రతారంభంబు హస్తాన్వితం బగు స్రుతి
పత్తిధియంద సంతల్పించుట సర్వకామదం బగు; నానాడ యథా
శక్తిగా నువవాసమో, నక్తంబో, యేకభక్తంబో, నియమంబు
నినిశ్చయించి—

౯౫౦

క. ఈనియమంబునఁ దల్లి!
నే నవరాత్రవ్రతంబు నిర్వర్తింతున్
శ్రీనిత్యదాత్రి! జగదం
భా! నా కెల్లడలఁ దోడుపడవే యిందున్.

౯౫౧

వ. అని సంతల్పించి శీఢేవీసాహాయ్యం బర్చించి, యథావిధి మంత్రపూర్వ
కంబుగఁ బూజ సేయఁ గడంగవలయు; సర్వాదికం భావరించి,
చందనాగురుకర్పూరంబులను, సుగంధంబులను, మందార కరజాశోక
చంపక కరవీర మాలతీ బ్రాహ్మ్యది నానావిధకుసుమంబులను,
శుభంబు లగు బిల్వదళంబులను, శ్రీదేవిక జగద్ధాత్రిం బూజించి, సూప
దీపంబు లర్పించి, నారకేశ మూతులుంగ దాడిమీ కదళీ నారంగ
పనస పూర్ణఫలాది నానావిధభోజ్యఫలంబులను, మృష్టాన్నంబుల
నైవేద్యంబు సమాచరింపవలయు.

౯౫౨

క. మాంసాశను లగు వారలు
హింసాబుద్ధి ద్యజించి యీయం దగు ని

స్సంశయముగ బలి దేవీ

శంసితమతి ఛాగ పోతి సైరిభము లెవే.

౯౫౩

ప. క్షత్రియాదు లగు వర్ణంబులవారి కీ బలివిధానంబు యజ్ఞకృతం
బగుట నహింసయై నిశ్చేయసకరం బగుచు విశేషితపశువునకు ధ్రువ
ముగా స్వస్థప్రదమ్ము నై శోభిల్లు.

౯౫౪

క. కుండం బైనను గాదే

స్థంజిలమే హోమమునకుఁ జాలెడికొలతక

నిండగు ద్రికోణరూపం

బుండఁగ నిర్మించి గడఁగ నొప్పు హవనముక.

౯౫౫

తే. నిత్యము నథశ్శయానుఁడై నియతి మూఁడు

ప్రొద్దులుం బూజసేయుచుఁ బుణ్యనస్తు

నివహమున గీత వాదిత నృత్య ముఖ్య

విధులను మహోత్సవంబు గావింపవలయు.

౯౫౬

న. మఱియు నీయెడ నవశ్యంబుగాఁ గుమారీపూజనంబు నిత్యకర్తవ్యం
బై యెసంగు; నది దివ్యంబు లగు వస్త్రాలంకరణంబులను సుధా
మయంబు లగు భోజనంబులను జేయం దగు; నిట్లనుదినంబు నేకైక
కుమారింగాని, యేకవృద్ధి, ద్విగుణవృద్ధి, త్రిగుణవృద్ధులయం
దొక్కటిచేఁగాని, సాధకునివిభవానుసారంబుగా విత్తశాత్ర్యం బొనర్చక
పూజింప నగు.

౯౫౭

క. ఒకయే డగునది గంధా

దికభోగము లింతయేనిఁ దెలియనిదా బా

లిక గావునఁ దగ దది పూ

జకు; నట్ల పడేండ్లు దాఁటఁ జన దర్శింపక.

౯౫౮

ప. రెం డేడుల కన్యక కుమారి నాఁబడు; దాని నచ్చింప, దుఃఖదారి
ద్రవ్యంబు లెడనేని శత్రుక్షయం బొనగూర్చి ధనబలాయుష్యంబులు
వర్ధిలజేయు. మూడేండ్లది త్రిమూర్తి యనంబడు; దానిఁ బూజిం

చిన దీర్ఘాయుష్యంబును బుత్త్రపౌత్రాదివృద్ధియుఁ జేయు. నాలుగు
వర్షంబులకన్నెయ కల్యాణినామ; విద్యార్థులును, విజయార్థులును,
రాజ్యార్థులును, సుఖార్థులును, సర్వకామదయగు గల్యాణి సేవిం
తురు. పంచాబ్దంబులది కాళికాయనంబరగు; దాని భక్తిభావంబుననర్చిం
చిన నరుండు శత్రునాశనంబు సాధించు. ఆఠహాయనంబులకన్య
జంజిక యందురు; దాని నైశ్వర్యధనకాములు సంపూజింతురు.
సప్తశరద్వయస్క శాంభవినాఁ జెలంగు; దాని నిత్యవసివస్యచే దుశ్శి
దారిద్ర్యనాశనంబగు; వెండియు నృపుండు తత్పూజచే రిపునృపాల
సమ్మోహనంబు సాధించి సంగ్రామరంగంబుల జయశాలి యగు.
ఎనిమిదేండ్లది దుర్గ; దానినిఁ గూరశత్రువినాశార్థంబు నుగ్రకర్మ
సాధనంబులను బరలోకవిజగీషనుం గొల్తురు. ఇఁకఁ దొమ్మిదేండ్ల
కన్య సుభద్ర యనంబుడు; దాని వాంఛితార్థసంసిద్ధికై సదా సమ
ర్చింతురు. మఱి షడేండ్లది రోహిణి; దానిని రోగనాశనంబునకై
విధివిధానంబున నర్చింపవలయు. ఈ కుమారీపూజనంబు— ౯౫౯

క. శ్రీరస్తను మంత్రముకోఁ

బ్రారంభింపంగ నగును బ్రాకృతు లెల్లఁ;

శ్రీ రమ్య బీజ మంత్ర

ప్రారంభముగా నొనర్తు ప్రాజ్ఞులు మఱియుఁ.

౯౬౦

న. కుమార్యాదిక పూజామంత్రంబు లేతదర్థంబులై సన్మంత్రి వేద్యంబులై
యుండు.

౯౬౧

క. ఏది కుమారుని తత్త్వము

లాదిన్ సృజించుచు, నేది కాదులను మహేం

ద్రాదుల సృజించునో, స

ర్వాది యగుఁ గుమారి దాని నర్చింతు నినుఁ.

౯౬౨

తే. సత్త్వము రజస్సుఁ దమ మనఁ జని త్రిమూర్తి

యై మరల వానిచే ననేకాకృతు లయి

వరలుచుఁ ద్రికాలసంవ్యాప్తిఁ బరగు నేది,
యా త్రిమూర్తినిఁ బూజించు నాదిశక్తి.

౯౬౩

క. తను సర్వించెడిభక్తుల
కనిశముఁ గల్యాణజాత్రి యఖిలేచ్ఛాదా
యిని యశా కల్యాణినిఁ బూ
జన మొనరించెద నితాంతసాత్వికభక్తికా.

౯౬౪

తే. పూర్వజన్మసంచిత పాప పుణ్య కర్మ
బీజసంతతి రోహింపఁ బ్రేరయితి
నై సమస్తభూతావళి కాది యైన
దేవి రోహిణి చినుఁ గొల్తు దృఢనియుక్తి.

౯౬౫

క. లీలఁ జరాచర మగు భూ
తాళికా బ్రహ్మాండ మెల్ల నల ప్రళయం పా
వేశం గాలంబ వయి క
రాళించెడుఁగాళిక నిను రక్తిం గొల్తుకా.

౯౬౬

క. చండికఁ జండాకారను
జండాసుర ముండవైత్య సంహరిణి ను
చ్చండాఘవితతినాశినిఁ
జండిక నర్చింతం నిన్ను సతతము భక్తికా.

౯౬౭

క. ఏదేవి యకారణముగఁ
బ్రాదుర్భవ మందుఁ, దత్పరంబులు దేనికా
వేదములు పలుకు సుఖదఁగ,
నాదేవిని శాంభవికా సమర్పింతం నినుకా.

౯౬౮

క. దుర్గతినాశిని యగుచుకా
దుర్గంబుల భక్త తతికిఁ దోడయి దివిష
ర్పరసుడురేయి యయిన
దుర్గను నినుఁ బూజనేయుదును గడు భక్తికా.

౯౬౯

క. ముద్రాఁగొల్పెడి భక్తా
భద్రంబులు వాఁడొలి వారసకృష్ణుఁ
భద్రంబులు సమకూర్చును
భద్రునిఁ గొల్తు దల్లి! పరమప్రీతికొ. ౯౭౦

స. ఇత్యేతద్ధంబు లగు వరమంత్రంబులఁ గన్యకల వస్త్రాలంకరణంబులను
దివ్యసూర్యంబుల నుచ్చానచంబు లగు గంధంబులను నిత్యంబు
సమర్చింపవలయు; నని మఱియు వ్యాసుం డిట్లనియె. ౯౭౧

క. ఏకాక్షి, పుట్టుగ్రుడ్డి, వి
లోకనముల మెల్ల గలది, రోమబహుశయై
వైకృతమైన, దసహ్యం
బౌ కంపుచి, బక్కచిక్కినది, కుంటిదియుకొ. ౯౭౨

క. గోలకయుం, గానీనయు,
శీలవిహీనకులసత్త, శ్విత్ర, రజశ్చ
హ్నీలక్షిత, వ్రణకిణ, యే
కాలంబునఁ బూజసేయఁగాఁ దగ దెందుకొ. ౯౭౩

క. కలకలలాడెడు మొగమును
సలలిత మగు దేహభంగి శౌచస్మితముం
గలిగిన కులీనకన్యా
లలామ పూజింపఁ దగు సలక్షణ భక్తికొ. ౯౭౪

తే. జయముఁ గోరెన, క్షత్రియజాత మేలు;
లాభ మర్థింప, వైశ్యశూద్రజలు మేలు;
సర్వకార్యార్థసిద్ధికి జన్నిగట్ల
కన్నియలు మేలు, పూజింపఁగా సతంబు. ౯౭౫

స. బ్రహ్మక్షత్రియులు విప్రకన్యలను, వైశ్యులు త్రివర్ణజాతలను శూద్రులు
చాతుర్వర్ణ్యకన్యలను, గుమారీపూజయం దర్చింప నగు. కారువులు
స్వకులసంజాత లగు కుమారికల నర్చింపవలయు. సవరాత్రవిధానం

బునఁ బూజ సేయ నశక్తుం డగువాఁ డప్తమినాఁడైన ముఖ్యంబుగాఁ
బూజించుటవశ్యకర్తవ్యంబు. ౯౭౬

తే. అప్తమినే భద్రకాళిక యవతరించె
దక్షయజ్ఞవినాశనదీక్ష మున్ను,
ఘోరరూపయై యోగినీకోట్లు గొలువఁ;
జేయ నగు నాఁడు దాన విశేషపూజ. ౯౭౭

క. నానాగంధసుమాదుల
దానంబున హోమములను దర్పణములచే
నానోపహారములతో
నానాఁ డర్చింపవలయు నంబిక శ్రద్ధక. ౯౭౮

వ. నవరాత్రంబు లుపవసింప నశక్తు లగువారలు సప్తమిని అప్తమిని
నవమిని ద్విరాత్రదీక్ష పూని యర్చింపఁ గామితఫలంబులు సిద్ధించు;
నీవ్రతంబునకు శ్రీదేవ్యర్చనంబును హోమంబును గుమారీపూజ
సంబును బ్రాహ్మణభోజనంబును బూర్ణతాపేతువులై విలసిల్లు;
నీ నవరాత్ర వ్రతంబునకుఁ దుల్యం బగు వ్రతంబు మఱిండు కానము.
ధనధాన్యంబులు నాయు రారోగైశ్వర్యంబులుఁ బుత్రప్రాప్తిభి
వృద్ధియు నీవ్రతంబుచే సంప్రాప్తంబు లగు. ౯౭౯

తే. రాజ్య మర్థించువానికి రాజ్య మబ్బు,
విద్య మర్థించువానికి విద్య మబ్బు,
స్వర్గ మర్థించువానికి స్వర్గ మబ్బు,
మోక్ష మర్థించువానికి మోక్ష మబ్బు. ౯౮౦

క. గతజన్మంబుల నెవ రీ
వ్రత మొనరింపంగలేదొ, వా రీజనిలో
సుతహీనులు ధనహీనులు
పతిహీనులు వికలు లగుచుఁ బ్రభవితం రిలక. ౯౮౧

క. కోమలతర బిల్వనశ
న్యామిత్రైత రక్షచందనార్చనచేతం
గామేశ్వరిఁ బూజించిన
భూమిశత్రుంబు వాఁడు పొందు ధ్రువముగాక. ౧౮౨

క. హరి హర కమలజు లింద్రుఁడు
వరుఁగుండుఁ గుబేరుఁ డగ్ని వాయు వినుండుకొ
సుర లెవుడుఁ గొలుచుఁ జంపిక
నరు లేలా కొలువ రాసు ననరాత్రములేక ? ౧౮౩

క. న్వాహ యనియు స్వధా యను
న్యాహృతియుగ్మంబె యెవతెయూహ్వయములు. త
ద్వాహృతి మును లొనరించిన
నాహారము సురలుఁ బితరు లందెదరుగదా ! ౧౮౪

క. ఏయమృతంపు సేయుదు
రా యయ్యలు ముగ్ధు రాద్యు; లమరొరగ్గవై
హయసశిశాచు లెవరే
నాయంబికశక్తి లేక యమరఁ గలారే ? ౧౮౫

క. సర్వపాపప్రణాశిని సర్వకామ
దాత్రి సుమ్మి, రాజ ! ననరాత్రవ్రతంబు;
శివ భవాని సనాతని సేవ సేయ
వలయుఁ బరభక్తి శుభములు పడయ నరుడు. ౧౮౬

ననరాత్రవ్రత మాహాత్మ్యము

క. విను తద్రవతమాహాత్మ్యము,
ధనహీనుఁడు బహుకుటుంబి ధర్మనిరతుఁ డె
నణిజుఁడు కొసలదేశం
బున నుండె సుశీలనామపుణ్యత్మియు మున్. ౧౮౭

క. బాలకు లాకలి కేడ్వంగ

బాలికలుం గడుపు నిండఁ బడయక సాయం

కాలం బాతఁడు తెచ్చిన

దాలుం బిడ్డలును గుడుతు రాతనితోడక.

౯౮౮

సీ. ఐన నాతండు సదాచారనిరతుండు

శాంతుండు ధర్మవత్సలుఁడు ఘనుఁడు

సత్యసంధుఁడు ధృతిశాలి, క్రొధ మనూయ

మద మెఱుంగని నిరామయుఁడు సముఁడు,

దేవతలను బిత్తదేవతలను నిత్య

మతిథుల నర్చించి యంతఁ బ్రీతిఁ

బోవ్యవస్థము నెల్ల భుజియింపఁగాఁ జెట్టి

గాని భుజింపఁడు తాను మున్న,

యట్టివాఁ డొక్కనాఁడు సాయాహ్న వేశ

నాలుబిడ్డలు నాకలి కలమఱింప

నోర్వక, బుభుక్షితుం డయి యొయ్య నొక్క

సద్విజుం జేరి యిల్లు ప్రశ్నం బొనర్చె.

౯౮౯

క. భూదేవా ! వేడెద నిను

సీదారిద్ర్యము తలంగు పెట్టులు ? నాకు

తీదు ధనేచ్చ యొకింతయు,

సీదంగఁ గుటుంబభరమె యెంచెద స్వామీ !

౯౯౦

క. అకలి యాకలి యంచును

నాశొమరుం డడిగి యడిగి, నా కే మఁదు

లేకున్న గుప్పెఁ డిడఁగా,

శోకముతో వాఁడు వీటిచొప్పునఁ బడియె.

౯౯౧

క. బాలకుఁ బదేండ్లు నిండెడు

నోలి వివాహమ్ము చేయ నొకకాసును లే

దేలా గొనఁచును బ్రా
ల్యాలినచో దానవేశ మఱి మించవోకో !

౧౯౨

శే. ఆర్య ! సర్వజ్ఞుడవు, కృప నానతిమ్ము,
పోష్యపోషణ సేయఁగా బోలు ధనము
మాత్రమే పొందఁ జాలెడి మార్గ మేమి,
న్రతమొ, దానమొ, తపమొ, మంత్రమొ, జపమొ ?

౧౯౩

ఆ. దీనుడై సుశీలుఁ డీనుడు లాడంగ
విని ద్విజుండు మిగులఁ బ్రీతుఁ డగుచుఁ
బలికె, మైశ్యవర్య ! భగవతీనవరాత్ర
దీక్షఁ బూను, మింత దీని కేల ?

౧౯౪

క. సలుపుము భగవతిపూజలు,
సలుపుము హోమములు, శక్తిజపములు వేదం
బుల పారాయణములు, నీ
కొలఁదిగ ద్విజభోజనమ్ము కూర్పుము భక్తికా.

౧౯౫

క. పావన మిది శోభన మఱి
లావన మిది సుఖద మిద్ది యాబహ్మతృణ
శ్రీవర్ధన మిది బుధజన
భావిత మిది జ్ఞానదాత్రి నరదాత్రి యిదే.

౧౯౬

శే. రాజ్యపదవీచ్యుతుండు శ్రీరామమూర్తి
సీత నెడఁబాసి విరహవ్యధాతుఁడు డయి
చేసి నవరాత్రదీక్షఁ గిష్కింధయందుఁ
బరమభక్తి నారాధించె భగవతి మును.

౧౯౭

క. దానక వార్ధికి సేతువుఁ
బూనించి, దశాసనుని సపుత్రకు సమర
క్షోణి వధించి, ధరాసుత
భో నేగి యయోధ్య నొంది ధ్రువముగ నేలకా.

౧౯౮

శే. ఆవ్రతమహత్త్వ మిట్లు బ్రాహ్మణుడు తెలుప
వైశ్యుఁ డాతనిఁ బూజించి బహువిధములఁ
నంది యాతనికరుణ మాయాభిధాన
బీజమంత్రోత్తమంబు జపించె శ్రద్ధ.

౯౯౯

క. నవరాత్ర వ్రత మాతఁడు
నవరించెం దొమ్మి దైన సంవత్సరముల్
వివిధోపహారములతో
భువనేశీ జపవిధాన పూజా పరుడై.

౧౦౦౦

క. అల్ల నహోష్టమి జగముల
తల్లి సీతీధమునఁ దోచి తడబడెడు వని
క్షల్లజ నానావరముల
వేల్చితుఁ గావించి ధన్యవృత్తి నొనర్చెన్.

౧౦౦౧

శే. న్యాసుఁ డిటు నల్క వ్యగ్రుడై యధిపుఁ డంత
రాముఁ డేరీతిఁ గోల్పోయె రాజ్యరమను
సీత, నతఁ డీవ్రతం బెల్లు చేసె, ననుచు
నడుగ, వ్యాసుండు పల్కె రామాయణంబు.

౧౦౦౨

శ్రీరామచరిత్రము

శా. శ్రీమంతుండు విశాలవిక్రమకలాచిత్రం హయోధ్యాపుత్ర
ధాముం డిద్ధర యేలె ముఁ దశరథోదంచత్త్రిలోకీప్రభా
రాముం డర్యమవంశదీపుఁ డఖలార్యస్తుత్యకీర్తి బ్రజా
క్షేమంభావుకుఁ డై నుర క్షితిసుర స్థేమక్రీయావ్యగ్రుడై.

౧౦౦౩

శే. అతనిపత్నులు మువ్వు, రం దగ్రమహిషి
నొసలతనూజ కనె రాము గుణనిధాను,
భరతుఁ డైకేయి వినయాభినిరతుఁ గాంచె,
గవల లక్ష్మణు శత్రుఘ్నుఁ గనె సుమిత్ర.

౧౦౦౪

క. క్షేష్ఠుఁడు రాముఁడు గుణగ
 క్షేష్ఠుఁడై దశరథునకుఁ బ్రేష్ఠుం డయ్యెన్,
 సత్తం గొల్పఁ గనెష్ఠులు
 స్నేహం బగు మతుల రాము ప్రేష్ఠుం డనుచున్. ౧౦౦౫

క. భాగ్యం బన నల దశరథ
 భాగ్యం బన నొప్పె నెల్ల పుత్తులు సములై
 యోగ్యత శీలాకృతి సా
 భాగ్యంబులఁ బెంపు నొంద వయసుకుఁ దోడై. ౧౦౦౬

ఉ. నమ్మొ బొనర్చువేళ నుపసీతులఁ జేసిన, వేదముల్ తెదం
 గమ్ములు నేర్చి, వారును గణంగిరి చెప్పికొనంగఁ జాపవే
 ద, మ్మది మున్ను దాచిన నిధానము సంస్మృతిఁ బాఠింతుఁడై
 స్త మ్మగు స్వస్వమట్లు నయి వారల కట్టె దృఢంబుగా నెనక. ౧౦౦౭

క. షోడశమానాబ్దంబుల
 యీడున రాముఁడు తండ్రి కిష్టఁ డగు నెడక
 వేడెను విశ్వామిత్రుఁడు
 షో డంపఁగ రాము యజ్ఞధూర్వహణమునక. ౧౦౦౮

చ. జనకుఁడు పంప రాముఁడు భుజంబునఁ బూనిచి విల్లుబాణముల్
 ఘన కరవాల శూల పరిఘ సముఖాయుధపాణి, వీరశో
 భన మగు చెల్వొ గూర్ప ముఖపద్మముపైఁ బడు కాకపక్షముల్
 జొనుపుచుఁ బాశిపద్మమునఁజూపరు చొక్కఁ బరూన మయ్యెదాక. ౧౦౦౯

ఆ. అతని ననుగమించె ననుజుండు లక్ష్మణుం,
 డట్లు వారు మౌని నంటి యరుగ
 యజ్ఞపురుషు నంటి హరిహరు లరిగెడు
 పోల్కి దర్శనంబు పుణ్య మయ్యె. ౧౦౧౦

క. సరయూ దక్షిణతటమున
 నరుగంగా వారు యోజనార్ధముమేరక

భరితాదరమునఁ గౌశీకుఁ

డరయుచు, రామా ! జలంబు లంటుము, యనియె.

౧౦౧౧

చ. జలములు తాఁకి రాఘవుఁడు శౌచమనోహరకాంతిమూర్తియై
నిలిచినఁ గౌశీకుండు గని, నీ కిదె యిత్తు ననూనమైన వి
ద్యులఁ గొనుమా, బలాతిబల లన్నవి జ్ఞానకళాజనిత్రులై
పోలుచు నివే, త్వదీయమతిఁ బూను ననేకమహోజ్జ్వలాకృతుల్.

తే. అనుచు నజనుత లైన విద్యాద్వయంబు
రామునకు నీయ వాఁ డభిరాముఁ డయ్యె
మేషగతుఁ డైన తిగ్మరశ్మియునుబోలె
సాంద్ర శారద పూర్ణిమా చంద్రుఁ డటులు.

౧౦౧౩

క. కుశికసుతుకథలు వించుం
గుశశయ్యలఁ బవ్వళించి కూర్కిరి వా రా
నిశ సరయుఁతటస్తకత
విశదస్థలి సంత మౌని వేకునవేళక.

౧౦౧౪

క. లేవయ్యా కౌసల్యా
దేవీప్రజ ! పూర్వసంధ్య తివిడెడి, రామా !
దైవం బగు నాహ్నికవిధి
సేవింపఁగ వేళి, పురుషసింహమ ! లేరా !

౧౦౧౫

తే. అనుచు లేపంగ రామలక్ష్మణులు లేచి,
స్నాతులుఁ గృహోదకులను నై, సలిపి పరమ
మంత్రజప, మాహ్నికంబులు మహితరీతిఁ
దీర్చి, ప్రణమిల్లి రా మానితిలకమునకు.

౧౦౧౬

క. సరయూ గంగా సంగమ
పరిసరముల కరిగి నాఁడు పరమప్రీత్యా
దరమునఁ గామాశ్రమముని
మను లొసఁగినయతిథిపూజ వడసిరి వారల్.

౧౦౧౭

కే. వేగంగా మఱి మఱునాడు విమలగాంగ
వారి సున్నాతులై హుతవహ్ను లగుచు
నుడుపమున మువ్వురుం గంగ ను త్తరించి
కొంచి రలతాటకాఘోరగహనభూమి. ౧౦౧౮

క. ఝిల్లీనాదము శ్వాపద
వేల్లిత భైరవరవంబు విహగారభటీ
కల్లోలము దుర్గమతరు
వల్లి వల్లిక ఘనము వనమున్ దానిక. ౧౦౧౯

ఉ. చూపుచు నా కుమారులకు సూరివరేణ్యుడు పల్కు, రామచం
ద్రా! పని గల్గె నీయెడఁ, బురానమయంబున నీప్రదేశ మెం
దో పరిశోషకారి యయి యుండు, జనంబులు సందడించు రెం
డౌ పురరాజముల్ వెలయ, నక్కట! నిర్జన మయ్యె నేఁ డిటుల్.

ఉ. ఈయెడఁ దాటకాఖ్య వసియించెడు, యక్షిణి ఘోరహాస నా
గాయుతన త్వ సుందునతి, యల్ల యగస్త్యముసీంద్రశ ప్తయై
యాయతరాక్షసీ తను గుణాయతులం గని పూరుషాదియై
పాయక సంచరించి యిటఁ బౌరణ సేయు సమస్తన త్వముల్.

క. మారీచుడు దీనికొడుకు
దారుణచరితుండు బలమద్రక్ముఁ డుండున్
పి రిద్ద రిందుఁ జేయని
ఘోరంబులు తే, వానర్పు గోవిప్రవధల్. ౧౦౨౦

ఉ. దీనిని, నీవుగాక, కడతేర్ప సమర్థుని ముజ్జగంబులం
నానము, సర్వభూతలయకారిణి దీనిఁ బ్రజావనాదృతిం
బూని, సమస్తగోభరముఁ బూని, ధరామరరక్షణవ్రతం
బూని, వధింపు, శంక లవ మొందక స్త్రీవధ యంచు, ధర్మమున్.

ఉ. నావుడు రామచంద్రుడు వినమ్రత ని ట్లను, మౌనిచంద్ర! న
న్నీ వెనువెంటఁ బంపుతఱి నీపను లెల్లఁ బొనర్చునట్టు లు

ర్వీవిభుఁ డానతిచ్చె గురువిప్రులనన్నిధిఁ, దండ్రీయాజ్ఞ వి
శ్వావనుతౌ భవాదృశులయాజ్ఞ సమానము, బ్రహ్మవాదనా !

శా. అంచున్ మానికీ మొక్కి రాఘవుఁడు సాష్టాంగంబుగా, లేచి, చేరి
గొంచుం జాపము నేకుసారమును, దోహ్-టిక్ గుణం బూన్చి, సూ-
రించెన్ రోదసిఁ, దద్గుణారవముగోఁ బ్రీతిక బుధుల్ పొంగఁగాఁ
జంచద్భీతిఁ గలంగి దుష్టనులయిచ్చల్ తూలి కంపింపఁగా. ౧౦౨౫

క. ఆ వింతయశా భయంకర
రావము చెవిఁ జేరినంత రక్కసి, యెవఁ డే
రా వీఁ డని యాత్తుచుఁ గ్రో
ధావిల యయి వారిపై నహంకృతిఁ గవిసెన్. ౧౦౨౬

క. మాయాయుద్ధవిశారద
యై యక్షిణి వారికన్ను లగపడకుండకొ
బూయుచు దిక్కులు ధూళికొ
గో యని పై తొలపాన కురియుచుఁ డాఁకెన్. ౧౦౨౭

క. హంకారమున ముని తడ
హంకారము మాన్చి, రామ, స్వస్తి యనుచు
మోయంకృతి చేసిన, రాముం
డంకించె శరంబు లాఁగి యాకర్షముగాక. ౧౦౨౮

క. బలమై రామశరం బతి
బలమై యశనిప్రపాతబలమై యత్యు
జ్వలమై తాటకహృదయవి
దలనం బొనరించె నాటి తత్త్వణమాత్రక. ౧౦౨౯

క. సురసంఘంబులు సిద్ధులు
గురియించిరి పూలజల్లు కూరిమి మీఱకొ
వరమాను లెల్ల సాధు
స్వరములు పరగించి రామపరు లై రెలమిన్. ౧౦౩౦

తే. కౌశికుడు ప్రీతుడై తాటకావధమున,
రామున కొసంగె సకలాస్త్రరాజములను,
సంతఁ దనయాశ్రమముఁ జేరి యందు యజ్ఞ
దీప్తితరం డయ్యె, శ్రీరామ రక్ష యనుచు. ౧౦౩౧

శా. సావిత్రిపరమతదర్శి యగు విశ్వామిత్రయాగంబు శ్రీ
దేవీమూర్తిఁ ద్రిమూర్తమై యెసంగె, ఋత్విక్సంప్రయుక్తశుభి
శ్రీవిన్యాసముతోడ, నాహుతులతోఁ జెల్పించు స్వాహాః స్వధా
శ్రీ విద్యోతితహవ్యవాహుకళతో, శ్రీరామసంక్షతో. ౧౦౩౨

క. శ్రీరాముండు సుమిత్ర కు
మారుడుఁ బేక్షధనువు లూని మఖముం గాసక
మారీచుండు సుబాహుండు
ఘోరాసురబలముతోడఁ గూడిరి చెఱుపక. ౧౦౩౩

క. దూరంబుననే యది గని
శ్రీరాముండు శరము దిగిచి దృఢముగ నేయకొ
మాగీచునిఁ ద్రోపాడుచు
వారాన్నిధిమధ్యమందుఁ బడి నేసె నృపా! ౧౦౩౪

క. ఆలోన సుబాహుం డా
భీలతఁ గవియంగఁ జూచి, వేర్చినరుషతోఁ
గోలక రాముండు హృదయము
కీలించిన, వాడు పడియెఁ గృత్తరుగతిక. ౧౦౩౫

క. తఱచై రక్కసిమూకలు
తేఱలంగా, లక్ష్మణుండు తిగ్మశరములకొ
నఱకుచు వారల నందఱు
బఱపెకొ యమనదనమునకు పడి నతిథులుగాక. ౧౦౩౬

క. సవనము లెస్సగఁ దీరిచి
యసబృథనున్నాతఁ డైనయమ్మనిచంద్రుకొ

సవినయముగ మ్రొక్కిన రా

ఘనలం దీవించె సతఁడు కదలెడిప్రీతికొ.

౧౦౩౭

క. మఱి యేమి యాజ్ఞ యన నా

మఱునాడే జనకనృపునిమఖము గనంగా

నరుగుద మచ్చో గన నగు

నరు దగు శివధను వటంచు నా ముని పలికెకొ.

౧౦౩౮

జే. పుణ్యకథ లాలకంచుచు బోవ వారు

కౌశికుం దొట్టి మాసిపుంగవులఁ గూడి

శౌతమాశ్రమవీధి రాఘవుఁ డహల్య

స్వస్థ నొనరించె శాపపాపములవలన.

౧౦౩౯

జే. అటఁ గదలి వారు నైదేహునధ్వరంబు

గనిరి, బహుదేశభూసురకలితవేద

సుస్వరము, మాసిసమ్మర్చిశోభ, మధిక

నైభవము, నమందానందవాదనమ్ము.

౧౦౪౦

జే. గాధిజనిరాక విని, మిథిలాధినాథుఁ

డెదురు నని, యర్ఘ్యపాద్యాదు లిచ్చి, పూజ

సలిపి, ధన్యవాద మొనర్చి, కైలుపు మసియె

రాకకుం గత మా కుమారులరూపు.

౧౦౪౧

క. నావుడు విశ్వమిత్రుం

డీవిధమున మారుపల్కె, నీగోమరుఁడు రా

జీవాక్షుఁడు రాముఁడు, య

జ్ఞావన మొనరించి కూర్చె నధికప్రియముకొ.

౧౦౪౨

క. చూపుము మీకి శాంభవ

చాపం, బీవనియ పూని చనుదెంచితి, రా

జా! పుత్రులు దశరథకుల

దీవకులై పొల్చువారు తేజస్సుస్ఫుర్తికొ.

౧౦౪౩

సీ. జనకండు ప్రేమకై చావనత్కథ యెల్ల
వినిపించె నీతితి విస్తరముగ;
నిమినుండి యాజవ నృపుడు మాపుర్వుండు
దేవరాతాఖ్యుండు తేజర్జిల్లు;
నతనిహస్తములందు న్యాస మొనర్చె స్వ
యమ్ముగా వీని మహాశివుండు;
క్షేత్రంబు మన్ను నో సీత యౌ గ్నయ
లాంగలంబునఁ బుట్టె లక్షణాంగి;

యది యయోనిజ కావున నర్హ మనుచు
వీర్యశుల్కంబు దానికై విహిత మయ్యె;
నెండతో క్షత్రియులు వచ్చి, రింత యెత్త
లేర! మఱి యేడఁ దద్దనుఁపూరణంబు!

౧౦౪౪

క. పూర్వము దక్షాధ్వరమున
శర్వునకుఁ భాగ మీక సర్వముఁ దామే
గీర్వాణులు గోనఁగాఁ ద
ద్గర్వముఁ దూలంప నిద్రి కల్పింపఁబడెన్.

౧౦౪౫

క. మఱునాఁడు తేరఁ బంపఁగ
హరకార్ముకనరము పేర్చి నాయతభుజుల
నకు లైదు వేలు కదలిరి
పురిలోనికీ జనకభూమిపునియానతియె.

౧౦౪౬

క. ఎనిమిదిచక్రంబులతో
దనరెడు నొక యినుపపెట్టె ధను వ్రంజిఁగ దా
నిని గంధమాల్యభూషిత
మొనరిచి మఖశాలఁ గడఁక నుంచిరి పారల్.

౧౦౪౭

శా. ఆమంజూషను జూపి మైథిలుండు, దేవా! దీని దేవాదులే
నౌ మోపెట్టఁగ లేర, మర్త్యులకు సాధ్యం బొదదానోసణం

బేమాష్కి? శరయోజనం జెటుల నా? నింక నరిక వేషనం
బేమా? హోలన మెట్టు? లైన గననిమ్మా వీరి సీచాపముక. ౧౦౮౮

చ. అని పలికిన, ౧౦౮౯

క. జనకునివిశదాక్షరములు

విని విశ్వామిత్రుడనియె బిడ్డా! రామా!

కను ధను, వన రాముడు జి

వృన మంజూష దెఱచి ధనువుక స్పృశియించెక. ౧౦౯౦

క. ముట్టుచు బలికెను, ధను విదె

ముట్టితి మఱి హోలనంబు బూరణమును జే

పట్టగ సెలవో? యన ముని

రా ట్టిచ్చె ననుజ్ఞ జనకరాట్టు నవు ననక. ౧౦౯౧

చ. జనకుడు యజ్ఞవాటిక గల సర్వస్వసింహులు జూచుచుండ మో

హనగతి రామచంద్రుడు శివాత్మధను స్సవలీల జేత నె

త్తెను, దివినుండి దేవతలు తేటి కనుగొని కావుమో జనా

ర్దన, యన, సిద్ధనాథ్యులు తథాస్తు తథా స్తని స్వస్తి చెప్పగాక.

క. దైవతశిక్షకుగా హర

భావితమై పుట్టు గన్న బలువిల్లది లో

కాననకృతావతారుడు

(శ్రీ)విభుడవు డెక్కువెట్టె వేల్చిడి దుటిలో. ౧౦౯౩

క. ఆహోపించి యతం డా

పూరించెడులోన దిశలు బూరటిలంగా

దారుణనాదము చేయుచు

బోరన నది విటిగె రెండు ముక్కలు గాగక. ౧౦౯౪

క. కొండయె విటిగినదో, భూ

మండలమే వ్రసెనొక్కొ, మఱి కాదే బై

నుంజి పడెనొ పిడుగే, కా

కొండే స్త్రీమోత కలుగునొక్కో యంచుకొ.

౧౦౫౫

తే. జనకుడును రఘుపుత్రులు మునియుఁ గాక

తక్కుజన మెల్ల మోహవిత్రస్త మయ్యె;

నందఱుం దేతినంతఁ బ్రీతాత్ముఁ డగుచు

మునికి దోసిలి యొగ్గి యిట్ల నె జనకుడు.

౧౦౫౬

క. స్వామీ! దశరథరాముని

సామర్థ్యము తెలిసె, గొలువ సాధ్యము కా దూ

హామేయ మతర్క్యము ని

స్సీమం బద్భుతము, వీరసింహుఁ డితఁడె వో.

౧౦౫౭

క. మాసీత యిట్టి రాముని

కో సంయోగమునఁజేసి తుల లేని యశ

స్సీ సత్కులమున కలరుచు,

నేసందేహంబు లేద యిందు, ధ్రువంబౌ.

౧౦౫౮

క. ప్రాణములకంటె నిది బహు

మానిత, రామునకు వీర్యమానప్రాప్తకొ

దీని నొసంగెడ దశరథు

నావయనమునకు మునీంద్ర! యానతి యీవే!

౧౦౫౯

తే. కౌశికుడు వల్లె యన జనకప్రభండు

శీఘ్రగమనుల దూతలఁ జెప్పి పుచ్చు,

వా రయోధ్యను జేరి సభాగతుఁ డగు

దశరథున కెల్లకథయు విస్తరశుభోక్తి.

౧౦౬౦

తే. ఎఱుక సేయంగ నతఁడుఁ బ్రహృష్టుఁ డగుచు,

బాధ మంచు వసిష్ఠుండు వామదేవుఁ

ఙ్గులమంతులుఁ దద్యాత్ర కనుమతింప,

వెడలె మిథిలకు పశానులు నడువ ముందు.

౧౦౬౧

క. భరతుడు శ్రేష్ఠుఁడు హసం
బురుహత్తము లున్నవారు పుష్కరైలు మహా దా
శిరఃకులు వా రిరువురకై
వరియింతఁ గుశిష్ఠజేంద్రువరపుష్కైకలక్.

౧౦౬౯

క. విని కృతకృత్యుడ భన్యుడ
సనురూపము బాంధవం బబంచును హన్యుం
బున సనుమతించి జనకుడు
పనిచెం గళ్యాణమంబుపంబులు కూర్పెన్.

౧౦౭౦

క. ధన్యుడు శతానందుడు,
ధన్యుడు వసిష్ఠుఁ డాది దంపతులకు నౌ
కన్యాదానగ్రహణము
లనోన్మయ మొనర్చి రప్ప డధికప్రాప్తి.

౧౦౭౧

క. తాకిక వైదిక విభవ
ప్రాకట కల్యాణ మంటపంబున మానుల్
చూకాంతలుఁ జూడంగ నీ
తాకల్యాణంబు పుణ్యతరమై యొప్పెన్.

౧౦౭౨

కే. సర్వభూషణభూషితఁ జారురూప
నీత రామాభిముఖముగఁ జేర్చి, యెదుర
వహ్ని వెలుంగఁ బ్రదక్షిణావర్తశిఖల
ననియె గౌసల్యకొడుకుతో జనకుఁ డిటులు.

౧౦౭౩

క. ఇది నీత నా కుమారిక,
వదలక నిను ఛాయవోలె బత్నీవ్రతమున్
బదిల మొనర్చు, గ్రహింపుము,
కదియింపుము పాణి నీకుఁ గళ్యాణ మగున్.

౧౦౭౪

మ. అనుచున్, జానకి మంత్రపూతజలధారామోచనప్రక్రియన్
జనక క్ష్యావిభుఁ డీయ దేవమునిరాటసంఘోచ్చరత్సాధువా

క. వారలు మిథిలక జేరంగ

శ్రీరమ్యం బయ్యె మానిసింహులకుశల

ప్రారంభసంగోక్షలు

నారాఘన జనక సౌహృదాలాపములుక.

౧౦౬౩

చ. జనకవిధుండు తాఁ జలుపుజన్నము పూర్తియొనర్చి స్నాతుడై
యనుజూ గుశధ్వజుం బిలువ నంపి యమాత్యు సుదామనాభిధుం
బనిచి సభాంగణంబునకు వైభవ మొప్ప నజాత్యజాతు ర
మృగ నతఁడుకొ ఋషిశ్వరుల నాపుల మంత్రిులఁ గూడి వచ్చెదాక.

జ. అరుదుగ సంతటక దశరథాధిపుఁ గోర్కిమెయిల నసిఘ్నఁ జే
ల్లకు వినఁ బల్కి రాఘవకులక్రమ మంతయు బ్రహ్మ యాచి యా
వఱకును, రామలక్ష్మణవివాహనిమిత్తము వానికన్యలక
వరణ మొనర్చె మైథిలు, సభాసదు లందఱు మెచ్చి యా సనక.

మ. జనకుం డంత నిబద్ధపాణి యయి స్వచ్ఛప్రాభవోక్తి నచిం
చెను, గన్యావరదాత యాత్మకుల మాసీమంబు వర్తింపఁగో
లును నిత్యంబుఁ గులీనమార్గ మవుటక రూపింశు నంచుం గడం
గెను వంశక్రమ మెల్ల నా నిమిమొదల్ కీర్తింపఁగా ధన్యుముక.

న. అనంతరంబ విదేహుండు—

౧౦౬౪

క. సీతను రామున కెచ్చెద

నాతం డది ఏర్వపణజయంబున గెల్చెకొ

బ్రీఖిగ నూర్మిళ దానము

సేతుక లక్ష్మణున కిట్లు చేతుం జేతుక.

౧౦౬౫

క. అది విని విశ్వామిత్రుఁడు

ముదితుండై సల్కె, బరమపుణ్యకులంబులో

సదృశము లిక్ష్వాకులదియు

విదేహులది యట్లు గాన వేడుక యయ్యెక.

౧౦౬౬

క. భరతుడు క్రతుఁడుండు
బురుహత్తము లున్నవారు పుత్రులు మఱి దా
శిరఃకులు వా రిరువురకై
వరియింతఁ గుశిఁహ్వజేంద్రువరపుత్తికలకా. ౧౦౬౮

క. విసి కృతకృత్యుడ ధన్యుడ
సనుచూపము బాంధవం బటంచును హర్షం
బున సనుమతించి జనకుడు
పసిచెం గళ్యాణమంబపంబులు కహస్పికా. ౧౦౭౦

క. ధన్యుడు శతానందుడు,
ధన్యుడు వసిష్ఠుఁ డాది దంపతులకు నౌ
కన్యాదానగ్రహణము
లన్యోన్య మొనర్చి రప్పు డధికప్రాప్తా. ౧౦౭౧

క. తాకిక వైదిక విభవ
ప్రాకట కల్యాణ మంటపంబున మానుల్
చూకాంతులుఁ జూడగ నీ
తాకల్యాణంబు పుణ్యతరమై యొప్పెకా. ౧౦౭౨

తే. సర్వభూషణభూషితఁ జారుచూప
సీత రామాభిముఖముగఁ జేర్చి, యెదుర
వహ్ని వెలుంగఁ బ్రదక్షిణావర్తశిఖల
ననియెఁ గౌసల్యకొడుకుతో జనకుఁ డిబులు. ౧౦౭౩

క. ఇది సీత నా కుమారిక,
వదలక నిను ఛాయవోలె బత్నిప్రతముకొ
బదిల మొనర్చు, గ్రహింపుము,
కదియింపుము పాణి నీకుఁ గళ్యాణ మగుకా. ౧౦౭౪

మ. అనుచుకొ, జానకి మంత్రపూతజలధారామోచనప్రక్రియకొ
జనక క్షౌవిభుఁ డీయ దేవమునిరాటసంఘోచ్చరత్సాధువా

దన ముప్పొంగెను దేనదుందుభులమోతలో పిక్కటిల్లెన్ జేలం
గె నమోఘం బయి పూలవాన, వెలసెన్ గీర్వాణలాస్యంబులున్.

సీ. అంతట వసుసగా నాత్మజ నూర్చి
పాణిని లక్ష్మణుపాణి నుంచె,
మాండవ్య భరతునిపాణిలో నుంచియు,
శ్రుతకీర్తి నుంచి శత్రుఘ్నుపాణి.
జనకుండు పల్కె, సజ్జను లొచు మీ రెల్లఁ
బడతులతోడ సద్వ్రతులు గండు,
వారు నాలించి తత్పాణులు గ్రహించి
స్వీయపాణులలో, వసిష్ఠునాజ్ఞ.

దంపతులు నల్గు రపుడు ప్రదక్షిణంబు
సలిపి రగ్నికి వేదికి జనకునకును,
ఋషుల, కాయెడ దివిఁ బుష్పవృష్టి కురిసె,
దివ్యదుందుభీతపాదైత మెసఁగె.

గం21

క. వారల విశ్వామిత్రుండు
పూరించి శుభాశిషముల భూరిముదం బే
పారఁగ నుత్తరశైల
(శ్రీ)రవ్యవనమ్ముఁ జేరె శ్రీయోగేశ్వర్.

గం22

తే. జనకునియనుజ్ఞ దశరథక్షామిభుండు
కదలఁ బురి కేగ, జనకుండు కనకరత్న
భూషణంబర దాస దాసీసహస్ర
మాదిగా నిచ్చె హెచ్చు కన్యాధనంబు.

గం23

క. కదలెను దశరథభూపుండు
పొడలెడి హర్ష మున మునులు ముందు నడువఁగోఁ,
గదిసి సజువఁ జతురంగము,
లుదిలేడ్రుభ వారు పోవ నొక్కడ డారిన్.

గం24

క. బ్రహ్మ త్కత్రియ శ్చేజ్జే

జహ్నుఁ డగు పరశురామ శివగురుఁ డెదురై

బ్రాహ్మము నదలక రామ

బ్రహ్మంబున త్కాత్రశ క్తిపాతి మొనర్చెన్.

౧౦౮౦

క. మంగళవాద్యరవంబులు

నంగన లావెణ్ణి సుమంగళాచారైకముల్

మంగళకవిశతములు జె

డంగుగ సాకేతపురి జెలంగిరి వారల్.

౧౦౮౧

ప. పదిరెం డేండ్లు నమ స్తభోగములు దైవారింగ కైదేహ న

మృదలీలం జరియించె రాముఁ డభి రామప్రోక్షఁ గ్రీడింపగా,

నిది శ్రీదేవి స్వయమ్ముగా మముఁ గటాక్షింపంగ నీమూర్తిఁ గొ

న్నది యంచుం బొగడం గురుల్ పురజనం బాబాలగోపాలమున్.

చ. ప్రకృతుల కిష్టులై తనకుఁ బ్రాణసమానుఁడు బంధునిత్రవా

శికిఁ గడుఁ గూర్చువాఁ డయి, కడింది మగండు సశేషశాస్త్రసే

వకుఁడు మనోజ్ఞగాత్రుఁ డయి భాసిలురాజకపూరు రాజ్యల

క్ష్మికై నభిషిక్తుఁ జేయఁ దలఁచెన్ మదిఁ బంక్తిరఘుండు నెమ్మిన్.

క. రామాభిషేకయత్నం

బామూల మెఱింగి కైక యర్పించె బతిన్

దా మున్ను గొన్నవరములు

శ్రీ మీఱఁగఁ దీర్ప వేళ చేరె నటంచున్.

౧౦౮౨

ఁ. పదియు నాలు గేండ్లు ప్రవ్రజింపఁగ రాము

భరతుఁ జేయ రాజ్యపట్టభద్రుఁ,

గైక వేడ భూమికాంతుండు, హఃరామ !

యనుచు నేల వ్రాలె నవశుఁ డగుచు.

౧౦౮౩

క. కదియు సభిషేకవేళకుఁ

గదలంగా జనకునాజ్ఞఁ గొక్కించుచు న

మృదమున రామకుమారుడు

సుదర్శనాకారుఁ డెదురు సూచుచు నుండెన్.

౧౦౮౬

స. అట్టియెడం గైకవనువున సుమంతం డరుగుదెంచి శ్రీరాము నామె
మందిరంబునకు ర మృన, మహావ్రసాదం బని కదలి యందు వివ
శుండై యున్న నిజజనకుం గాంచి రాముం డిట్లనియె. ౧౦౮౭

ఉ. ఏమిది తండ్రి ! నన్నుఁ గని యింతయుఁ బల్కవు, క్రొత్త యయ్యెశ్రీ
రామ యటంచుఁ బిల్వ వభిరామవిధంబున, నాపొనర్చుత
ప్పేమిటి ? సీతచే నయినదే మఱి లోపము ! తెల్పు వేడెడన్,
శ్రీమహానీయ ! యప్రియము చేసెనె శత్రుఁడు, వానిఁ జెడెడన్.

క. ఎన్ని వచించిన రాముడు,
క న్నైత్తుడు దశరథుండు కాంచఁగఁ, బలుకం
బన్నుడు పెదవు లొకించుక,
స్వినానన మవలఁ దిప్పివేయును జడతన్.

౧౦౮౯

క. కారణ మెఱుంగక వెలవెలఁ
బాటెడి శ్రీరామచంద్రువంకన్ వికృతా
కారం బగు నెలనగవు ప్ర
సారింతుచుఁ గైక పలికె సస్సుటఘణితిన్.

౧౦౯౦

శా. రామా ! యీయెడ దాచనేమిటికి ? శ్రీరాజేంద్రుఁ డెన్నాళ్ళనాఁ
డో మా కిచ్చె వరద్వయంబు, దయచేయుండంచు నర్థింప నేఁ,
షిమాడ్కిం బెడమోము వెట్టి పలుకం, డేమందుఁ నీవైనగా
నీ మీతండ్రిని సత్యవాక్యపదవినిష్ఠం బ్రతిష్ఠింపవే ! ౧౦౯౧

క. పదునాలు గేర్షు కానన
పదవికి నినుఁ బ్రవ్రజించి భరతుని రాట్టిచ్చి
పదవికి నభిషిక్తునిగా
నొదవింపఁగ వేడినార మోయి కుమారా !

౧౦౯౨

- క. రాముఁడనె మొక్కి కైకకు
 సీమాత్రంబునకె యాజ్ఞ యీవలెనె గురుల్ !
 సీమాటమేర చాలదె
 యోమాతా ! యిపుడ దండకోర్పికఁ బోదున్. ౧౦౯౩
- ఆ. అనుచు వెడలి రాముఁ డాయితం బగునెడ
 నతని ననుగమింప నాజ్ఞ గొనియె
 సాధ్వీ సీత, మఱియు సామిత్రి వెనువెంటఁ
 జనియె రామవిభుఁడు సమ్మతింప. ౧౦౯౪
- ఉ. ఆయెడ రామమాతయు నిజాత్మజుమంగళ మర్థి గోరి యా
 త్మాయతనంబునందు శుచియై పరదేవత సర్వదైవత
 ధ్యేయను సర్వమంగళ నధిష్ఠితఁ జేసి సుమేకుశ్మంగమ
 ధ్యాయతతుంగపీఠమున నర్చ యొనర్చుచు నుండె భక్తితో. ౧౦౯౫
- ఉ. తల్లిని జేరి రాముఁడు ప్రదక్షిణపూర్వక మంబపాదసం
 పుల్లసరోజపీఠి శిరముం గదియించి యెఱంగి భక్తి, నే
 డెల్లియొ మళ్ళి వచ్చు తెఱఁగే తనయేగెడి దండకాటవి
 సల్లపనంబుతో సెల వొసంగఁగ వేడె సుశాంతవైఖరిన్. ౧౦౯౬
- ఉ. అంత నెఱిగి సమస్తంబుఁ గొంత తడవు
 కైక దూషించి యొకకొంత కాంతఁ బదరి
 కొడుకువెంట నడవి కేగఁ గోర, రాముఁ
 డామె వారించె సతిధర్మ మచ్చుపఱచి. ౧౦౯౭
- ఉ. మంగళావతదిక్షా శుభాంగి యామె
 మంశాభిముఖ యయి సర్వాంగరక్ష
 తీర్చి యాశీషరంపర కూర్చె నిట్లు
 లాత్మజున కందు మునులు తథా స్తనంగ. ౧౦౯౮
- ఉ. మంగళ మేది దైవతనమస్మృతుఁడైన సహస్రనేత్రుచే
 సంగత మయ్యె వృతహరసంగరవేళ, సుపర్ణమూర్తికి ౧౦౯౯

మంగళ మేది యా సుహృదమాత యొనర్చె సుధాభిలాష, నా
మంగళమే సదా నినుఁ గుమారక ! కూడునుగాత, రాఘవా !

మ. అమృతోత్పాదనవేళ దైత్యకులసంహారార్థమై వడికి
సముపార్జిం బెది మంగళం, బదితిచే సంప్రేషితంబై, త్రివి
క్రమముల్ పూసిన విష్ణుదేవునకు సంప్రార్థించె నేమంగళం,
బమరుం గా కవి నీకు నెల్లపుడు భద్రదాపాదులై, రాఘవా ! ౧౧౦౦

క. ఋతువులు సాగరములు ద్వీ
పతీతియు వేదములు లోకపానియు దిశలుకా
సతతము శుభమంగళ స
మృతి నీకుం గూర్చుఁగాత మంగళశతముల్. ౧౧౦౧

న. ఇట్లు సర్వమంగళాభిముఖయై ప్రియకుమారు నాశీర్వదించి మఱియు,

జే. దేవనిర్మల్యవస్తువుల్ తీర్చి నుదుట,
రామునకు గంధముల్ పూసి రక్ష గూర్చెఁ
గామ్యకరణౌషధి విశల్కకరణిచేత,
జనని కౌసల్య తన్మంత్రజప మొనర్చి. ౧౧౦౨

మ. మఱియుక వంగి శిరంబు మూర్ఛానుచు రామారత్న మారాముఁ దా
నురమందుం గదియించి పల్కె, నిట రమ్మోయి కృతార్థుండవై
మరలక రోగము నొప్పి లే కమరి, ప్రేమక నీతతోఁ గూడి బం
ధురసింహాసనభద్రశోభితునిఁ గాంతుంగాక నిక రాఘవా ! ౧౧౦౩

క. మాతృకృత స్వస్థయన
ద్యోతితుండై రాముఁ డంతఁ దూర్ణగతిక స్వీ
యాతతమందిరగతుండై
స్థితమతిక భూమినురులఁ బిలువంబంచెక. ౧౧౦౪

ఉ. అందు వసిష్ఠపుత్రుని మయజ్ఞాని బిల్వంగఁ బంపి ముందుగా
వదన హాసరొంది భయభక్తుల నర్పణ చేసె హానికేక .

గుండవనంబునుల్ కలక కుండల హారము లాచి ఘోష లా
జ్ఞం దగు రత్నసంచయము భాసురశయ్యలు గుంజరావళుల్.

శే. వెండియుం గొలికు నగస్త్య విప్రవరులఁ
విలిచి దానం బొనర్చె వారలకుఁ బ్రీతిఁ
బహిడ వెండియు మణులు గోవెజ మనేక
దానదాసీజనంబు వస్త్రములు ధనము. ౧౧౦౭

క. అపరిమితద్రవ్యముఁ దన
యుపజీవులు తృప్తి పడఁగ నొనఁగి, యితరమున్
గృహులకు బాలవృద్ధుల
కపార వేదమహినుకుల కర్పణచేసెన్. ౧౧౦౮

ఉ. ఆయెడ నుండు గాఢ్యుడు ధరామరుఁ డొక్కఁడు పింగళుం డర
న్యాయితభూమిలోనఁ ద్రిజటాఖ్యుడు, నిత్యము నుంఛవృత్తి నే
చాయనో జీవముం గడవుఁ జాలులు దున్నచు లాంగలంబుతోఁ
ద్రోయుచు ఫలముం జెమటఁ దోఁగుచు గుద్దలిఁ జేతఁ బట్టుచున్.

వ. ఆవృద్ధతవస్థికే దరుణవయస్కయు బహుపుత్రవతియు నగు సాధ్వీ
ధర్మపత్ని యుండు; నాయిల్లాలె యిల్లతయు నెట్లో నవరించు
కొనుచు, దారిద్ర్యాభిషేడిత యయి ఎగచుచు సంసారబాధ పట్టించు
కొనని సిజనాథుం గాంచి యిట్లనియె. ౧౧౧౦

క. ఆలింపు పలుకు నాయది
ఫలము కుద్దాల మిట్లు పట్టు టిక్కెనం
జాలించి బయలు దేరుము
చూడఁగ ధర్మజ్ఞు దానశూరున్ రామున్. ౧౧౧౧

శే. పడఁతివాక్యంబు లాలించి బ్రాహ్మణుండు
కప్పికొనఁ గాని యొక శాటి కప్పిమీఁద
బయలువెడలెను దశరథపార్థివాత్మ
జాతుమందిర ముండునాచాయఁ బట్టి. ౧౧౧౨

క. భృగ్వంగిరస్సమద్యుతి

దిగ్విలయంబులు వెలుంగఁ ద్రిజటుండు నడువన్

వాఁడైదగ్ధ్యము లెడలిరి

దృగ్వివరము లప్పగించి తెలి వఱి క్షత్తల్.

౧౧౧౩

క. పంచమకక్ష్య సవక్రో

దంచితగతిఁ జేరి యచట దశరథరాముం

గాంచి కడుం బ్రీతుఁ డయి వ

చించెను ద్రిజటుండు వాని కీట్టులు నెమ్మిక్.

౧౧౧౪

క. పిల్లలు గల నిలుపేదను

నిల్లిల్లును బిచ్చ మెత్తి యే జీమితున్

సల్లలితయశా! నృపసుత!

చల్లని చూపునను గాంచి చన వీయఁగడే.

౧౧౧౫

స. అ ట్లారుండై కుచేలుం డగు నా వృద్ధబ్రాహ్మణుండు తూలుచుఁ
దనకట్ట యూత గొని యెట్లొ నిలుచుచుఁ దన్ను యాచింప లేక
యిట్లు వచింప విని, శ్రీరాముండు మందహాససుందరవదనారవిందుండై.

ఉ. ఆమునిఁ గాంచి ప్రీతిఁ బరిహాససమన్వితవాక్కు పల్కె, నే
నీమునుపే సమస్తమును నిచ్చితి దానము, నాలమంద లీఁ
గా మిగిలెన్ సహస్ర; మవి కట్టను నీయది యెంత దవ్వు పోఁ
గా మఱి వేయు, దంతదనుకన్ సరి గోవుల నీ కొసంగెదన్.

క. రామునినుడి విని వడివడి

నాముని నడుమునకు శాటి నమరిచి, ప్రాణా

యామపరుం డయి వినరిన

నామునికోల పడె సరయునావల లీలన్.

౧౧౧౬

క. వెంటనే రాముండు త్రిజటుని

నండి కవుంగిరిను గ్రుచ్చి, యలుగకు దేవా!

యంటిని నవ్వులకై నీ
దంబతనం యెఱుంగ వేడి, దయచూగదే!

౧౧౧౯

క. నా కున్న ద్రవ్య మంతయు
శ్రీకర మగు విప్రపూజచే ధన్య మగున్
నీ కొరిన యేదేనియుఁ
జేహొని రక్షింపు, నిజము చెప్పితి స్వామీ!

౧౧౨౦

శే. ఎత్తునోఁ గూడి త్రిజటుండు పాడియాల
మాత్రమే కొని తువ్వఁడై మఱియు మఱియు
నాముని యొసంగె రామున కాశిషములు
ప్రీతి సుఖ బల జయ యశో బృంహణములు.

౧౧౨౧

శే. తక్కు ధన మెల్ల విప్రసత్తముల కొసంగి
మిత్రభృత్యులఁ జేసి సంప్రీతులుగను
నిజసతిం గూడి తండ్రినన్నిధికి వచ్చె
మ్రొక్కుతమి రాముఁ డడవికిఁ బోవుముందు.

౧౧౨౨

క. తమ్మునితో రాముఁడు పితృ
సమ్ముఖమునఁ గట్టె సవతిజనని యొసంగఁగా
నిమ్ముగ వల్కలములు, నీ
తమ్మ కొకటి కప్పెఁ గట్టు టది యెఱుంగమిచేక.

౧౧౨౩

క. శ్రీరాముం డడవికిఁ జనె
దో రా లక్ష్మణుఁడు జనకదుహితయు నెమ్మిక్;
హారామ! రామ! యంచును
జేరెం గౌసల్య గృహము శ్రీదశరథుఁడున్.

౧౧౨౪

క. రామా రామా యని శ్రీ
రామస్మరణంబు తక్కు రానీ కొండొ
నేమాట నాల్గు దశరథ
భూమిశుఁడు తనువు వదలెఁ బుత్రార్తుండై.

౧౧౨౫

శే. మాతలగృహంబునుండి సాకేతపురికి
భరతుఁ డనుజునితో వచ్చి వార్త లెఱిగి
తండ్రి కొనరించి సరలోకతర్షు విధులు
తల్లి దూఱుచు రాజత్వ మొల్లఁడయ్యె. ౧౧౨౬

ఆ. చిత్రకూటమందు శ్రీరాముఁ డుండుట
యెఱిగి యరిగి యన్న కెఱిగి వేఁడె
దిరిగివచ్చి రాజ్యపరిపాలనము చేయ,
నన్న యియ్యకొనక యత్నం బంపె. ౧౧౨౭

వ. భరతుండు శ్రీరాముపాదుకలు మహాభక్తి డెచ్చి ప్రభుస్థానంబు
నిలిపి తదనుమతి రాజ్యకార్యంబులు నిర్వర్తించుచుండె. అట శ్రీరా
ముండు సీతా లక్ష్మణ సమేతుండై. ౧౧౨౮

క. దండకవని మున్యాశ్రమ
మండలిఁ గాంచుచు నగస్త్యహాని కెఱిగ నా
తం డాదరమున వారల
నుండుం డని పంచవటికి నోజం బంపెన్. ౧౧౨౯

ఉ. చెంగట శాతమీనది శుచిప్రవణంబుగఁ బాఁజఁగా శ్రీహా
మంగళవాదు లైన ద్విజమాలిక లొప్ప నమిత్తుకొండఁ
బుం గడు రమ్యమున్ వివిధపుష్పఫలాఢ్యము నొ వివిక్తభూ
మిం గని వర్ణశాల యట మించినప్రీతి రచించి నత్తఱిన్. ౧౧౩౦

క. ఇచ్చలఁ బ్రమదంబున వా
రచో నుండంగ, రావణానుజ యటకుకొ
వచ్చి, రఘుత్తమురూపము
మెచ్చి, యసమబాణుచెయిది మేరలు మీఁకొ. ౧౧౩౧

శే. ముక్కుగోయింపఁ గని క్రోధమూర్ఛిత లయి
యైతివచ్చిరి రాము శిక్షించునిచ్చ

క్షైద్యులు ఖరాదు లతిబలదప్పితాత్మ
లోక్కటఁ జక్షుశనహస్రయోధవరులు.

౧౧౩౨

క. శ్రీరాముఁడు నిజశాస్త్రక
ధారాధర ముక్త బాణ ధారావృష్టిక
వారల నెల్లర నొక్కఁడ
కారించుచుఁ ద్రుంచె మూఁడు గడియలలోనక.

౧౧౩౩

ఉ. కో యని యంత సౌర్పణఖ కూయిడుచుకొ నెన లంకఁబోసికిం
బోయి దశాస్యుఁ గాంచి, తనపోకడ తెల్పుక, దూషితాత్మనై
పోయితి నోయి రాముఁ డను భూపకుమారునిచేతిలోనఁ గో
ల్పోయితి నాసముకొ, ఖరుఁడు వోయెను, బోయితి మాషకాదులుక.

క. అనుచు జెప్పెడునంతర
మున వెరవున మఱియుఁ జెప్పె ముల్లోకములకొ
గనియుండ మీడు చక్కఁ
దనమున సీతమ్మ కతనితరుణికి ననియుకొ.

౧౧౩౪

శ్లో. ఆ ఖలుం డంత రోషవశాత్పుం డగుచు
నరద మెక్కి రయంబున దరిసె సాయ
మడుగ మాయావి మారీచునాశ్రమంబు;
కదలె పాడును మాయామృగంబుగాఁగ.

౧౧౩౫

శ్లో. ఆ మాయామృగ రామణీయకము నేమందుకొ, శరీరద్యుత్తుల్
నైమస్థాపితరత్న రోచిరుపనేయంబుల్, ముఖల్ శృంగముల్
మోముం గోకనదాభముం, జెవులు రెండుం బూడ నైంద్రాశ్వుముల్,
(శ్రీ) మీఱుకొ ఖరముల్ విదూరమణులై, శ్రీకాంచే పుచ్చముకొ.

క. శ్రీహరిమాయయె సీతగ
దేహం బై రూపు చాల్పఁ, దివురుచు దానికొ
మోహింపఁజేయ నమ్మృగ
మూహించుచు నికటభూమి నొయ్యనఁ దిరిగెకొ.

౧౧౩౬

క. కొఱుకుం బచ్చిక, చెంగున

నుఱుకుక, గ్రీవంబు త్రిప్పి యొయ్యారముగాఁ

బరికించు నిండుగన్నులు

దెఱచి దిశల్, రిక్కఁ జెవులు త్రిప్పుచుఁ దోకక.

౧౧౩౯

క. వేడుకపడి దానిం గని

వేడెక వైదేహి ప్రాణవిభుఁ దేరంగా

లేడివి, విధిచేతల కెదు

రాడంగ నెవ్వరికి శక్య మవసీసలిలో?

౧౧౪౦

క. రాముడు నొం డాడక మది

నేమియు శంకింపకే మహేష్వాసుండు

యామృగపద మంటి చనెక

నేమించి సురక్ష కిచట నిజసహజన్ముక.

౧౧౪౧

క. అది తనమాయను రాముని

సుదూర మెలయింప నలుకఁ జూచి యతండుక

బదిలముగ లాఁగి శరమును

గుదులుచుఁ గృత్రిమమృగంబు కూలంగ నేసెక.

౧౧౪౨

క. హతుడై రామశరాహతి,

హతోఽస్మి సీతే! హతోఽస్మి హా సౌమిత్రే!

ఇతి నితరాం రామస్వర

గతి దీనత నఱచెఁ బడుచు ఖలుఁ డట్లు వెనక.

౧౧౪౩

శా. ఆయాత్తస్వర మాలకించి యట సీతాబ్జాశుపత్రాక్షి బే

లై, యొక్కుమ్మడి నుక్కిపాటు వడి, మ్రోడైపోయి యాలోన నె

ట్లో యూర్పుల్ నిగుడించుచుక బువశోల్లోలన్మనస్థైర్యయై

యామాసంబున రోజుచుం బలికె ని ట్లాయమ్మ సౌమిత్రీతో.

క. లేవయ్య యన్న లక్షణా!

పోవయ్యా! వేగ, మదిగొ భుగ్నస్వరుడై

చేప చెడి పోడు పిలిచెడి,

నీవును విసలేదో యన్న నిన్ను చిలుచుటలో?

౧౧౮౫

జే. ఒనగె దానికి సోమిమి యుత్తరంబు,

నమ్మ! యసహాయ నిను దిగనాడి యిచట

నడుగు కదలను, శ్రీరామునాజ్ఞ మీఱఁ

బోను, మాయావి యటు కొనిపోక చూచి.

౧౧౮౬

చ. తిర మొనరింపు నీయెడఁడఁ, దేవుము, దైర్యము నూను తల్లి, యి

ద్ధరణి సమస్త భూతతతి తథ్యము రాము హరింపఁ జాలునే!

పొరయ డ దెట్టి యాపదయు భూసుత! ని స్నట నొంటి నుంచిమీఁ

దరయక పోయి భ్రాతృవిహితాజ్ఞ విలంఘన చేయు టొప్పునే!

న. అట్లు దైర్యంబు పలుకు నాతనివచనంబు లాలింపక సీతాసుదతి విధి

చోదితయై యక్రూర యయ్యుఁ గ్రూరాక్షరంబుల శుభలక్ష్యం

డగు లక్ష్యమనికో ని ట్లనె.

౧౧౮౭

క. ఎఱిగితి నిప్పుడు లక్ష్మణ!

భరతప్రేరితుఁడ వీవు పాపిష్ఠమర్తి

మరులు గొనినావు నాపయిఁ

బరపురుషుం గొనఁగఁ, దలఁతొ స్వేరిణిగ ననుకొ!

౧౧౮౮

క. ఇప్పుడు రాముఁడు రా కిటఁ

దప్పినయెడ మేను విడుతుఁ దథ్యము, మది నీ

చొప్పుడినటులనె పో, నిలు,

మెప్పుటం జనియె నన్నయెడ నెన రెల్లకొ.

౧౧౮౯

ఉ. జానకిమాటపోట్లు నిజసంఘుల దూరి శరంబులట్ల కాకొ

దీనత రుద్రకంఠుఁ డయి దేవరూ డి ట్లనుఁ గ్రూరవాక్కు లి

ట్లానతి యిచ్చినావు, పరమాపద రానగు నంచు నాత్మనీ

జ్ఞానము వెల్లు నే మనఁగఁ జాలుదు ని, న్నని పల్కి యాతఁడుకొ.

తే. కదలె నావీరుఁ డగ్రజుఁడమునంటి

పొగులుచుం బెల్లు శోకార్తిమూర్తి యగుచు,

నంతఁ గపట త్రిదండి సంన్యాసివేషుఁ

డై ప్రవేశించె రావణుం డాశ్రమంబు.

౧౧౫౯

క. యతిగా నాతనిఁ దలంచుచు

నతిభక్తి నీత యొసఁగి యర్ఘ్యము వన్యో

ద్యతభైక్ష్యసమర్పణఁ బూ

జితుఁ గావించెను దురాత్ము జితసురనాథుఁ.

౧౧౬౩

ప. త్రిలోకకంటకుం డగు నా దశకంఠుండును, మృదుస్వరంబు లగు

నమ్రవచనంబుల దాని నిట్లని ప్రశ్నించె.

౧౧౬౪

ఉ. ఎవ్వతెవే వనంబునఁ జరించెద వంటి! బ్రహ్మాంగి! వెల్లు మీ

వెవ్వరిపుత్రి వాడు? పతి యెవ్వఁడు? సద్దృపలాశలోచనా!

యెవ్వఁడు నున్నె, చక్రసమవృత్తకుచద్వయి! శోడు నీకు, నిం

దిద్విధి నుండ వీటిఁడివటే వరవర్ణిని! నిష్ఠనాటవిక?

౧౧౬౫

శా. నాకుం జూడఁగఁ జంద్రకాంతముఖ నానారత్న చామీకర

వ్యాకీర్ణామల సౌధరాజములలో, వామోకు! వెల్లొందఁగా

నీకు నీ డగుఁ గాని యిట్లు ముసవత్నింబోలె నీ పల్లశా

లాకూపంబున మ్రగ్గ నొదువటె, స్వర్ణామాసమప్రాభవా!

క. రావణుఁ డటు పలుకంగా

డైవవిధికి యతియకాఁగఁ దలనాయుచు నీ

తావనితయుఁ బ్రతివచనం

బీవిధి ముఁడోదనీసతీశున కొసఁగె.

౧౧౬౬

తే. ఎటిగియేయుండు దశరథధరణినాథు,

వలుపు రాపుణ్యశాలికిఁ గలకు పుత్త్రు,

బంధు జ్యేష్ఠుండు రామనామాంకితుండు

వీశుతేవరాక్రముండు మద్విధుఁ డతుండు.

౧౧౬౭

చ. అన విని రావణుం డిట్లనియె.

౧౧౫౬

శా. లంకేశుండ నరాశకుంతల ! తృడధం బీ యతీశస్వరూ
హంకంబుల్ ధరియించితికా, డెలుప నేలా కొంకు, మందోదరీ
పంకేజాక్షివిభండ, శూర్పణఖ చెప్పంగా ఖరాదుల్ పా
హంకారుల్ తెగు తెల్ల వింటి, నదే నీకై బోవఁ బ్రేరేచె నకా.

శా. బేలా ! యేటికి నీకుఁ గేవలనరుం బ్రేమింప ? వాఁ డందు నీ
లీలకా సంహృతరాజ్యాడుకా వ్యపకతశ్రీకుండు నుగ్రాటవీ
వ్యాలోలాత్ముడు దుర్బలుం, డతనితోఁబా టీవు నిట్లుండఁగా
నేలా ? వీడుము, నన్నుఁ గొమ్ము పతిగా, నీశుండ నాశాశికికా.

చ. అబల ! మున్న జనకు నర్థింప నీకయి
శివధనుఃపణంబుఁ జెప్పె నతఁడు;
దానిగౌరవమున నే నీస్వయంవర
మునకు బయలుదేర మొనయకుండు.

౧౧౫౭

క. అది మొదలుగ నీపయి నా
మది లగ్నం బయ్యె నాటి యనురాగ మెడకా
నడలమి నిటు వచ్చితి నను
బ్రచికింపవె కరుణఁ జూచి పాటలగంధీ !

౧౧౫౮

తే. రావణుండు దుష్టవాక్యంబు లీవిధమునఁ
బలుక నాలించి భూజాత యెడలు
కంప మొందంగ నెట్టులో కలఁత కుదియఁ
బదిల మొనరించి మది నిట్లు బదులు పలికె.

౧౧౫౯

తే. అయ్యో ! పౌలస్త్య ! యిటు లేలనయ్య ! తులున
పలుకు పలికితి, కామవిహ్వలుండ వాడు !
వెవత ననుకొంటి ? స్వైర్విధినే ? తలంపు,
జనకుల పవిత్రవంశ సంజాత నగుదు.

౧౧౬౦

క. పోగదవయ్యా ! ప్రాణము

పైఁ గలదే తీసి నీకు నైశమ పురికి

నేఁ గారణముగ రాముని

చేఁ గోల్పోయెద వుసురు సిద్ధము కుమతీ !

౧౧౬౬

తే. పొమ్ము పోపొ మృతంచుఁ జెప్పఁచునె నీత

వసుమతీరావణాంకు రావణునిఁ జూచి

యతిరయంబునఁ బర్ణశాలాంతరంబు

నం జొరంబాటి యగ్ని చెంగటను డాఁగె.

౧౧౬౭

ఉ. ఆయెడ నొక్కపెట్టన దశాననముల్ మొల కెత్త నంజనా

గాయతశీర్ష పంక్తివలె, నగ్నికణంబులు క్రుమ్మరింపఁగా

నేయెడఁ జూపు లిర్వది, ఘోరద్రములట్ల భుజంబు లాడఁగా

స్వీయభయంకరాకృతి భజించి నిశాబుడఁ జొచ్చెలోనికే.

ఆ. చొచ్చి పర్ణశాల నచ్చట భయవిహ్వ

లాంగి యగుచు నేడ్చునట్టిదాని,

రామ రామ యంచు లక్ష్మణా యంచును

నెలుఁగులిడెడు దాని బలిమిఁ బట్టె.

౧౧౬౮

తే. పట్టి యాపాపి భీతి సత్వరమ పర్ణ

శాల వెలువడి రథముపై బాల నుంచి

తరలె నాకాశపథమున, మరల మరల

లక్ష్మణుని రాము నెలుఁగు లిడంగ నీత.

౧౧౬౯

క. రామా రామా యను నీ

తామానినియార్తరవము తాఁకఁగఁ జెవులం

దా మి న్నంది జటాయువు

భీమంబుగఁ దాఁకె బరువు వెట్టు దశాస్యుక్.

౧౧౭౦

మ. నఖతుండైకసమీకసాధనవిహంగస్యామి యావేశే స

ముఖైర్దై రాక్షసనాథుతో దొడరె సంస్ఫూటాసిపుత్రీధను

య్యఖ సర్వాయుధసాధనోద్యతునితో రోమంబు దీపింపఁగా
నఖలాకాశిపథంబుఁ దాన యయి యత్యంతాద్భుతప్రక్రియఁ.

క. వాసోద్ధత మేఘద్వయ

మేతీరున గగనవీధి నెదురుకొను, సప

క్షాతతగిరియుగ మేక్రియ,

నాతీరున వారినంప్రహారము వెలసెన్.

౧౧౭౩

శే. శరవరంపర కురిపించి సంగరమున

గృధ్రపతిపై నిశాటుండు కెరలి కినుక

శరశతావారితం జేయ మెఱసె నతఁడు

తన కులాయంబు గన్న పత్తియట్ల.

౧౧౭౪

మ. ఎదురన్ జానకి లోచనాబ్జముల నెంతే జాఱఁగా నశ్రువుల్

గదురంగా విలపింప, దానిఁ గనుచుం, గ్రందింప వైదేహి గ

ద్దవసంతంబున రామ రామ యనుచుం గాడంగ శ్రోతంబు లిం

కెడియుం జూడక యాలకింపక విహంగేంద్రుండు విస్రంభుడై. ౧౧౭౫

మ. పటుపాదాహతి దైత్యుచాపము వెనక్ భంజించి, తూణీర ము

త్కటపక్షోద్యతమారుతాహతుల వీరక్ దిక్కులం జిమ్మి, వి

స్ఫుటతుండాహతి సారథిం దునిమి వమ్ముం జేసి యుగ్వంబులన్

విటతాటం బొనరించె దేరు ధ్వజమున్ వెల్లొందుతచ్చత్రమున్.

క. విరథుం డై రావణుఁ డ

త్తతి వైదేహీ దనయంకతలమునఁ గొని ది

క్కెఱుంగక భూమితలమున

కుఱికెన్ వెన్నంటి పక్షియును బొడువంగా.

౧౧౭౬

మ. శిరముల్ గీరుచు బాహువుల్ నఱకుచుం జెండాడుచున్ వక్షమున్

బరులం జీల్చుచు వీరపునం బొడుచుచుం బొదంబులన్ ప్రచ్ఛుచుం

బరిచారం బొనరించె రావణుని నా పక్షిండుఁ డాయాజిలో

మఱియుం గూరతరాక్షరంబులను దన్తర్మచ్చిదం జేయుచున్.

క. పెరిగినరుష సపు డసురయుఁ

బెఱికి వెనక వాలు విహగవిభుపక్షంబుల్

బరులు న్నటకెను దెగిపో

నురలగ రుధిరంబు పుడమి కొఱిగి పడంగక.

౧౧౭౯

ఆ. పడుటఁ గాంచి సీత పరుగిడుచుం జేరఁ

బోయి నెత్తు రోడు పులుఁగు నొంటి

నాత్మబంధువట్టు లాలింగన మొనర్చి

వివిధగతులఁ జేసె విలపనంబు.

౧౧౮౦

తే. అట్టియెడ రానఁబడు రాపట్టివెంట

నంటి పోనీక పట్టి విహాయనమునఁ

గొంచు లంకాపురిం జేర్చె గురవివోలె

నెలుఁగు లిడుదాని రామునిఁ బిలుచుదాని.

౧౧౮౧

న. వైదేహిం బంకికంధరుం డట్లు కొంపోయి యశోకవనికాసంసితం జేసి.

క్రూరరూపం బగు రాక్షసీనహస్రంబుఁ గాఁపుంచి సామదానాద్యుపా

యంబుల నెంత ప్రయత్నించెయు నది నిజసాధ్యవృత్తంబున నచలిత

యగుటంజేసి, యతం డప్రాప్తమనోగఢం డయ్యె.

౧౧౮౨

క. మృగముం జంపి తదభిసీత

మగు రవ మాలించి మాయ యగుట తెలిసి కీ

డగు టాశంకించుచు శీ

ఘ్రుగమనుడై వచ్చుచుండె రాముం డచటక.

౧౧౮౩

మధ్యాహ్నరేదురు వచ్చెడు తమ్ముఁ జూచి రాముం డిదే నున్న, సీత

వదలి వచ్చితి వేల నొంటి వినలేదొ పాపిష్ఠుస్థరము

మది కలంగెడి బెల్లు ననిన సౌమిత్రి మా టిల్లు సల్పెఁ

గదలితి నీతపాగ్బాణహతుడ నై కాలయోగాన.

తే. పోరలు పర్ణశాలకు నివర్తిలి యచ్చట సీతఁ గానఁగా

నీరక గోతమి శుభధునిపులిసంబులఁ బూజింపొసఁగె

స్తీరములకు వనప్రకరసీమల శైలయుగీగుహదరీ
వారములకు నికంజముల బాదపవేధుల రోసి చెల్లెడకు. ౧౧౮౫

క. వెదకెడు వారలు చని చని
తుడ కొక్కెడఁ గనిరి చేవ తూలినవానికొ
వదలెడుఁ గడప్రాణముతోఁ
గదలక పడియున్న వాని ఖగసత్తమునకొ. ౧౧౮౬

శ్లో. రామునిం గాంచి యా గృధరాజు తెలిపి
వత్స! నీతను బల్లి రావణుడు గొంచుఁ
బోయె, నే నివారింప నిట్లాయె నంచుఁ,
బ్రాణములు వీడె రాముకరంబులంద. ౧౧౮౭

క. రాముడు విలపించి ఖగ
స్వామికి నిజబంధువునకు వలె నంత్యేష్టికొ
నేమంబున నొసరిచి శుభ
ధామముల జటాయు వొందఁ దర్పితఁ జేసెకొ. ౧౧౮౮

వ. అంత లక్ష్మణుం గూడి శ్రీరాముండు— ౧౧౮౯

ఆ. కదలి వెసఁ గబంధుకరముల ఖండించి
శాపమోక్షణం బొసంగి ప్రభుఁడు
వానివచనశౌరవమున సుగ్రీవుతో
సలిపెఁ జెలిమి యగ్నిసాక్షికముగ. ౧౧౯౦

క. వాలి నొకకోల రాముండు
వ్రాలించి, కిష్కింధఁ బట్టభద్రునిఁ గాంగకొ
లీల నునిచి సుగ్రీవుని
దా లక్ష్మణుతోడ నుండె దత్పాంతుగిరికొ. ౧౧౯౧

వ. అట్లు వర్షానమయాత్యయంబు నీరీక్షించుచు శ్రీరాముండు మాల్య
వంతంబున నివసించుచు, దశాననాపహృత యగు నీతం దలంచుచు

నింతరంబుఁ దదాయ త్తచిత్తంజై నీతావిరహంబు దుర్భరంబు కాఁ
దమ్మునితో నిట్లనియె. ౧౧౯౨

ఉ. పోయిన చాట సీత, పరిపూర్ణమనోరథ యయ్యె నేడు కై
కేయి, నిజంబు; నేను గమకించుట జీవములకొ ధరింప నె
ట్లీయి ! యయోధ్యలోనఁ బడ ముంచి చరించుట యేమొగంబునో
నోయి! యిటుండుకంటె మృతి నొందుట యెప్పునితోచు లక్ష్యమో!

ఉ. పోయెను జేతిలోఁ బడఁగఁ బోయినరాజ్యము దూరమై, యర
శ్యాచితభూమిలో నిలువనయ్యెను, బ్రేముడిఁ గాంచుతండ్రియుం
బోయెను లోకమే విడిచి, భూనుత దుష్టనిశాటసీతయై
పోయిన, దేమి చేయ నికఁ బూనునొ దైవము నాకు దుష్టమే ?

క. మనునంశజలము నృపనం
దనులము మన మిట్లు వంతఁ దలరెడ మడవిం,
జనునె పురాకృత మనుభవ
మునఁ గా కెవరికిని గడవ భూమిస్థలిలో? ౧౧౯౩

క. నీవును నాతో భోగము
లావలఁ ద్యజియించి వెతల నందెడ విందుకొ
నానలె మును మనకులమున
నేవోడుం బడెనె, పడునె యిడుమల నిటులకొ! ౧౧౯౪

మ. భర మయ్యెం దలమున్న లయ్యెడి విఠత్పాథోధిసీరంబునం
తరణోపాయము లేదు, లేవు ధనస్థంబుల్, సహాయుండు లేఁ
డరయకొ నీ వొకరుండు దక్క, నెది సేయక సాధ్యవశా నిష్ఠ? డె
వ్వరి నేమందును? గోప మేరిపయి? మత్స్యరత్నభోగంబునకొ!

ఉ. పోయినఁ బోయె రాచసిరి, బూటక మింద్రసభోపమమ్మనె;
యాయటవినివాన వింటు లేటికి నబ్బిన? దబ్బెఁగాక; యే
లా యిట బాలభావమున రావలె దో మనవెంట సీత? పో
న్మీయటు వచ్చెఁగాక, యిటు లేల నిశాటుండు కొంచు బోవలెకొ?

చ. దనుజునియింట నేదశలు దాపుర మైనవొ మత్ప్రియాంగికే ?

జనకజ మించి వచ్చిన నిజంబుగఁ బ్రాణము లైన వీడు; రా
వణునివశంబు కాదు వరవర్ణిని యెప్పుడు; దానిఁ బాసి నా
మనుగడ యేల తమ్ముడ! సమమ్ముగఁ బ్రాణము లేను వీడెదన్.

స. రాజీవాక్షుం డగు శ్రీరాముం డిట్లు విలపించుచుండఁ ధర్మాత్ముం డగు
లక్ష్మణుం డమృతసేచనసమశీతలంబు లగు సాంత్వనవచంబుల ని
ట్లనియె. ౧౨౦౦

క. శిక్షించి రాక్షసాధము

నీక్షణమే సీతఁ దెచ్చి యిచ్చెద, నన్నున్
వీక్షింపు, ధైర్య మూను, స
మాక్షిప్త మొనర్చు కాతరా ర్తత్వంబున్.

౧౨౦౧

క. ఆపద యైనను సంపద

ప్రాపించిన నిన్నుఁబోటి ప్రాజ్ఞులు సములై
దీపింతురు ధైర్యప్రభు,
గాపురుషులు మునిగియుండు కష్టసుఖములన్.

౧౨౦౨

జే. కడగి సంయోగవిప్రయోగములు వరుసఁ

గలుగు దైవవశంబులై కాక, రాజ్య
హరణ వనవాస సీతాపహరణము లెటు
లట్ల నై దేహిణీ యోగ మగుట ధ్రువము..

౧౨౦౩

ఆ. శోక మెట్టిదయ్య ! చూడ దేహముగాక

యాత్మ శోక మొందునయ్య యెందు ?
సుఖము వచ్చు మరల శోకమ్మునున్ వచ్చు,
నట్ల సీత; నదలుమయ్య ! వంత.

౧౨౦౪

సీ. లేరె యసంఖ్యాక వీరులు కపివరుల్

లేరె జనకిబాడ తీరు నరయ ?

భరతుండు శత్రుఘ్నుపరివృతుండై పిల్వఁ
 దోడుగా బలుసేనఁ గూడి రాఁడే!
 వార్త యెఱింగిన బహుబలంబులతోడ
 సండఁ కాఁడే జనకుండు విభుఁడు!
 ధనువు నేఁ జేబూనఁ దైలోక్యము వడంకు
 నే నొకండనుఁ జాల నేమి? పలుకు,

మేకరథుండై రఘుండు మున్నెల్లదిశలు
 గెలువఁడే! సహాయయుతుండఁ దత్కులభవుండ
 సురవిరోధి దురాచారు దురితహతుని
 రావణు వధించు టది యెంత రామ! నాకు!

౧౨౦౫

జే. సుఖము పిమ్మట దుఃఖము, సుఖము దుఃఖ
 మునకుఁ దర్వాత, నొకదానివెనుక నొకటి
 చక్రనేమిక్రమంబున సంభవించు,
 బొంగఁగారాదు, వానిచేఁ గ్రుంగరాదు.

౧౨౦౬

మ. వినవో కేవల మింద్రుఁ డాపదలు ప్రాపించెంగదే, స్వర్గశో
 భనవిభంశన మొంది దీనతరుండై పంకేజగర్భాంతరం
 బున నజ్ఞాతనివాసముం జలుపఁడే ముక్ భీతిఁ బెక్కిఁడు, లా
 తనిస్థానంబున నిల్చిగా నహుషు నాత్మప్రాప్తిమై దేవతతో? ౧౨౦౭

క. శోకింపఁ దగదు నీకుం

బ్రాకృతజనునట్టు, లుద్యమక్రమబుద్ధిం
 జేసొమ్ము, లెమ్ము, సర్వ
 జ్ఞాకృతివి జగత్పభుండ, వరయ మహాత్మా!

౧౨౦౮

వ. ఇట్లు లక్ష్మణవాక్యప్రబోధితుండై రఘునందనుండు శోకంబు త్యజించి
 విగతజ్వరుండై యుండు సమయమ్మున,

౧౨౦౯

చ. రణన మొనర్ప శ్రావ్యముగ గ్రామ్యమనోహరమూర్ఛనంబుగాఁ
 దన మహాతీవిపంచినినదంబు, బృహద్రథసామగానసు

స్వన మెనగించుచుం జెవులపండువుగా దెన తెల్ల నింపుచుం
జనవున నారదుం డచట నన్నిధి సేసె దిశావత్సీర్ణుడై. ౧౨౧౦

౨. చూచి రాముండు లేచి, శుభం బగు నాననంబున నారదు నాసీనుం
గావించి యర్ఘ్యపాద్యాదుల విధివిధానంబున నర్చించి, కృతాంజలియై
నిలువ, మునీంద్రుచే ననుజ్ఞాతుండై తత్సమీపమ్మున నుపవిష్టుండైన
శ్రీరాముని సానుజుని దుఃఖమానసునిగా నిరీక్షించి దేవముని
ప్రీతివచనంబులఁ గుశలప్రశ్నం బొచరించి యిట్లనియె. ౧౨౧౧

క. ప్రాకృతనరుడట రామా!
శోకార్తి బాగిలె దేల? సురసద్దమునక
నాకుం దెలిసెను విగత
శ్రీకుండు రావణుండు చనుట సీతం గొంచుక. ౧౨౧౨

క. తన మృత్యుకారణం బిది
యని తలఁపక, మోహముగ్గుడయి హరియించెక
జనకజఁ బొలన్యుడు, నీ
జననము తద్దననమునక జాతమునుమ్మి. ౧౨౧౩

చ. మునిసుతయై విదేహసుత పూర్వభవంబున నిష్కళే దవం
బాసరుచువేళ దానిని శుభోజ్జ్వలగాత్ర సునేత్రఁ గాంచి, రా
వణుండు మదారధుడై, యడిగి భార్యవు క మృని, తత్తిరస్కృతిం
గినిసి యతండు బల్కిఁ దనకేల గ్రహించెఁ దదీయకేశముల్. ౧౨౧౪

క. కొపించి తత్తక్షణమ యా
తాపసి తత్స్వర్గదూషితంబు నిజాంగం
బోపక ధరింప నిమిషము,
శాపం బిచ్చెను దపోగ్ని జ్వలించుతటిక. ౧౨౧౫

క. ఓరి దురాత్మా! మరలక
నారి నయోనిజగ నిన్ను నాశ మొనర్చక

భామణి నుదయింతలు సనుచు

నారీమణి లయంబు నొందె నాత్మతపోగ్నిక.

౧౨౧౬

శా. రామా ! యాసతి యీవిదేహసుత, శ్రీరామాంశసంభూత, యా
భామణి స్వీయకులప్రణాశనకరిక, వ్యాభీక స్రజం బంచు నె,
ట్లామాడ్కిం గొనె రావణుం డతనిసంహారార్థ మిట్లూనితీ
రామాకార మజాన్వయంబున నజప్రఖ్యుండ పీ వచ్చుతా !

చి. ధృతి మతి నూను, జానకి స్మరించెడు ని న్ననిశంబు, వీడ దా
సతి నిజధర్మముక, విబుధశాసనుఁ డామెకుఁ ద్రావఁ బంపె స
మృతి సురభీపయ స్సమృతమండితపాత్రలు, వాని నానునా
కతమున క్షుత్పిపాసలును గ్లానియు నొందదు, చూచి వచ్చితిక.

క. రావణహరణోపాయము

నే వచియించెదను వినుమ, యీ యాశ్వినిమం

దీ విక నవరాత్రవ్రత

సేవక భగవతిసమర్చ సేయుము శ్రద్ధక.

౧౨౧౯

శే. మనుజుపముచే దశాంశహోమంబుచేత

నిశసిత సుమేధ్య పశుబలి విధులచేతఁ

బూని యుపవాస మంబికాపూజ నలుపు,

దాన ని న్నూనుఁ గార్యసాధనకు శక్తి.

౧౨౨౦

ఁ. స్వస్థిస్థిదంబు సద్వృత్తం బిది, రామ !

నరుండు సుఖమువేళ జరుపవలయు;

మఱియుఁ గష్టవేళ మఱివిశేషంబుగా

సలుపవలయు నంట సత్య మనఘ !

౧౨౨౧

చ. హరి హర కంజజుల్ సలిపి, రామఘనానుండు స్వర్గలోకమం
దరుదుగఁ జేసె, గళ్యపుండు నాభ్యగుహాని వసిష్ఠ కాశికల్
పరహృతదారుడైన గురువర్యుండుఁ బూని రనుత్తమవ్రతం
బరయంగ, దీని రావణవధార్థము నీవును బూను రాఘవా !

శే. వృత్రహరణంబు సాధించె వృత్రహరుడు,
త్రిపురదాహంబు సాధించె ద్రిపురహరుడు,
మధువుఁ గొనె మేరువునఁ జేసి మధుహరుండు,
దీని నీవును జేయు విధానవిధిని.

౧౬౨౩

౨. అని పలుకు నారదువచనంబు లాలించి శ్రీరాముం డిట్లుఁ ప్రశ్నించె.

క. సరమదయాకర! యెవ రా

పరదేవత? తెలుపు తత్త్వభావం, బేమై
పరగెడి బే? రెటు వుట్టెడి?

నెఱిగించుము వ్రతవిధానమెల్ల మహాత్మా!

౧౬౨౪

౩. నావుడు నారదుం డిట్లను. రామా! యీ యశ్శం బేకాగ్రబుద్ధిఁ
సమాకర్ణింపుము. సిత్యయు నాద్యయు సనాతనియు సగునది శక్తియు
యగుంగాక యితరమ్ముగాదు. దానిం బూజించువాఁడె కది సర్వకామ
ప్రద యై యజులదుఃఖాఘంబులు నిర్మూలించు. అదియ సర్వ
జంతువులకు బ్రహ్మాదులకునుం గారణంబై యలరారు. ఆదేవీశక్తి
లేక యెవ్వండు నొక్కంతయు స్పందించుట కేని సమర్థుండు గానోపండు.
విష్ణుదేవునిపాలనశక్తియు, మాతండ్రికర్తృత్వశక్తియు, మద్రునిలయ
శక్తియు, నదియ యగుచు, సమష్టిహాపంబునఁ బరశివాత్మకం బై
సర్వబ్రహ్మశక్తి యయి యెసంగు.

౧౬౨౫

౪. సదస్సదూపక మా త్రిలోకిని సమస్తం బైన వస్తువ్రజం

బది యేదే, నెట నున్న, నెట్టి దగు, నెంతై యుండు, నెట్లుండుగా,
కది సర్వంబున, కేది శక్తి యయి పొల్పారుకొ, రఘూత్తంస! దా
నిది యుత్పత్తి యొకండు నుండునొకొ వర్ణింపంగ భావింపనేక!

౫. ఎవుడు జనార్దనుం డజుడు, నీశుడు లే, డినుఁ డైన లేడు, లే
రెవుడు సురల్ సురేంద్రుడును, నెప్పుడు లేదు ధరిత్రియేని, య
ల్లవుడు యుగాదిలోఁ బ్రకృతి యాద్య సనాతన నిర్గుణాత్మ పూ
ర్ణపద శివాఖ్య కూడుచుఁ బరాఘ్రుషుక విహరించుఁ గ్రీడలక.

తే. అదె వివర్తంబుచే సగుణాత్మ యగుచు
నవల సృష్టించు భువనత్రయంబు పేర్చి,
దానికై ముందు బ్రహ్మాదిదైవశోత
ములను సృష్టించి, శక్తు లెల్లడలఁ గూర్చు.

౧౨౨౯

క. దానిని స్వాభిన్నం బగు
జ్ఞానంబున నెఱుంగఁ జాలు జంతువు సంసా
రానూననిగడనంబులు
పూనదు, జన్మంబు గనదు, ముక్తంబు నగున్.

౧౨౩౦

క. అది పరమవిద్య జ్ఞేయం,
బదియే వేదాది, శ్రుతికి నాలయ మది, దా
నిది నామం బిది యని చె
ప్పుదు నెట్టుల? నూహ కందఁ బోలునె రామా!

౧౨౩౧

క. గుణకర్మమ్యులభేద
మృన నల బ్రహ్మాది మౌని ముఖ్యులు కల్పిం
చినవారలు నామావళు
లనంతములు దానిఁ కేది యని యొక టందున్?

౧౨౩౨

తే. అల అకారాది ఔంత మా నఖల మైన
స్వరములును వ్యంజనంబులు సర్వవర్ణ
ములును నెన్నెన్ని విధములఁ గలుపఁదగును
బరగు నవి యెల్లఁ దన్నామపరము లగుచు.

౧౨౩౩

వ. అది విని శ్రీరాముండు సంప్రీతుండై యోబ్రహ్మర్షిసత్తమా! తద్రస్వ
తంబు సర్వంబు నాకు నిర్వర్ణింపవే; యిప్పుడ శ్రీదేవీపూజనంబునకు
దొరకొందు; ననుడు నారదుం డి ట్లనియె.

౧౨౩౪

చ. సమతలిఁ బీఠికావరము స్థాపన చేసి, పయిం బ్రతిష్ఠ సే
యుము జగదంబికిన్, నలుపుమోయి నవాహ్నిములున్ వ్రతాంగభూ

తము లుపవాసముల్, త్రిదశత్వణకై మది యుత్సహించె, నిం
దమరెడ నేన బ్రహ్మ నయి యాగము సద్విధి నిర్వహింపఁగా.

వ. నారదువచనంబు లాలించి, యవి సత్కార్యంబు లగుట నిశ్చయించి,
శ్రీరాముండు లక్ష్మణుం గూడి, యాశ్వినమాసప్రారంభంబున నా
గిరివరంబున వీక్షితుండై నారదోపదిష్టక్రమంబున శుభంబగు పీఠంబున
జగదంబికం బ్రతిష్ఠించి, యుపవాసపరుండై తదర్చనం బొనర్చి, విధి
విధాన హోమ పూజన బలివిధానంబుల భక్తితత్పరుండై నవరాత్ర
వ్రతంబు నిర్వర్తించు నెడఁ దదారాధన సంభోషితయై. ౧౨౩౨

ఉ. అద్దమరేయి నష్టమిని నా జగదంబిక ప్రీతి చిల్కు బల్
నిద్దముపుమోముతోడఁ గృప నిండి వెలుంగు కటాక్షపాళిలో
నొద్దిక సింహయానమున నొప్పి కనంబడి శైలశృంగమం
దిద్దఱుకొ, రఘూత్తమున కిట్ల నె మేఘగభీరభావలక. ౧౨౩౩

తే. రామ ! బోషితనైతి సీవ్రతముచేత,
నడుగుము వరమ్ము, నీవు నారాయణాంశ
రావణవధార్థ మమరసంప్రార్థనమునఁ
బుట్టితివి, పుణ్యమనుకులమ్మునను, వత్స ! ౧౨౩౪

సీ. మత్స్యరూపమున సోమకుఁ జంపి, రక్షించి
వేదముల్, కూర్చితి విబుధహితము;
కచ్చపాకృతిఁ బాలకడలి మందర ముద్ధ
రించి, పీయూష మర్పించినావు;
దశనాగ్రమున ధాత్రి ధరియించి, కోలంబ
వై వధించితి హిరణ్యాక్షు న్ముగ్ధు;
నరసింహతను వ్రాని నలిఁ గాచి ప్రహ్లాదుఁ,
బ్రమథించినావు హిరణ్యకశిపు;

లీలఁ ద్రైవిక్రమమున బలిచ్చలంబు
చేసితివి వామనుండవై; జిహ్వురూప,

జామదగ్న్యుండవై కూల్చి క్షత్రియులను
భూమి నొసంగితి కశ్యప భూసురునకు.

౧౨౩౯

క. సురసంప్రార్థన నిపు డిటు

మరలక దాశరథి వగుచు మహిఁ బుట్టితి, శ్రీ
ధర ! రావణవధకై, కపి
వరు లీకార్యమునఁ దోడుపడుదురు నీకుక.

౧౨౪౦

క. వారు సురాంశం బుట్టిన

వార, లనంతాహియంశవాఁడు సుమిత్రా
నారీతనయుఁడు రావణి
మారించుక; వీరలెల్ల మచ్చక్తియుతుల్.

౧౨౪౧

క. మానక శరద్వసంతము

లూనుము సద్వృతము దీని, నొనరుపు శ్రద్ధక,
నూనము, చంపెడు దుష్టు ద
శానను, నిజరాజ్యలక్ష్మి నందెడు మరలక.

౧౨౪౨

తే. రామరాజ్యం బటంచు స్తోత్రం బొనర్ప
జనులు, పదియొక్కవేలు వత్సరము లీవు
ఛాత్రి బాలించి, ధర్మవర్ధన మొనర్చి,
త్రిదివముం జేరికొందువు తిరిగి, రామ !

౧౨౪౩

వ. వ్యాసుం డి. ట్లనియె.

౧౨౪౪

చ. వరము యొసంగి తామునకు భద్ర భవాని యదృశ్య యైనఁ, ద
త్పరమతితో రఘూద్వజ్ఞుఁడు తద్వృతపూర్తి యొనర్చి శ్రద్ధఁ ద
త్పరదినమే విధిక విజయ భద్ర భజించి విశేషపూజలం,
దరలె బ్రయాణమై దశమినాడ, యొసంగి యనేకదానముల్.

మ. కపిసంఘంబులతో రఘూత్తముఁడు వీరక వారధిం గట్టి, పూ
ర్ణవయోధిం దరియించి, రావణు సపుత్రాభాత్మసైన్యంబు పా

శివుని జేరగఁ బంపి, సీతఁ గొని, వాసిం జేరి సాకేతమున్,
విపులశ్రీకృపఁ బృథ్వీపాలనముఁ బూనెం బూర్ణకాముండునై.

క. నరుఁ డెవఁడు భక్తి విను నీ

చరితం, బాతఁడు సుఖించి జగత్సలిలోఁ,

బరమపద మందుఁ బిమ్మట;

నరియే భాగవతమునకు సకలచరితముల్ ?

౧౨౨౭

సరసాంకము—భువనేశ్వరీభజన పూజన పూర్ణభోధా !

స్తవనీయ పూత శుభ సత్యతపోపరిషా !

శివకామబీజపర శిష్య సుదర్శనాంగా !

నవసంవృత్తిప్రణవనాదకలాభిరామా !

౧౨౨౮

గద్యము— ఇది జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ స్వామి కరకమల
ప్రసాదాసాదిత శ్రీ కవిసమ్రాట్టు ట్టుట్టాభిషేకశ్రీక, హరితసగోత్ర
పవిత్ర, ఆపస్తంబసూత్ర, శ్రీమహాలక్ష్మ్యంబా హనుమచ్ఛాస్త్రి
పుత్ర, వేంకట లక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రి విజ్ఞానయోగ దర్పణ ప్రతి
బింబిత శ్రీదేవీభాగవతంబునందుఁ దృతీయస్కంధము. ౧౨౨౯

సవరణ

పం.	సవరణ	పే.	పం.	సవరణ
7	భారతీ	129	5	అన్యోన్య
22	గురుండు	,,	21	లతాభ
23	యార్యా	141	6	యచియ
12	సూరి	,,	16	వచి
2	గోస్వనీ	142	19	సమయభంగం
5	యూదయించి	146	20	ఇది
9	కామేశ్వరీ	151	26	కాంచుటక
5	తెలరుక	152	11	సెనగించుట
1	దృతీయ	153	19	నేమింపం
13	త్రాతాధ్వమల్	154	8	విన్యసింతు
25	త్రాక్షరేయం	158	12	బ్రాహ్మణు
5	తస్య	165	15	లందఱం
24	జౌళనసమా	169	1	యాత్యమ
24	నేమంబున	,,	3	సత్పుతిలో
7	మత్రి	175	2	పరికిరో
23	ఇటునగ	,,	6	యసువు
25	క్రూరసింహ	177	12	నీయకొనియె
2	సపత్ని	180	2	వెన్నాడిరె
15	జానానంద	184	17	కృపుణు
19	సుతింపం	185	16	దీక్షు
6	వరియించు	186	22	దీప్ర
4	జాటి	189	2	మంత్రు
24	దేకాంతి	,,	7	భణిదహనము
15	చేత నలం	191	2	దేవ
1	అకలంక	,,	18	యన వారు
24	దుర్గరము	192	12	యూరగుల
10	యెందు	193	13	సురగుల
16	కాస్త	194	7	సుమనస్పతి
15	యగుచు	,,	9	స్నానానంతర
3	భీష్ముడది	195	7	సుప్రదై
9	గ్రహియంప	198	3	ద్విద్యున్మాట
16	మంత్రించె	201	12	భావవశం

క్ర.సం.	పం.	సవరణ	క్ర.సం.	పం.	సవరణ
203	4	పోతమత్తై	305	12	మండు
206	4	శంకునించిన	309	17	నిచ్చాస్వయం
208	4	స్సఖిరంహం	314	19	వడంగ
„	12	ద్వరములు	316	16	నాచరించె
209	5	జేరం బోవ	322	21	లాఠించి
210	15	మాటపింపక	325	10	యందుం గా
„	25	జయస్వినో	„	22	బరిగోధించు
215	24	న త్తటిక	328	16	సంభృతాస్త్ర
225	22	నిను,	„	20	మిది యేమిది
232	18	తీర్పు	340	24	మనుమండు
248	20	లవి యని	„	„	మడిసి
245	9	గాంచంగ	344	6	వసెంతు
253	6	యేయెడ	„	14	బోవం
260	25	పుణ్యమునిగోష్ఠి	345	3	ప్రియము
267	2	విధిమె	„	11	చానికి
270	1	ప్రభవిష్ణుడు విష్ణుడు	347	24	దీటడు
271	25	వలపటి	349	26	రీలావతికి
277	9	కంటాడంగ	357	4	పంచాబ్దం
„	10	పంచాస్కంబులం	365	1	రామండు
„	13	వన్యస్తవ	367	26	పను పెల
280	14	మాయకుడె	368	12	యా యక్షిణి
283	8	గొడన	387	3	సౌమిత్రి
„	24	జర్మి	389	19	యెడలు మివుల
285	28	గాంక్షింపజే	„	20	గంప మొంద
290	13	స్వపుత్రావ	390	4	వుసురులు
„	22	పొంగుపడు	392	6	నంటి
291	6	వైరంధ్రీవిద్వ	„	7	యాత్మ
„	26	నాదంబులు	396	25	గ్రామమనో
294	24	గడప	398	2	లయము
296	18	కరుణ మూని	400	16	దాని కేది

శ్రీ విద్యా శంకర లీల

కవితావతంస, కావ్యతీర్థ

శ్రీ గట్టి లక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రి

శ్రీ శృంగేరి శ్రీ విరూపాక్ష శ్రీ పీఠాధీశ్వరులు జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ మాంతాచార్య మహా స్వామివారి యాదే శానుసారముగా రచింపబడిన శ్రీ విద్యాశంకరుల యథార్థచరిత్రమును నర్చించు పద్యకావ్యము. ఇందు, లోకములో శ్రీ విద్యాశంకరుల చరిత్ర మున గల అవప్రభ లన్నియు పరిహరింపబడినవి. లోకములో ప్రచార ములో నున్న శ్రీ విద్యా శంకరుల చరిత్రమును విమర్శించు జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానంద భారతీస్వాములవారి విపులకీర్తన ఇందు కలదు.

జెల రు. 2-0-0

గౌరవ మహోబు

నో రి న ర సి ం హ శా స్త్రి

సాహితీ సమితి, రేపల్లె

నో రి న ర సింహ శాస్త్రి రచనలు

నారాయణభట్టు

ఆంధ్ర మహా భారతి రచనమునకు నన్నయభట్టారకుని ప్రేరేపించి, చేయూతగా నిలిచిన ఆతనిసహాధ్యాయుడు, మిత్రుడు, అయిన నారాయణభట్టును స్వస్వరూపమున ప్రదర్శించు చరిత్రాత్మకమగు స్వతంత్ర నవల. ఇందు, రాజరాజనరేంద్రునినాటి భారతదేశచరిత్ర, యథాస్థితియుగా చిత్రింపబడినది. ఆంధ్ర మహా భారతి రచనా విశిష్టతయు, అందుకు కారణములుగా ఆనాడు సంభవించిన ధర్మవిప్లవములు, ఇందు వివరింప బడినవి.

వెల రు. 4-0-0

రుద్రమ దేవి

ఆంధ్రరాజగు కాకతి రుద్రమ, ఆంధ్రదేశముపై దండెత్తవచ్చిన పల్లవ, సాంద్య, కలింగ, చోళ, యాదవ, కర్ణాటక, రాజులను నిరంబించి, ఆంధ్రుల స్వాతంత్ర్యమును, ఔన్నత్యమును సుప్రతిష్ఠితులు చేసిన ఉజ్వల వీరగాథ. ఈ నవలలో, కాకతీయులనాటి సాంఘిక, రాజకీయ, సాహిత్య జీవితము విపులముగా ప్రదర్శింపబడినది. తిక్కనసోమయాజి, మార్కన, గురునాథుడు, కేతన, విశ్వేశ్వరశివదేవులు, యథావాక్కుల అన్నమయ్య, మున్నగు కవులయు పండితులయు, అన్నమయ్య, కొలనియ్యుడు, జన్నిగ, అంబడేవుడు, గన్నారెడ్డి, మేచయనాయకుడు, ఇత్యాది వీరులయు, ప్రతిభలు, ఇందు ప్రదర్శింపబడినవి.

వెల రు 4-0-0

తేనెతెట్టె

వీ కాంకనాటికల సంపుటి

వెల రు. 1-0-0

దొరకుచోటు—

నో రి న ర సింహ శాస్త్రి

సాహితీసమితి

రేవులై

